

צ'בזטי מזהר"ן
קמא

דף עא:: עב:: עג:: עד.

עם
ביאור חברותא
ללימוד בעיון

תורה ס

אמר שהמתמיד בלימוד ספרו יהיה נעשה איש כשר באמת
ובעל מח גדול כי יש בה עמקות נוראה שאין בשום ספר
(חי"מ שמוז שמה)

ליקוטי

האדרא רבא קדישא (נשא דף קדח ע"א)^י

ס' [י] **פּתַח ר' שמעון** ואמר עת לעשות לה' אִמאי עת לעשות לה' משום דהפרו תורתך מאי הפרו תורתך תורה דלעילא, דאיהי מתבטלא אי לא יתעביד בתיקוני דא. ולעתיק יומין אתמר^ה. כתיב [י] אִשריך ישראל מי כמוך וכתיב [ו] מי כמוך באלים ה'. קרא לר' אלעזר ברי' אותבי קמי', ולר' אבא מסטרא אחרא, ואמר אנן כללא דכולא. עד כאן אתתקנו קיימין. אישתיקו שמעו קלא וארכובתן דא לדא נקשן. מאי קלא, קלא דכנופיא עילאה דמתכנפי [י]:

א דע שיש שבילי התורה [י], שיש בהם התבוננות גדול מאד. שא"א לבא להתבוננות הזאת, כ"א ע"י עשירות. כמו שבפשטי אורייתא, אם אין קמה אין תורה (אבות פ"ג), וצריך שיהיה לו עכ"פ פרנסה. כמו כן להתבוננות הזאת שהוא גדול מאד, צריך שיהיה לו עשירות גדול מאד [י]. שיהיה לו הון רב, ולא תחסר כל בה [י]. כי צריך כל הון דעלמא [י] להתבוננות הזאת. ובני יששכר שהיה להם זאת ההתבוננות, בבחי' ומבני יששכר יודעי בינה [ד"ה א יב], לא זכו לזה כ"א על ידי עשירות, בחי' (בראשית מט) **יששכר חמור גרם** ותרגמו עתיר בנכסין [י]. וע"כ משה וכל הנביאים היו" להם עשירות גדול מאד, כדי לבא על ידו להתבוננות הזאת. ומחמת שיש בהתורה התבוננות הזאת, ע"כ נקראת התורה הון [י]. וכן כל מי שעבר דרך ידם התורה, היה להם עשירות גדול מאד. דהיינו משה רבינו שהביא התורה לישראל היה עשיר גדול כשרז"ל [י]. וכן רבי שמידר וחתם המשניות, וכן רב אשי שהיה התימת התלמוד וסידר את כל התלמוד, שג"כ היו עשירים גדולים מאד כשרז"ל (גיטין נט. [י] וע' ב"מ פה). כי מחמת שתקנו^{כא} וסדרו את כל התורה שבעל פה ועבר דרך ידם התורה, על כן היו ג"כ עשירים כנ"ל, כי צריך עשירות גדול להתבוננות הנ"ל. וזה בחי' [י] **פסל לך** ודרז"ל (ירושלמי שקלים פ"ה [י] ונדרים לה). הפסולת יהיו שלך וכו'. כי כמו שבפשטי התורה, קודם שמחדשין איזה פשט, צריך לומר מקודם הקדמות. ואח"כ משליכין ההקדמות, ובאים אל המכוון. כי העיקר הוא המכוון, וכל הדברים וההקדמות שמקודם, הם בחי' פסולת, שננסרין ונפסלין סביב המכוון. כמו כן בהתבוננות התורה, צריך לילך מקודם, ולסבב בכמה סיבובים, עד שבאים אל המכוון. והעיקר הוא המכוון, וכל אלו הסיבובים, הם בחי' פסולת, והם בחי' עשירות, שעל ידו באים אל ההתבוננות. וזה בחי' **פסל לך** הפסולת יהיה שלך משם נתעשר משה [י]. כי זה הפסולת של

פתח ר' שמעון ס

מוהר"ן

עא.

תורה אור
התילים פרק קיט (קבו) עת
לְעִשׂוֹת לַיהוָה הַפְּרוּ תוֹרָתְךָ:
דברים וזאת הברכה לג (כט)
אשריך ישראל מי כמוך עם
נושע בַּיָּקוֹק מִכֵּן עוֹדֶךָ וְאִשֶּׁר
חָרִיב גְּאוֹתֶיךָ וַיִּקְחֶשׁוּ אֲבִיבֶיךָ
לְךָ נָאֵתָה עַל כְּמוֹתֶימוּ
תוֹרָתְךָ:
שמות בשלח טו (יא) מי
כְּמִנְּהָ בְּאֵלִים יִקְוֶה מִי כְּמִנְּהָ
נֶאֱדָר בְּקֶדֶשׁ נוֹרָא תְהִלַּת
עֲשֵׂה פֶלֶא:
דברים ח (ט) אֶרֶץ אֲשֶׁר לֹא
בְּמִסְפַּנֹּת תֵּאֱכָל מֶה לָּחֶם לֹא
תִחְסַר כֹּל בָּהּ אֶרֶץ אֲשֶׁר
אֶנְיָהּ בְּרוּךְ וַיִּקְדְּרֶיהָ מִחֻצֵּב
נִחְשָׁה:
דברי הימים-א יב (לג)
וּמִנִּי וְיִשְׁשַׁכַּר יוֹדְעֵי בִינָה
לְעִתִּים לָדַעַת מֶה יַעֲשֶׂה
יִשְׂרָאֵל רְאִשִּׁיהֶם מֵאֲתִים וְקָל
אֲחֵיהֶם עַל פִּיהֶם:
בראשית ויחי מט (יד)
יִשְׁשַׁכַּר חֲמֹר גָּרָם רִבְזָ בֶן
הַמִּשְׁפָּטִים:
שמות כי תשא לד (א)
וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל מֹשֶׁה פֶּסֶל
לְךָ שֵׁנִי לַחַת אֲבָנִים
כְּרָאשֵׁינִים וְקִתְבֹּתַי עַל הַלְּחֹת
אֵת הַתְּבָרִים אֲשֶׁר הָיוּ עַל
הַלְּחֹת הַרְאשֵׁינִים אֲשֶׁר שָׁבַתָּ:
בראשית חיי שרה כד (א)
וַאֲבָרְהָם זָקֵן בָּא בְּנָמִים וַיְיָדוּד
בְּרַךְ אֶת אַבְרָהָם בְּכָל:
תהילים קיט (ק) מִזְקִינִים
אֲתַבְּנֶנּוּ כִּי פִקְדוֹיךָ נִצְרָתִי:
משלי י (כו) יִרְאֵת יְהוָה
תוֹסִיף יָמִים וְשֹׁנֵת רָשָׁעִים
תִּקְצְרֶנָּה:
משלי לא (ל) שֹׁקֵר תִּהְיֶה
וְהִפִּי אִשָּׁה יִרְאֵת יְהוָה
הִיא תִתְּהַלֵּל:

ג וּבַחֲבִי' זָקֵן, דהיינו להרחיב ולהאריך ימיו בתוספות קדושה

בכל פעם כנ"ל. הוא ע"י יראה, שהיראה מביאה תוספות קדושה בכל יום ויום, שעיי"ז נתארכין ונתרחבין הימים, בבחי' (משלי יוד) **יראת ה' תוסיף ימים** [י]. וזה בחי' (ישעיה לג) **יראת ה' היא אוצרו**, בחי' (ברכות סא) עשאה כאוצר, שהוא קצר מלמעלה ורחב מלמטה. כי התחלת הימים הם קצרים, ואח"כ מתרחבין והולכין, בתוספות קדושה, ע"י היראה כנ"ל. נמצא שזוכין ע"י היראה לאריכות ימים שהם בחי' זקן בחי' תיקוני עתיק, שעיי"ז זוכין לעשירות כי היראה שומרת מההיפך של עשירות, דהיינו עניות, שבא על ידי בחי' [י] **שקר החן והבל היופי**. כי יש כמה מיני חן של שקר, שעושים בעמידה ובאכילה ובדיבורו עם אנשים, וכן בשאר דברים, ולכל דבר יש חן אחר מיוחד. וכל אלו החינות של שקר, הם באים ע"י הבל היופי, בבחי' **שקר החן והבל היופי**. דהיינו מי שאינו נשמר מיופי הנשים, עיי"ז יש לו תאוות של אלו החינות של שקר. ויראה הוא היפך מזה, כמ"ש (משלי לא) **שקר החן והבל היופי אשה יראת ה' היא תתהלל**. וע"כ אברהם ויצחק כשבאו למקומות שלא היו שם יראות. ותיכף כשרצו לכנוס לשם, הרגישו זאת, ע"י שהתחילו להרגיש לפי ערך גודל קדושתם יופי הנשים [י], וע"כ הרגישו שאין שם יראה [י]. וע"כ אמרו על עצמן וזו"ל^ב

^אלואי עשיל השמח בחלקו (מנחת 7 מ)
מנחם הסהפסותק)
באיור ההרגום עיין לק"ה פדיון פטר חמור ג'
ג'
ג'
גם בדפדפרי ותורלו- היו ותורלו- ה'
ח'
משלי יג יא פריש"י שם *עפ"י עיין ערובין
גד:
כ' נדרים לה.
כ'
מינות רבי עד רב אשי לא מצינו תורה
גדולה במקום א'. ועיין גם ע"ז יא.
גם בדפדפרי- שתקנו וסדרו, תחזרו - שתקינו
וסידרו
שמות לד (והדרים י' א')
כ'
הלכה ב'
נדרים לה. תנ"ל.

^ח תחזרו- איתמר
^ט דברים לג כט
^י שבות טו יא
^{יא} פתח רבי שמעון ואמר עת לעשות לה' משום
דהפרו תורתך, מה הפרו תורתך (איזו תורה
הפרו) תורה עליונה (סודות התורה) שהיא
מתבטלת אם לא נעשית בתיקונים אלה ואם אנו
לא נגלה סוד עולם התיקון) ועל התיקון של
עתיק יומין נאמר (פסוק הג"ל). כתיב אשריך
ישראל מי כמוך ובתיב מי כמוך באלים ה'
(השווה הכתוב שבחו של מקום לשבחם של
ישראל בני מנוך לכן ראויים הם לגלות
סודותיו). קרא ר"ש לרבי אלעזר בנו והושיבו
לפניו (לישינו) ולרבי אבא מצידו האחר
(לשטאלו) ואמר אנו כלל הכל, עד כאן נתקנו

^א תחזרו- האיידא
^ב יקוה בש בתקפא
^ג בתקפא- קרו ע"ב, בתורלו- קכח ע"א, בתורלו-
קכח
^ד תורה זו נאטרה בראש השנה תקסו (חי"ט)
שחל בשבת וראשון (פל"ח) ועי"ש הובא בשיש"ק
ח"א רז גודל התעוררות שויתה בעת אסירת
התורה. להבין הרקע לאסירת התורה עיין חכמה
והבונה סימן ו' אות נה וביאה"ל אות ה' ועיין
שיש"ק ח"א קטו, עוד קשר תורה זו למעשה א'
בספורי מעשיות עיין חיי מור"ח צד והקדמה ב'
לסיפורי מעשיות ולק"ה יין נסך ב' ח'.
ה' דגש ב" בתקפא
^י מנוקד בתקפא ששטון
^י תהלים קיט קכו

עא: ליקוטי

פתח ר' שמעון ס

מוהר"ן

אזיר הקר שמקבלין בכל רגע מן החוץ כנ"ל. וזהו קרית עוזו, בחי' **גשם מטרות עוזו** (איוב לו: וְזֶה שְׁכֵתוֹב (ירמיה יד) **חיש בהבלי הגוים מגשימים**, כי בהבלי הגוים שהם בחי' הפסק הנשימה, בחי' הכל היופי הנ"ל, אין שם בחי' גשמים, כי גשמים הם רק ע"י הנשימה כנ"ל: וזה בחי' (משלי יג) **חזן מהבל ימעט**, על ידי הכל הנ"ל, נתמעט החזן: וזה בחי' (שם יז) **זקר רוח איש תבונה**, על ידי קר רוח, שהוא רוח הקר של הנשימה, על ידי זה זוכין להתבוננות הנ"ל, שבא על ידי עשירות כנ"ל: וְזֶה בחי' (איוב לב) **ונשמתי שדי תבינני**, כי עיקר ההתבוננות על ידי הנשימה, בחי' קר רוח כנ"ל. כי עיקר תיקון השכל הוא על ידי הנשימה. כי עיקר השכל שיהיה על תיקונו, שיוכל להתבונן, הוא על ידי השמנים שבגוף. כי השכל הוא כמו נר הדולק, כי הוא דולק על ידי השמנים שנמשכין אליו, והם כמו שמן שנמשך אל פתילה הדולקת [א]. וכשאין שמנים בגוף, אין השכל יכול לדלוק בהתבוננות. ומזה באים משוגעים [ב], על ידי שנתייבשין ליהות הגוף. ועל ידי זה נתקלקל המוח, על ידי שאין לו שמנים לדלוק. וכל הליחות והשמנים שבגוף, הם על ידי הנשימה. כי אלמלא כנפי ריאה דנשבין על לבא הוי לבא אוקיד כל גופא (תיקון יג דף כז ע"ב [ג]). נמצא שעיקר קיום שמנונית וליחות שבגוף, הוא ע"י הנשימה. שמקבלת הריאה רוח קר מבחוץ לקרר חלב, ועי"ז קיום השכל שיוכל לדלוק בהתבוננות כנ"ל. וזה בחי' (משלי כ) **נר ה' נשמת אדם**, שעיקר קיום ותיקון נר ה' שהוא השכל [ד], הוא על ידי הנשימה כנ"ל. נמצא שע"י ריאה זוכין לאריכות ימים, שע"י נמשך העשירות, שעל ידו באים להתבוננות כנ"ל:

ד ושליומות היראה, היא בבחי' שלש קוין. בחי' מורא שמים [א], ומורא רבך [ב], ומורא אב ואם [ג]. וכשיש חכם הדור שזוכה לתלמידים הגונים, ולבנים הגונים, אזי היראה בשלימות. כי יראת החכם והרב שבדור, הוא בחי' מורא שמים. והתלמידים יש להם יראת הרב בחי' מורא רבך. והבנים יש להם מורא אב ואם. שע"י ג' יראות אלו, היראה בשלימות: ובחי' יראה של כל אחד מהג' הנ"ל, צריך שיהי' כלול משלש שלש. דהיינו מורא של הרב שהוא מורא שמים, צריך שיהי' כלול בכל התלת מוחין חב"ד. כי עיקר יראתו של הרב, הוא על ידי התבוננות גדולת הכורא ית"ש, שהוקר דורש בשכלו [ה]. נמצא שיראתו ע"י השכל, ע"כ צריך שתהי' היראה מליאה בכל הג' מוחין, בהכמתו וכינתו ודעתו, כולם יהיו מלאים מיראת ה': ויראת התלמיד^ט, דהיינו מורא רבך, שהוא על ידי הלימוד שמקבל מהרב. צריכה שתהי' נמשכת בכל חלקי הלימוד, שהוא ג"כ בחי'

נשותיהן כאחותו [א], כמ"ש (בראשית כ) **כי אמרתי רק אין יראת אלקים במקום הזה וכו'.** ואח"כ תיקן אברהם זאת, והמשיך אריכות ימים, כמ"ש (שם כא) **ויגר אברהם בארץ פלשתים ימים רבים**, בחי' **יראת ה' תוסף ימים** כנ"ל. ואח"כ קלקלו הפלשתים כל התיקונים שתיקן אברהם, בחי' (שם כו) **וכל הבארות וכו' סתמום פלשתים.** וע"כ כשבא יצחק לשם הוצרך ג"כ לאסור זווגו כאחותו כנ"ל. עד אשר המשיך שם אריכות ימים, שהיא בחי' יראה שמצלת מזה כנ"ל. ואז הותרה לו, כמ"ש (שם)^ב **ויחי כאשר ארכו לו שם הימים וישקף אבימלך וכו'.** ועי"ז שהמשיך אריכות ימים, זכה שם לעשירות, כמ"ש (שם) **ויזרע יצחק בארץ הדיא וימצא בשנה הדיא מאה שערים וכו' כנ"ל.** כי מי שאין לו יראה ואינו נשמר מבחי' **הכל היופי**, עי"ז בא לעניות, כמ"ש (משלי ו') **אל תחמוד יפיה בלבבך כי בעד אשה זונה עד כבר להם** [א]. כי עשירות והכל היופי הם שני הפכים. כי עשירות הוא מאריכות הנשימה [ב]. ויופי הוא מהפסק הנשימה [ג]. כי בשעת יציאת המיפה זרעיות, אזי צריך להיות הפסק הנשימה, מכ' טעמים. א', כדי שלא יתקרב המיפה, ע"י הנשימה שהוא אזיר הקר, שמקבל בכל רגע מבחוץ. כי צריכה לצאת בחמימות, כדי שתהיה' ראוי להולדה [ד]. והב', כי מחמת שעוסק כח הדוחה להוציא ולדחות המיפה, ע"כ הוא בהכרח הפסק הנשימה. כי הנשימה הוא מוציא רוח ומכניס רוח [ה], ומחמת שעוסק כח הדוחה לדחות המיפה, א"א להוציא הרוח, וע"כ הוא הפסק הנשימה. וזה הרוח וההבל שנכנס מקודם ונשאר שם, הוא מתלבש בהכח הדוחה, ועל ידו יוצאה המיפה לחוץ. וכפי זכות וצחות ההבל, כן הולד מלובן ומזוהר [ו]. כי אם ההבל זך ונקי, אזי המיפה שיוצאת שמלובש שם ההבל הזה, היא ג"כ צחה ונקיה, ואזי הולד ג"כ מלובן ומזוהר. ואם יש עכירות בתוך ההבל, אזי נתעכר המיפה ג"כ. וזה בחי' (תהלים קמד) **אדם להבל דמה**, כי כפי ההבל, כן התהוות הולד. וזה בחי' (שם סב) **אך הבל בני אדם**, כי ההבל הוא מלובן ומזוהר הולד כנ"ל. וזה בחי' **הכל היופי**, כי היופי הוא כפי ההבל כנ"ל. נמצא שההבל היופי הוא מהפסק הנשימה: וע"כ מי שהומד יופי הנשים, נמצא שמקבל בחי' הפסק הנשימה. וע"כ הוא בהיפך מעשירות, שהוא בחי' אריכות הנשימה. כי כל מיני עשירות, דהיינו כל מיני דגן וכל האילנות ועשבים וכל מיני מתכות, הם רק ע"י גשמים. וכן כל האוצרות הם ע"י גשמים, כמ"ש (דברים כח) **יפתח ה' לך את אוצרו הטוב לתת מטר ארצך וכו'.** והגשמים הם מבחי' הנשימה, שמכניסין ומקבלין אזיר מן החוץ, כמ"ש (איוב לו) **מנשמת אל יתן קרח ורחב מים במוצק.** וזה בחי' (משלי יח)^א **הזן עשיר קרית עוזו**, היינו שהעשירות הוא על ידי בחי' הנשימה, שהוא

תורה אור
בראשית וירא כ (יא) ואמר אברהם כי אצטרף רק אין יראת אלהים במקום הזה וכו' רגוני על דבר אשת: בראשית וירא כא (לד) ויגר אברהם בארץ פלשתים ימים רבים: משלי י (כו) יראת ה' תוסף ימים ונשנת רשעים תקצרנה: בראשית תולדת כו (טו) וכל הבארות אשר חפרו עבדי אביז בימי אברהם אביז סתמום פלשתים וימלאום עפר: בראשית תולדת כו (ח) ויהי פ' ארכו לו שם הימים וישקף אבימלך מלך פלשתים בעד החלון וירא ותנה יצחק מנצח את רבקה אשתו: בראשית תולדת כו (יב) ויזרע יצחק בארץ הדיא וימצא בשנה הדיא מאה שערים ויבכרוהו ידוד: משלי לא (ל) שך החן ונבל היפי אשה יראת ה' היא תתקן: משלי י (כה) אל תחמוד יפיה בלבבך ואל תקנף בצפצפה: (כו) כי בעד אשה זונה עד כבר להם ואשת איש נפש יקרה תצוד: תהילים קמד (ד) אדם להבל דמה יקיר כצל עובר: תהילים סב (ו) אך הבל בני אדם קוב בני איש גמאונים לללות הנה מהבל יתד: דברים כח (יב) יפתח ידוד ויבא את אוצרו הטוב את השמים לתת מטר ארצך בעתו ולקרוך את כל מעשה ידך והלית גוים רבים ואתה לא תלחם: איוב לו (י) מנשמת אל יתן קרח ורחב מים במוצק: משלי יח (יא) הזן עשיר קרית עוזו וכתובה נשגבה במשפחה: איוב לו (ו) כי לשלג יאמר הוא ארץ ונגשם מטר ונגשם מטרות עוזו: ירמיה די (כב) גיש בהבלי הגוים מגשימים ואם השמים יתנו רבבים הלא אקח הוא ידוד אלהינו ונקח לך כי אמה עשית את כל אלה: משלי יג (יא) הזן מהבל יקצץ קבץ על יד רבקה: משלי יז (כו) חושך אקריז יוצר צדק וקרח (מכיל) יקר רוח איש תבונה: איוב לב (ח) אכן רוח היא באגוש ונשמת שדי תבינני: משלי כ (כו) נר ידוד נשמת אדם חפש כל חרירי קטן:

^ט יב פעמים בספר דברים ע"ש ד' י' ה' כו, ו' ב' ו' יג, ו' כד, י' יב, י' יג, ה' יד כג, יז יט, כח נח, לא יג.

^ט אבות ד' יב ומורא רבך כמורא שמים. ועיין ברכות כח: ועיין פסחים כב: קדושין נז. ב"ק מא: בכורות ו: עד שבא ר"ע ולימד את ה' אלוהיך תירא לרבות ת"ח.

^ח ויקרא יט ג' איש אמו ואביו תיראו ועיין קדושין לו: רמב"ם יסודי התורה ב' ב', וספר חסידים סימן די.

^ט בתולד- התלמוד

^א כמ"ש בראשית יב יג, כ' ב' כו ז' אמרי נא אחותי את. עיין שבת קמא: אמור להכמה אחותי את אם ברור לך וכו'.

^ב בתפארת (שם י') בתולד- (שם כ"ו) ובתשכט (שם).

^ג עיין סוף תורה ז' ג' עיין תורה יא אות ד' ותורה כט אות ה'.

^ד להיטו בחי' שהנשימה מקרבת תאוות הלב שע"י נעשה קר רוח איש תבונה.

^ה להיטו בחי' הפסק קצור התמימות תאוות הלב.

^ו בתשכט - שהיה (במנוקדים כולם כבר תוקן שותהיה).

^ז עיין ויקרא ככה יד ה' וילקוהו שמעוני תהלים נה רמז תשפס אפילו חסיד שנחמדים וכו' (ועיין פסוק עקרים ארת ה' להיטו עשיו של נחש) ועיין לקים כבוד אורח ד' א' שזה רק רוב העולם אלכ יס לדיקים שאין ביוונם סוס אחיחית ההאווה.

^ח נקט תחילה מוציא רוח וכן נקט בסוף תורה קח וכן בתורה עז ובחיי מוהר"ן לו (ועיין מוכה קט נלאה שחלוק כלמה בין תוסף חמנים ויטיל לנעם תוסף שמואל ומכנים).

^ט מקור הביטוי בנדה לא. ובמדבר רבה י' ד', ותנחומא שמות א'.

^י ומשלי י' טו.

^{יא} לקמן תורה רכה ותורה ה' תנינא אות ז'. ותורה ח' תנינא אות יב שבילי אמונה נתיב ד' שביל ב' ד"ה היראה - המוח כפתילה שבנר.

^{יב} שבילי אמונה נתיב ד' שביל ב'.

^{יג} בדפים שלנו דף כח. ועיין גם תיקון כה דף ע. וזהו רע"מ פנחס רכז: ולקמן תורה עז [דף צב:] ותורה רכה [דף קיד.] ותורה ח' תנינא אות יב.

^{יד} הנשמה היא השכל עיין תורה לה אות ב', ותורה סא אות ג', ותורה קצב ותורה ח' תנינא אות יב.

ליקוטי

שלש קוין, היינו בחי' אורייתא תליתאה (שבת פח.) : ויראת הבן שהוא מורא אב ואם, צריך להמשיכה בבחי' נחלת אבות, בחי' (משלי יט) **בית והון נחלת אבות**. וצריך "שיתפשט היראה על כל חלקי עשירות שהם נחלת אבות כנ"ל. דהיינו בחי' שלש קוין, בחי' (ב"מ מב.) לעולם ישלש אדם מעותיו שליש בפרקמטיא ושליש בקרקע ושליש בידו. ושלשה חלקים אלו שיש בעשירות, הם כנגד **שלשה פעמים עשירות** שזוכר בתורה. כי בכל התורה כולה לא נזכר עשירות כ"א ג"פ אלו. דהיינו אצל סדום, כמ"ש (בראשית יד) **ולא תאמר אני העשרתי את אברם**. ואצל רחל ולאה, כמ"ש (שם לא) **כי כל העושר אשר הציל אלקים וכו'**. ואצל שקלים כ"ש (שמות ל) **העשיר לא ירבה**. כי שליש שבפרקמטיא, הוא כנגד העשירות שזוכר אצל סדום. כי בסדום כתיב (איוב כח) **הַנְּשֻׁכִּים מִנִּי רָגֵל**. כי הם רצו לבטל המו"מ [ג], שהוא בחי' רגל, כמ"ש (דברים לג) **שמה זבולון בצאתך** [ג], על כן צריך דווקא מו"מ. וזהו שליש שבפרקמטיא : ושליש שבקרקע, הוא כנגד העשירות שזוכר אצל רחל ולאה. כי באמת עיקר העשירות הוא רק בשביל התכוננות. אבל בלא זה, העשירות הוא רק בשביל נשים וקמני הדעת כמותן. וזהו שאמרו (שם[ג]) **כי כל העושר אשר הציל אלקים מאבינו לנו הוא ולבנינו**, היינו שכל העשירות הוא רק בשביל נשים וקמני הדעת כמונו, אבל [ג] ואתה' **כל אשר יאמר אליך אלקים עשה**, דהיינו שאתה צריך להעשירות בשביל התכוננות בגדולת ה'. וכנגד זה הוא בחי' שליש שבקרקע, בחי' (סנהדרין עד ע"ב) אשה קרקע עולם: ושליש בידו, הוא כנגד העשירות שאצל שקלים. שנאמר שם [ג] **לכפר על נפשותיכם**, בחי' (איוב יב) **אשר בידו נפש כל חי ורוח כל בשר איש : נפש כל חי ורוח כל בשר איש : נפש כל חי ורוח כל בשר איש : נפש כל חי ורוח כל בשר איש** :

ה והתגלות היראה הוא על ידי פקידות עקרות. כי על ידי לידה נתגלה יראה [ג], בחי' (תהלים מח) **רָעָה אֶחָתָם שָׁם הִיל פִּיזְלָתָה**. כי על ידי הלידה יוצאין דמים וגבורות שהן בחי' יראה. ובפרט כשנפקדה עקרה, שהיו הדמים והגבורות נעצרין כל כך עד עתה. על כן אחר כך כשיוצאין נתגלה היראה ביותר. וכפי הלידה כן התגלות היראה. כי כשנפקדה עקרה אחת, נתגלה יראה. וכשנפקדו הרבה עקרות נתגלה היראה ביותר. וזה בחי' **הִיל פִּיזְלָתָה**, כפי הלידה כן התגלות היראה. ועל כן בר"ה הי' פקידות' יצחק ור"ה יא.), שהוא תוקף התגלות היראה מאד, בחי' **פחד יצחק** [ג]. כי כשנפקדה שרה נפקדו כמה עקרות עמה, כשאדו"ל (מ"ר בראשית פ' נג [ג]). וזה בחי' (בראשית כא) **בי ילדתי בן לזקוניי**, כי על ידי לידת יצחק, שהוא התגלות היראה, על ידי זה נמשך אריכות ימים, בחי' זקן כנ"ל, בבחי' **יראת ה' תוסיף ימים כנ"ל : ו**

ו ופקידות עקרות נעשה על ידי שמעוררין את בני אדם משינתם. כי יש בני אדם שישנים את ימיהם, ואף שנדמה

פתח רבי שמעון ס

להעולם שהם עובדים את ה' ועוסקים בתורה ובתפילה, אף על פי כן כל עבודתם אין להש"י נחת מהם. כי נשאר כל עבודתם למטה, ואין יכול להתרומם ולהתעלות למעלה. כי עיקר ההיות הוא השכל, כמו שכתוב (קהלת ו') **החכמה תחי' "את בעלית**. וכשהעבודה היא עם שכל, משימין בה חיות שתוכל להתעלות. אבל כשנופל לבחי' מוחין דקטנות, בחי' שינה, אין יכול להתעלות למעלה. ויש שנפלו לבחי' שינה על ידי תאוות ומעשים רעים. ויש שהם אנשים בשרים ויפים, רק שנפילתם הוא על ידי אכילה. כי לפעמים כשאוכל האדם מאכל שלא נתברר עדיין למאכל אדם [ג], על ידי זה נופל מוחו לבחי' שינה. כי כמו שבגשמיות, יש מאכלים שמרבים שינה, ויש שממעטים שינה. כמו כן ברוחניות, יש מאכלים שלא נתבררו שמפילין לבחינות שינה. וכשאוכל בקדושה ובטהרה, אזי הוא בחי' **לחם הפנים** [ג]. כי השכל הוא הפנים, כמו שכתוב (קהלת ה') **חכמת אדם תאיר פניו**. אבל כשאין אכילתו בקדושה, אזי אובד פניו, היינו השכל [ג], ונופל לבחי' שינה. כי עיקר המאכל הוא להחיות הלב, כמו שכתוב (רות ג') **ויאכל וישת ויטב לבו**, וכמו שאמרו רז"ל (מ"ר בראשית פ' מח [ג]) **פתא סעדא דלכא**. וכשאין המאכל מבורר, ואין אוכל אותו בקדושה, אזי מביא רוע אל הלב. ועל ידי רוע הלב, נתקלקל הפנים, כמו שכתוב (נחמיה ב') **מדוע פניך רעים אין זה כי אם רוע לב**. וכן להיפך בקשת הפנים דהיינו שיהזור ויבקש פניו, הוא תלוי בתיקון הלב, כמו שכתוב (תהלים כו) **לך אמר לבי בקשו פני**. ועל כן לפעמים על ידי מאכל שאין מבורר, שעל ידו נתקלקל הלב, עי"ז אובד הפנים, ונופל לבחי' שינה. וצריך לעוררו משינתו : ואי אפשר לעוררו כי אם כשמתעורר מעצמו, כי צריך אתערותא דלתתא.

רק כשמתעורר מעצמו, אם לא היו מעוררין אותו, היה נשאר ישן יותר. על כן צריך תיכף כשמתעורר, להראות לו פניו, ולהלביש אותו בפניו שנסתלק ממנו בשעת שינה, וזהו בחי' התעוררות השינה : **וכשרוצין** להראות לו פניו, ולעוררו משנתו^א, צריכין להלביש לו את הפנים בסיפורי מעשיות [ג]. כי יש ע' פנים לתורה [ג], והם בחי' ע' שנים, כי כל אחד משונה מחבירו. וצריכין להלביש את הפנים דווקא מחמת ג' טעמים: א', כי כמו שמרפאין את העיור, צריכין לסוגרו, שלא יראה את האור פתאום. וצריכין לצמצם לו את האור, כדי שלא יזיק לו מה שיראה פתאום. כמו כן לזה שהיה בשינה ובחושך זמן רב, כשרוצין להראות לו פניו ולעוררו, צריכין להלביש לו את הפנים בסיפורי מעשיות, כדי שלא יזיק לו פתאום האור. וזה בחי' (תהלים יז) **אני בצדק אחזה פניך**, צדק, הוא בחי' לבושין, בחי' (איוב כט) **צדק לבשתי**. אזי, [כא]

אשבעה בהקיץ תמונתך. כי אז

מוהר"ן עב.

תורה אור משלי יט (יד) בית והון נחלת אבות ופי'ודן אשה משללת: בראשית לך לך יד (כג) אם מחוט ועד שרוך נעל ואם אקח מקל אשר לך ולא תאמר אני העשיתי את אברם: שמות כי תשא ל (טו) כי כל העשר אשר הציל אלהים מאבינו לנו הוא ולבנינו ועתה כל אשר אמר אלהים אליך עשה: שמות כי תשא ל (טו) העשיר לא ירבה והגדל לא ימעיט ממתצית השקל לתת את תרומת ידון לכפר על נפשותיכם: איוב כח (ד) פרץ נחל מעם צר הנשקחים מני רגל דלו מאנוש נעו: דברים וואת הברכה לג (יח) וְזָבֻלוֹן אֲמַר שְׁמָח זָבֻלוֹן בְּצִאתְךָ וַיִּשְׁכַּר בְּאַהֲלֶיךָ: שמות כי תשא ל (טו) וְלִקְחָתָּ אֶת כֶּסֶף הַנְּפָרִים מֵאֵת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְתָתַתְּ אֹתוֹ עַל עֲבֹדַת אֹהֶל מוֹעֵד וְתָתַתְּ לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל לְזָכָרוֹן לִפְנֵי יְקֹוֹק לְכַפֵּר עַל נַפְשֹׁתֵיכֶם: פ איוב יב (י) אֲשֶׁר בָּרָא נֶפֶשׁ כָּל חַי וְרוּחַ כָּל בָּשָׂר אִישׁ: תהלים מח (ו) רָעָה אֶחָתָם שָׁם הִיל פִּיזְלָתָה: בראשית ויצא לא (מב) לולי אֱלֹהֵי אָבִי אֲלֹהֵי אַבְרָהָם וְיִצְחָק הָיָה לִי כִּי עָתָה יִרְאֶם שְׁלֹחֲתָנִי אֶת עֲנָנִי וְאֶת יָגִיעַ כְּפִי רָאָה אֱלֹהִים וַיֹּכַח אֲבֹתֵי: בראשית וירא כא (ז) וַתֹּאמֶר מִי מִלֵּל לְאַבְרָהָם הַיָּדֹקָה בָּנִים שָׂרָה כִּי יִלְדֵתִי בִן לְזָקְנָי: משלי י (כו) יֵרָאֵת יְדֹוֹן תוֹסִיף יָמִים וְשָׁנֹת רַשָּׁעִים תִּקְצְרֶנָּה: קהלת ז (יב) כִּי בָצַל הַחֲכָמָה בָּצַל הַכֶּסֶף וְיִתְרוֹן דָּעַת הַחֲכָמָה תִּתֶּנָּה בְּעֵלְיָהּ: שמות ויקהל לה (יג) אֶת הַשְּׁלֶחֶן וְאֶת בְּדִיו וְאֶת כָּל כְּלָיו וְאֶת לָחֶם הַפָּנִים: קהלת ח (א) מִי כִתְּחָם וּמִי יוֹדֵעַ פֶּשֶׁר דָּבָר חֲכָמַת אָדָם: תאיר פניו ועו פניו ישנא: רות ג (ו) וַיֹּאכַל בָּצוּ וַיִּשְׁתּוּ וַיֵּשְׁבוּ לִבּוֹ וַיֵּבֹא לִשְׁכֶב בִּקְצֵה הָעֲרֶמָה וַתֵּבֵא כִּלְט וַתִּגַּל מְרִגְלֶתָהּ וַתִּשְׁכַּב: נחמיה ב (ב) וַיֹּאמֶר לִי הַמֶּלֶךְ מְדֻעַ פָּנֶיךָ רָעִים וְאֵתָה אֵינְךָ חֹלֶה אֵין זֶה כִּי אִם רָע לֵב וַיֹּאֲרֶא תְּרַבָּה מְאֹד: תהלים כו (ח) לֵךְ אֲמַר לִבִּי בְּקִשׁוּ פָנַי אֶת פָּנֶיךָ יְדֹוֹן אֲבֹשׁ: תהלים יז (טו) אָנֹכִי בְּצִדֵק אֲחֻזֶּה פָּנֶיךָ אֲשַׁבְּעָה בְּהַקִּיץ תִּמְוֶנֶתְךָ: איוב כט (יד) צָדֵק לִבְשָׁתִי וַיִּלְבָּשֵׁנִי כְּמַעֲלִי וְנָגִיף מִשְׁפָּטִי:

^[1] * שמות לו יג [עיין לעיל תורה לא אות ט']

^[2] עיין תורה יז אות ג' ע"י אכילה בכשרות נכנע הכסילות ונתרומם השכל. ויכול לקבל מהצדיק יראה ואהבה.

^[3] פסקא יא – פיתא מזונייתא דליבא

^[4] מתורגמו משינות. בדפדפ"ר ולעוררו צריך להלביש (והיבת משנתו אינה)

^[5] עיין תורה קסד, ותורה פ. ועיין לק"ה יין נסב' כ' שדווקא צדיק אבל אדם אחר אדרבה מפיל לשינה.

^[6] לעיל בתורה לה סוף אות ה' ע"ש, הערות ובתורה לו, ווהר בראשית דף מז: רע"מ ויקרא כ. ופנחס רסו.

^[7] סוף פסוק תג"ל אני בצדק אחזה תהלים יז

^[א] גם בדפדפ"ר ותורלד - שיתפשט, ובתורלד - שחתפשט, בתרצו - שות'יתפשט, בתשכט - שחתפשט

^[ב] * סנהדרין קט. [נע"ש ובפרש"י שאמרו כיון שיש לנו שפע לחם למה לנו עוברי דרכים]

^[ג] וילאה טאם כחל נתלנן (נ"יה סס כח הנהלים)

^[ד] בראשית לא טז

^[ה] סוף הפסוק תג"ל

^[ו] גם בדפדפ"ר ותורלד - ואתה כל אשר יאמר אליך אלקים, בלוה"ת תורלד - ואתה כל אשר אמר אלהים אליך, ומתורלד - אתה ועתה כל אשר אמר אליך אלקים, (בפסוק כתוב ועתה כל אשר אמר אלהים אליך)

^[ז] שמות ל' טז

^[ח] עיין תורה סז אות ז' ההולדה ע"י יראה

^[ט] בתורלד ומתורלד - כילודה

^[י] בתורלד - פקידות, ומתורלד - פקידת (וצ"ע כי בהמשך שנפקדו כמה עקרות אפשר שבכוונה כתב פקידות)

^[יא] * בראשית לא מב [ועי"ש פסוק נג]

^[יב] פסקא ח'

^[יג] בתורלד - תחי' וכו'. וכשהעבודה (והיבות את בעליה נמחק)

^[יד] עיין תורה סב אות א' ותורה רסג ושיתוח הר"ן קמג

עב: ליקומי

פתח ר' שמעון ס

מוהר"ן

וכשעוסק לעורר ע"י סיפורי מעשיות, צריך שיהיה שיחתו וסיפוריו ג"כ בבחי' הלימוד הנ"ל, דהיינו ללמוד ולעשות כנ"ל. וזה בחי' (ע"א יט): שיחתן של ת"ח צריכין לימוד, דהיינו שכל מה שצריכין אל הלימוד, צריכין ג"כ אל שיחתו שהוא בחי' סיפורי מעשיות כנ"ל: וזוהו (יחזקאל מז) **ועליהו לתרופה**. ועליהו, זה בחי' שיחת ת"ח, כמ"ש רז"ל (שם בע"א) **[ועליהו לא יבול]** ^[2] אפי' שיחת ת"ח וכו'. וזהו **לתרופה**, להתיר פה, היינו בחי' מן המותר לפיך. כי כששיחתו היא בבחי' שיחות^{כ"א} ת"ח צריכין לימוד, היינו ללמוד וללמוד לשמור ולעשות כנ"ל, אזי נשמר מן תלמידים שאינם הגונים, שזהו בחי' מן המותר לפיך כנ"ל, מניין שאין כותבין וכו' כנ"ל:

ח וזה בחי' מה שדרז"ל (סנהדרין ק.)^[2] על פסוק זה **ועליהו לתרופה** להתיר פה אלמים ולהתיר פה עקרות ^[22]. כי עייז שמעורר בני אדם משינתם ע"י סיפורי מעשיות, שזהו בחי' **ועליהו לתרופה וכו'**, כנ"ל, עייז נעשה בחי' להתיר פה אלמים. כי מקודם כשהיו בבחי' שינה, ולא היו שומעים התעוררות החכם, ולא היה נשמע לאזניהם דבריו, כי זכאה מאן דמליל על אודנא דשמע (וזהו תצוה קפא), אבל הם היו כהרשים ולא היו שומעים כלל. ומחמת זה לא היה אפשר להם לדבר, כי סתם הרש הוא שאינו שומע ואינו מדבר ^[23] (תרומו פ"א ע"ש חגיגה ב:), דהיינו מחמת שאינו שומע אינו יכול לדבר. ועכשיו שמעוררו החכם ושומע דבריו, אזי יכולים לדבר. וזה בחי' להתיר פה אלמים, וזה בחי' **(משלי לא) פתח פיך לאדם: ועייז?** הוא בחי' להתיר פה עקרות, כי זה הדיבור שהיה מצומצם אצלם כ"כ זה זמן רב שהיו חרשים ואלמים, עכשיו כשיוצא הדיבור, הוא יוצא בכח גדול ^[24], בבחי' (תהלים קג) **גיבורי כח עושי דבריו**. וזה הכח בא לכלי הולדה, בחי' (בראשית מט) **בחי וראשית אוני**, דהיינו בטחני הדור, שהם בחי' כלי ההולדה, הם מקבלין זה הכח, בבחי' (ישעיה כו) **וקוי ה' יחליפו כח**. ועי"כ נקראין הכליות **בטוחות** ^[25], כי הכליות הם כלי ההולדה ^[26]. וכשמקבלין בטחני הדור, זה הכח של הדיבור, הם מקבלין ע"פ דין ומשפט. כ"א לפי בטחוני כן מקבל הכח. וזה בחי' **פתח פיך לאדם אל דין כל בני חלוף**, בחי' **קוי ה' יחליפו כח**. שע"י **פתח פיך וכו'**, עייז יוצא כח הדיבור אל כלי ההולדה, שהם הבטחנים שמקבלין אותו ע"פ דין ומשפט כנ"ל. וצריך לראות שיהיו כלי הדיבור סמוכין וקרובין אל כלי ההולדה, כדי שיוכלו לקבל כח הדיבור כנ"ל, שלא יהיו בבחי' (ירמיה יב) **קריב אתה בפיהם ורחוק מכליותיהם**. ועל כן הווייה אחת לכלי הדיבור ולכלי ההולדה, כי אלו מלאים גידים ועצבים כמו אלו, כי הם בחי' אחת. כי על ידי כח הדיבור נעשה ההולדה ^[27] כנ"ל. וזה בחי' **ועליהו לתרופה** להתיר פה אלמים ולהתיר פה עקרות, כי זה תלוי בזה כנ"ל: וזה בחי' זווג הנשיקין וזווג הגופני. שזווג הנשיקין קודם לזווג הגופני ^[28], כמובא בכתבים ^[29]:

יכול לראות אה"כ בהקין, דהיינו כשמקיצין ומעוררין אותו מהשינה, כי לא יזיק לו האור פתאום כנ"ל: והטעם הב', כי צריך להלביש כדי שלא יתאחזו ההיצונים בו: והטעם הג', כי ההיצונים האוחזין בו, לא יניחו אותו לצאת. עי"כ צריך להלביש את פניו, כדי לשנותו, שלא יהיו מכירין בו, בבחי' (איוב יד) **משנה פניו ותשלהו** ^[2]. ויש כמה בחי' בזה שמלבישין את הפנים. כי יש שמלבישין את הפנים שלו כסיפור מעשה, ויש שא"א לעוררו בפנים שלו, וצריך להראות לו פנים גבות. ולפעמים מלבישין ג"כ בדברי תורה, דהיינו שאומרים תורה גבוה, וא"א לאמרה כך כמות שהיא, ומלבישין אותה בתורה נמוכה וקטנה ממנה. וזה בחי' (חבקוק ג) **ה' פעלך בקרב שנים חייהו**. חייהו פרש"י עוררהו. וזהו **פעלך** היינו סיפורי מעשיות. **בקרב שנים**, היינו בחי' המעשיות³ של הע' פנים, שהם ע' שנים כנ"ל ^[7]. היינו שמעוררין אותו על ידי סיפורי מעשיות, שהן בקרב שנים, היינו המעשיות של הע' פנים כנ"ל: אבל יש שנפל מכל הע' פנים, עד שא"א לעוררו בשום פנים, כ"א ע"י סיפורי מעשיות של שנים קדמוניות, שכל הע' פנים ע' שנים מקבלין חיות משם. וזה בחי' עתיק, בחי' זקן, בחי' הדרת פנים ^[11], שכל הע' פנים מקבלין חיות והידור משם. וזה בחי' **ורב חסד** ^[1], כי הלימוד את תלמידו הלכה אחת הוא עושה עמו חסד כמו שארז"ל (כתובות צו) כל המונע תלמידו מלשמשו כאלו מונע ממנו חסד ^[1]. ושימוש חכמים, זה בחי' הלכות שהתלמיד מקבל מהרב. נמצא שמה שהרב לומד עם תלמידו זה בחי' חסד. ועי"כ כשמעוררו עם איזה פנים של הע' פנים, שמלביש אותו בבחי' **ה' פעלך בקרב שנים חייהו** כנ"ל, הוא בחי' חסד סתם. אבל כשמעוררו ע"י סיפורי מעשיות של שנים קדמוניות, הוא בחי' **ורב חסד** ^[1], כי כל הפנים וכל ההסדים מקבלין משם: **ז וכשעוסק לעורר בני אדם**, הוא צריך לשמור עצמו מתלמידים שאינם הגונים, כדי שלא יהא נדבק בו מהרע שלהם, שלא יזיק לו ^[2], כמשארז"ל (חולין קלג). כל המלמד לתלמיד שאינו הגון וכו' ^[1]. וכן אסרו חז"ל (שבט קה) ^[18] לכתוב על עור בהמה טמאה שנאמר ^[19] **למען תחיה תורת ה' בפיך** מן המותר לפיך. וכשלומד עם אחר הוא בחי' כתיבה ^[21] כי הלשון הוא בחי' **לשוני עט סופר מחיר** (תהלים מה) שנחקק ונכתב על לב התלמיד, כמ"ש (משלי ג) ^[17] **כתבם על לוח לבך**. ועי"כ צריך שלא יהיו דבריו נכתבין על בחי' עור בהמה טמאה, היינו תלמיד שאינו הגון. אך א"א לבשר ודם להיות נשמר בעצמו שלא ישמעו תלמידים שאינם הגונים ממנו. ולזה צריך שיהיה לימודו ללמוד וללמוד ולשמור ולעשות ^[16], דהיינו שע"י למודו עם תלמידו יהיה כאלו עשאו להבירו וכאלו עשאו לדברי תורה כשרז"ל (סנהדרין צט ע"ב) כל המלמד בן חבירו תורה כאלו עשאו וכו' וכאלו עשאו לדברי תורה וכו' ^[12]. וכשלומד בכונה זו, אזי הש"י שומר אותו ^[13], שלא יהיו דבריו נכתבין בכח הזכרון של התלמיד שאינו הגון, רק יהיו נשכחין ממנו ^[14].

תורה אור

איוב יד (כ) התקפתו לנפח ויהלך משנה פניו ותשלהו: חבקוק ג (ב) יקום שמעתי שמיך יצאתי יקום פעלך בקרב שנים חייהו חזקת בקרב שנים תודיע ברגו רחם תשוב: שמות כי תשא לך (ו) ויעבר יקום על פניו ויקרא יקום יקום אל רחם ויחנן ארץ אפים ורב חסד ואמת: במדבר שלח יד (יח) יקום ארץ אפים ורב חסד נשא עון ופשע ונקה לא ינקה פקד עון אבות על בנים על שלשים ועל רבעים: שמות בא יג (ט) ויהי לך לאות על ירך וילקחון ביו עיניך למען תהיה תורת יקום בפך כי ביד חזקה הוצאת יקום ממצרים: תהלים מה (ב) רחש לבי דבר טוב אמר אני מעשי למלך לשוני עט סופר מחיר: משלי ג (ג) חסד ואמת אל יעזבוך קשרם על גרוניתך קתבם על לוח לבך: משלי ז (א) קשרם על אצבעותיך קתבם על לוח לבך: יחזקאל מז (יב) ועל הגחל צילה על שפתו מה ומה כל עץ מאכל לא יבול צלהו ולא יתם פרוי לקחשיו יבפר פי מימי מן המקדש הנה יוצאים וקחי ויהיהו פרוי למאכל וצלהו לתרופה: תהלים א (ג) ויהי עץ שותי על פלגי קים אשר פרוי יתן בעתו וצלהו לא יבול וכל אשר נעשה יצליח: משלי לא (ח) פתח פיך לאדם אל דין כל בני חלוף: תהלים קג (כ) גיבורי דוד מלאכי גברי כח עשי דברו לשמע בקול דברו: בראשית וחי מט (ג) ראובן בכרי אהב כחי וראשית אוני יתר שאת ויתר עז: ישעיהו מ (לא) וקוי יקום יחליפו כח יעלו אבר בנשרים ירדצו ולא יגיע ילבו ולא יקפצו: איוב לח (לו) מי שת בשחות חבקק או מי נתן לשכני בינה: תהלים נא (ח) הן אמת חפצת בשחות וקבתם חקקה תודיעני: ירמיהו יב (ב) נשקעם גם שרשי ילבו גם עשוי פרי קרוב אהב בפינם ורחוק מפליותיהם:

^a בתורלד כשמקיצין

^b עיין לעיל תורה כא (נדף לא):

^c מתצרו - מעשיות

^d **עיין זוהר נשא קלח: ובספר קול ברמה שם** [לרבי יעקב צמח במהדורות תקמה דף פט:]: ולהבין שם עיין בפל"ח אות ח' **ועיין זוהר בראשית ז: ובזוהר בשלח מה. ובפי' הרמ"ז שם** [על שניהם, בווד עס רמ"ז ומקדש מלך והדרת מלך הישנים נמצא בבראשית דף נד. ובשמות מט: ובמהדורות תשסא בהקדמת זוהר עמ' צח ובשמות עמ' קט]

^e * עיין שבת קנב. [עיין לעיל תורה כז]

^f * שמות לד [ג' מדות של רחמים אחרי חטא העגל] במדבר יד [ט' מדות אחרי חטא המרגלים]

^g תורה כח אות ג', תורה ב' תנינא אות ב', וס' תנינא

^h **עיין זוהר נשא קמ:**

ⁱ עיין גם לעיל תורה נט אות ה' (ד"ה וכל זה) ובתורה קלד ותורה מז תנינא

^j דומה ללוש בגד בלוי ביום קר ולמשליך חומץ על אדמה טובה ולזרוק אבן למרקולים וענשו גהנם. הדמיון למשליך אבן למרקולים עיין יושף דלכי לאמת קוטערס לאלון סוף אות ר'

^k המותר לפיך הוא גרסה אחת שם בעיין יעקב אבל גרסת הגמ' שלנו שם ובדף כח: בפך כלשון הפסוק.

^l שמות יט ט'

^m פרקי אבות ד' כ'

ⁿ ובמשלי ז' ג'

^o ה' דן' לשונות מתוך שמונה הנוכחות בברכה שניה שלפני ק"ש. ועיין אבות ד' ה' הלימוד עמ"נ לעשות

¹⁰ ר"ל אמר כאילו עשאו ולמד מאת הנפש אשר עשו בחי' (בראשית יב ה) ור"א אמר כאילו עשאו לדברי

¹¹ תורה ולמד מושתתם את דברי הברית הזאת ועשיתם אותם (דברים כט ח)

¹² כיצד עיין פל"ח אות יב ע"י מחלוקת שמביא עליו ועיין בזה לק"ה מנחה ו' יא ועי"ש שלכך שבר משה רבנו את הלוחות ועיין לקמן סוף אות ח'.

¹³ עיין לקמן תורה מז תנינא,

¹⁴ ועיין סוכה כא: שם הלשון כלשון רבינו צריכה לימוד אבל בע"ז יט: הלשון צריכה תלמוד

¹⁵ תהלים א' ג'

¹⁶ גם בדפדפרי וסלד - שיחות, מתצרו - שיחת (כלשון הגמ' אבל צ"ע כי שם ההמשך צריכה לימוד וכאן צריכין)

¹⁷ וגם במנחות צח. וירושלמי שקלים פ"ו ה"ב ושיר השירים רבה ד' ד'

¹⁸ עפרש"י שם בגמ' ועיין חיי מוהר"ן סימן כה שגם רבנו לבד מדרגה לידית היראה כנ"ל באות ה' התכוין

¹⁹ כפשוטו שאשה תקרא ותיפקד

²⁰ וזהו חרש לשון מחירש (מלבי"ם ויקרא יט יד)

²¹ כנ"ל באות ה'

²² איוב לח לו תהלים ח', ועיין ראש השנה כו.

²³ לעיל תורה ז' אות ג'

²⁴ וכן מצינו בצד הרע אל תתן את פיך להחטיא את בשרך וידיעת ההפכים אחת. ועיין קהלת יעקב ערך לשון הרע, ברית המעור והלשון אחד זה בחי' זיווג הנשיקין שקודם לזיווג הגוף. ע"ש

²⁵ עיין לעיל תורה יב אות ד' (דף סז):

²⁶ עץ חיים שער לט דרוש ט' ודרוש ד'

ליקוטי

כי ע"י כח הדיבור בחי' להתיר פה אלמים, שהוא בחי' זווג הנשיקין, עיי"ז נעשה זווג הגופני, בחי' להתיר פה עקרות כנ"ל: **וזה בחי'** שבירת כלי הרם ששוברין בשעת התקשרות הזווגים [א]. להורות שעכשיו שנעשה התקשרות שהוא בשביל הולדה, שהוא בבחי' בטחון, בחי' כליות, שהם כלי ההולדה כנ"ל. וזה בחי' (משלי לא) **בטח בה לב בעלה**, עיי"ז נתבטל ונשבר בחי' הבטחון דס"א. ועל זה שוברין הכלי הרם, בבחי' (ישעי' ל) **ותבטחו בעושק ונלוז וכו', ושברה כנבל יוצרים ולא ימצא במכותו הרם וכו'**. כי הבטחון דקדושה שנעשה ע"י ההתקשרות כנ"ל, הוא להיפך מהבטחון דס"א, שהוא בבחי' שבירת כלי הרם כנ"ל. וגם מרמזין להם שאם לא יתנהגו בקדושה ויבגדו ח"ו בבחי' הבטחון, בבחי' ההולדה, אזי יהיו בבחי' שבירת כלי הרם, שזה נעשה ע"י **מבטח בוגד** [ב] כנ"ל: וזה (מיכה ז) **אל תבטחו בְּאַלֶּף מְשׁוֹכֶכֶת הַיָּקָף שְׁמוֹר פְּתָח פִּיךָ**. היינו שא"א שיהיה הבטחון, היינו כלי ההולדה, פמוכין אל הדיבור, שהוא בחי' **אַלֶּף**, שהוא ר"ת **ל**התיר **פ**ה **א**למים. וזה **משוככת היקף**, היינו שיהיה נעשה מזה הולדה. וזה **משוככת היקף**, בחי' (מלכים א א) **ושכבה בחיקך**. וזה א"א כ"א ע"י שמור פתחי פיך כנ"ל [ג]: **וזה איכה ג') יתן בעפר פיהו אולי יש תקוה**. עפר, הוא בחי' העדר הדיבור, כמ"ש (ישעיה כט) **ומעפר תשה אמרתך**. היינו שצריך ליתן בחי' הדיבור להתיר פה אלמים כנ"ל. ועיי"ז בא כח הדיבור לקווי ח' שהם כלי ההולדה כנ"ל : וזהו **אולי יש תקוה** כדי שיגיע הדיבור לקווי ח' כנ"ל : **וזהו** (בראשית כח) **והיה זרעך בעפר הארץ**, כי ההולדה תלויה ע"י בחי' **יתן בעפר פיהו** הנ"ל: **וזה** בחי' (דניאל יב) **ורבים משישיני אדמת עפר יקיצו**, היינו שמקיצין ומעוררין אותן משינתן כנ"ל. וזהו **משישיני אדמת עפר** מבחי' העדר הדיבור כנ"ל. וזהו [ד] **אלה לחיי עולם**, היינו בחי' הדיבור, כמ"ש (בראשית ב) **ויהי האדם לנפש חיה** ותרגומו לרוח ממלא, היינו בחי' להתיר פה אלמים. **ואלה להרפות וכו'**, [ה] היינו בחי' (תהלים טז) **חרפה שברה לבי**, בחי' שכחה, שבירת הלב, שהיא בחי' שבירת הלוחות, כמ"ש [ו] **לוח לבך**. ועיי' שבירת הלוחות בא שכחה, כשארז"ל (עירובין נד) אלמלא לא נשתברו לוחות הראשונות לא היתה שכחה. היינו שאותן שאינן ראויין לקבל שהם בחי' עור בהמה טמאה נשכה מהם כנ"ל [ו]:

ט וזה בחי' שופר, כי שופר הוא בחי' התעוררות השינה [ז]. כמובא בספרים [ח] ששופר מרמז בחי' עורו ישינים מתרדמתכם. ועיי"ז הוא בחי' להתיר פה אלמים ולהתיר פה עקרות כנ"ל. וזה בחי' תקיעה שברים תרועה. תקיעה, הוא בחי' העדר הדיבור, בחי' (משלי ו) **תקעת לזר כפיך נוקשת באמרי פיך**. תרועה, הוא בחי' הדיבור, בחי' (משלי י') **שפתי צדיק ירעו רבים**. שברים זה בחי' בטחון, בחי' (תהלים קמו) **שברו על ח' אלקיו**. בחי' כלי הולדה, כמ"ש (ישעיה סו) **האני**

פתח ר' שמעון ס

אשכיר ולא אוליד. כי ע"י השופר שהוא בחי' התעוררות השינה, עיי"ז הוא בחי' להתיר פה אלמים ולהתיר פה עקרות כנ"ל. דהיינו שכה הדיבור היוצא בכח מאלו שנתעוררו משינתם. שמתחילה היו בבחי' העדר הדיבור, כי היו כהרשים ואלמים כנ"ל [א]. ועכשיו כשמעוררם משינתם להשיי עד ששומעים התעוררות החכם האמת, אזי מתחילין לדבר כנ"ל. וזה הדיבור בא לתוך כלי ההולדה שהם בחי' בטחני הדור כנ"ל, ועל ידי זה נעשה פקידות עקרות. שזהו בחי' ראש השנה שאז נפקדה שרה וכו' כנ"ל [ב]. וכל זה הוא בחי' שופר שתוקעין בראש השנה, בחי' תקיעה תרועה שברים כנ"ל. ועל ידי פקידות עקרות, נתגלה יראה כנ"ל [ג]. וזה בחי' שופר כמ"ש (עמוס ג') **אם יתקע שופר בעיר ועם לא יחרדו וכו'**. וזה בחי' שופר שהוא קצר מלמעלה ורחב מלמטה [ד], שזהו בחי' (תהלים קיח) **מן המיצר קראתי י"ק ענני במרחב י"ק כמובא [ה]**. כי על ידי השופר הוא התגלות היראה כנ"ל. שעל ידה זוכין לאריכות ימים, דהיינו להרחיב ולהאריך ימיו בתוספות קדושה יתירה בכל עת, שזהו בחי' קצר מלמעלה ורחב מלמטה, בחי' [ו] **יראת ה' היא אוצרו**, בחי' עשאה כאוצר וכו' כנ"ל. וזה בחי' תיקוני עתיק, שהוא בחי' אריכות ימים הנ"ל בחי' זקן" כנ"ל [ז]. כי הזקן ג"כ קצר מלמעלה ורחב מלמטה, כמובא בכונות [ח] שתיקוני דיקנא הם בחי' **מן המיצר קראתי וכו' ענני במרחב וכו'** שמתחילה היא קצרה ואח"כ הולכת ומתרחבת. היינו כנ"ל, כי זקן היא' בחי' אריכות ימים הנ"ל, דהיינו שמאריכין ומרחיבין ימיו בכל עת בתוספות קדושה כנ"ל, שזה זוכין על ידי יראה כנ"ל, שכל זה הוא בחי' שופר כנ"ל. נמצא שעל ידי השופר, שהוא בחי' התעוררות השינה, ועל ידי זה נעשה פקידות עקרות כנ"ל, עיי"ז נתגלה יראה כנ"ל. ויראה מכניע את **הכל היופי** כנ"ל. וזה בחי' ההכלים של השופר [י] כי הם בחי' **הכל היופי**. כי שופר לשון יופי, בחי' שפרו מעשיכם ומ"ר אמור פ' כטו[כב]. היינו שעל ידי ההכלים של השופר, נכנע הכל היופי, כי שופר הוא בחי' התגלות היראה כנ"ל :

י"זז"פ (תענית כג) אמר

ר' יוחנן כל ימיו של אותו הצדיק וכו' [כה], אמר **מי איכא דניים ע' שנין יומא חד הוה קאזיל באורחא חזיה לההוא גברא דנטע חרובא אמר ליה מכדי**

חרובא עד שבעין שנין לא טעין פשיטא לך דחית ע' שנין

עג.

מוהר"ן

תורה אור

משלי לא (יא) **בָּטַח בַּה' כְּבֹל בְּעֵלָה וְשָׁלַל לֹא יִחְסֹר:** ישעיהו ל (יב) **לֹכֵן כֹּה אָמַר קְדוֹשׁ יִשְׂרָאֵל יַעַן קְאָסְכֶם בְּדָבָר הַזֶּה וּתְבַשְׁתִּיו בְּעֵשֶׂק וְגָלוּ וּתְשַׁעֲנוּ עָלָיו:** ישעיהו ל (יד) **וְשָׁכַח שֹׁכֵנֵי בֵּיבֶל וְצִירֵים תַּחֲתֵי לֹא יִחְמְלוּ וְלֹא יִצְטָא בִּמְכַתָּהוּ חֶרֶשׁ לְחַתּוֹת אֲשֶׁר מִיָּקִיד וְלַחֲשָׁף מִיַּם מִגְבָּא:** פ

משלי כה (יט) **שֵׁן רָעָה וְרִגְלִי מוֹצֵצֶת מִקֶּסֶת בּוֹגֵד בְּיָוִם עָדָה:** מיכה ז (ה) **אֵל תִּאֲמַנִּי בְּרַע אֵל תִּבְטְחוּ בְּאֵלֶיךָ מִשְׁכַּת מִיָּקִיד שְׁמֹר פְּתָיו פִּיד:** מלכים-א א (ב) **וַיֹּאמְרוּ לוֹ עֲבָדֶיךָ יִבְקֹשׁוּ לֵאדֹנִי הַמֶּלֶךְ לָעֵדָה בְּחוּלָה וְעֲמִידָה לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ וְהִנֵּה לוֹ סִכָּת וְשִׁכְבָּה בְּחוֹמָתָהּ וְחָם לֵאדֹנִי הַמֶּלֶךְ:** איכה ג (כט) **יָתֵן בְּקֶסֶר פִּיהוּ אֹרֵל יֵשׁ תְּקוּהָ:**

ישעיה כט (ד) **וְשָׁלַת מֵאָרֶץ וּמִדְבַּר וּמִצְפָּר תִּשָּׁח אֲמִרְתָּךְ וְהָיָה כְּאִבּוֹ מֵאָרֶץ קוֹלֶךְ וּמִצְפָּר אֲמִרְתָּךְ תִּצְפָּץ:** בראשית יצא כח (יח) **וְהָיָה וְרָצוּ כְּעֶפֶר הָאָרֶץ וּפְרַצְתָּ יָדָה וְתִקְדַּחַת וְצִפְחָה וְנִגְבְּהָ וְנִבְרָכוּ בָךְ כָּל מִשְׁפַּחַת הָאָדָמָה וּבְנוֹתֶיךָ:** דניאל יב (ב) **וְיָבִיִם מִשְׁנֵי אֲדָמָה עֶפֶר יִקְיֹצוּ אֵלֶּה לְמִי עוֹלָם וְאֵלֶּה לְתוֹפֹת לְדִרְאוֹן עוֹלָם:**

בראשית ב (ו) **וַיִּצַּר דָּוָד אֱלֹהִים אֶת הָאָדָם עֶפֶר מִן הָאֲדָמָה וַיִּפַּח בְּאָפוֹ נְשִׁמַּת חַיִּים וַיְהִי הָאָדָם לְנֶפֶשׁ חַיָּה:** תהילים סט (כא) **חֲרָפָה שִׁבְרָה לִבִּי וְאֶנְשֵׁי וְאִקְוָה לִגְדֹל נַאֲוִן וְלִקְלָנִים וְלֹא יִצְאָתִי:** משלי ג (ג) **תָּסֵד וְאָמַת אֵל יַעֲזֹב קִשְׁרֹם עַל גִּרְוֵיחוֹתֶיךָ תִּתְּבֹם עַל לֹחַ לִבְךָ:** משלי ז (ג) **קִשְׁרֹם עַל אֲצִבְעֶיךָ תִּתְּבֹם עַל לֹחַ לִבְךָ:**

משלי ו (א) **בְּנִי אִם עֲרִבְתָּ לְרֹעֶךָ תִּקְעֶת לְזֹר מִפִּיד:** (ב) **וּתְקַשֶּׁת בְּאָמְרִי פִיד וְלִפְתָּה בְּאָמְרִי פִיד:** משלי י (כא) **שִׁפְתֵי צָדִיק יִרְעוּ רָבִים וְאִוִּילִים בֹּחֶסֶר לֵב יָמוּתוּ:** תהילים קמו (ח) **אֲשֶׁרִי שָׁאֵל יַעֲקֹב בְּעֵזְרוֹ שִׁבְרוֹ עַל יָדָיו אֱלֹהֵי:**

ישעיה סו (ט) **הֲאֵנִי אֲשִׁיבִיר וְלֹא אֹלִיד יִאֲבֹר יָדָיו אִם אֲנִי הַמּוֹלִיד וְצִדְקָתִי אֲסֹר אֱלֹהֵיךָ:** עמוס ג (ו) **אִם יִקְעַע שׁוֹפֵר בְּעִיר וְעָם לֹא יִחְרְדוּ אִם תִּהְיֶה רָעָה בְּעִיר וְיָדָיו לֹא יִצְעָשׁ:**

תהילים קיח (ה) **מִן הַמִּצָּר קָרָאתִי יְיָ עֲנִי בִּצְרֹתַי יְיָ:** ישעיהו לג (ו) **וְהָיָה אֲמוֹנַת עַמִּיךָ חֶסֶן יִשְׁעוֹת תִּכְמַת וְדַעַת יֵאָת וְיָקֹץ הִיא אֲדָרְיוֹ:** ס

^[1] בתורה- הוא

^[2] שער הכונות ד"ה דרוש ז' ד"ה ועתה נבאר מה הם הקולות

^[3] פסקא ו' ועיין גם פסיקתא דרב כהנא כג ר"ה אות ח' מדרש תהלים מזמור פא אות ה' ליקוט שמעוני תהלים רמז תשפט ותלתא

^[4] ברש"י – ובדפדפוי- חוני המעגל אפשר בו' בתמיה, וכן בתשכט- חוני המעגל וכו'; אפשר וכו', בתמיה: (בגרות הגמ' ורש"י אצילנו לא נמצא ויתב אפשר, וגם לא בגרסת רש"י של עין יעקב אלא בגמ' שם לפני מי איכא דניים כתוב אפשר ע' שנים כחלתא דמי)

^[5] בלוח תיקון תולד כתב להוסיף כאן אות י'

^[6] היה מצטער על מקרא תהלים קכו בשבו ה' את שיבת ציון היינו כחולמים

^[7] אליהו רבה סימן תקס ס"ק ד' הובא במ"ב ס"ק ט' ועיין שדה חמד מערכת ז' אות יב שהוא מנהג אשכנזים וקצת מעדות המזרח. ערוך השלחן סימן נ' סעיף כו ספר מטעמים ערך חתן וכלה אות ח' שלחן העזר ח"א דף גב משבצות זהב או"ח שם ס"ק ד' ליקוטי מהר"ח ועיין לקמן תורה רסה ותורה צ' תנינא

^[8] משלי כה יט.

^[9] עיין פל"ח אות יא, ובאיח"ל אות נ/, ובשיעור לו של ה"ל"ח המשך הפסוק הג"ל
^[10] המשך הפסוק הג"ל בדניאל יב
^[11] משלי ג' ג', ו' ג', הג"ל באות ז (דף עב:)

^[12] באות ז' (דף עב:) ועיין לק"ה מנחה ו' יא שצ"כ שבר משה רבנו את הלחות כדי שתשתכח התורה מתלמיד שאינו הגון.

^[13] בפרי עץ חיים שער השופר ריש פ"א

^[14] כלשון הרמב"ם ביד החוקה תשובה ג' ד', הובא בפרי עץ חיים שער השופר פ"ה

תורה אור
ישעיהו נה (יג) תחת הנעצין
יעלה ברוש תחת ותחת
הסרפד יעלה הדס ותיה
ליקנק לשם לאות עולם לא
יפרת: ס
בראשית ויחי מט (יד)
יששכר חמר גרם רבץ בין
המשפטים:

עג: ליקוטי

ואכלת מיניה אמר ליה אנא עלמא בחרובא
אשכחתיה כי היכי דשתלי לי אבהתי אנא נמי
שתלי לבנאי יתיב וקא כריך ריפתא אתיא ליה
שינתא וניים הדרא עליה משוניתא ואיכסא
מעינא וניים ע' שנין כי קס איתער חזי לההוא
גברא דאכיל מההוא חרובא א"ל ידעת מאן
שתלי לההוא חרובא א"ל אבוה דאבא אמר
ודאי ניימי לי ע' שנין הוא לחמריה דקא ילדה
ליה רמכי רמכי וכו' [ז]:

יכי חוני המעגל היה גדול מאוד^א. כמו שאמרו שם בסוגיא זו, דכד הוה עייל לבי מדרשא כל קושיא דהוו להו לרבנן הוה מפרק להו, כי לא היה שום פנים של תורה נסתר ממנו. וע"כ שאל **מי איכא דניים ע' שנין**. היינו שאיך אפשר ליפול לבחי' שינה מכל הע' פנים, כי אף שאפשר ליפול מפנים א' או יותר, אבל איך אפשר ליפול מכולם. **לחזיה לההוא גברא דנטע חרובא, א"ל וכו' פשיטא לך דחית ע' שנין ואכלת מיניה**. חרוב, זה בחי' זקן, בחי' עתיק. כי חרוב הוא **ל"ברושים [ז]**, שהוא בחי' מרדכי, כמו שארז"ל (מגילה יוד ע"ב) **תחת הנעצין יעלה ברוש [ז]** זה מרדכי. **ומרדכי הוא בחי' רב חסד [ח]**, כי הם במספר השוה **[ז]**, שהוא בחי' עתיק. היינו שראה אחד שעוסק בסיפורי מעשיות של שנים קדמוניות, שהם בחי' עתיק כנ"ל **[ז]**. ושאל אותו, מי פשיטא לך דחית ע' שנין. חית, זה בחי' התעוררות השינה, בחי' דיבור כנ"ל. היינו כלום בחנת לעורר על ידי סיפורי מעשיות של בקרב שנים. **ואכלת מיניה**, היינו בחי' מן המותר לפיך. היינו שיהיו דברייך נשמעים, שיהיו התלמידים הגונים. **[ז] היינו ששאל אותו, איך אתה עוסק לספר סיפורי מעשיות גבוהות כאלה, של שנים קדמוניות, שמא ישמעו תלמידים שאינם הגונים שאינם בבחי' מן המותר לפיך כנ"ל**. וכי כבר נסית ובחנת לעורר על ידי סיפורי מעשיות של בקרב שנים שהם בתוך הע' שנים שהם בחי' הע' פנים לתורה, ועלה בידך לעוררם משנתם^ב ע"ז. כי הגיעו דברייך לתלמידים הגונים שהם בחי' מן המותר לפיך בחי' ואכלת מיניהו כנ"ל. עד שאתה רוצה עכשיו לעסוק עוד בסיפורי מעשיות הגבוהים יותר שהם סיפורי מעשיות של שנים קדמוניות. ואיך אין אתה מתירא^ג לספר סיפורי מעשיות גבוהים כאלה, אולי ישמעו תלמידים שאינם הגונים. **א"ל אנא עלמא בחרובא אישתכח**, היינו שאפילו שאספרי^ד סיפורי מעשיות של

מוהר"ן

שנים קדמוניות, שהם בחי' חרובים כנ"ל. אני יכול להביא בחי' שכחה, שהתלמידים שאינם הגונים יהיה נשכח מהם כנ"ל. להיינו כמו שמבואר לעיל, שהצדיק שעוסק לעורר העולם מהשינה על ידי סיפורי מעשיות, השם יתברך שומרו שדבריו יהיו נשכחין מלב התלמידים שאינם הגונים כנ"ל. **כי היכי דשתלי לי אבהתי אנא נמי שתלי לבנאי**. היינו כמו שהולידו אותי על ידי סיפורי מעשיות הנ"ל, בבחי' להתיר פה אלמים להתיר פה עקרות כנ"ל. הכי נמי שתלי לבנאי, היינו שעל ידי זה גם כן נולדים בנינו על ידי זה כנ"ל. **כאפי' שא"ל** שהוא מוכרח לספר סיפורי מעשיות כאלה, בשביל פקידות עקרות. כ"כ כמו שאבותי עסקו בסיפורי מעשיות, ועל ידי זה נמשך ההולדה בחי' פקידות עקרות כנ"ל, שעל ידי זה הולידו אותי, כן אני צריך להוליד את בניי על ידי זה, כי עיקר ההולדה נמשך על ידי סיפורי מעשיות כנ"ל. וזהו כי היכי דשתלי לי אבהתי הכי נמי שתלי לבנאי כנ"ל: **כריך ריפתא אתיא ליה שינתא וניים**. היינו שאכל סעודתו, ועל ידי האכילה בא עליו שינה וניים. היינו שנפל לבחי' שינה לפי ערך מדרגתו ע"י האכילה. כמבואר לעיל, שלפעמים על ידי האכילה יכול ליפול לבחי' שינה כנ"ל. **הדרא עליה משוניתא**, היינו בחי' הסיבוכים והדמיונות שמחזירין וסוכבין סביב בשעת השינה **[ז]**. **יולא ידעי ברייתא**, כי העולם אין מכירין כמו שהוא בבחי' שינה, כי נדמה להם שעוסק בתורה ועבודה, ובאמת הכל הוא בחי' שינה כנ"ל. **כי קס איתער, היינו בחי' התעוררות מלמטה. חזי' להאי גברא דאכיל מהאי חרובא**, היינו שראה אותו עוסק בסיפורי מעשיות הנ"ל, ואכיל מהם, היינו בחי' מן המותר לפיך. **א"ל ידעת מאן שתלי להאי חרובא**, היינו שמאיוה זמן הוא סיפור המעשה הזאת. כי אפשר שאחד מספר מעשה שהיה כבר, ובאמת לא היה כ"א לפני ד' שנים **[ז]**. **א"ל אבוה דאבא**, היינו בחי' זקן בחי' עתיק. היינו שהשיב לו שהסיפורי מעשיות שהוא עוסק בהם הם סיפורי מעשיות של שנים קדמוניות שהם בחי' זקן בחי' עתיק כנ"ל. **אמר ודאי ניימי לי ע' שנין**. היינו שבוודאי נפל לבחי' שינה מכל הע' פנים, שהם בחי' ע' שנים כנ"ל. **חזא לחמרי דקא ילדה ליה רמכי רמכי**. היינו בחי' עשירות בחי' **יששכר חמר גרם [ז]**. כי על ידי זה נמשך עשירות גדול כנ"ל, כי על ידי סיפורי מעשיות הנ"ל, שעל ידי זה מעוררין מהשינה כנ"ל, על ידי זה להתיר פה אלמים להתיר פה עקרות, שעל ידי זה נתגלה יראה, ועל ידי היראה נמשך אריכות הימים.

^א גם בדפ"ר ותולד - ואיכסא ומתולד - ואיכסי (כלשון הגמ')

^ב בתולד - ילדא

^ג תרגום - אמר רבי יוחנן כל ימיו של אותו צדיק (חוני המעגל, להבין מה שכתוב בשו"ב ה' את שיבת ציון היינו כחולמים) האם יש מי שישן שבעים שנה רצופים. יום אחד הלך בדרך וראה אדם שנטע חרוב אמר לו כיון שחרוב לא מוציא פירות אלא אחרי שבעים שנה האם פשוט לך שתחיה עוד שבעים שנה ותאכל ממנו. אמר לו אני את העולם עם חרוב מוצאתי וכמו שנטעו אבותי בשבילי, אני גם נוסע לבני. ישב חוני המעגל לאכול לחם ובא עליו שינה וישן ועלתה סביבו שן של סלע שהסתיר אותו מעיני בני אדם וישן שם שבעים שנה כאשר התעורר ראה אדם שאוכל מתחרוב הנ"ל אמר לו האם אתה יודע מי נטע את החרוב הזה אמר לו סבא שלי. אמר ודאי ישנתי שבעים שנה. ראה את החמור שלו שילדה ולדי ולדות. וכו' ע"ש

^ד בדפ"ר - והוני המעגל שהיה גדול מאד וכד אתי לבי מדרשא הוי מפרק כל הקושיות כי לא ה"י שום פנים של תורה נסתר ממנו וע"כ שאל מי איכא דנאים וכו'

^ה מתורצו - מאד

^ו בדפ"ר חזא אינש, בתקפא ותולד - חזיה, מתולד - חזיה

^ז בתשכס - אמר ליה

^ח גם בדפ"ר ותולד - הוא ברושים, בתולד ובתורצו - הוא (בחי') ברושים (כנ"ל בתורה יח אות ו) ובתשכס - הוא ברושים

^ט חרוב הוא עץ פרי וברוש הוא אחד מי' מיני ארזים והוא עץ סרק. ואולי חסכו הוא כיוס כי שניהם בחי' מלכדי, כי חסכוין גמט' מלכדי עם כ"כ ומלכדי בחי' כיוס, כסמים ראש. ועיין לעיל תורה יח אות ו' ובהערה שם ברוש ברתא וחסכו גמט' יולא בחי' מלכות בחי' יולא בחי' בת מלך כיוסע

^י ישעיהו נה יג

^{יא} הנ"ל באות ו'

^{יב} רמ"ע מפאנו מאמר מעין גנים ח"א לקוטים וספר מחברת הקדש (לר"ז שפירא) שער פורים

^{יג} שם

^{יד} ביאור מוהר"ת בתקפא

^{טו} גם בתולד - משנתם, מתולד - משינתם

^{טז} מתורצו - מתירא

^{יז} בתשכס - אמר ליה

^{יח} גם בדפ"ר ותולד - אישתכח, בתולד - אשכחתי (כלשון הגמ') בתורצו - אשכחתי (אישתכח) בתשכס - אשכחתי

^{יט} דפ"ר ש"ספר

^כ ביאור מוהר"ת בתקפא

^{כא} ביאור מוהר"ת בתקפא

^{כב} בתקפא - כי I כמו

^{כג} נראה שדורש משוניתא לשון שינה וצ"ע מדוע השמיט לשון הגמ' ואיכסי מעינא וניים ע' שנין ובמקום זה נקט ולא ידעי ברייתא שלא נמצא בגמ'. ועיין ביאור הליקוטים אות נו. גם עיין ביאור הליקוטים סוף תורה זו להבין כיצד צדיק כזה נפל לשינה כזו מכל ע' פנים של תורה.

^{כד} צ"ע מדוע מוהר"ת בתקפא הדפיס תיבות אלה באות גדולה כאילו הם ציטוט הגמ'.

^{כה} בתשכס - אמר ליה

^{כו} עיין פ"ח אות טז

^{כז} בתשכס - אמר ליה

^{כח} בראשית מט יד וכנ"ל באות א' שתרגמו עתיר בנכסין

ליקוטי

בחי' זקן, בחי' תיקוני עתיק כנ"ל, ועל ידי זה נמשך העשירות לתוך האריכות ימים כנ"ל :

וזה פתח ר' שמעון ואמר עת לעשות לה' וכו' [א] דא תורה דלעילא דמתבטלא אי לא איתעביד בתקוני דא, ולעתיק יומין אתמר. היינו תורה דלעילא, שהיא בחי' התבוננות הנ"ל, שהוא מתבטל ואינו יכול להתקיים, אם אינו נעשה על ידי בחי' תיקונים הנ"ל שהם בחי' תקוני עתיק בחי' אריכות ימים הנ"ל: **כתיב [ב] אשריך ישראל מי כמוך וכתיב [ג] מי כמוך באלים ה'.** זה בחי' אתערותא דלתתא שהוא שבה של ישראל המתעוררים מלמטה, בחי' **אשריך ישראל מי כמוך.** ואחר כך הוא אתערותא דלעילא כנ"ל, שזהו בחי' **מי כמוכה באלים ה'** : **קרא לר' אלעזר בריה וכו' ולר' אבא ואמר אנן כללא דכולא.** היינו בחי' שלימות היראה, שהוא על ידי בחי' ג' קוין הנ"ל [ד]. בחי' מורא שמים, ומורא הרב, ומורא אב ואם. נמצא שעל ידי רבי שמעון ורבי אלעזר בנו ורבי אבא תלמידו, נשלם היראה. שעל ידי זה בא אריכות ימים בחי' תיקוני עתיק כנ"ל : **אישיתיקו שמעו קלא.** היינו שאותן שהיו בבחי' שתיקה, בחי' אלמים, ולא היו יכולים לדבר על ידי בחי' שינה כנ"ל. שמעו קלא, היינו בחי' התעוררות השינה, בחי' זכאה מאן דמליל על אודנא דשמע כנ"ל [ה]. **וארכבותי דא לדא נקשן,** זה בחי' הולדה, בחי' זווג הגופני. כי על ידי התעוררות השינה, שהוא בחי' להתיר פה אלמים, על ידי זה להתיר פה עקרות כנ"ל, שזהו בחי' זווג הנשיקין שקודם לזווג הגופני כנ"ל [ו]: **מאי קלא, קלא דכנופייא עילאה דמתכנפי** היינו בחי' סיפורי מעשיות שמלבישין בהם את הפנים של תורה כנ"ל [ז]. כי ההתלבשות הוא בחי' כנף בחי' (ישעיה ל) **ולא יכנף עוד מוריד.** ועל ידי זה ההתלבשות מעוררין מהשינה ומתחילין לדבר, בבחי' (קהלת י) **ובעל כנפים יגיד דבר.** הכל כנ"ל [ח]:

סא [ט] (שם באידרא נשא דף קכח) חדי ר' שמעון ואמר ה' שמעתי שמעך יראתי [י] אמר התם יאות הוי למדחל" וכו' :

א על ידי אמונת חכמים יכולין להוציא משפטינו לאור [כ]. כי משפט הוא עמודא דאמצעייתא [כג], היינו בחי' דרך הממוצע, שאינו נוטה לימין ולשמאל. וזה זוכין על ידי אמונת חכמים, שהוא בחי' (דברים יז) **לא תסור מן הדבר אשר יגידו לך ימין ושמאל.** ועל כן על ידי זה יוצא המשפט ברור כנ"ל, בבחי' **משפטי אמת** [כד]. היינו כי כל הלימודים שהאדם

פתח ר' שמעון ס חדי ר' שמעון סא

לומד, צריך שיקבל ויוציא מהם **משפטי אמת**, שלא יהיה בבחי' **משפט מעוקל.** דהיינו שיקבל וילמוד מכל הלימודים שלומד, משפטי הנהגות, שידע איך להתנהג, הן לעצמו, הן לאחרים שמתנהגים לפי דעתו, כל אחד ואחד כפי בחינתו, כפי הממשלה והרכנות שיש לו, הן לרב או למעט. וכ"ז זוכין על ידי אמונת חכמים, שהוא בחי' **לא תסור וכו'.** ואז יוכל להוציא משפטי הנהגות ישרות, בבחי' משפטי אמת, שאינו נוטה לימין ושמאל כנ"ל. אבל כשפוגם באמונת חכמים, אזי נידון **ביגיעת בשר,** היינו במותרות. כמ"ש רז"ל (עירובין כא) הלועג על דברי חכמים נידון בצוואה רותחת, כמ"ש [טו] **ולחג הרבה יגיעת בשר.** והוא מדה כנגד מדה, כי הוא אינו מאמין בדבריהם ומלעיג עליהם, ודבריהם הם אך למותר אצלו, ע"כ נידון במותרות. וכל המשפטים הן מן המוח, בבחי' (מלכים א ג) **ויראו מפני המלך כי ראו כי חכמת אלקים בקרבו לעשות משפט.** והמוח הוא לפי המזון [טז]. וכשהגוף נקי, אזי המוח ברור. ואזי יכול להוציא משפטי אמת, הנהגות ישרות. אבל כשנידון במותרות על ידי פגם אמונת חכמים כנ"ל, אזי עולים עשנים סרוחים אל המוח, ומערבבים ומבלבלין דעתו. ואזי אינו יכול להוציא משפטי אמת, ואזי יוצא משפט מעוקל. בבחי' (חבקוק א) **כי רשע מכתיר את הצדיק על כן יצא משפט מעוקל,** היינו על ידי שהעשנים סרוחים מסבבין ומקיפין המוח ומבלבלין אותו, על ידי זה יוצא משפט מעוקל, בבחי' **משפטים כל ידעום** (תהלים קמו) היינו בלבול המוחין : **ודואג ע"י שלימודו** היה מבחי' אלו המותרות, בבחי' הנאמר בדואג (שמואל א כא) **ושם איש מעבדי שאול נעצר לפני ה' ושמו דואג וכו'** ופרש"י עוצר עצמו וכו' לעסוק בתורה. כי לימודו היה מבחי' עצירות, בחי' מותרות. על ידי זה לא היה מוציא מלימודו משפטי אמת, רק משפט מעוקל. וע"כ היה דן שאין דוד ראוי לבוא בקהל [יז], וזה היה ע"י שלימודו היה מותרות כנ"ל :

ב ויש מנהיגים שנקראים בשם רבי שלימודם מאלו המותרות. ולא די שאינם יכולים אפי' להנהיג את עצמן כנ"ל, ומכ"ש שאינם יכולים להנהיג את אחרים, והם נוטלים גדולה לעצמן להנהיג העולם. צריך לראות שלא להסמיק אותם, שלא ליתן להם תוקף ועזו, שלא יהיו מכונים בשם רבי. כי הם עצמן אינם חייבים כ"כ, כי יש להם יצה"ר גדול להנהיג העולם. אך צריך לשמור מאוד שלא ליתן להם תוקף ועזו, כי אלו הנותנים להם תוקף ועזו ונסמכים על ידם שיהיו נקראים בשם רבי, הם עתידין ליתן דין וחשבון. וע"י שמסמיכין רבי שאינו הגון, עי"ז נחלש כתב

ב ויש מנהיגים שנקראים בשם רבי שלימודם מאלו המותרות. ולא די שאינם יכולים אפי' להנהיג את עצמן כנ"ל, ומכ"ש שאינם יכולים להנהיג את אחרים, והם נוטלים גדולה לעצמן להנהיג העולם. צריך לראות שלא להסמיק אותם, שלא ליתן להם תוקף ועזו, שלא יהיו מכונים בשם רבי. כי הם עצמן אינם חייבים כ"כ, כי יש להם יצה"ר גדול להנהיג העולם. אך צריך לשמור מאוד שלא ליתן להם תוקף ועזו, כי אלו הנותנים להם תוקף ועזו ונסמכים על ידם שיהיו נקראים בשם רבי, הם עתידין ליתן דין וחשבון. וע"י שמסמיכין רבי שאינו הגון, עי"ז נחלש כתב

^[1] * פתח אליהו

^[2] * תהלים יט י'

^[3] קהלת יב יב

^[4] תורת חטאת לרבי יעקב סקילי תלמיד הרשב"א אמצע דרשה מג ד"ה וכן האדם. עין תורה ה' תנינא סוף אות ג' ד"ה כי אכילת הצדיק, ולקוטי תפילות שם אות צו.

^[5] * יבמות עז:

^[א] תהלים קיט קכו

^[ב] דברים לג כט

^[ג] שמות טו יא

^[ד] בתחילת אות ד'

^[ה] תחילת אות ח'

^[ו] אמצע אות ח (סוף דף עב:)

^[ז] אות ו' (סוף דף עב.)

^[ח] עיין חיי מוהר"ן אות צד שמעשה מבת מלך בספורי מעשיות שייך לתורה זו. עוד עי"ש אות כה היום אמרתי ג' דברים שלא כדברי העולם עי"ש. עוד שם שיכול להיות שאשה תקרא מעשה מספורי המעשיות שלו ותיפקד עי"ש עוד עי"ש אות קנא ואת שנו ובימי מוהרנ"ת אות יא יב עוד עיין הקדמה השניה לספורי מעשיות ולק"ה יין נסך ב'. הובא בשיש"ק ח"ג יט.

^[ט] תורה זו נאמרה בראש השנה שנת תקסח (ה"מ) שחל ביום שבת וראשון (פל"ח) להבין עומק וקשר העניינים המבוארים בתורה הכרח לעיין היטב בפרפראות להכמה על תורה זו גם עי"ש שמאריך לבאר שתורה זו היא כעין צוואה ראשונה של רבינו, ועיין שיש"ק ח"א מסימן רח עד ריב. עיין חיי מוהר"ן אותיות נט, קסד, קסד, ועיין ביאור הליקוטים בתורה זו את מה הובא בשיש"ק ח"א תפב. עוד שיש"ק ח"ה אותיות כג, כה, כו, וימי מוהרנ"ת ח"א אות כה.

^[י] חבקוק ג' ב'

^[יא] בתשובה – למחלחל (במהדורות וינסטוק הקטנים נשאר עד היום)

^[יב] לשה"כ הושע ו' ה'. מיכה ו' ט'. ישעיהו נא ד'. צפניה ג' ה', ובתפלת ר"ה בתקיעות במאמר היום הרת עולם, ועיין לקמן אות ו' שדייקא בר"ה מסוגל לזה ביותר ע"י ההתקבצות אצל הצדיק.

תורה אור

תהלים קיט (קכו) עת לעשות ליקוק הפרו תורתך: דברים וזאת הברכה לג (כט) אשריך ישראל מי כמוך עם נושע ביקוק קגן עורך ואשר חרב גאותך ויִקְרַחְסוּ אִיבֶיךָ לך ואָמַתְּ עַל בְּמוֹתֵינוּ תִדְרֹךְ:

שמות בשלה טו (יא) מי כמִלְכָּה בָּאֱלֹם יִקְוֶן מי כְּמִלְכָּה נֶאֱדָר בְּקֹדֶשׁ נִרְאָה תְהִלַּת עֲשֵׂה פֶלֶא:

ישעיה ל (כ) וְגַמְלָן לָכֵם אֲדֹנָי הִלֵּם צָר וּמִים לֶחֶץ וְלֹא יִכְנַף עוֹד מוֹרֶדְךָ וְהָיוּ עֲצִיבֵךְ אֶת מוֹרְדֶּךָ:

קהלת י (כ) גַּם בְּשֶׁמֶךְ מֶלֶךְ אֵל תִּקְלָל וּבַחֲדָרֵי מִשְׁכְּבֶךָ אֵל תִּקְלָל עֲשִׂיר כִּי עוֹף הַשָּׁמַיִם יִלְדֶּךָ אֶת הַקּוֹל וּבְעַל הַכְּנָפִים וְהַנְּפִישִׁים יִגִּיד דְּבָרֶי:

תורה סא

חבקוק ג (ב) יִקְוֶן שְׁמִיעִית שִׁמְעֶךָ יְרֵאִתִּי יִקְוֶן פִּעְלֶךָ בְּקֶרֶב שָׁנִים וַחֲיִיוֹ בְּקֶרֶב שָׁנִים תוֹדִיעַ בְּרָגְזוֹ רִמָּם תִּזְכְּרוּ:

הושע ו (ה) עַל כֵּן חֲצַבְתִּי בְּנֵי־אֲדָמָה תְּהַגִּימֵם בְּאֶמְרֵי פִי וּמִשְׁפָּטֶיךָ אֲדָר יִצְאָ:

דברים פרח יז (אל) עַל פִּי תוֹרָה אֲשֶׁר יוֹרֵד וְעַל הַמִּשְׁפָּט אֲשֶׁר יֵאֱמָרוּ לָךְ תַּעֲשֶׂה לֹא תִסָּר מִן הַדָּבָר אֲשֶׁר יִגִּידוּ לָךְ יִמִּין וּשְׂמָאל:

תהלים יט (י) יִרְאֵת יִקְוֶן שׁוֹרֶה עוֹמֶדֶת לַעֲד מִשְׁפָּטֵי יִקְוֶן אֶמֶת צְדִיקוֹ יִתְדוּ: קהלת יב (יב) וְיִתֵּר מִהַפָּה בְּנֵי הַתֵּימָר עֲשׂוֹת סִפְרִים תִּרְבֶּה אִין קֶץ וְלִמָּה תִּרְבֶּה יִגְעַת קֶשֶׁר:

מלכים א-ג (כח) וַיִּשְׁמָעוּ כָּל יִשְׂרָאֵל אֶת הַמִּשְׁפָּט אֲשֶׁר שָׁפַט הַמֶּלֶךְ וַיִּרְאוּ מִפְּנֵי הַמֶּלֶךְ כִּי רָאוּ כִּי חֲכַמַּת אֱלֹהִים בְּקֶרְבוֹ לַעֲשׂוֹת מִשְׁפָּט: חבקוק א (ד) עַל כֵּן תִּפְגַּז תוֹרָה וְלֹא יִצָּא לְנֶצַח מִשְׁפָּט כִּי יָרֻעַ מִכְתִּיר אֶת הַצְדִּיק עַל כֵּן יִצָּא מִשְׁפָּט מִצְעָלָ: תהילים קמו (כ) לֹא עֲשֵׂה כֵן לָכֵל גּוֹי וּמִשְׁפָּטִים כָּל יָדְעוֹם הִלְלוּהָ:

שמואל א-כא (ח) וְשָׁם אִישׁ מִעַבְדֵי שְׂאוֹל בָּיֹם הָהוּא נִעְצָר לִפְנֵי יוֹדֵד וּשְׁמוֹ דָּאג הָאֲדָמִי אֶפְרַי הָרָעִים אֲשֶׁר לְשָׂאוֹל:

מאמר פתח רבי שמעון

מספה"ק ליקוטי מוהר"ן

זמן ומקום אמירת התורה
בראש השנה שנת תקס"ו (שחל
בשבת ראשון)

פתיחה

בתורה נט אות ה' דיבר מעשירות וממון דקדושה שעל ידו גדלה נפשו שע"ז מקרב רחוקים כי מתאווים להכלל בנפשו ושהעשירות חומה לבקש שמאבד את נפשו כי הממון שרשו במקום הנפש¹. וכאן מבאר רבינו גודל מעלת העשירות שהיא כלי להתבוננות והשגות אלוקות ועיקר העשירות היא ששמח בחלקו כאלו יש לו כל הון דעלמא בבחי' דעת קנית מה חסרה ואין מחסור ליראיו כי כלום חסר בבית המלך. **תורה ס'** היא ביאור נפלא כיצד לעורר בני אדם מהשינה דהיינו מקטנות המוחין לבוא עד ליראה שלימה עד שזוכה למלא ימיו בקדושה בבחי' יראת ה' תוסיף חיים ודבק בו ית' בביטול נפלא עד שלא חסר דבר אלא אותו ית' דהיינו עשירות בחי' אין מחסור ליראיו וכאלו יש לו כל הון דעלמא, עד שמגיע לביטול נפלא כזה שהוא אין ממש בחי' אין גבול שזה הוא הכלי לתורה דעתיקא שהיא התבוננות נפלאה בשבילי התורה. **תורה ס'** בנויה על מאמר הזהר באידרא רבה פתח ר"ש ואמר עת לעשות לה' משום דהפרו תורתך תורה דלעילא ורבינו רמז בזה להתחלת מהלך חדש שלו כיצד לעורר את אנ"ש וכל העולם לעבודת ה' כי עד אז עסק עם אנשיו בעיקר באמירת תורות הליקוטי מוהר"ן תורות נפלאות שהוריד צמצם והלביש מעתיקא ואז באותו הזמן התחיל לספר ספורי מעשיות משנים קדמוניות (שגם הן מעתיקא) כיון שראה שע"י תורות לבד כבר א"א לעורר את אנ"ש, לכן מצא עיצה נפלאה יותר, שעל ידה אפשר לעורר אפילו בני אדם הישנים את ימיהם, שרוצים להתעורר ולא מצליחים, וזה ע"י שגונב דעתו של הס"מ, שכאלו מספר סיפורי מעשיות בעלמא, ובהעלם נפלא מלביש בהן תורה דעתיקא נפלאה שחודרת ישר ללב ומעוררת גם ישנים. וזהו עת לעשות משום דהפרו תורה דלעילא, פירוש כי באותה העת בשנת תקס"ו היה קרוב רבינו להוצאת בת המלך (שמרמז על נשמת משיח) להחזירה לאביה, (חכמה ותבונה ו' יח) אלא שהתגבר מאד הס"מ בלבוש הזקן במחלוקתו וחרופיו על רבינו ונעשה על ידו רושם באנ"ש שנחלשה האמונה בו, ממילא גם לא קבלו ממנו את האוצר של יראת שמים שהשתדל בכל כוחו לעביר להם ע"י אמירת התורות, והיינו שהפרו תורה דלעילא, לכן עת לעשות לה', לעשות דייקא, דהיינו ע"י ספורים מעולם העשיה לעורר אל הש"י.

עיין ביאור הליקוטים² ונראה כוונתו שמה שאמר רבינו שמתחיל לספר ספורי מעשיות לעורר ישנים הטעם כי הצורך הידוע הוא הזקן זקן דייקא (זקן דס"א העומד לעומת זקן דקדושה הוא רבינו העיור. ושהיא המדרגה המביאה לעשירות והתבוננות שאליה רצה להביא אותנו רבינו) אז התגבר ביותר במחלוקת וההסתרה על רבנו שע"י הצליח להפיל את אנ"ש לשינה ע"י שהרחיקם מרבינו שהוא הבעטלער העיור זקן דקדושה שחי חיים

חשון כסלו טבת תשעב

¹ וחזר על זה לקמן בתורה סח וכן בתורה סט המשיך בענין הממון בביאור חומר פגם הגזל אפילו בחמדה בלבד שתאות ממון היא עכירות המח ביותר והתיקון ע"י צדקה. בענין תאוות ממון האריך בתורה כג עד כמה שמפילה את האדם מכל קדושה לפני חשוכות ועצבות ומרה שחורה להיות בעל חוב ליצרו תמיד וכלול בה כל העבודות זרות שבעולם, ושם באות ה' באר הלעומת זה, דהיינו הסיבה שכן הממון להזיק כל כך כי בשרשו הוא גבוה מאד ובשרשו הוא אור צח ותענוג רוחני נמצא שדייקא מכח הממון אפשר גם לזכות להתבוננות נפלאה בשרשו. עוד גם בתורה יג דיבר מתאוות ממון שמסלקת את ההשגחה ותיקונה ע"י צדקה. עוד דיבר ממון בתורה ל' שתיקון המלכות תלוי בלהיות שונא הממון הגשמי בתכלית וע"י צדקה.

² עיין חכמה ותבונה ו' נה - פתח ר"ש ואמר עת לעשות לה' אמאי עת לעשות לה' משום דהפרו תורתך מאי הפרו תורתך (עי' בפרפראות לחכמה בסוף המאמר בפירושו על הכתוב הזה), עת לעשות וכו' שזה בחי' המעשיות, ועיין לעיל במהד"ב באות ה' מענין סתירת תחבולותיו באותו העת, וכל הקלקול והסתירה ה' ע"י התגברות החרופים מהצורך הידוע אשר באותו העת התגבר בזה ביותר ויותר עד שנתפתו עי"ז רובם ככולם של אחב"י והתרחקו מעוצם קדושתם עד היום הזה, (כן שמעתי מאבי ששמע ממנהר"ת ז"ל), ועי' לעיל בסמ"ל בדבר החרופים שהם תכלית ירידת הרפ"ח ניצוצין והרחקת ואבדות נפש משיח כנ"ל, ובאותו העת אמר אדמו"ר ז"ל שיתחיל לספר מעשיות, ואז פתח את פיו הק' בפתיחת ר"ש ואמר עת לעשות וכו' ובכ"ז מבואר מאד פירוש הכתוב הזה היינו משום דהפרו תורתך שהוא מה שנכשלו רבים מישראל שהם בחי' השני למלך כנ"ל ולא עמדו בנסיון שומעו בקול החרופים [שזה בחי' הורדת הרפ"ח שבמספר הפר עם הג' אותיות] שע"ז נפלו מחדש בשינה ותרדמה עצומה ונשגבה מאד ע"כ אז העת להוריד שרשי התורה שהוא אלקותו יתברך בעצמו וכי אורייתא וקוב"ה כולא חד] להורידם בבחי' עשי, ומעשיות שזה בחי' לעשות לה' דא תורה דלעילא דמיתבטל אי לא יתעביד (כי מזה בעצמו אשר הפרו תורתך כ"כ וכנ"ל נתקלקל ונסתם עיניהם וכליהם לקבל האור הזה של התורה דלעילא שהיא שרשי התורה שזה רפואתם) ועיין לקמן בפנים באות ו' ואז נתקיים ע"ז בעצמו הפרו תורתך כפירוש הזוה"ק שהתורה דלעילא מופרת ומתבטלת מהם אי לא יתעביד בעבודת תיקוני המעשיות והלבושים האלה, וזה מה שסיים ולעתיק יומין איתמר, היינו שכל זה נאמר לענין שרשי התורה שהם בבחי' זקן ועתיק כמובא) בתיקוני דא ולעתיק. (ס' ביאור הליקוטים, תפארת הליקוטים על תו' ס').

ארוכים בהתחדשות נוראה בכל רגע. כי אע"פ שמחלוקתו התחילה קודם אבל אז בשנה זו שהיה רבינו קרוב להוציא את הבת מלך התגברה המחלוקת עליו ביותר. אז גם כתב את תורה נה שמדברת מהעיצה כיצד להנצל מרע עין של הרשע.

הזקן הצורר הנ"ל נקרא הזקן הידוע לאנ"ש גם נקרא ידוע לס"מ כמבואר במעשה מזוב ועכביש, שהס"מ צעק אם תרד נשמת רבינו לעולם אין לי מה לעשות יותר ואמר לו שימצא עצה כי זו הנשמה חייבת לרדת ואזי הלך הס"מ וחזר שמח ועימו הזקן שהיה מכירו מכבר (כפוף בדרך הזקן הידוע) ע"ש.

רבינו מבאר שע"י הרצון לשוב ולהיות ירא שמים וע"י ביטול לצדיק אפשר לצאת מכיעור המעשים ופגמי הברית ולהעשות תלמיד הגון כשר ויפה, בבחי' שלבו נעשה בחי' קלף בהמה טהורה ואזי יכול הצדיק לעוררו ע"י סיפורי מעשיות משנים קדמוניות הנחקקים ונרשמים בליבו ומעוררים אותו לצאת מעכירות המח ומוחין דקטנות שגורמת התאוות אכילה, וכשזוכה לאכילה בקדושה באמונה וביראה אוכל מבורר מיטיב את ליבו ומשביע נפשו, ואזי מתעורר ונעשה שומע ומדבר, וע"י דבורי אמונה וזכה לביטחון ונסמך כח הדיבור לכלי ההולדה, וזוכה ליראת שמים גדולה וכמו שנולד מחדש ונעשה בעל תשובה גמור ירא שמים, ועיקר היא היראה שהיא פועלת הכל, ומביאה לכל המדרגות, לכן צריך שתתפשט יראתו בכל מוחו ובכל ליבו ובכל ה'גליו, דהיינו בהתבוננותו ובלמידו וכל עסקי ממונו, שזה בחי' רב תלמיד וכן, ונעשית קומה שלימה של יראת שמים ואזי היראה מקררת התאוה וחמדת יופי נשים ומבטלת ממנו כל מיני פניות וחינות של שקר ומתקנת קשר הברית והזיכרון וזוכה **לאריכות ימים** בבחי' יראת ה' תוסיף ימים, שמתמלאים ימיו במצוות ומעשים טובים וקדושה, ונעשה זקן וקדושה, עיור מעודה^ז, שמרוב ביטול אליו ית', נעשה זוכר לאו כלום, דהיינו השגות מבחי' קודם הברירה, דהיינו השגת עוה"ב, בחי' למעלה מהזמן, שע"י זה לא עולה אצלו עוה"ז כהרף עין^י, ומרוב ביטול אליו ית', זוכה **לעשירות** בחי' אין מחסור ליראיו שמרוב ביטול אליו ית' ע"י שמוחו וליבו אלוקות מלא אלוקותו ית' נעשה שמח בחלקו בתכלית, ולא חסר כלום, כאילו יש לו כל הון דעלמא, ואזי מחזיק אצלו ממון הרבה ומשבר צינור תאוות הממון לגמרי ובא לביטול בתכלית שהוא כלי **להתבוננות** בשבילי התורה דעתיקא, יסוד חכמה עילאה. ואזי יכול בעצמו לספר סיפורי מעשיות משנים קדמוניות ולעורר תלמידים הישנים את ימיהם וכו"ל.

ליקוטי הלכות

או"ח – תפילין ריש הלכה ה' (עפ"י מעשה ז' בעטלערס סוד אריכות ימים שהתפאר בהם העיור ביום הראשון (ד) (ה) – אריכות ימים היינו להתחיל בכל פעם מחדש ובתוספת מרובה ולשכוח מה שכבר עשה ולהתחיל מחדש לגמרי כאילו לא התחיל עדיין. בחי' העיור ביום א' דמעשה יג שהיה זקן ויניק

ערבית א' יעקב בחי' יראה דכאיתא בזהר ולכן יעקב כשירד למצרים לא הוצרך לאסור אשתו כאחותו דלא נתיירא כלל מהבל היופי כי היה שומר הברית ביותר. מבח היראה ששומרת מהבל היופי. לכן זכה לעשירות מופלגת כמ"ש ופרצה וכו' כי האבות זכו לעשירות כפי יראתם אבל יעקב זכה להכניע לגמרי הבל היופי. ע"כ תיקן ערבית שהיא רשות כי כשזוכים להתבוננות אזי אין חובה להתפלל כי היא השגת ברשב"י שהיה פטור מתפלה. וזה בחי' תורתו אמנותו דהיינו שעשירותו היא מהתורה בחי' מפסלת הלחות נתעשר משה. לכן ערבית בלילה כי אז הזמן להתבוננות וכמבואר בתורה נב שהלילה מסוגל לביטול

שבת א' מבאר עפ"י מש"כ בתורה מט' ו' שעונג שבת בחי' תורה דעתיקא הכי נמי שבת היא בחי' ההתבוננות בחי' אז תתענג על ה' כי שבת בחי' יראה כדאיתא בראשית ירא שבת כי בראשית היא תורת ה' הנזכר בתורה כב והיא ההתבוננות לכן ע"י שבת זוכים לעשירות ועיקר ע"י האכילת שבת שהיא בחי' התעוררות מהשינה. הפך אכילת חול שהיא מפיל לשינה. וכמבואר בתורה נז שע"י אכילה מאבד הפנים אבל ע"י אכילת שבת חוזר הפנים, וחזרת פנים היא התעוררות מהשינה לכן בשבת לא תוקעין בשופר כי א"צ לו שהרי השבת מעוררת. ג' סעודות שבת ג' קוי היראה עתיקא – מורא שמים. זעיר – מורא מרוב. וחלק תפוחין – מורא אור"א שנמשכת לעשירות, כי היא מלכות, שמשם העשירות. נשמה יתירה בשבת בחי' אריכות נשימה וע"כ הגשמים בלילי שבתות. ע"כ אומרים בנשמת מעורר ישינים וע"כ עונת ת"ח בשבת כי ע"י שמתעורר נעשה מדבר ובא הדיבור לכלי ההולדה

ראש השנה סוף הלכה א' (ה) תקיעת שופר שלש של שלש שלש בחי' יראה בג' קוין. טעם שצריך לקרות לפני התוקע, כי עקר התגלות היראה על ידי דבור שיוצא על ידי התעוררות השנה, ועל פן יש דעה שתקיעה ראשונה אין לקרות לפני התוקע, פי אז עדין בחינת העדר הדבור, בחינת תקיעת לזר כפוף כו', כמו שכתב רבנו שהתקיעה מרמז על זה. וזה בחינת התאבדות פני התוקע, היינו על ידי השבועים פנים של התעוררות השנה. ועל פן עקר תקיעת שופר על תקון הברית, (כדאיתא בכתבים). כי על ידי היראה שנתגלה על ידי השופר, נכנע יפי הנשים וזוכין לתקון הברית.

פורים ריש הלכה א' (א) בסוף ע' שנות גלות בבל סבר אחשוורוש שכבר כלו הע' שנים וא"כ כבר נפלו מכל הע' פנים ולכן עשה סעודה כדי שיפלו לשינה ולא יוכלו להתעורר יותר, ולא ידע שמרדכי הוא בחי' רב חסד שיכול לעורר ע"י ספורי מעשיות משנים קדמוניות וכן היה שסיפר לאסתר מעשה שרצו להרוג את המלך וע"י נדדה שנת המלך כי באיתערותא דלתתא איתער לעילא. עוד שם שהסט"א הסית את המלך ע"י המן להרוג את ושותי כדי שתיכנס אסתר לבית אחשוורוש ותיפול הסתרה על מלכות דקדושה עוד שם שהמגילת אסתר היא סיפור מעשה משנים קדמוניות. והיא עיקר מצוות פורים לעורר את ישראל מהשינה שחזרת בכל שנה בזמן הזה

יו"ד – יין נסך ב' ח' אותיות (ב) רק ספורי מעשיות של צדיק האמת מעורר מהשינה אבל של אחר להפך מפיל לשינה

נדרים ה' ח' אותיות הנדר הוא בחי' ספורי מעשיות משנים קדמוניות. (ג) חנה נפקדה ע"י נדר (ד) גלות בחי' שינה גאולה בחי' התעוררות מהשינה (ה) כל הגאולות דהיינו התעוררות שינה שהיו לא היו שלימות כיון שהיו ע"י ספורי מעשיות של בקרב שנים לכן לא היו שלימות ובא חורבן אחריהן כי לא הגיע העת לעסוק במעשיות של שנים קדמוניות. (ט) גאולה שלעתידי יזכו לעשירות כפלים ממה שקבלו ביציאת מצרים כערך זהב לגבי כסף כדי שיוזכו להתבוננות כסף חסד ע"י מעש' שח סקרב שנים וזהב בינה ע"י

חז"מ – גניבה ג' י' אריות – (ג) להעיר בני"א ע"י ספרי מעשה משנים קדמוניות היא בחי' גבה דקדושה, שכמו שהבעל דבר מתלבש במצוות לגנוב דעת הבריות כך הצדיק מלביש דברי ההתעוררות שלו לעבודת ה' בספרים דעלמא. העשירות דקדושה היא בחי' שפע כפול הנזכר בסוף תורה מ' תנינא.

חיי-מוהר"ן, סימן כ"ה – שי"ך למאמר "פתח רבי שמעון". (ליק"מ ח"א, תורה ס') אחר שאמר רבינו זכרונו-לברכה מאמר זה הנזכר-לעיל, אמר בדרך צחות. היום אמרתי שלושה דברים שלא כדברי העולם. העולם אומרים שסיפורי מעשיות מסוגל לשינוה. ואני אמרתי שעל-ידי סיפורי מעשיות מעוררין בני אדם משינתם. העולם אומרים שסיפורי דברים אינם באים לידי הריון (פון זאגין ווערט מען ניט טראגין) ואני אמרתי שסיפורי דברים של הצדיק שמעורר על-ידי זה בני אדם משינתם,

על-ידי זה בא פקידת עקרות. העולם אומרים כי הצדיק האמת המופלג במעלה אין צריך למעות הרבה כי למה לו מעות. ואני אמרתי שיש התבוננות כזה שצריך לה כל הון דעלמא:

ואמר המעתיק: שמעתי בשם איש אחד מאנשי רבינו זכרוננו-לברכה, ששמע מפיו הקדוש לענין מה שרצונו היה שידפסו הסיפורי מעשיות גם בלשון טייטש שאנו מדברים בו, ואמר אז, שיכול להיות בנקל שאשה שהיא עקרה תקרא בהם איזה מעשה, ועל-ידי זה תיפקד לטובה, ותזכה לבנים. עד כאן שמעתי. ויש סמיכות לזה ממה שמבואר במאמר הנזכר-לעיל, שעל-ידי סיפורי מעשיות אלו נעשה פקידת עקרות:

שיש"ק ח"א-ק"ג – היה לנו גלוי-דעת מפי רבנו הגדול, זכרוננו-לברכה, אשר פעם אחד גלה דעתו שרצה להדפיס ספורי מעשיות, ואמר בזה הלשון לפני כמה אנשים: "בדעתי להדפיס ספר מעשיות ויהיה למעלה כתוב בלשון הקדש, ולמטה בלשון לעז". ואמר: "הלא מה יוכלו העולם לדבר על זה, הלא על כל פנים הם מעשיות נאים לספר וכו'". בדברים האלה נשמע מפיו הקדוש בפרוש, וזה אשר העירנו להביאם לבית-הדפוס. (הקדמת ספר ספורי מעשיות).

שיש"ק ח"א-קטז – באותו הזמן, שהתחיל רבנו זכרוננו-לברכה לעסוק בספורי מעשיות, אמר בפרוש בזה הלשון: "הנני אתחיל לספר מעשיות", "איך וועל שוין אן הייבן מעשיות דער ציילין". ובנות דבריו היה, כמו שאומר: מאחר שאינו מועיל לכם לשוב אל השם יתברך על-ידי התורות והשיחות הקדושות וכיוצא בזה, מה שעסק ביגיעות גדולות כל ימיו להשיבנו אל השם יתברך באמת לאמתו, ומאחר שאינו מועיל כל אלה, על-כן הוא מתחיל לעסוק בספורי מעשיות. (הקדמת ספורי מעשיות).

חיי מוהר"ן, סעיף צ"ד – פעם אחת אמר: כל תורה יש לה מעשה, והתחיל לספר המעשה של התורה וכו' ואמר- מעשה של בת-מלך, המסימת בהר של זהב ומגדל של מרגלית, הנדפסה בספורי-מעשיות, ספור א', לדעתנו שיכת על התורה המתחלת: "פתח רבי שמעון", בלקוטי א', סימן ס'.

ועיין ביאור הלקוטים שאמר שחר של זהב הוא ההתבוננות המבוארת בתורה ס'

חיי מוהר"ן, סעיף קנ"א – ואז באותה השנה התחיל לספר סיפורי מעשיות הנדפסים עתה, ואמר: עתה אתחיל לספר מעשיות, "איך וועל שוין אן הייבן מעשיות דער ציילין". ואז אמר בראש השנה שאחריו מיד – שהוא ראש השנה תקס"ז, התורה "פתח רבי שמעון" (בסימן ס'), שמדברת מסיפורי מעשיות וכו'. ואז באותו יום כיפור היתה השריפה רחמנא-ליצלן, פה ברסלב, בעת תפילת "כל-נדר", בשעה שהתחיל החזן הפיוטים שאחר ערבית, שהוא "יעלה" וכו', ונתפורנו כולנו להציל ביתו ורכושו, ונתבלבלה התפילה. רק אחר גמר השריפה בלילה, נתקבצו כמו מנין, וגם רבינו זכרוננו-לברכה היה עמנו, וגמרנו הפיוטים. ואז במוצאי יום כיפור אמר רבינו זכרוננו-לברכה: שבאותו יום כיפור רצה לפעול דבר אצל השם יתברך וכו', והיו לו כמה טענות על-זה, שאילו היו נכתבים היו נכתבים כמה בוגין (= גלינות), ועשיתי לי סדר גדול על הנזכר-לעיל. אך על-ידי השריפה נתבלבל הדבר:

שיש"ק ח"א-קיד – קדם שספר מעשה ראשונה שבספר זה, ענה ואמר: בספורי המעשיות שהעולם מספרים יש בהם נסתרות הרבה ודברים גבוהים מאד, אך שנתקלקלו המעשיות, כי חסר מהם הרבה, וגם נתבלבלו ואינם מספרים אותם כסדר: כי מה ששייך בתחלה מספרים בסוף, וכן להפך וכיוצא בזה. אבל באמת יש בהמעשיות שמספרים העולם, דברים נעלמים גבוהים מאד. והבעל-שם-טוב זכר צדיק וקדוש לברכה, היה יכול על-ידי ספור מעשה ליחד יחודים. בשהיה רואה שנתקלקלו צורות עליונים, ולא היה באפשר לתקן אותם על-ידי תפלה, היה מתקנם ומיחדם על-ידי ספור מעשה. ועוד דבר רבנו זכרוננו-לברכה, בענין זה. (שם).

שיש"ק ח"א-קטו ודע, שהמעשיות שספר רבנו – רבם בכלם הם מעשיות חדשות לגמרי שלא נשמעו מעולם. רק הוא בעצמו ספרם מלבו ודעתו הקדושה כפי ההשגה העליונה שהשיג ברוח קדשו. שהיה מלביש אותה ההשגה באותה המעשה. והמעשה בעצמה היא מראה נוראה והשגה עליונה מאד, שהשיג וראה במקום שראה. וגם לפעמים היה מספר מעשה מהמעשיות שמספרין העולם, אבל הוסיף בהם הרבה, והחליף ותקן הסדר, עד שנשתנה ספור המעשה לגמרי ממה שהעולם מספרין. אבל לא נכתבו בזה הספר מאלו המעשיות כי-אם אחת או שתיים, ושאר כל המעשיות הם חדשות לגמרי, שלא נשמעו מעולם. (שם).

חיי מוהר"ן סימן שנו"ו – אחר שמסר התורה פתח רבי שמעון בליקוטי ח"א, סימן ס', אמר: שהיתה חתונה יפה, "סע גיווען אשיין חתונקלע", והיה ראוי לבקש השם יתברך עם הפמליא של מעלה על החתונה. אמרתי לו: בודאי היה בכאן. השיב: מן הסתם:

אמר המעתיק (-הרב מטשערין זכרוננו-לברכה): שמעתי, שאמר אז לאנשי שלומינו, שהיה יכול להחזיק אותם בענין אמירת התורה הנזכר-לעיל שלושה ימים ושלושה לילות, ולא ידעו בין יום ללילה כלל, כמובא בזוהר הקדוש (שמות טו.) וכו':

בענין הנפילה לשינה

עייין לק"ה יין נסך הלכה ב אות ח' שכתב – עין בהמעשה הראשונה של ספר המעשיות, דהיינו המעשה מהבת מלך שנאבדה, שם מבאר: שעל – ידי היין נופלין לשנה, כי השני למלך על – ידי שלא נזהר משתת יין כאשר הזהירה אותו הבת מלך, על – ידי זה נפל לשנה גדולה עד שישן שבועים שנה וכו', עין שם היטב, כי יש שנופלים, חס ושלום, לבחינת שנה שבועים שנה, בבחינת המאמר מחוני המעגל המובא במאמר פתח רבי שמעון הנ"ל, שאמר ודאי נימי שבועין שנין וכו', דהיינו שנופלים, חס ושלום, מכל השבועים פנים (לתורה) שהם בחינת שבועים שנה, כמבאר שם היטב. כי המעשה הנ"ל הוא שיכח למאמר פתח רבי שמעון הנ"ל, כי שניהם נאמרו בזמנים סמוכים זה לזה. וכן הבינו אז שהמאמר הנ"ל שייך למעשה הנ"ל. ואם עיני שכל לך, פקח עיניך וראה ושים לבך היטב לדברי המאמר הנ"ל ולהמעשה הנ"ל ותראה פלאות איך הם קשורים זה בזה. ויש רמזים והתנוצצות בהמעשה הנ"ל מהתורה הנ"ל, "אפס קצחו תראה" – אם תזכה ותמן לבך היטב על זה. ויכלו לא תראה" – עד לעתיד, אם תזכה:

אבני"ה ברזל (בגרסא המקורית) **סוף אות א'** מוהרנ"ת מספר שם מגדלותו של חמיו רבי דוד צבי הגדול ואמר החילוק בין חסיד למתנגד כמו מרק חם למרק קר וכו' ועי"ש מעשה שהבעל הבית א"ל אכלו אכלו וכו' ואמר רבי נחמן מטולטשין שאע"פ שהיה כחוש היה חם כן בדרכי היהדות איך שהוא, מאחר שהוא חם הוא טוב. והר"ר אברהם אמר שזה מבואר בתורה ס' יש בני אדם שישנים וכו'.

מעניין העשירות שצריך להתבוננות שהיתה לרבינו

ימי מוהרנ"ת, סימנים: יא-יב – שנת תקס"ו הנזכר-לעיל אחר שנפטר התינוק (רבי שלמה אפרים) נסע לדרך למעדועדווקא וסביבותיה ושם התחיל לספר מעשה ראשונה שבסיפורי מעשיות וכשבא מהדרך הייתי אצלו וחזר וסיפר לפנינו אותה המעשה ואמר בדרך סיפורי מעשיות וכו' כנדפס שם בספר סיפורי מעשיות:
בשנת תקס"ז אחר שהתחיל בסוף שנת תקס"ו לספר סיפורי מעשיות וכו' אז אמר בראש השנה התורה פתח רבי שמעון ואמר עת לעשות לה' וכו'. ושם מדבר מסיפורי מעשיות שעל-ידי זה מעוררין מהשינה וכו'. גם שם מדבר מענין עשירות שצריכין הצדיקים להתבוננות וכו'. ומבואר שם שהעשירות היא בג' בחינות שצריכין להשליש מעותיו שליש בקרקע וכו' ואז שלח למעזיבו וקנה החנויות שם וכו'.

בעניין לעורר ישנים ע"י ספורי מעשיות ושיחת חולין

שיש"ק ח"א, סעיף תמ"ו – פעם אחת אמר מוהרנ"ת זכרוננו-לברכה בזה הלשון: העיקר מה שהכרתי את רבינו זכרוננו-לברכה, היתה משיחותיו הקדושות אשר בחול. כפי אשר בכמה עיתים וימים לא מש מתוך אוהלו, ושקד על דלתותיו יום יום. ובהלבשת רבינו זכרוננו-לברכה, אור תורתו והודעת גדולתו בשיחותיו הקדושות אשר בחול (ונקראו אצלו בשם שיחות חולין): (-).

בעניין כשעוסק לעורר ישנים צריך להזהר מתלמידים שאינם הגונים וכו'

שיש"ק ח"ה, סעיף קפ"ד – כידוע היה רבי אברהם ברבי נחמן זכרוננו-לברכה נזהר מאוד בדבריו שלא ישמעו ממנו השומעים שום דיבורים שאינם לפי מדרגתם. פעם בעת דברו עם כמה מאנשי שלומנו ישב שם אחד שהרגישו בו שאין זה בנוח לו ישיבתו ושמיעתו דבריו, והחל לדבר מהמבואר בתורה ס' בפירוש מעשה מחוני המעגל "מי איכא דניים שבעין שנין וכו' אנא עלמא בחרובא אשכחתה", וכו', ותיכף נפל הלה בשינה עמוקה, וכבר לא הפריע לשיחתו:

המעשה "מאבדת בת מלך" (בסיפור מעשה א') – שייכת למאמר "פתח רבי שמעון" (ליקו"מ סימן ס'), כי שניהם נאמרו בזמנים סמוכים זה לזה, וכן הבינו אז שהמאמר הנזכר-לעיל שייך למעשה הנזכר-לעיל:
(ליקו"ה יין-נסך הל"ב; מובא בשיש"ק ח"ג, סעיף י"ט (וע"ע בחי"מ סכ"ה הנ"ל, וסעיף קנ"א הנזכר-לעיל, וסעיף צ"ד, וימי מוהרנ"ת סכ"ג הנזכר-לעיל. ובהקדמה שניה לסיפור ממוהרנ"ת: "כי התורה הזאת היא פירוש על המעשה הזאת, כאשר הבנו ממנו זכרוננו-לברכה". מובא בפל"ח סי' זה, עיי"ש. וע"ע בביאה"ק ב"תפארת-הליקוטים" סי"ח, ובמהדו"ב שם סק"ה)).

ביאור הלקוטים אות ה' – **המעשה הזאת** (מעשה ראשון שבסיפורי מעשיות), היא כמו הקדמה לשאר המעשיות, כמוכּן מצירוף דברי מוהרנ"ת זכרוננו-לברכה שבהקדמה, עם מה שמוכּא בחי' מוהר"ן בסיפור נסיעתו לנאוויריטש (- סעיף קנ"ו), שבזה הקיץ של שנת תקס"ו, שהיה אז קרוב לגמר הוצאת הבת מלך, שמרמז על נפש משיח, והבעל דבר וחילותיו התגברו לבטל ולסתור מחשבותיו ותחבולותיו הקדושות אשר השתדל בענין זה, עד שנפל מחדש השני למלך – שהוא כלל נשמות ישראל – לשינה עצומה ונשגבה ביותר ויותר, עד שהוכרח אֲדוֹנָנוּ מוֹרְנוּ וְרַבְּנוּ זְכוֹרָנוּ לְבָרְכָה להמשיך לזה סיפורי מעשיות של שנים קדמוניות כאלה, ואמר אז: "איך וועל שוין אן הויבען מעשיות דער ציילין", דעל זה אמר אז התורה "פתח ר' שמעון" (סימן ס' בליקו"מ), וסיפר את המעשה הראשונה, שבה בעצמה מבואר כל זאת, וגם היא מסוגלת מאוד להתעוררות השינה – ואפשר עוד יותר, וכמוכּן ממאמרו הקדוש שהקדים לסיפורה, וענה ואמר אז: "בדרך סיפורי מעשה שכל מי ששמעה היה לו הרפור תשובה", וכי הפירוש הפשוט של התעוררות השינה פְּנֹךְ-לְעִיל, הוא התעוררות לתשובה, כמוכּן בפנים בתחלת אות ט'. גם על פי זה יש לרמז, במה שאמר אחר אמירת התורה הזאת – שהיה לו כח להחזיק אותם באמירת התורה שלשה ימים רצופים מעת לעת, שלא ידעו בין יום ללילה וכו' (- חיי"מ סי' שנו, עיי"ש), כי זהו תכלית שלימות התעוררות השינה, כמוכּן במסכת שבוועות דף כ"ה, לענין האומר שבועה שלא אישן ג' ימים – שמלקין אותו, ועיין בר"ב פרק ב' ממסכת נדרים, וברמב"ם פרק א' ממסכת שבוועות שרצה לומר שלשה ימים רצופים מעת לעת. כי זה אי אפשר להיות רק בדרך נס, וכמוכּא ביבמות קכ"א: "מעשה באחד וכו' ועלה לאחר שלשה ימים, וכמוכּא שם בבביתא אין מזכירין מעשה נסים". עיין שם: (ביאור-הליקוטים בתפארת הליקוטים. במהדו"ב סק"ה, עמ' ר"ב-רכ"א).

עיין בפרפראות לחכמה בסוף המאמר, בפירושו על הכתוב הזה, "עת לעשות וכו'" – שזה בחינת המעשיות. ועיין ביאה"ל מהדורא ב' באות ה', מענין סתירת תחבולותיו באותו העת. וכל הקלקול והסתירה היה על ידי התגברות החרופים מהצורך הידוע^ה, אשר באותו העת התגבר בזה ביותר ויותר, עד שנתפתו על ידי זה רובם ככולם של אחינו בני ישראל, והתרחקו מעצם קדושת(ם) עד היום הזה – כן שמעתי מאבי (= רבי נחמן מטולטשין זכרוננו-לברכה) ששמע ממוהרנ"ת זכרוננו-לברכה: (ביאור הלקוטים שם, סקנ"ח, עמ' רכ"ז. עיי"ש עוד).

עיין חכמה ותבונה סוף סימן ו' – פתח ר"ש ואמר עת לעשות לה' אמאי עת לעשות לה' משום דהפרו תורתך מאי הפרו תורתך (עי' בפרפראות לחכמה בסוף המאמר בפירושו על הכתוב הזה), עת לעשות וכו' שזה בחי' המעשיות, ועיין לעיל במהד"ב באות ה' מענין סתירת תחבולותיו באותו העת, וכל הקלקול והסתירה הי' ע"י התגברות החרופים מהצורך הידוע

^ה כוונתו לזקן הנקרא הסבא שחלק על רבינו זקן דייקא. ועיין מעשה מזבוב ועכביש.

אשר באותו העת התגבר בזה ביותר ויותר עד שנתפתו ע"ז רובם ככולם של אחב"י והתרחקו מעוצם קדושתם עד היום הזה, (כן שמעתי מאבי ששמע ממנהג"ת ז"ל), ועי' לעיל בסימן ל' בדבר החרופים שהם תכלית ירידת הרפ"ח ניצוצין והרחקת ואבידת נפש משיח כנ"ל, ובאותו העת אמר אדמו"ר ז"ל שיתחיל לספר מעשיות, ואז פתח את פיו הק' בפתיחת ר"ש ואמר עת לעשות וכו' ובכ"ז מבואר מאד פירוש הכתוב הזה היינו משום דהפרו תורתך שהוא מה שנכשלו רבים מישראל שהם בחי' השני למלך כנ"ל ולא עמדו בנסיון שומעו בקול החרופים ושוה בחי' הורדת הרפ"ח שבמספר הפר עם הג' אותיות שעי"ז נפלו מחדש בשינה ותרדמה עצומה ונשגבה מאד ע"כ אז העת להוריד שרשי התורה שהוא אלקותו יתברך בעצמו וכי אורייתא וקוב"ה כולא חד להורידם בבחי' עשי', ומעשיות שוה בחי' לעשות לה' דא תורה דלעילא דמיתבטלא אי לא יתעביד (כי מזה בעצמו אשר הפרו תורתך כ"כ וכו') נתקלקל ונסתם עיניהם וכליהם לקבל האור הזה של התורה דלעילא שהיא שרשי התורה שוה רפואתם ועיין לקמן בפנים באות ו' ואז נתקיים עי"ז בעצמו הפרו תורתך כפירוש הזה"ק שהתורה דלעילא מופרת ומתבטלת מהם אי לא יתעביד בעבודת תיקוני המעשיות והלבושים האלה, וזה מה שסיים ולעתיק יומין איתמר, היינו שכל זה נאמר לענין שרשי התורה שהם בבחי' זקן ועתיק כמובא בתיקוני דא ולעתיק.

בעניין זקן וקדושה המבואר בתחילת אות ב'

לק"ה תפילין הלכה ה אות ה' – מה שראיתי ושמעתי מפי רבנו ז"ל בעצמו כמה פעמים, שהיה חי חיות חדש בכל פעם, כאשר שמעתי ממנו כמה פעמים שאמר, אני חייתי היום חיים שלא חייתי מעולם חיים כאלו. וכן שמעתי עוד פעמים אחרים שדבר הרבה מענין החיים שהכל נקרא חיים אצל העולם וכו', וגם חי צער יש חלוקים הרבה וכו', עין שם בהשיות, אבל באמת עקר החיים הוא חיים ארבים אמתיים, שהוא בחינת החיים ארבים של העור הנ"ל, שהוא חי חיים ארבים באמת, כי התפאר שהוא זקן מאד ועדין הוא יניק מאד ולא התחיל עדין להיות כלל, כי זה עקר החיים שמתחילין לעבד את ה' בכל פעם מחדש כאלו לא התחיל עדין בעבודתו כלל. וכמו שכתוב (דברים ו') "אשר אנכי מצוה היום". ודרשו רבותינו זכרונם לברכה (ספרי שם), בכל יום יהיו בעיניך פחדשים, שלא יהיו בעיניך כדוטגמא ישנה שאין אדם סופנה, אלא בכל יום יהיו פחדשים. וכמו שכתוב (שם כז), "הספך ושמע ישראל היום הזה נהייתה לעם לה' אלקיך". ודרשו רבותינו זכרונם לברכה (הובא בפרוש רש"י), בכל יום יהיו בעיניך כאלו היום נכנסת עמו בברית, וכמו שראיתי מרבנו ז"ל פעמים אין מספר שאף על פי שבשעה הקודמת התפאר עצמו בגדולות ונוראות וגלה תורה נפלאה אשר לא נשמע בזאת דרכו, ואחר כך בשעה שאחריה ראינו אותו שרי בצער גדול וכמה פעמים פרש צערו ושיחתו לפנינו מעמק הלב, שהוא מצטער מאד אף וזכין להיות יהודי, כמי שלא הריח מעולם ריח עבודת ה', ומי שלא ראה זאת אי אפשר לציר לו בכתב ענין זה, וכבר מבאר מזה מעט בשבחי הנדפסים, ובכל פעם היה רגיל לומר שעבשיו אינו יודע כלל, כלל לא וכו' אף על פי שבשעה הקודמת גלה מה שגלה והתפאר שהשיג מה שהשיג מה שאי אפשר לגלות, אף על פי כן תכף אחר כך היה אומר שאינו יודע כלום. הכלל שמעולם לא עמד על מדרגה אחת, רק היה הולך בדרגות בכל פעם מדרגא לדרגא בדרום מדרגות העליונות והגבוהות, ואפלו בשהגיע למה שהגיע וכו', עדין לא נתקררה דעתו בזה וכו', ואין להאריך בזה כאן ויתבאר במקום אחר.

שיש"ק ח"ו אות ב' – אין להאריך בשבח גדלת המעשיות כי גבהו מדעתנו רק מה שאפשר למצא בהם איזה רמז בעלמא אנו מחיבים לחתור ולמצא בחסדי ה'. כי שמעתי גלוי דעתו הקדושה מפיו הקדוש שרצונו שנחתר לבקש ולחפש בהם מה שאפשר למצא, וגם אמר שכולין למצא הרבה מהענינים המבארים בהמעשיות מי שבקי ומבין בספרים קדושים, רק גוף המעשה מי ומה ואימת זה אי אפשר להבין וכו'. (ליקו"ה הלכות ברכות השחר ג, א).

עד כאן השיחות

הקדמה

תורה ס' היא ביאור נפלא כיצד לעורר בני אדם מהשינה דהיינו מקטנות המוחין לבוא עד ליראה שלימה עד שזוכה למלא ימיו בקדושה בבחי' יראת ה' תוסף חיים ודבק בו ית' בביטול נפלא עד שלא חסר דבר אלא אותו ית' דהיינו עשירות בחי' אין מחסור ליראיו וכאלו יש לו כל הון דעלמא, עד שמגיע לביטול נפלא כזה שהוא אין ממש בחי' אין גבול שזה הוא הכלי לתורה דעתיקא שהיא התבוננות נפלאה בשבילי התורה.

הרקע לאמירת תורה ס'

תורה ס' בנויה על מאמר הזהר באידרא רבה פתח ר"ש ואמר עת לעשות לה' משום דהפרו תורתך תורה דלעילא ורבינו רמז בזה להתחלת מהלך חדש שלו כיצד לעורר את אנ"ש וכל העולם לעבודת ה' כי עד אז עסק עם אנשיו בעיקר באמירת תורות הליקוטי מוהר"ן תורות נפלאות שהוריד צמצם והלביש מעתיקא ו' ואז באותו הזמן התחיל לספר ספורי מעשיות ו' משנים קדמוניות (שגם הן מעתיקא) כיון שראה שע"י תורות לבד

¹ כמובא שרבינו אמר שהתורות שלו מוריד מעתיקא

² עיין חיי מוהר"ן סימן קנא – ואז באותה השנה תקסו (אחר פטירת בנו שלמה אפרים דיבר מענין תיקון הנשמות ע"י בעל השדה המבואר בתורה סה) התחיל לספר סיפורי מעשיות הנדפסים עתה, ואמר: עתה אתחיל לספר מעשיות, "איך וועל שוין אן הייבין מעשיות דער ציילין". ואז אמר בראש השנה שאחריו מיד – שהוא ראש השנה תקס"ז, התורה "פתח רבי שמעון" (בסימן ס'), שמדברת מסיפורי מעשיות וכו'.

ועיין הקדמת ספורי מעשיות (הובא בשיש"ק ח"א-קט) – באותו הזמן, שהתחיל רבנו זכרונם לברכה לעסק בספורי מעשיות, אמר בפרוש בזה הלשון: "הנני אתחיל לספר מעשיות", "איך וועל שוין אן הייבין מעשיות דער ציילין". ובנות דבריו היה, כמו שאומר: מאחר שאינו מועיל לכם לשוב אל השם יתברך על-ידי התורות והשיחות הקדושות וכו' צא בזה, מה שעסק ביגיעות גדולות כל ימיו להשיבנו אל השם יתברך באמת לאמתו, ומאחר שאינו מועיל כל אלה, על-כן הוא מתחיל לעסק בספורי מעשיות

כבר א"א לעורר את אנ"ש, לכן מצא עיצה נפלאה יותר, שעל ידה אפשר לעורר אפילו בני אדם הישנים את ימיהם, שרוצים להתעורר ולא מצליחים, וזה ע"י שגונב דעתו של הס"מ/ח, שכאילו מספר סיפורי מעשיות בעלמא, ובהעלם נפלא מלביש בהן תורה דעתיקא נפלאה שחודרת ישר ללב ומעוררת גם ישנים.

וזהו עת לעשות משום דהפרו תורה דלעילא, פירוש כי באותה העת בשנת תקסו היה קרוב רבינו להוצאת בת המלך (שמרמז על נשמת משיח)^ט להחזירה לאביה, אלא שהתגבר מאד הס"מ בלבוש הזקן במחלוקתו וחרופיו על רבינו/ו ונעשה על ידו רושם באנ"ש שנחלשה האמונה בו, ממילא גם לא קבלו ממנו האוצר של יראת שמים שהשתדל בכל כוחו לעביר להם ע"י אמירת התורות, והיינו שהפרו תורה דלעילא, לכן עת לעשות לה', לעשות דייקא, דהיינו ע"י ספורים מעולם העשיה לעורר אל הש"י.

כי זה רואים בחוש שאמירת תורה היא פנייה אל שכל האדם וזה אפשר רק כשהוא במוחין, אבל כשנפל לשינה למוחין דקטנות אזי א"א לפנות אל השכל, אבל אל הלב כן אפשר, כי הלב בכוחו לקלוט שכלים גבוהים מאד שאין להם אותיות לדבר מהם, שעל כן אין בכח השכל לקלוט, אעפ"כ בלב אפשר, כמבואר בתורה כא שהמקיפים מחיין את הפנימי, דהיינו כי מקיף בכוחו להאיר שכל גבוה שנקלט בהרגשת הלב ומחיה את השכל הפנימי הנקלט במוח. וכן מבואר בתורה ז' שאמונה היא מקיפים ובלק"ה (נדה הלכה ב') מבאר שהיא אור גבוה משכל כי היא רשימו מאור הא"ס שקדם לקו, ולכן א"א להסביר אמונה, אלא כל חד לפום מה דמשער בליביה/א^י.

ממילא גם אופן לימוד הספורי מעשיות הוא לא בעמקות דווקא אלא עיקר היא הקריאה בהתפעלות הלב ועיין בשיחות שרבינו ציוה שידפיסו את המעשיות שלו גם בלשון אידיש כדי שגם נשים תוכלנה לקרא בהם כי אפשר שאשה תקרא בהם ותיפקד מוכח מזה שפעולת הספורי מעשיות היא שקוראים אותן דייקא כמו אשה בלא מוחין ועמקות/א^י.

קשר תורה זו למעשה הראשון מספורי מעשיות

עיין חיי מוהר"ן סימן צד וכן בהקדמה ב' לספורי מעשיות שמעשה א' מספורי מעשיות מבית מלך שייך לתורה ס' ובפל"ח אות ג' שהמובן הוא שתורה ס' היא פירוש וביאור למעשה הזה.

ולפ"ז מובן שאבידת בת המלך מהמלך היא בחי' שינה של שבעים שנה דהיינו מכל ע' פנים של תורה. וכן משמע שהתכלית בהמעשה הנ"ל דהיינו להחזיר את הבת מלך לאביה הוא ענין התכלית המבואר בתורה ס' דהיינו לזכות להתבוננות בשבילי התורה כי אורייתא וקב"ה חד כמבואר בזוהר, וכן מבואר בהקדמה ב'.

דברים אלה כתב מוהרנ"ת בהקדמה והוא התקרב לרבנו בסוף שנת תקסב נמצא עד תחילת תקסו הם ד' שנים ומתקסו עד תחילת שנת תקעא שאז בחוה"מ סוכות נפטר רבנו הם גם ד' שנים. נמצא שד' שנים עסק לקרב ע"י תורות וד' שנים ע"י מעשיות. אמנם אמר תורות גם בד' האחרונות וכל החלק שני נאמר אחרי תקסח ואולי מכח המעשיות שמעורר אזי אפשר גם לומר תורות (ובשנת תקנח נסע לא"י ונתעלה ביותר עד שלא רצה כמעט להדפיס תורות שקודם לכן ומחזרתו עד שהתקרב מוהרנ"ת הם גם ד' שנים)

^ח לשון מוהרנ"ת בלק"ה גנבה א'

^ט עיין חכמה ותבונה סימן ו' אות יח וז"ל – ... שמובא בחי"מ בסיפור נסיעתו לנאוריתש שבזה הקיץ של שנת תקס"ו שהי' אז קרוב לגמר הוצאת הבת מלך שמרמז על נפש משיח והבע"ד וחילולותי' התגברו לבטל ולסתור מחשבותי' ותחבולותיו הק' אשר השתדל בענין זה עד שנפל מחדש השני למלך שהוא כלל נשמות ישראל לשינה עצומה ונשגבה ביותר עד שהוכרח אדמו"ר ז"ל להמשיך לזה סיפורי מעשיות של שנים קדמוניות כאלה, ואמר אז איך וועל שוין אן הויבען מעשיות דער ציילין וע"ז אמר אז התורה פתח ר"ש וסיפר את המעשה הראשונה שבה בעצמה מבואר כ"ז, גם היא מסוגלת מאד להתעוררות השינה (ואפשר עוד יותר)...

^י עיין חכמה ותבונה סוף סימן ו' – פתח ר"ש ואמר עת לעשות לה' אמאי עת לעשות לה' משום דהפרו תורתין מאי הפרו תורתין (עי' בפרפראות לחכמה בסוף המאמר בפירושו על הכתוב הזה). עת לעשות וכו' שזה בחי' המעשיות, ועיין לעיל במהד"ב באות ה' מענין סתירת תחבולותיו באותו העת, וכל הקלקול והסתירה הי' ע"י התגברות החרופים מהצורך הידוע אשר באותו העת התגבר בזה ביותר ויותר עד שנתפתו עי"ז רובם ככולם של אחב"י והתרחקו מעוצם קדושתם עד היום הזה, (כן שמעתי מאבי ששמע ממהרנ"ת ז"ל), ועי' לעיל בסימן ל' בדבר החרופים שהם תכלית ירידת הרפ"ח ניצוצין והרחקת ואבידת נפש משיח כנ"ל, ובאותו העת אמר אדמו"ר ז"ל שיתחיל לספר מעשיות, ואז פתח את פיו הק' בפתיחת ר"ש ואמר עת לעשות וכו' ובכ"ז מבואר מאד פירוש הכתוב הזה היינו משום דהפרו תורתין שהוא מה שנכשלו רבים מישראל שהם בחי' השני למלך כנ"ל ולא עמדו בנסיון שומעו בקול החרופים [שזה בחי' הורדת הרפ"ח שבמספר הפר עם הג' אותיות] שעי"ז נפלו מחדש בשינה ותרדמה עצומה ונשגבה מאד ע"כ אז העת להוריד שרשי התורה שהוא אלקותו יתברך בעצמו וכי אורייתא וקוב"ה כולא חד] להורידם בבחי' עשי', ומעשיות שזה בחי' לעשות לה' דא תורה דלעילא דמיתבטל אי לא יתעביד (כי מזה בעצמו אשר הפרו תורתך כ"כ וכנ"ל נתקלקל ונסתם עיניהם וכליהם לקבל האור הזה של התורה דלעילא שהיא שרשי התורה שזה רפואתם ועיין לקמן בפנים באות ו') ואז נתקיים עי"ז בעצמו הפרו תורתך כפירוש הזוה"ק שהתורה דלעילא מופרת ומתבטלת מהם אי לא יתעביד בעבודת תיקוני המעשיות והלבושים האלה, וזה מה שסיים ולעתיק יומין איתמר, היינו שכל זה נאמר לענין שרשי התורה שהם בבחי' זקן ועתיק כמובא) בתיקוני דא ולעתיק.

^א עיין שיחות הר"ן סימן א'

^ב עיין שיש"ק ח"ה אות רפב – אַת רבי יעקב זיטאמיר ז"ל היו מכנים בשם רבי יעקב 'שרייצער', רבי יעקב 'הצ'עקו', פי ה'יה מתפלל בהתלהבות וצ'עקות נוראות, וְהִיא כָּל לְעֵקֶב בְּנִיעִמָּה וְלִהְתְּמָמָה בְּצִעְקוֹתָיו בְּפֶרֶק 'צור יִשְׂרָאֵל וכו' בְּמִשְׁן שְׁעָה וְיוֹתֵר. וְכֵן בְּשִׁהִיָּה קוֹרָא 'סְפוּרֵי מַעֲשִׂיּוֹת' הֵיוּ הַיּוֹשִׁיבִים לְצִדּוֹ מִתְּלֵהָבִים מִכָּל תְּבִה שְׁקוּרָא עַד שְׁהִיוּ קוֹרְאִים עִמּוֹ כָּל מְלָה בְּמִלָּה בְּהִתְעוֹרְרוֹת עֲצוּמָה, וְלֹא הָיוּ נִצְרָכִים לְשׁוֹם תּוֹסֶפֶת דְּבוּרִים.

לסיפורי מעשיות שזה של זהב ומבצר של מרגליות הוא העשירות המבואר בתורה שלנו שעל ידה זוכים להתבוננות.

נמצא לפ"ז שכל מהלך התורה שלנו כיצד לעורר את התלמיד ההגון ע"י ספורי מעשיות משנים קדמוניות ולהביאו להיות שומע ומדבר וע"ז מוליד עצמו מחדש להיות ירא שמים ועוד להשלים היראה בכל ג' הקוים, שתתפשט בכל החב"ד ובכל ליבו ובכל הרגליו ועשיותיו וכל ההתעסקות בממון הנקרא רגל (וכן התעסקות עם האשה הנקראת רגל¹⁷ וקרקע), עד שזוכה לבחי' יראת ה' תוסיף ימים ע"י שמרוב יראתו אין לו שום הסתכלות על עוה"ז נעשה כל כולו קשור לעוה"ב וממלא כל ימיו בקדושה עצומה דהיינו חיים ארוכים שזכה העיור שביום א' במעשה מז' בעטלערס מעשה יג (לק"ה תפילין ה' ה'). ועוד לכאורה עולה עליו שזוכה גם למדריגת העשירות ואח"כ התבוננות. משמע שכל המהלך הזה הוא המהלך הנעלם בספור מבת מלך דהיינו שכל מה שהלך שנים על שנים במדבריות ויערים ושביל מן הצד וחפש אותה עד שמצאה וב' פעמים קיים שנה שלימה עצתה כל זה באמת גרם להוציא אותה מהלא טוב עד שכבר ידעה בברור שתגיע אל מדריגת העשירות הנ"ל. ושוב היה צריך שנים רבות להתגבר על מניעות עצומות מכל הממונים על חיות עופות ורוחות, שהיו ג' אחים¹⁸ נושאי אילנות¹⁹, שכולם ניסו ליאש אותו ולא נתיאש וע"ז גרם להביאה לעשירות ממש ולא נשאר אלא להחזירה לאביה.

ביאור המעשה

ועיין במעשה מבת מלך מעשה במלך אחד, שהיו לו ששה בנים ובת אחת. ואותה הבת היתה חשובה בעיניו מאד, והיה מחבבה ביותר והיה משעשע עמה מאד: פעם אחת היה מתועד עמה ביחד באיזה יום ונעשה ברגו עליה, ונזרק מפיו דבור: שהלא טוב יקח אותך (דער ניט גוטער זאל דין נעמען). בלילה הלכה לחדרה, ובבקר לא ידעו היכן היא. והיה אביה מצער מאד והלך לבקשה אנה ואנה: עמד השני למלכות, מחמת שראה שהמלך מצטער מאד, ובקש, שיתנו לו משרת וסוס ומעות על הוצאות, והלך לבקשה. והיה מבקשה מאד זמן מרובה מאד עד שמצאה.

תימה עצום הרי אין מלך בלא עם ובוודאי בת המלך שנאבדה עשה רעש גדול בכל המדינה ועוד שהיתה חביבה אצלו במיוחד והיה המלך מצטער מאד א"כ מדוע רק המלך לבדו הלך לחפשה, ורק אחרי שחיפש בעצמו אנה ואנה והצטער מאד אז נתעורר המשנה למלך לחגור מתניו לחפשה במסירות נפש. וגם אז רק הוא לבדו נזכר בכל המעשה. ומדוע רק התלמיד המובהק של המלך לבדו הולך לחפשה היכן הששה בנים של המלך והמשרה והצבא ויחידות מיוחדות והיכן כל העם כולו שלא נמצא אחד מכל אלה שיתעורר לחפשה.

ונראה בזה לתרץ שהשישה בנים הם לו הצדיקים שבדור (שש פעמים שש) והעם היא הבת מלך. ממילא העם לא חיפש כיון שהוא בעצמו נאבד מהמלך והבנים שהם הצדיקים באמת אין בכוחם להחזיר את העם אל המלך כי כל כחם רק להחזיר את עצמם. ואפילו המלך בעצמו אין בכוחו להחזיר את העם אליו. ואפילו המשנה למלך לא האמין בתחילה שיש בכוחו למצא את הבת מלך דהיינו להחזיר בעל בחירה אל האמונה קדושה ועוד עם שלם של בעלי בחירה וכ"ש עם ישראל²⁰. שצריך לזה בעל שדה בעל כח עצום ונורא (כמבואר בתורה סה) שימסור הנפש לא רק של עצמו אלא גם נפש בניו ואשתו (עיין מזה בהקדמה לתורה נה מה שרמז רבינו שאיבד בנו ואשתו וסבל רדיפת הזקן הכל בגלל שחגר עצמו להיות בעל השדה ע"ש) ולכן בתחילה אפילו המשנה למלך בעצמו לא האמין בכוחו לזה, רק כשראה גודל הצער של המלך ושהמלך בעצמו לא יכול להחזירה. רק אז החליט למסור נפשו למצאה ולהחזירה.

עוד נ"ל לומר שאין הכוונה להוציאה ע"י תפילה, חדא, כי תפילה היא אל המלך שבעצמו לא יכול להוציאה, (אלא לסייע בלבד שזה בחי' מסייע אין בו ממש (שבת צג). כידוע שרק על זה אנו סומכים לקבל שכר על מעשינו). ואידך כי באמת להתפלל כולם צריכים וגם הבת מלך בעצמה התפללה שיצליח המשנה למלך להוציאה וכ"ש אחיה השישה בנים שכל כחם רק בתפילה. אבל להוציא בפועל זה רק ע"י העסק בקרוב רחוקים ע"י תורות גבוהות דהיינו הליקוטי מוהר"ן, אלא שהליקוטי מוהר"ן מועיל רק כשמאמינים ברבנו, לכן כשהתחילה המחלוקת על רבינו בכל עוזה ע"י "הצורר" כנ"ל, אז אמר רבינו שאין ברירה כי כבר אין אפשרות לדבר אל השכל של הבת מלך לקרבה, אלא צריך לדבר אל ליבה (שזה בחי' רמאות וגנבה שמתנהג הצדיק עם הס"מ ברמאות בְּחִינַת שְׁרִי לְהוֹ לְצִדִּיקָא לְסִגְוֵי פְּרָמָאוּתָא עִם רְמָאִי (מגלה יג) לגנוב דעתו כאילו אין כוונתו להעיר את הבת מלך אלא סתם לדבר דברי חולין כמבואר בלק"ה גנבה ג' ב' עיי"ש) וגם זה א"א בספורים סתם אלא רק בסיפורי מעשיות משנים קדמוניות דהיינו להלביש תורה דעתיק שהיא התורה שקדמה לעולם, דהיינו את התורה שקדמה להעולם והחושך של העולם, תורה שהיא אחד עימו ממש, תורה שכתובה רק בשרשי צרופי האותיות שברל"א שערים פנים ואחור דהיינו שרשי הגבול שקדמו לבריאת העולם (כמבואר בעמק המלך) לכן א"א לדבר ממנה כלל. ועוד שרק צדיק נורא ועצום שהוא עיור מעוה"ז והוא זקן ויניק שזוכר לאו כלום דהיינו קשור לתורה שקדמה לעולם וע"כ הוא יניק כי מרגיש תמיד שכלפי גדולתו ית' עדיין לא התחיל כלל לעבדו, הוא יכול להשיג אותה ולהלביש אותה במעשיות²¹, באופן שכל העוסק בהם אפשר לו אם ירצה להתעורר, דהיינו שיכו הדברים בליבו ויתעורר ליראה

¹⁷ תורה פא תנינא

¹⁸ שהיו ג' אחים דייקא אפשר שזה בעוג וסיחון שעמדו לישראל למנוע מהם הכניסה לארץ ישראל שם עיני ה' אלקיך בה תמיד

¹⁹ האילן אולי רומז לעניין ששרשם גבוה מעל גבוה במרכבה עליונה אריה שור נשר ואדם ולמטה ריבוי החיות ועופות ורוחות הוא רק נוף האילן

²⁰ כדמצינו במשה רבינו שסרב לגאול את ישראל מהלא טוב של מצרים

²¹ עיין לק"ה יין נסך הלכה ב' שרק צדיק כנ"ל יכול לעורר בספורי מעשיות אבל מי שאינו צדיק גדול כזה אדרבה מפיל לשינה ע"י סיפורי מעשיות,

גם עיין שיש"ק ח"ו סימן עא – ה"ה אומר ראבר"ג זכרוננו-לברכה על פי הידוע שתבת מ' קאי על מדת הבינה, שזה המרמז פְּתוּב (משלי לא) "אֶשֶׁת חַיִּל מִי יִמָּצָא", הִנֵּנו שְׂזֹאת הָאֶשֶׁת חַיִּל שֶׁהִיא הַשְּׂכִינָה הַקְּדוּשָׁה, אֵין מִי שֶׁיִּכּוֹל לִמָּצָא אוֹתָהּ, אֶלָּא רַק הַבְּחִינָה הַגְּבוּהָ

גדולה. כי תורה גבוהה כל כך א"א להשיג בשכל אלא קצת בהרגשת הלב למי שרוצה. וזהו שרבענו פתח את המעשה הראשון בלשון ענה ואמר: בדרך/י^ט ספרתי מעשה, שכל מי שהיה שומע, היה לו הרעור תשובה. וזו היא: הכוונה למי שהיה שומע כשמייעת יתרו כמבואר בזוהר יתרו סח. וישמע יתרו וגו', וכי יתרו שמע וכל עלמא לא שמעו, והא כתיב (שמות טו יד) שמעו עמים ירגזו, אלא כל עלמא שמעו ולא אתברו, והאי שמע ואתבר. וזה בחי' ה' שמעתי שמעך יראתי שמיעה ומביאה ליראה.

תחילת המעשה נראה לבאר שהמלך הוא הקב"ה והיה לו בת וששה בנים הם שש ספירות חג"ת נה"י וספירת המלכות. השש הם בחי' אורות שעל ידם מאיר אל המלכות נמצא שהשעשוע הוא הארת הבנים בבת ומדובר כאן קודם הבריאה בבחי' מלכות דא"ס דהיינו כשעדיין הספירות הן בשרשן כלולות בא"ס וגם המלכות היא עדיין לא בבחי' זולתו אלא כלולה בא"ס ב"ה. ומה שנזרק מפי הקב"ה שהלא טוב יקח אותך, זה סוד הבריאה (שהוא גם סוד לכי מעטי עצמך שאמר ללבנה ביום הרביעי), והוא סוד חטא אדה"ר ביום השישי, שעל ידו נתרחק מעדן הקב"ה ונפל למדרגת הסתרה והבחינה שלנו. דהיינו שהרגו הנזכר בתחילת המעשה אינו כעס מחמת איזה מעשה רע של המלכות, כי למעלה אין כעס, אלא הוא השרש לשרשי הדין, דהיינו שכיון שעלה ברצונו ית' לברא נברא שעל ידו נתגלה מדת רחמנותו ומדת מלכותו, לכן עורר קצת מדת דין, דהיינו בחי' צמצום הא"ס לצדדים (בחי' חלל פנוי) על מנת להכין מקום להעלמה כזו שעל ידה תתכן האפשרות להסתיר מציאותו ית', שע"ז תיחיה הבת מלך בעלת בחירה דהיינו אצל הלא טוב.

עוד נראה לומר מה שאמר רבינו בסוף הסיפור וכיצד הוציאה לא סיפר, יתפרש לפי דברי מוהרנ"ת הנ"ל שהר של זהב הוא העושר הנצרך להתבוננות. ובתורה כאן משמע שהזוכה לעשירות כבר יש לו את הכלי להתבוננות דהיינו חזרת הבת לאביה. נמצא לפ"ז שבאמת אדרבה כל הסיפור הוא ביאור כיצד הוציאה דהיינו שהיא יצאה משם בכח החיפוש והמסירות נפש והכיסופים והעבודות של המשנה למלך (כמבואר בחי' מוהר"ן סימן דש שהצדיק עושה תשובה בשביל ישראל/י^ט ו/כ^ב) (ומה שלא סיפר יתבאר לקמן זה שכל מדרגה כלולה מכל המדרגות והיה צריך לעבור עליו הכל מחדש גם בשלב האחרון), דהיינו שמכח התשובה של המשנה למלך יצאה הבת מלך מעט מעט מהשינה/כ^ב שהפיל עליה הלא טוב (ע"י שנתלבש בהחולק הצורר) והתחילה להתבונן וזכתה ליראה תוסף ימים דהיינו להיות עיור מעוה"ז וזקן דקדושה דהיינו תיקוני עתיק וע"ז לעשירות דהיינו שהגיע להר של זהב ואז מצאה המשנה למלך והביאה אל המלך דהיינו להתבוננות.

ונראה פירושו שהמשנה למלך צדיק הדור שרש נשמות ישראל, רק בכח עבודתו למצא את השכינה הקדושה, מקרב את ישראל לאביהם, כי נשמות ישראל הם בחי' השכינה בבחי' ושכנתי בתוכם.

וע"י"ש במעשה שאחרי שנים רבות שחיפש במדבריות שדות ויערים/כ^ב ואח"כ מצא במדבר שביל מן הצד ואחר זמן רב שהלך בו זכה למצאה. ותחילה מצאה במקום הלא טוב, ודיבר עימה, ואמרה לו כיצד להוציאה, ושם נכשל בניסיון האכילה, ואעפ"כ לא איבד אותה אלא מצאה שם טוב, ושוב אמרה לו כיצד להוציאה בעיצה אחרת שיהיה קובע לו מקום

של בחינת בינה, ואף שהיא נעלמה כל כך עד שרחוק מפנינים מכרה, אבל על ידי העקשנות לבסוף ימצאנה וכמספר בפעשה הראשון שבספרי מעשיות במעשה מאבדת בת מלך, עין שם.

^ח בדרך דייקא כי זה עיקר התשובה לתפוס שכל העוה"ז הוא רק פרוזדור ודרך אל הטרקלין

^ט ועיין ליקוטי הלכות אורח – הלכות שבת הלכה ז סוף אות נ' – כי כבר מבאר לעיל שעל ידי אלו הצדיקים שהם עקר בחינת קדושת שבת שכלל תשובה של עולם הבא, שהוא על ההשגות פנ"ל, על ידם יכול כל אחד לזכות לתשובה אפילו הגרוע שבגורמים. פי בכל פעם שהצדיקים הנ"ל עושים תשובה על השגותם הראשונה ובאים להשגה יתרה על ידי זה משיגי גדלת חסדי ביותר, שעל ידי זה מגביהין השפלים ביותר ומכניסים גם בהם בחינת בקיאות הנ"ל שיזכו לעת עתה לקים ואציעה שאול הנך, וגם ממקומם ימשיכו עצמן לה' יתברך בכל מה שעובר עליהם, ויצעקו ויתפללו לה' יתברך תמיד בכללות הנפש, בבחינת מפתן שאול שועתי בחינת צפזפים על ראשי אמרתי וגזרתי קראתי שמך ה' מבזר תחתיות עד יסקיף וירא ה' משמים שיזכו לתשובה שלמה וכו' פנ"ל. וכל זה הוא בחינת קדושת שבת שמקבל כל אחד מגדולי הצדיקים הנ"ל שהם בחינת משה בחינת שבת דכלליו יומי וכנ"ל:

^כ הכוונה רק להקצין את החילוק בין המשנה למלך לבת מלך עפ"י מהלך הנ"ל. אבל באמת מבואר בדברי מוהרנ"ת והביאור הלקוטים שאע"פ המשנה למלך הוא יחיד הדורות וכפי שביאר שם שאכילת התפוח ונפילה לשינה רמו לחטא אדה"ר והנפילה לשינה ע"י שתיית יין רמו לחטאו של נח אעפ"כ למעשה הכוונה גם כל אחד מאיתנו והבת מלך היא השכינה הקדושה שבכלל רומות לעם ישראל בבחי' ושכנתי בתוכם אבל בפרטיות כל אחד מישראל בחטאו נאבדה ממנו השכינה וצריך להחזירה אליו וע"י את עצמו אל המלך. ולפ"ז מה שכתב שההר של זהב הוא העשירות שעל ידה התבוננות צ"ע ונ"ל לבאר שבאמת אצלינו הבת מלכה שלנו שהיא השכינה שלנו עדיין לא נמצאת כלל בהר של זהב אלא רחוקה מאד משם כי היא עדיין אצל הלא טוב ורק כל אחד כפי מדרגתו ביראה כך הבת מלך שלו יוצאת מהלא טוב אל ההר של זהב.

^{כא} צ"ע שבמעשה מבואר שהמשנה למלך הוא זה שישן אבל עיין מגילה עה"פ באסתר "ישנו עם אחד" דרשו במגילה יג: שאמר המן שהעם ישן מן המצוות אבל בפרי עץ חיים מביא בשם חז"ל שהמן אמר ישן אלקיהם של אלו.

פרי עץ חיים – שער ר"ח חנוכה ופורים – פרק ה והנה אז בימי מרדכי, היה סוף זמן הדורמיטא של ז"א, וסוד שאמר המן ישנו עם אחד מפזר ומפורד. ארז"ל על ישנו, שאמר המן, אלהיהם ישן הוא, פי' ישן הוא המלך שלהם שהוא ז"א כנ"ל. וזהו הדורמיטא, וכיון שהוא ישן, ורוצה לחזור פכ"פ לחזור ולבנות בהמ"ק פעם ב', (וזהו נדדה שנת המלך, מלכו של עולם, כי חזרו המוחזין בו, ונתעוררו).

^{כב} עיין רבינו בחיי שמות ג' א' ומשה היה רועה. אחז משה רבינו האומנות הזה כמנהג הצדיקים הראשונים, כי כן מצינו בהבל הצדיק, גם באבות העולם, גם בשבטים, והטעם כדי שיתרחק מן הישוב שהוא עלול אצל החטא, ועוד כדי להתבודד בנבואה. ומה שאמר אחר המדבר לימדך הכתוב שהיה משה מתרחק מן השדות כדי שלא ירעה צאנו בשדה של אחרים ויבוא לידי גול. לא פירש הכתוב כמה שנים עמד משה במדין, ודרשו חז"ל (בראשית רבה ק, י) ארבעים שנה ישב משה במצרים וארבעים שנה במדין וארבעים שנה במדבר. וכן דרשו חז"ל על רבי עקיבא שהיו ימיו מאה ועשרים שנה כמשה רבינו, ואמרו עליו (שם) ארבעים שנה עסק בפרקמטיא ארבעים שנה למד ארבעים שנה לימד, וכמו כן הלל הזקן, גם רבן יוחנן בן זכאי:

ומתגעגע אחריה בכל יום/כ^י, ושוב נכשל בניסיון היין ונפל ע"י לשינה קשה מהקודמת שהיתה ע"י אכילה, כי בראשונה ישן כמה שנים ובשניה שבעים שנה, וע"י לא הצליח להוציאה, דהיינו לגמרי להביאה למלך, אבל באמת פעל תיקון עצום שהרי מבואר שם שאחרי שנכשל ביין כתבה לו על המטפחת שמעכשיו יש לו לחפש אותה בהר של זהב ומבצר של מרגליות וכנ"ל דהיינו במדרגת העשירות הנפלאה, המבוארת אצלנו שהיא הכלי להתבוננות דהיינו החזרה אל אביה, ואע"פ שבסוף המעשה מבואר שהיא לא הגיע לשם אלא אחרי השנים רבות שהמשיך לחפש אחריה במניעות עצומות, אע"פ מבואר שמהלא טוב כבר יצאה ע"י העיצה האחרונה שנתנה לו. אע"פ ששגה ביין.

וצ"ע מדוע כשיצאה מהלא טוב מיד ידעה שתגיע למדרגת העשירות. ועיין תורה ס' מהלך התורה שם מתחיל מסור מרע מהתאוה הידועה חמדת יופי נשים וידוע שזה עיקר הנסיון והלא טוב, כמבואר בתורה לו/כ^י, וכן איתא שהנופל בתאוה זו נקרא רע דייקא כמ"ש ויהי ער רע בעיני ה' (בעיני דייקא בחי' חמדת יופי נשים).

ולפ"ז אפשר שהנפילה הראשונה של המשנה למלך דהיינו לאכילה היא כבר היתה בחי' יציאה מהתאוה וכמסופר על רבינו שתחילה הכניס כל התאוות בתאות אכילה. וע"כ נכשל אח"כ בשינה (ואח"כ שוב ע"י היין) שזה בחי' הכשרים ויפים שנופלים לשינה ע"י אכילה כמבואר שם בתורה ס' אות ג'. וכשר ויפה שייך לומר רק על מי שיצא מהתאוה. והיינו כנ"ל ולכן דייקא אז כשיצא מהתאוה שע"י נכנסים בשער היראה אזי הבת מלך יצאה מהלא טוב, ומיד כבר ידעה שתגיע במשך הזמן לעשירות דהיינו להר של זהב ומבצר של מרגליות.

(נמצא שכל זמן שלא יצא מהתאוה לא זכה למצאה כלל וכשיצא ממנה אזי זכה לראותה עד שבאה אליו וניסתה לעוררו ב"פ)

צ"ע מבואר שנפילה שניה ע"י היין היתה קשה מראשונה כי היתה שבעים שנה (יין גמט' ע') דהיינו שנפל מכל הע' פנים, ואילו ע"י האכילה ישן רק "כמה שנים" משמע שלא נפל מכל הע' פנים. וקצת קשה לומר שלא התקדם ע"י עבודתו אלא חזר לאחור, שהרי לא נתיימש אף לרגע והכלל שמי שלא מתיימש הוא רק מתקדם וכמבואר בלק"ה שבת (ז' נד) עפ"י התיקוני זוהר דף כט. מאן דנצח הוא זה שמחזיק את כלי הקרב בידו.

ואולי כנ"ל דמצינו באנ"ש שתחילה עסק עמהם רבינו בתורות ועל זה חרק שיניו הס"מ והתגבר ע"י התלבשותו בהצורר הנ"ל, לכן נפלו לבחי' שינה ע"י היין דייקא (יין ההונגרי) שעיקר הפלת הצורר הוא לבחי' חכמתו מרובה ממעשיו, (בחי' שלומדים לקוטי מוהר"ן להיות חכם ולא עמ"נ לעשות) כמבואר שם בתורה שזה הנקרא תלמיד שאינו הגון. ואע"פ שהיה נדמה שעבודת רבינו עם אנ"ש נכשלה אינו כן וכדברי רבינו נצחתי כי רבנו לא התיימש מאיתנו לעולם ממילא התיקון רק הלך ונתקן יותר ויותר שבכלליות רבינו הוא המנצח לנצח, ואנצח וזה הבחי' במעשה הנ"ל שאע"פ שהמשנה למלך נפל לשינה ב' פעמים, והשניה אפילו קשה מן הראשונה, אע"פ דייקא אז היא יצאה מהרע וכתבה לו שימצא אותה בהר של זהב, דהיינו במדרגת העשירות הנפלאה.

ונראה כי כל מהלך התורה הזו קיים בכל המדרגות מהנמוך ביותר כמבואר בלק"ה הלכות מלמדים א' ששכר הלימוד שמשלם האב ללמד את בנו הוא בחי' עשירות המביאה להתבוננות. ובודאי אז מדובר ביראה של תינוק מאביו ואמו שהיא יראה הנמוכה ביותר. וצריך לעלות מדרגה לדרגה בחי' אברהם זקן בא בימים שכל יום הוא מדרגה חדשה לגמרי.

ואולי בזה יתבאר כיצד נפל תנא קדוש ונורא חוני המעגל לשינה של ע' שנים דייקא, כי אדרבה כ"א לפי מדרגתו כיון שהיה קרוב להתבוננות לכן בבחי' ירידה צורך עליה נפל כל כך.

נמצא שמה שבנגלה נראה שהמשנה למלך הלך אחורה (שנפילתו השניה גדולה מהראשונה) באמת פעל בדרך נעלמת התקדמות נפלאה, שנתגלתה רק בסוף כשכבר היה נדמה קרוב ליאוש.

ולפ"ז יתבאר הקושי על דברי מוהר"ן שאמר שהר של זהב היא ההתבוננות ואילו בסוף המעשה מבואר שאע"פ שכבר היתה שם היה צריך עוד זמן וממון לשחד את הס"מ ומזונות ולשום שכל וחכמה כדי להוציאה. ואולי כנ"ל שלהוציאה לגמרי ממש זו המדרגה הגבוהה ביותר בחי' הגאולה הגמורה שאפילו רבנו לא זכה בפועל אלא משיח ממילא הקטרוג אז עצום ביותר וצריך לשחד את הס"מ ולהשתהות בבחי' המתן זמן רב ובהכרח ליפול שוב לשינה עמוקה ומוחין דקטנות ביותר מכל שינה/כ^י, אלא שההתעוררות ממנה תהיה האחרונה ותוליד יראה עצומה שעל ידה כולם יזכו לתיקוני עתיד בחי' אריכות ימים וזכרון נפלא של העיור. ולעשירות והתבוננות.

ובפרטיות

כל אחד מאיתנו גם הוא צריך לחגור מתניו להיות בחי' משנה למלך הפרטי שלו, והבת מלך הפרטית שלו היא השכינה שצריכה לשכון בתוכו בבחי' הכתוב "ושכנתי בתוכם", ובאמת מעטים זוכים להוציאה מהלא טוב אל ההר של זהב כי תלוי ביראה שזכו לה. ורובה דרובה לא התחילו כלל להתעורר מהשינה כלל.

ונראה שסיפורי מעשיות של רבינו מצד עצמם יש בהם הכח לעורר מהשינה רק צריך לקרא אותם עם לב ולא רק בשכל וכנ"ל בתמימות קריאת הלב בהתפעלות הלב עמ"נ לזכות לדביקות ויראה.

עוד רואים שאע"פ שעיקר היראה היא השגה בו ית' שמיג רוממותו בשכל כמבואר בתורה באות ד' שמורא שמים הוא התבוננות ע"י חב"ד, אבל באמת זו כבר יראה גבוהה מאד, אבל תחילת היראה היא בחי' יראה של נשים דייקא התפעלות

^כ לכאורה היינו התבודדות וא"כ מה שפירשו אנ"ש ששביל מן הצד היא ההתבודדות צ"ל שלמדה אותו כיצד להתבודד כראוי. דהיינו לקבוע מקום ולהתגעגע ולפחות שנה שלימה בעניין זה. ושתית יין אולי רומז לשמירת המחשבה והמח דין נקרא תירוש לרמוז דמי שלא זכה נעשה רש במקום ראש כדאיתא בגמ'.

^כ ועיין תורה כג עד כמה תאוה זו קשורה לתאוות ממון. ועיין לק"ה קדושין ג' ג' מקשה שם הסתירה שבמעשה מבעל תפלה מבואר שתאוות ממון הכי קשה לצאת ובתורה לו שניאוף עיקר הקושי והנסיון, ומתוך שהם תלויות זו בזו ע"ש. עכ"פ מבואר שהמבואר בתורה שלנו שיראה היא הפך הניאוף, שהוא הפך העשירות, כי מביא עניות, הכי נמי תאוות ממון שהיא הפך העשירות נובעת מניאוף כמבואר בתורה כג.

^כ עיין סיפור נסיעת רבינו לארץ ישראל שנהג בקטנות דקטנות מאד ואמר שרק ע"י יש אפשרות שיצליח להתגבר על כל המניעות על זה. וידוע שהצדיק וא"י בחי' קב"ה ושכינתיה.

הלב בלא שכל כלל, רק התפעלות ליראה עצומה בלא שידוע למה כלל, כי בהכרח שהיראה תתחיל מאור גדול ועצום שאין כלים להשיגו בשכל אלא רק בלב. וכעין שמצינו בתורה עז תנינא שבשעת האוכל באה היראה לאדם.

עוד יש לעיין מה שלפ"ז רק המשנה למלך יכול לקרב רחוקים דהיינו צדיק הדור החי באותו הדור ע"י שמקבל מבח הצדיק הגדול מיחידי הדור השייך לאותו הדור. דהיינו רק התלמיד המובהק של רבינו הננמ"ח. וצ"ע לפ"ז מה התכוין רבינו בחיי מוהר"ן סימן תקמג שגער באנשיו שלא יהיו עצים יבשים אלא יקרבו רחוקים (דייקא את הגדולים שבהם כגון ת"ח ובני עשרים ומיחסים ועי"ז יתקרבו גם הקטנים ממילא) ועי"ש הלשון ורצונו היה אפלו לדבר עם בני העולם שיחות חלין בעסקי העולם, אולי יצמח ויתגלגל מזה דבורים שיעוררו אותם להשם יתברך ואפלו אם לא יפעל כי אם תנועה בעלמא, שיכנס בהם איזה הרהור תשובה או התעוררות לפי שעה, גם כן טוב מאד, ושמעתי מפרשים ששיחות חולין שאמר כאן הכוונה שכל אחד יכול לספר ספורי מעשיות שכיון שבא מבח ציווי רבינו הם בבחי' ספורי מעשיות משנים קדמוניות. ואינו נראה לי כלל /^כ/ אלא הכוונה שאע"פ שאסור לדבר דברים בטלים, כאן לצורך לקרב רחוקים מותר כיון שבתוך דבריו יכניס איזה דיבור קדושה ואפילו אם לא יצליח, אבל עצם הדיבור של רחוק עם אדם ירא שמים שמאיר לו פנים, זה כבר מעורר אצלו את הניצוץ הפנימי ומתחרט על מעשיו. אבל בוודאי שאין לזה מעלת סיפורי מעשיות, אלא אם מספר עימו את המעשיות שסיפר רבינו/^כ/.

ומה שמצינו בפרט בשנים האחרונות כמה מחזירי בתשובה שמחזירים רבים והמונים, נראה פשוט שכל כוחם מהצדיק הגדול שבהעלם הכניס בישראל התעוררות לתשובה והם רק קוצרים מה שהצדיק זרע. והראיה שאין בכוחם להחזיר אלא רחוקים מאד/^כ/ אבל להחזיר צדיקים בתשובה זה יכול רק צדיק עצום ורק ע"י ספורי מעשיות וכמבואר בשיחות הנ"ל שעל אנ"ש של אז דייקא אמר שמעכשיו יתחיל לעסוק עימיהם בספורי מעשיות.

ביאור עניין היראה בג' קוין ועניין האריכות ימים שנקרא זקן דקדושה ועניין לידת היראה ועניין כלי ההולדה שהם בחי' בטחון ועניין השופר שהוא בחי' ספורי מעשיות משנים קדמוניות ועניין העשירות וההתבוננות יבוארו בהקדמות שלפני כל אות ואות בתורה.

עד כאן ההקדמה

^כ ועיין לק"ה יין נסך ב' ב' שמה שאמר רבינו אחר אמירת המעשה הראשון שהעולם אומרים שספורי מעשיות מפילים שינה ואני אומר להפך שמעורים מהשינה זה דווקא צדיק גדול אבל כל אדם אחר שמספר מעשיות אזי אדרבה מפיל לשינה כדבריהם, כי מעשיות מעולם המעשה מצד עצמם מסוגלים דייקא להפיל לעשיה ומוחין דקטנות ורק בכח הצדיק הגדול שהוא למעלה מהעשיה הוא יכול להלביש בדבורי חול דברי תורה גבוהים כל כך שיעוררו דייקא.

^כ עיין בשיש"ק ח"ד סימן שפ פשרא רבי ישראל קארוגער היסורים והרדיפות שעברו על ר' ישראל פער אודעסער שליט"א, נחמו ואמר לו בצחות: "ספור התקרבותך לרבינו, הוא אחד מהמעשיות שמשנים קדמוניות". אפילו אם נאמר שלא רק לנחמו אמר כן אלא בכוונה אבל אין זה סיפור שהוא המציא אלא שהקב"ה המציא ונתקיים ברבי ישראל זצ"ל.

^כ ואדרבה צדיקים טוב שלא ישמעו אותם בגלל הלשונות הגסים שמוכרחים לדבר אל רחוקים כל כך. ועוד שהמקרים בעצמם לאו דווקא צדיקים כל כך ואין יקרבו צדיק בכח עצמם.

סיכום מעט המכיל את המרובה

תורה זו נאמרה בר"ה תקסז ומבואר בה סוד השופר של ר"ה שסודו הוא התעוררות מהשינה כמבואר ברמב"ם עורו ישנים מתרדמתכם וזה ע"י תכונתו וסגולתו לעורר יראה כמ"ש היתקע שופר בעיר ועם לא יחרדו. ומדינא החיוב לשמוע ט' קולות השופר דהיינו ג' פעמים ג' קולות תקיעה תרועה תקיעה. וצורת השופר שפיו צר והולך ומתרחב רומז ל"מן המצר קראתי יק וענני במרחב יק", ולאוצר שדרכו להיות צר בראשו ורחב בשוליו, והיינו אוצר יראת שמים שזוכים על ידו, ועי"ז להרחבת היום ואריכות הימים.

וט' קולות השופר רמזו כאן במה שתורה זו ענייניה מחולקים לג' דהיינו יראה בג' קוין שכל אחד מהם מחולק לג' סה"כ ט', כמניין קולות השופר, ומכאן היראה הזו, בא לג' מעלות הנפלאות, אריכות ימים עשירות והתבוננות.

וזה בחי' סיפורי מעשיות משנים קדמוניות ע"י הצדיק, כי הצדיק נקרא אם, שמניק לישראל כמבואר בתורה ד' אות ח', והוא בחי' בינה (וכמ"ש אם לבינה תקרא), ובפרט רבינו, כמבואר באריכות בככבי אור פרק חכמה ובינה. וכמו שהשופר הוא קרן בהמה כן הסיפורי מעשיות הם דברי חול שהם בחי' השופר שבו תוקעת הבינה דהיינו הצדיק בחי' הבלים דקדושה שבהם הארת אמת מבחי' שנים קדמוניות דהיינו מעתיק. שע"ז נמשך יראה עצומה הפוגעת בלב בבחי' אם יתקע שופר בעיר ועם לא יחרדו.

בתורה זו מבאר רבינו מהלך חדש בעבודתו עם אנ"ש/א' שכיון שבשנה שעברה תקסו התגברה מאד המחלוקת עליו והצליח הבעל דבר להפיל שינה על אנ"ש דהיינו שנפלו למוחין דקטנות מחמת כל החירופים שנשמעו מהצורר הזקן דסט"א על רבינו, ע"כ כבר לא היה בכח אמירת תורה לבד לעוררם והוכרח להערים ולגנוב דעתו של הס"מ ע"י שמעוררם ע"י תורה הנעלמת ומלוכשת בספורי מעשיות משנים קדמוניות. וזמן מה לפני ר"ה סיפר המעשה מבת מלך שאבדה ותורה זו היא פירוש על המעשה הנ"ל.

ומבאר רבינו שע"י הרצון לשוב ולהיות ירא שמים וע"י ביטול לצדיק אפשר לצאת מכיעור המעשים ופגמי הברית ולהעשות תלמיד הגון כשר ויפה, בבחי' שלבו נעשה בחי' קלף בהמה טהורה ואזי יכול הצדיק לעוררו ע"י סיפורי מעשיות משנים קדמוניות הנחקקים ונרשמים בליבו ומעוררים אותו לצאת מעכירות המח ומוחין דקטנות שגורמת התאוות אכילה, וכשזוכה לאכילה בקדושה באמונה וביראה אוכל מבורר מיטיב את ליבו ומשביע נפשו, ואזי מתעורר ונעשה שומע ומדבר, וע"י דבורי אמונה וזוכה לביטחון ונסמך כח הדיבור לכלי ההולדה, וזוכה ליראת שמים גדולה וכמו שנולד מחדש ונעשה בעל תשובה גמור ירא שמים, ועיקר היא היראה שהיא פועלת הכל, ומביאה לכל המדרגות, לכן צריך שתתפשט יראתו בכל מוחו ובכל ליבו ובכל ה'גליו, דהיינו בהתבוננותו ובלמודו וכל עסקי ממונו, שזה בחי' רב תלמיד ובן, ונעשית קומה שלימה של יראת שמים ואזי היראה מקררת התאוה וחמדת יופי נשים ומבטלת ממנו כל מיני פניות וחינוות של שקר ומתקנת קשר הברית והזיכרון וזוכה לאריכות ימים בבחי' יראת ה' תוסיף ימים, שמתמלאים ימיו במצוות ומעשים טובים וקדושה, ונעשה זקן דקדושה, עיור מעוה"ז, שמרוב ביטול אליו ית', נעשה זוכר לאו כלום, דהיינו השגות מבחי' קודם הבריאה, דהיינו השגת עוה"ב, בחי' למעלה מהזמן, שע"י זה לא עולה אצלו עוה"ז כהרף עין/ג', ומרוב ביטול אליו ית', זוכה לעשירות בחי' אין מחסור ליראיו שמרוב ביטול אליו ית' ע"י שמוחו וליבו אלוקות מלא אלוקותו ית' נעשה שמח בחלקו בתכלית, ולא חסר כלום, כאילו יש לו כל הון דעלמא, ואזי מחזיק אצלו ממון הרבה ומשבר צינור תאוות הממון לגמרי ובא לביטול בתכלית שהוא כלי להתבוננות בשבילי התורה דעתיקא, יסוד חכמה עילאה. ואזי יכול בעצמו לספר סיפורי מעשיות משנים קדמוניות ולעורר תלמידים הישנים את ימיהם וכו"ל.

תורה ס [א]

האדראי רבא קדישא"ה (נשא דף קרח ע"א)

יפתח ר' שמעון ואמר עת לעשות לה' [ט] אמאי עת לעשות לה' משום דהפרו תורתך מאי הפרו תורתך תורה דלעילא, דאיהי מתבטלא אי לא

^א כך משמע בשיחות ומשמע ממה שמסופר על חוני המעגל שנפל מכל הע' פנים אבל קשה לומר זאת כי ליפול מכל הע' פנים של תורה פשטות הכוונה שכבר אין לו קשר לשום חלק בתורה ושום קשר להקב"ה. לכן נראה שעיקר כוונת רבנו לדור שלנו שרובו באמת מרוחק לגמרי מהתורה והקב"ה.

^ב כנ"ל שיחות הר"ן שח

^ג תורה זו נאמרה בראש השנה שנת תקסז (חי"ז) שחל בשבת וראשון (פל"ח) ועיין שם הובא בשיש"ק ח"א רז גודל ההתעוררות שהיתה בעת אמירת התורה

^ד מתרלו - האידרא

^ה ניקוד בש בתקפא

^ו בתקפא - קרז ע"ב ובתרלד ותלדו תוקן קכח ע"א

^ז דגש בפ' בתקפא

^ח מנוקד בתקפא שמעון

יתעביד בתיקוני דא. ולעתיק יומין אתמר. כתיב [יא] אשריך ישראל מי כמוך וכתיב [יב] מי כמוך באלים ה'. קרא לר' אלעזר ברי' אותבי' קמיו', ולר' אבא מסטרא אחרא, ואמר אנן כללא דכולא. עד כאן אתתקנו קיימין. אישתיקו שמעו קלא וארכובתן דא לדא נקשן. מאי קלא, קלא דכנופיה עילאה דמתכנפי [יג]:

תרגום – פתח רבי שמעון ואמר עת לעשות לה' משום דהפרו תורתך, מה הפרו תורתך (איזו תורה הפרו) תורה עליונה (סודות התורה) שהיא מתבטלת אם לא נעשית בתיקונים אלה (אם אנו לא נגלה סוד עולם התיקון) ועל התיקון של עתיק יומין נאמר (פסוק הנ"ל). כתיב אשריך ישראל מי כמוך וכתיב מי כמוך באלים ה' (השווה הכתוב שבחו של מקום לשבחם של ישראל במי כמוך לכן ראויים הם לגלות סודותיו). קרא ר"ש לרבי אלעזר בנו והושיבו לפניו (לימינו) ולרבי אבא מצידו האחר (לשמאלו) ואמר אנו כלל הכל, עד כאן נתקנו העמודים. שתקו (החברים) ושמעו קול וברכיהם רעדו ונקשו זה לזה מה קול שמעו קול של פמליא עליונה שבאו (לשמוע הסודות שיגלה רשב"י).

נראה כוונת רבנו שבוהר הזה רמוז המבואר בחיי מוהר"ן (עיין לעיל בשיחות על תורה זו) שכיון שהתגבר הסט"א, נפלו ישראל לשינה, ולכן עם אמירת תורה זו התחיל לספר המעשיות משנים קדמוניות, והיינו עת לעשות לה' [יד], דהיינו לספר ספורי מעשיות, כיון שישראל הפרו התורה העליונה, כי כבר לא נתעוררו מתורה העליונה שאמר להם רבינו, כיון שנפלו לשינה, לכן עת לעשות לה' דהיינו להעלים את התורה העליונה במעשיות דהיינו "לעשות" דייקא כדי להחזיר את ישראל להש"י, דהיינו לעורר ישנים ע"י סיפורי מעשיות, שהיא התרופה שעל ידה אפשר להתיר פה אלמים ולהתיר פה עקרות דהיינו לחזור לחזיר להם את כח הדיבור הקדוש, עד שתיוולד בהם יראה גדולה. ויזכו להאריך ימיהם בבחי' יראה תוסיף ימים, ועי"ז יזכו לעשירות דקדושה בחי' אין מחסור ליראיו. שהיא הקרקע להתבוננות, וכשזוכים לכל זה, אזי אשריך ישראל, ומתגלה תרתי מי כמוך, שאין כמו הש"י ואין כמו ישראל. וכדי להיות מרכבה ליראה בג' קוין של רב תלמיד וכן, קרא לבנו לפניו מימין ולתלמידו לפניו משמאל (מתוך מדבש שם) ואזי נתעוררו ושמעו קולות עליונים ונפלה עליהם יראה עצומה עד שברכיהם נקשו זו בזו.

אות א

רבנו מבאר כאן סוד העשירות שהיא כלי להתבוננות שע"י הקדמות דייקא. וכבר נתבאר לעיל תורה נט ובתורה סח שרש הממון בקדושה שהוא גבוה מאד עד שהוא שרש נפשות ישראל שרש הרצון שע"כ נקרא הממון כסף לשון כסופין (לק"ה ערב ג' יב) וכן הנפש בשרשה כסופין אליו ית' עד כלות הנפש (ריש תורה מט) העשירות יש בה שפע כפול, שפע אחד גשמי שהוא לבדו בחי' צואה וע"ז וגורם פנים חשוכות וריחוק מהקב"ה וחסרון תמידי ועצבות ומרה שחורה כמבואר בתורה כג וסתם בני אדם כזה הוא כל ממונם, אבל מי שזוכה גם לשפע הרוחני של הממון הוא הנקרא עשיר באמת כי השפע הרוחני הוא אור צח ותענוג רוחני (תורה כג אות

^ט תהלים קיט קבו

^י מתורצו - איתמר

^{יא} דברים לג כט

^{יב} שמות טו יא

^{יג} פתח רבי שמעון ואמר עת לעשות לה' משום דהפרו תורתך, מה הפרו תורתך (איזו תורה הפרו) תורה עליונה (סודות התורה) שהיא מתבטלת אם לא נעשית בתיקונים אלה (אם אנו לא נגלה סוד עולם התיקון) ועל התיקון של עתיק יומין נאמר (פסוק הנ"ל). כתיב אשריך ישראל מי כמוך וכתיב מי כמוך באלים ה' (השווה הכתוב שבחו של מקום לשבחם של ישראל במי כמוך לכן ראויים הם לגלות סודותיו). קרא ר"ש לרבי אלעזר בנו והושיבו לפניו (לימינו) ולרבי אבא מצידו האחר (לשמאלו) ואמר אנו כלל הכל, עד כאן נתקנו העמודים. שתקו (החברים) ושמעו קול וברכיהם רעדו ונקשו זה לזה מה קול שמעו קול של פמליא עליונה שבאו (לשמוע הסודות שיגלה רשב"י).

^{יד} הוזהר כאן מבאר את הפסוק עת לעשות לה' בגלל שהפרו אבל עיין משנה אחרונה בברכות שם מתפרש הפסוק עת לעשות לה' ולהפך את התורה והכי נמי כאן ידוע שהיה בסיפורי מעשיות שסיפר רבינו עניין של בחי' עת להפך כדי לעשות לה' כמבואר בשיש"ק ח"ג קמז שהצדיק מאפסא התנגד והקפיד על זה מדפיסים את הספורי מעשיות ובפרט באידיש כי סבר שאסור לספר כאלה מעשיות גבוהות לכלל ישראל.

ועיין ביאור הליקוטים שכתב עיין בפרפראות לחכמה בסוף המאמר, בפירושו על הכתוב הזה, "עת לעשות" וכו' – שזה בחינת המעשיות. ועיין ביאה"ל מהדורא ב' באות ה', מענין סתירת תחבולותיו באותו העת. וכל הקלקול והסתירה היה על ידי התגברות החורפים מהצורך הידוע, אשר באותו העת התגבר בזה ביותר ויותר, עד שנתפתו על ידי זה רובם ככולם של אחינו בני ישראל, והתרחקו מעוצם קדושתם(ם) עד היום הזה – כן שמעתי מאבי (= רבי נחמן מטולטשין זכרוננו לברכה) ששמע ממורנ"ת זכרוננו לברכה:

נראה כוונתו שמה שאמר רבינו שמתחיל לספר ספורי מעשיות לעורר ישנים הטעם כי הצורך הידוע הוא הזקן זקן דייקא הפיל את כלל ישראל לשינה ע"י שהרחיקם מרבינו הבעטלער העיור זקן דקדושה שחי חיים ארוכים בהתחדשות נוראה בכל רגע. והזקן הצורך הנ"ל נקרא הידוע לאנ"ש אבל גם נקרא ידוע לס"מ כמבואר במעשה מזובב ועכביש שהס"מ צעק אם תרד נשמת רבינו לעולם אין לי מה לעשות יותר ואמרו לו שימצא עצה כי זו הנשמה חייבת לרדת ואזי הלך הס"מ וחזר שמח ועימו הזקן שהיה מכירו מכבר עי"ש.

ו') ונפלא של הסתפקות ושמחה בו ית' עד שאין לו שום צורך אחר כלל רק אותו ית'. ונראה שלשפע הזה כיוון רבינו שהוא כלי להתבוננות, דהיינו בחי' רוחב לב הנובע מהשמחה בחלקו תמיד הנובע ומביאו לביטול נפלא ויציאה מגבול שזה הכלי להתבוננות והשגת שבילי תורה דעתיקא שאין לה גבול.

אלא שלשפע הזה אפשר לזכות רק ע"י תיקון הברית כמבואר בתורה כג אות ה' ובתורה נח אות ד'. וכן מבואר כאן התנאי לעשירות שהיא תיקון הברית אלא שכאן הגדיר אותו בשם חמדת יופי נשים וחוץ של שקר.

עוד מבואר כאן שעשירות נפלאה שכאן אע"פ שעיקרא עניינה הוא בחי' אין מחסור ליראיו שמרוב בטחון וביטול מרגיש כאילו יש לו כל הון דעלמא. אעפ"כ יש לה מעלה יותר כשיש בידו ממון רב גם בגשמיות שעל כן אותם שדרכם עברה התורה כמשה רבינו ורבי אשי היו עשירים גם בגשמיות (וכן מסופר שאחר אמירת תורה זו שלח רבינו לקנות לו חנויות במזיבוז)

ונ"ל הביאור בזה עפ"י המבואר בספר הליקוטים להאריז"ל מלכים-א א' שדוד המלך לקח את אבישג השונמית כדי להרוג את יצרו לגמרי, וכן יוסף הצדיק איתא שבא לעשות צרכיו כפשוטו עמ"נ שכחוט השערה קודם החטא ישבור תאוותיו ובוזה משבר התאוה לגמרי, הכי נמי שדייקא כשברשותו ממון רב ונשאר ליבו בבחי' שברו אל ה' אלקיו בשלימות בזה משבר התאוות ממון בתכלית ונראה שזו כוונת רבינו בשיחה שאמר אע"פ שמעלה גדולה שלא להלין אצלו ממון כלל אלא לחלקו לצדקה בכל יום ולסמוך בכל יום מחדש על חסדו ית' שישפיע לו השפע הנצרך לאותו היום וכמבואר בזה המגנה מאד את הדואג לפרנסת מחר, והיא מדרגת צדיקים שרצה רבינו שינהגו בה אנ"ש. אבל אמר שיש מדרגה גדולה מזו שהיא כן להחזיק אצלו ממון.

דע שיש שבילי התורה [י"ז], שביל דייקא שאינו דרך לרבים אלא למעטים הזוכים לכל ההקדמות

המבוארות בתורה זו וזוכים לתורה **שיש בהם התבוננות** [י"ח] **גדול מאד** דהיינו דביקות נפלאה בו ית' [י"ח] בבחי' תורה הקדומה [י"ח] תורה דעתיקא שהיא אחדות עמו ית' בלא פירוד כלל וצריך תבונה גדולה והתבוננות רבה כדי להבין בה השגות בליבו דהיינו להרגיש [י"ט]. **שא"א לבא להתבוננות הזאת, כ"א ע"י**

עשירות שמכוחה יוכל להתבונן בשרש הממון ששם הוא אור צח ותענוג רוחני (תורה כג אות ה') וזה ע"י שממאס בממון הגשמי (עיין תורה ל' אות ד' שלבוא לשכל התחתון שעל ידו זוכים לשכל העליון דהיינו השגות אלוקות צריך לשנוא הממון בתכלית [כ]). **כמו שבפשטי אורייתא** צריך פרנסה גשמית, כמ"ש חז"ל

אם אין קמח אין תורה (אבות פ"ג), וצריך שיהיה לו עכ"פ פרנסה כדי שיהיה ליבו פנוי לעסק התורה ולא טרוד למלא חסרונותיו הגשמיים. **כמו כן להתבוננות הזאת שהוא גדול מאד, צריך שיהיה לו עשירות גדול מאד** [כ"א] דהיינו פרנסה רוחנית של מדת הסתפקות ושמחה בחלקו שע"י יש לו רוחב לב להכיל ההתבוננות. וזה ע"י **שיהיה לו הון רב, ולא תחסר כל בה** [כ"ב] דהיינו שצריך להרגיש

^{טו} עיין עולת תמיד למהר"ח עיין כונת הברכות (עמ' מ' במהדור' תשכד) שביל הוא יסוד דחכמה (ובשעת רצון זוהר ח"ב קכב: שביל יסוד דאבא ונתיב לא ידעו עיט יסוד דאמא)

נראה לבאר שיסוד דחכמה היא התחברות תמידית לחכמה עילאה שמכונה רחוק כמבואר בתורה מ' תנינא בבחי' אמרתי אחכמה והיא רחוקה ממנו דהיינו שהיא החכמה שמישיג עד כמה א"א להשיג והשגת רוממותו ית' כלכך היא בחי' ביטול נפלא ותענוג רוחני עצום. ומה שמתבונן באפסותו כלפי גדלות הבורא ומתעורר ליבו ע"י לאהבה ויראה נפלאה זו תכלית הדביקות. ואולי ההתבוננות בהשגות השביל הן הנתיב דלא ידעו עיט. כי הן התבוננות במה שא"א להתבונן שהרי כל ההשגה היא עד כמה שמבין שא"א להשיג. אלא בבחי' מטי ולא מטי. עיין תורה כד.

^{טז} **התבוננות** להבדיל מהסתכלות והתקשרות לחכמה המבואר בתורה א'. ועיין תורה יא תבונות התורה ועמקה ע"י תשובה שלימה, שמשה רבנו רצה ללמד את כל ישראל, ואעפ"י שלא נזכר שם בתורה יא עשירות, אבל במציאות הוציאם ברכוש גדול ועשירות מופלגת וזכו עי"ז בתורה להתבוננות נפלאה.

^{יז} **עיין לק"ה ערבית א'** שהיא מדרגת רשב"י וחבריו שבמדרגה זו כבר אין חובה להתפלל.

וזה לשונו שם – כְּשֶׁזֶכֶךְ לְהִתְבֹּנֵנוּת הַזֹּאת אֲזִי אֵין חֻכָּה לְהִתְפַּלֵּל. כִּי זֶה הִתְבֹּנֵנוּת הִיא בְּחִינַת הַשְּׁגַת רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן יוֹחָאי שֶׁזָּכָה לָזֶה. וְעַל כֵּן הָיָה פְּטוּר מִתְפַּלֵּה כְּמוֹ שְׁאֲמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זְכוּרֵינוּ לְבָרְכָה. כִּי הִתְבֹּנֵנוּת הַזֹּאת הִיא בְּחִינַת 'תּוֹרַתוֹ אֲמִנּוּתוֹ'. הֵינּוּ שָׁקֵל אֲמִנּוּת וְהַעֲשִׁירוֹת שֶׁלוֹ הוּא רַק מִהַתּוֹרָה, בְּחִינַת פְּסֻלַּת שֶׁל לִוְחֹת שְׁמִשָּׁם נִתְעַשֶּׂר מִשָּׁה, כְּמוֹ שֶׁכָּתַב אֲדוֹנֵנוּ מוֹרֵנוּ וְרַבֵּנוּ שֵׁם עֶזְרָא שֶׁם. וְזֶה שְׁאֲמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זְכוּרֵינוּ לְבָרְכָה לֹא שֶׁנֶּאֱמָר כְּגֹן רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן יוֹחָאי וְחֻבְרָיו שֶׁתּוֹרַתָן אֲמִנּוּתָן וְכו'. וּלְפִי פְּשׁוּטוֹ תָּמוּהָ, כִּי הֵלֵא גַם עִתָּה נִמְצְאִים בְּנֵי אָדָם שֶׁאֵין לָהֶם שׁוֹם אֲמִנּוּת רַק עוֹסְקִים בַּתּוֹרָה, מִכָּל שָׁפָן וְכָל שָׁפָן בְּיָמֵי הַשָּׁס. אֵךְ הָעֶקֶר תְּלוּי בְּהִתְבֹּנֵנוּת הַנִּזְכָּרַת לְעֵיל שֶׁתְּלוּי בְּעֲשִׁירוֹת. וְעַל כֵּן נִקְרָא תּוֹרַתָן אֲמִנּוּתָן כְּנִזְכָּר לְעֵיל:

^{יח} **בעמק המלך** כתב שתורה קדומה היא נתיב דלא ידעו עיט. ומהריצ"ח שמעתי ששביל הנ"ל רומז לנתיב דלא ידעו עיט.

^{יט} **כי שכל גבוה** מאד דהיינו סוד שא"א לבאר במהלכי שכל אלא ע"י הקדמות אפשר לכל אחד כפום מה דמשער בליביה להרגיש השגה בו.

^כ **ועיין ילקוט שמעוני קהלת – פ"ט – רמז תתקפט – ולמה קוראים נחום איש קדש קדשים שלא הביט בצורת מטבע כל ימיו, ועי"ש שרבי על שלא הביט במילתו נקרא רבינו הקדוש.** מבואר ששומר הברית נקרא קדוש אבל מי שלא מביט במטבע נקרא קדש קדשים.

^{כא} עיין חיי מוהר"ן סימן כה העולם אומרים שצדיק האמת וכו' א"צ מעות ואני אמרתי וכו'

^{כב} לשה"כ דברים ח' ט'

כאילו יש לו הון רב ולא חסר לו דבר. **כי צריך כל הון דעלמא** [כי] להתבוננות הזאת שלא יהיה בלבו שום שמץ של הרגשת חסרון רק כאילו כל עושר של כל העולם נמצא בידו, כי כל שמץ הרגשת חסרון מחסר ברוחב הדעת שבלב להכיל להתבוננות הנ"ל. **ובני יששכר שהיה להם זאת ההתבוננות, בבחי' ומבני יששכר יודעי בינה לעיתים (ד"ה א יב)** יודעי בינה היינו שחכמה בינה מאירים בלב ע"י הדעת שמחבר לב למח, לעיתים היינו לקבוע עיתים דהיינו סוד העיבור וצריך לזה התבוננות הנ"ל כי הוא חכמה נפלאה מאד כמבואר בתורה סא שרק נשמות גדולות זכו להשיג זאת/כ"י, ומבני יששכר לא זכו לזה כ"א על ידי עשירות, בחי' (בראשית מט) **יששכר חמור גרם ותרגומו** (אונקלוס) **עתיר בנכסין** [כ"י/כ"ו]. **וע"כ משה וכל הנביאים היו"י להם עשירות גדול מאד** גם בגשמיות/כ"י, כדי לבא על ידו להתבוננות הזאת. ומחמת שיש בהתורה התבוננות הזאת, ע"כ נקראת התורה הון [כ"ט/ל]. **וכן כל מי שעבר דרך ידם התורה, היה להם עשירות גדול מאד. דהיינו משה רבינו שהביא התורה לישראל היה עשיר גדול כשרז"ל [לא].** **וכן רבי שסידר וחתם**

²² נבחי' לחיכו עשיר השמח בחלקו (אבות ד ר)

כ"י **בלק"ה ראש חודש ג' ב'** על תורה רו מבאר שהוא סוד קביעת המולד וסוד חצות דהיינו גלות אור בתכלית החושך ואת הקירוב בתכלית הריחוק ע"ש.

כ"ה ביאור התרגום הזה עיין לק"ה פדיון פטר חמור ג' ג'

כ"י **עיין ליקוטי הלכות יו"ד – פדיון פטר חמור הלכה ג אות ג' – וזה בחינת יששכר חמור גרם, יששכר בחינת הצדיק האמת בבחינת יששכר לפעולתה, בחינת להנחיל אהבי יש. חמור גרם. שהחמור דיקא גרם לו כל השכר הטוב הצפון שיזכה, כי דיקא על – ידי שיתגבר עליו חמור כזה שנמשך מבחינת חמור מבחינת חמורות הקשיות והסתירות וכו'. והוא התגבר עליו עד שבטלו וזכה לגלות הדעת האמתית כי ה' הוא האלקים וגלה דעת התורה בעולם על – ידי זה דיקא יזכה למה שיזכה וכנ"ל. וזה בחינת מה שתרגם חמור גרם, עתיר בנכסין, כי על – ידי זה זוכין לעשירות גדול דקדשה, כי כל העשירות נמשך מהקשיות הנ"ל, כמובא בדבריו וברונו לברכה במקום אחר שכל העשירות נמשך מקשיות וכו', כי העשירות משמאל, כמו שכתוב, בשמאלה עשר וכבוד ושמאל סטרא דיינא בחינת הסתרת הידיעה שממש כל הקשיות ומי שזוכה להתגבר על כל הקשיות שקשה לו על ה' יתברך ועל צדיקי אמת וכו' ומסתכל על האמת והולך בדרכי התורה הקדושה הוא זוכה על – ידי הקשיות דיקא לעשירות גדול, כי מהקשיות ששבר והפכם אל הקדשה התגבר שמאל דקדשה שממש כל העשירות כנ"ל. וזה בחינת מצפון זהב יאתה, צפון לשון הצפנה והסתרה שדיקא על – ידי הקשיות שרוצין להצפין ולהסתיר האמת על – ידי זה דיקא זהב יאתה, כי משם כל העשירות כנ"ל. וזה בחינת מה שכתוב בהתורה פתח רבי שמעון בסימן ס שהעשירות הוא בחינת פסלת הלוואות שהם ההקדמות והסבובין שנגסרין ונפסלין סביב החדוש שמחודשין בתורה וכו' ומשם נתעשר משה בחינת העשירות הגדול שדיקא על ידו באים להתבוננות נפלא ונורא מאד שאי אפשר להשיגו כי אם על – ידי העשירות גדול שיהיה לו כל הון דעלמא וכו' כמו שמבאר, עין שם, כי כל הקשיות והסתירות כשזוכין לתרגם ולשברם לתרגם מה שיוכל לתרגם ולהתחזק באמונה במה שאי אפשר לתרגם וכו' אזי נעשה מהקשיות בחינת פסלת הלוואות שהוא בחינת הדברים שנגסרין סביב החדוש שהוא בחינת עשירות, כי דיקא על – ידי הקשיות והסתירות נתהוה החדוש כמו שרואין בחדושים בגמרא פרוש תוספות שדיקא על – ידי שהיה קשים לו קשיות הרבה בהלכה ותרצם וישבם על – ידי זה דיקא נתהוה החדוש. נמצא שהקשיות הם בחינת פסלת הלוואות, בחינת עשירות וכל הקשיות נמשכין מבחינת חמור כנ"ל. ועל – פן הצדיק שהוא בחינת יששכר שזוכה לשבר הקשיות וזוכה להתבוננות נפלא בבחינת ומבני יששכר יודעי בינה לעיתים לדעת וכו' הוא זוכה לעשירות גדול על – ידי הקשיות דיקא שהם בחינת חמור כנ"ל. וזהו יששכר חמור גרם, שתרגומו, עתיר בנכסין, כי העשירות נמשך על – ידי החמור דיקא. ועל – ידי זה בעצמו זוכה להתבוננות הנפלא וכנ"ל: ועל – פן עקר בריאת החמור בגשמיות הוא בשביל שישא עליו כל ממונו ועשירותו של אדם, כי החמור מיוחד למשאוי, כמו שאמרנו רבותינו זכרונם לברכה, בחמור למשאוי, כי כל ממונו ועשירותו של האדם נושא עליו החמור, כי משם כל עשירותו כנ"ל והכל כפי מה שזוכה האדם, כי הצדיק מקבל העשירות בקדשה ואזי זוכה על – ידי החמור דיקא שהוא בחינת עשירות להתבוננות גדול להכיר את הבורא יתברך ולהודיע טבעו בעולם וכנ"ל.**

²³ גם בדפ"ר ותרל"ו היו ומתלו - הי'

כ"ה **וכן מובא בשיחות שבשארמר רבינו תורה זו שלח לקנות לו חנויות במזיבוח.**

לכאורה צ"ע מה העניין בעשירות בגשמיות מאמר שא"א שיהיה לו באמת כל הון דעלמא ממש והעיקר הוא שמרגיש כאילו יש לו כל הון דעלמא שזו היא עיקר העשירות ומה מועיל הממון גשמי לזה. ונ"ל שאדרבה הממון הגשמי מפריע לזה וזה השבח שלהם שהם היו צריכים יותר להתנסות בזה שיהיה להם ממון גשמי הרבה ואעפ"כ לא יסית אותם אפילו מעט לסמוך עליו אלא רק על הש"י לר. **ועיין חיי מוהר"ן סימן רפט – אמר אני יכול לקבל ממון הרבה בלי שעור, ולא יהיה אצלי שום שנוי. כי דרך האדם כשיגיע לידו ממון, בפרט ממון הרבה, נשתנה פניו ונעשין אצלו שנויים. אבל אצלי אפילו אם אקבל סך עצום בפעם אחד, אין אצלי שום שנוי כלל. ושמעתי בשמו שאמר שקבלת ממון שלו הוא חידוש אצל השם יתברך בין החדושים שיש לו יתברך, כי יש אצל השם יתברך כמה חדושים וקבלת ממון שלו הוא חידוש אצל השם יתברך בין החדושים שלו:**

²⁴ משלי יג יא פרש"י שם *עפ"י ערובין נד:

^ל **עירובין דף נד:** אמר רב שיובי משום רבי אלעזר בן עזריה מאי דכתיב לא יחרוך רמיה צידו לא יחיה ולא יאריך ימים צייד הרמאי רב ששת אמר צייד הרמאי יחרוך כי אתא רב דימי אמר משל לצייד שצד צפרים אם ראשון ראשון משבר כנפיו משתמר ואם לאו אין משתמר אמר (רבה) [ורבא] אמר רב סחורה אמר רב הונא מאי דכתיב הון מהביל ימעט וקובץ על יד ירבה אם עושה אדם תורתו חבילות חבילות מתמעט ואם לאו קובץ על יד ירבה אמר (רבה) [ורבא] ידעי רבנן לזה מלתא ועברי עלה אמר רב נחמן בר יצחק אנא עבדתה ואיניקיים בידאי:

²⁵ * נדרים לח.

המשניות /^{לב} ואיתא בגמ' כתובות קד. שלא נהנה לעצמו מהממון כלום בגשמיות, אלא להתבוננות, וכן רב אשי שהיה חתימת התלמוד וסידר את כל התלמוד, שג"כ היו עשירים גדולים מאד כשרז"ל {גיטין נט./^{לג}} מימות רבי ועד רב אשי לא היו תורה וגדולה במקום אחד וע' ב"מ פה./^{לד}} שאפילו שומר הסוסים של רבי היה עשיר גדול {ועיי' ע"ז יא. שרבי היה עשיר כמו המלך אנטונינוס ולא פסק משלחנם צנון וחזרת כל השנה. כי מחמת שתקנו^{לה} וסדרו את כל התורה שבעל פה ועבר דרך ידם התורה אע"פ שסדרו תורה שבע"פ שהיא פשט אבל כיון שכל המשנה וגמרא מסודרת עפ"י רזין דאורייתא כמבואר בזהר ח"ג רמז: לכן צריך לזה התבוננות הנ"ל, על כן היו ג"כ עשירים כנ"ל, כי צריך עשירות גדול להתבוננות הנ"ל. וזה בחי' מה שאמר הקב"ה למשה כשציווהו על הלוחות השניות [ל] פסל לך דהיינו שיחצוב באבן הספירינן היקרה שמצא באהל/ל^ו צורת לחות הברית ויעלה עמהם להר ודרז"ל (ירושלמי שקלים פ"ה [לח] ונדרים לח./^{לט}) מדקנט הכתוב לשון פסל לך הפירוש הפסולת יהיו שלך וכו'.

כי כמו שבפשטי התורה, קודם שמחדשין איזה פשט, צריך לומר מקודם הקדמות. ואח"כ משליכין ההקדמות, ובאים אל המכוון. כי העיקר הוא המכוון, וכל הדברים וההקדמות שמקודם, הם בחי' פסולת, שננסרין ונפסלין סביב המכוון. כמו כן בהתבוננות התורה, צריך לילך מקודם, ולסבב בכמה סיבובים בשכל תחתון (כמבואר בריש תורה ל'), עד שבאים אל המכוון שהן השגות אלוקות. והעיקר הוא המכוון, וכל אלו הסיבובים, הם בחי' פסולת, והם בחי' עשירות בחי' שנאת הממון הגשמי (תורה ל' אות ד'), שעל ידו באים אל ההתבוננות. וזה בחי' פסל לך הפסולת יהיה שלך משם נתעשר משה [מ]. כי זה הפסולת של לוחות, הם בחי' הסיבובים שננסרין ונפסלין סביב סביב ההתבוננות אולי רומז כאן רבינו שמה שאמר הקב"ה למשה רבינו פסל לך זה שרש לכל ההשגות שהן ע"י הקדמות דייקא ולכן דייקא בלוחות שניות אמר לו כן, כי

^{לב} עיי' גיטין נט. שרבי ורב אשי זכו לשני תורה וגדולה ועיי' תורה קסב שא"א שיהיו עשירות ותורה יחד אלא אצל מי שהוא עניו ואין ממש ועיי' סוטה משמת רבי בטלה ענוה.

^{לג} גיטין דף נט. אמר רב אחא בריה דרבא אף אני אומר מימות רבי ועד רב אשי לא מצינו תורה וגדולה במקום אחד ולא והא הוה הונא בר נתן שאני הונא בר נתן דמיכף הוה כייף ליה לרב אשי:

^{לד} בבא מציעא דף פה. – אהורייה (שומר הסוסים) דבי רבי הוה עתיר משבור מלכא כד הוה רמי כיסתא לחיותא הוה אזיל קלא בתלתא מילי הוה מכוין דרמי בהדיא שעתא דעייל רבי לבית הכסא ואפילו הכי מעבר ליה קליה לקליהו ושמעו ליה נחותי ימא

^{לה} גם בדפוס שנתקנו וסדרו, מתרצו – שתיקנו וסידרו

^{לו} * שמות לד [נדברים י' א']

^{לז} פרש"י עה"פ פסל לך שמות לד א' ומקורו ויקרא רבה לב ב' ותנחומא כי תשא כט אבל עיי' משכיל לדוד שם שמדייק לשון הירושלמי (שקלים פ"ה) אר"ח בן חנינא מפסולת לוחות העשיר משה א"ר חנין מחצב אבנים טובות מצא באהל משמע שהיא מחלוקת אם מהפסולת העשיר או ממחצב וכן דייק מנדרים לח לא העשיר משה אלא מפסולת הלוחות משמע שבא לאפוקי מדיעה שניה הנ"ל. ומקשה לפ"ז על פרש"י שנקט כשתי הדעות יחד שמצא מחצב ספירינן והעשיר מהפסולת. ועי"ש שתיירץ ששניהם מורים שנתגלה למשה באהל מחצב ספירינן אלא שנחלקו אם מכולו נתעשר או שלא לקח לעצמו אלא רק הפסולת של הלוחות. ועוד איתא במדרש תהילים פז שהיתה אבן קשה מאד שא"א לפסלה בברזל וצ"ע כיצד פיסל אותה משה. עוד איתא בילקוט שמעוני שמות יז רמז רסא שמטה משה גם היה מספירינן. עוד שם דברים י' רמז תתנן שגם לוחות ראשונות היו מספירינן. ועיי' רבנו בחי' שמות לא יח שלוחות ראשונות היו חצובות מהספירינן שתחת כסא הכבוד דהיינו אבן ספיר עי"ש. עוד עי"ש כח טו שאבנו של שבט יששכר בחשן כיון שהיו יודעי בינה לעיתים היתה ספיר והיינו ספירינן שממנו הלוחות עי"ש.

עוד עיי' רבנו בחי' על שמות פרק כח פסוק טו (בביאור חלוקת אבני החשן לשבטים) – יששכר על ספיר והוא הנקרא שפיל"י והוא מראה תכלת, וניתנה ליששכר לפי שהיו גדולים בחכמת התורה שנאמר (דברי הימים א יב, לג) ומבני יששכר יודעי בינה לעתים וגו', ולוחות התורה של ספירינן היו, וכן מצינו במתן תורה (שמות כד, י) ותחת רגליו כמעשה לבנת הספיר. וידוע כי נפש בעלי התורה צרורה בצרור החיים תחת כסא הכבוד שכתוב בו (יחזקאל א, כו) כמראה אבן ספיר דמות כסא, וצבע זה של תכלת אינו צבע של גאווה כצבע של אדמיות או צבע ירקות שקורין גרין ששניהם צבעים של גאווה, אבל התכלת צבע של ענוה ושפלות נאה לבחורים ונאה לזקנים, וזהו שכתוב (ישעיה נז, טו) מרום וקדוש אשכון ואת דכא ושפל רוח. וסגולת אבן זה שהוא טוב לאור העינים ולכך מעבירין אותו על העינים, וכן התורה מאירת עינים, ואמרו האבן הזאת תועיל לכל כאב ונפיחה באיזה מקום שתהיה בגוף וכן התורה מרפאה לכל הגוף, וכן אמרו חז"ל (עירובין נד.) חש בראשו יעסוק בתורה:

^{לח} הלכה ב'

^{לט} נדרים דף לח. אמר רבי יוחנן כל הנביאים עשירים היו מנלן ממשו ומשמואל מעמוס ומיונה משה דכתיב לא חמור אחד מהם נשאתי אי בלא אגרא לאפוקי מאן דשקל בלא אגרא אלא דאפילו באגרא דילמא משום דעני הוה אלא מן פסל לך פסולתן יהא שלך.

^ס נדרים לח. הנ"ל.

אם היינו זוכים ללוחות ראשונות, היינו זוכים לתורה של שפע אלוקי בלא הקדמות/מא' (עפ"י הריצ"ח). והם בחי' עשירות כנ"ל, שעל ידו באים אל ההתבוננות כנ"ל. וזה אותיות **ממון** ר"ת **משם נתעשר משה**. והי"ו הוא בחי' הלוחות לוחות שניות שמשם נתעשר משה/מב', כי הלוחות ארכן ו' ורחבן ו' וכו' כשארז"ל (ב"ב יד) :

אות ב

עתה יבאר שלעשירות הנ"ל ששמח בחלקו כאילו יש לו כל הון דעלמא שהיא בחי' ביטול הישות ורוחב לב להכיל ההתבוננות הנ"ל, זוכים ע"י בחי' זקן, בחי' עתיק יומין, דהיינו אריכות ימים, שכל יום אצלו ארוך מלא קדושה. ואולי אפ"ל שהכוונה כי העשירות אפילו דקדושה כנ"ל יש בה סכנה של נפילה לשינה שהרי אין לו שום טרדא שתעורר אותו ויכול ליפול לזקנה דסט"א ח"ו שהיא בחי' שינה ועל זה מבאר שיש בחי' זקן דקדושה שהוא שומר מזה והוא כלי לעשירות. ולפי שמבאר לקמן באות ג' שלזה זוכה ע"י יראה שמצילה מפגם הברית של חמדת יופי נשים/מג' אולי אפ"ל שאריכות ימים דהיינו להאריך את היום הכוונה באיכות וכמות כי היראה מעוררת להרבות בכמות ושמירת הברית שהיא קשר ודביקות בו ית' היא תיקון באיכות בחי' תוספת קדושה (עיין תורה יא אות ג' מד')

נ"ל שזה בחי' יש לו מנה רוצה מאתים דקדושה כי תאוות ממון שהיא עשירות נפולה היא שתמיד חסר ממון גשמי וכל מנה שנוסף לו מגביר את החסרון והכי נמי יש בקדושה ענין כזה דהיינו בחי' זקן דקדושה שחי חיים ארוכים וכל קדושה שמוסיף מגבירה אצלו את הרצון וכסופים לעוד קדושה.

עתיק היינו זקן היינו אריכות ימים הם הכלי לעשירות שהיא כלי להתבוננות הביאור שזה לעומת זה יש זקן דסט"א הוא היצה"ר המכונה בקהלת ב' יד מלך זקן וכסיל לעומת הזקן דקדושה שהוא ההפך ממש ממנו. נמצא כיון שזקן דסט"א הוא מי שאצלו הכל ישן כי הוא זק"ן נוטריקון זה קנה חכמה שנדמה לו שהוא חכם גדול ויודע הכל ונדמה לו שכבר עבד הרבה וא"צ עוד להתחדש ועי"ז נעצר מעבודתו, ומידעת ההפכים שהיא אחת, נלמד שזקן דקדושה הוא ההפך ממש מזה, דהיינו שמרגיש שעדיין לא התחיל כלל לעבוד את הש"י, כי גם הוא זק"ן נוטריקון זה קנה חכמה, אבל אצלו היא חכמה המכונה רחוק כמבואר בתורה פג תנינא שהחכמה היא שמשגיח שעדיין לא השיג וחכמה כזו על ידה נעשה יניק שמרגיש שלפי גדולת הש"י שמשגיח עכשיו עדין לא עבד את הש"י כלל. ועיין שיחות הר"ן סימן נא – אין טוב להיות זקן/מדי' (עיין על"ת רי רנה רעו שנ) הן חסיד

^{מא} **כמבואר בתורה כא** החילוק בין שפע הבא ע"י הקדמות לשפע הבא בלא הקדמות שהוא כשלחבת העולה מאליה עי"ש.

^{מב} צ"ע שהרי היה נביא עוד קודם לזה הרבה וכל הנביאים היו עשירים כמבואר בנדרים לח הנ"ל וצ"ל שלהתבוננות הזו צריך עשירות יותר ובנ"ל שצריך כל הון דעלמא. והריצ"ח הקשה מדוע ללוחות ראשונות לא היה צריך עשירות כזו ותיקן שאם היינו מקבלים אותם אזי היינו זוכים לתורה בלא הקדמות אלא בשפע אלקי המבואר בתורה כא.

^{מג} **מה שמכנה** פגם הברית בלשון חמדת יופי נשים נ"ל שכוונתו למדרגה גבוה יותר מסתם שמירת הברית כידוע שתאוות ניאוף ממש נחלשת אצל זקנים אבל תאוות ההסתכלות ביופי נשים אינה בטלה (שמעתי בשם צדיק זקן אחד מאנ"ש) דהיינו שהיא מדרגה זכה יותר אבל לגבי יראה ותיקוני עתיק שמדובר כאן, צריך לשמור ממנה וכ"ש ניאוף ממש, אלא שמי שעדיין נגוע בניהוף ממש לא התחיל עדיין כלל בתיקוני עתיק הנ"ל, ולא התחיל כלל לזכות ליראה שעליה מדובר כאן.

^{מד} **תורה יא** – כי כל מקום שנאמר וא"ו, הוא מוסיף (פסחים ה). הינו בחינת תוספות קדושה, הינו שמירת הברית, כמאמר חכמינו, זכרונם לברכה: 'כל מקום שאתה מוצא גדר ערוה, אתה מוצא קדושה' (ויקרא רבה כ"ה, הובא ברש"י).

^{מה} **עיין לק"ה פדיו הבכור ד'** ד' ששיחה זו נאמרה כשאמר תורה ד' תנינא שבה מדבר על זקנים דסט"א מצח הנחש לעומת זקנים דקדושה מצח הרצון –

ליקוטי הלכות י"ד – הלכות פדיון בכור הלכה ד' ו'על פן נפדה הבכור מן חדש, כמו שכתוב, ופדיו מן חדש תפדה וכו'. כי עקר פדיון בכור הוא לתמן פגם נפילת הימים של הזקנים שאינם פראוי שנתתקן על ידי הפדיון מכהן שהוא בחינת צדקה לזקנים דקדושה כנ"ל. ואזי ממשיכין קדשת הזקנה דקדושה שהיא הקדושה של הצדיקים אמתיים וזקנים דקדושה שרק הם נקראים זקנים בחינת זקן זה קנה חכמה, כי הם מוסיפים קדושה וחכמה ודעת בכל יום ויום, כמו שמבאר שם בהתורה הנ"ל. וזה בחינת קדשת הבכור, כי בכור הוא ראשית לשון התחלה וראשית שזה עקר הקדושה של איש הישראלי. שצריך להתגבר להתחדש בכל יום להתחיל בכל יום מחדש ממש ולא יפול לעולם לידי זקנה ושיבה דסט"א אחרא, דהיינו שלא יהיה נזקן חס ושלום בעבודתו ובמעשיו הן טובים הן רעים חס ושלום רק צריך להתחדש בכל יום כאלו היום נולד, כמו שאמר רבנו זכרוננו לברכה בעת שגלה התורה הזאת שאסור לאדם להיות זקן אפילו צדיק וחסידי, אסור להיות זקן בעבודתו רק להתחיל בכל פעם מחדש, מכל שכן הקטנים במעלה, מכל שכן הגרועים ממש שבודאי אסור להם באסור חמור להיות בעיניהם זקנים כאלו הם כבר זקנים במעשיהם הרעים חס ושלום ואי אפשר להם לשוב עוד חס ושלום רק צריכין להתגבר בכל יום מחדש ולשפך כל העבר רק כאלו נולדו היום מחדש. וזה עקר זקנה דקדושה פשמתחילין בכל יום מחדש ומוסיפים בכל יום קדושה ודעת ועל פן נקראין כל ישראל בכורים, כמו שכתוב, בני בכרי ישראל. כי זה עקר קדושת ישראל שלא יהיו זקנים דסט"א אחרא חס ושלום שנמשכין ממלך זקן וכסיל שהם בחינת קצר ימים שבע רגל רק יתחדשו בכל יום כאלו נולדו היום שזהו בחינת בכור, בחינת ראשית והתחלה בכל פעם שזהו עקר הקנה דקדושה כנ"ל. ועל פן נפדה הבכור מן חדש, כי בכל חדש מתחדשת הלבנה וישראל מניין ללבנה, כי זה עקר קדושת ישראל שהם מתחדשים בכל פעם כמו הלבנה. ועל פן הם עתידים להתחדש במוותה, כי כל אחד כמו שהתגבר לחדש עצמו בכל פעם כמו כן יזכה לעתיד לחדש נפשו לטובה בבחינת מתחדש כנשך נעורכי ועל פן עקר קדושת ראש חדש הוא על ידי הזקנים

זקן, והן צדיק זקן/מ^א, זקן אין טוב. כי צריך רק להתחדש בכל יום להתחיל בכל עת מחדש. ועיין לק"ה תפלין ה' ה' שמאריך בזה עפ"י מעשה מז' בעטלערס יום א' הבעטלער העיור שהיה זקן מכל הזקנים עד שזכר לאו כלום וחי חיים ארוכים מכולם, דהיינו כיון שזכר יותר מכולם נחשב שחי יותר מכולם וזכה לחיים ארוכים, אעפ"כ היה יניק מכולם כי דייקא מכח הזכרון השיג שעדיין לא התחיל לעבוד בראוי/מ^ב, ומבאר שם מוהרנ"ת סוד הזקנה דקדושה היא ההתחדשות בכל רגע כאילו מעולם עדיין לא התחיל לעבוד את הש"י. ועי"ש בסוף דבריו פי כל עבודה שעבד עד הנה צריכין לשלם לגמרי ולהתחיל עתה מחדש/מ^ג

עוד נראה ממה שדייקא העיור היה הזקן ביותר ויניק מבואר שסוד התחדשות תלוי בלהיות עוצם עיניו מחיזו דהאי עלמא לגמרי וזה ע"י שדבוק בהש"י ובעוה"ב ועי"ז אין לו שום הסתכלות על עוה"ז וגם כל הזמן של העולם הזה אינו עולה אצלו (אלא) כהרף עין/מ^ד כמבואר שם, ועיין תורה סא תנינא שכפי גודל הדעת כן מתקצר הזמן.

ועיין ההתחדשות פירושו הפך השינה ממש וכמבואר לקמן באות ו' שתחילת העבודה ה' היא קודם כל להתעורר מהשינה. ובהתחדשות יש מדרגות וכל מדרגה היא שינה כלפי מדרגת ההתחדשות שלמעלה ממנה. ועיין לק"ה תפלין הנ"ל איזה מדרגת התחדשות נפלאה היתה לרבינו.

עוד מה שהזקן דקדושה נקרא יניק וככל שהוא זקן יותר כך הוא יניק יותר, בזה הוא הפך הזקן דסט"א, העניין נ"ל כי זקנה דקדושה היא עניין הזיכרון שכלל שזכר זמן יותר קדום כך כאילו הוא כבר חי זמן רב יותר ואעפ"כ הוא יניק ביותר משמע שדיקא הזיכרון נותן לו כח התחדשות נפלאה כי דייקא ע"י הזכרון דהיינו בשרשו זכרון הש"י, בכל רגע כמבואר בתורה נד, דייקא מכח זה משיג בכל רגע שכפי גדולתו ית' עדיין לא התחיל כלל לעבוד את הש"י, וזהו שהעיור אמר שזכר לאו כלום כי זכרון היינו חיבור המחשבה אליו ית' וכשהחיבור שלם אזי זוכר לאו כלום מעוה"ז/מ^ה דהיינו שמחובר למקום שעדיין לא נברא בו כלום מעוה"ז דהיינו לקודם הבריאה, לבחי' עתיק וזקן ומכח זה מצד העבודה מרגיש שהוא תינוק בן יומו שעדיין מעולם לא עבד את הש"י, ועי"ש בשיחה נא הנ"ל עד כדי כך שאומר רבינו שבאמת א"א לעבוד אותו ית' כראוי לו לכן העיקר זה הכסופין עי"ש. וכל זה נקרא תיקוני עתיק שהם ההכנה לעשירות הנ"ל כי עתיק לשון דבר ישן ועתיק היינו זקנה דקדושה ועתיק לשון דבר הנבדל שנעתק מהשגתינו שרשו בכתר עליון בבחי' מעל הזמן בחי' שתמיד נשאר יניק כי תמיד הוא עדיין בתחילת הזמן.

ולבא לעשירות הזאת, הוא על ידי בחי' תיקוני עתיק/נא^א. דהיינו בחי' אריכות ימים/נב^א, דהיינו בחי' זקן דקדושה שהוא יניק, כי זקן הוא בעל זכרון/נב^ב ויניק הוא שעדיין לא התחיל בעבודת ה'.

דקדושה שיו"דעים סוד העבור שהם קובעין החדשים, פי זקנים דקדושה בחינת זקן זה קנה חכמה הם בבחינת התחדשות בכל פעם בקדושתו ועבודתו יתברך שיהיה בחינת קדושת ראש חדש שהיא חדוש הלבנה שהוא סוד העבור שלא נמסר אלא לזקנים הנ"ל בחינת זקן זה קנה חכמה, בחינת פי הוא חכמתם ובינתכם וכו'. ועל כן נפדה הבכור מבין חדש, פי זה עקר הפדיון עקר קדושת הבכור בבחינת חדש להתחדש בכל פעם שיהיה בחינת קדושת הזקן דקדושה.

^{מא} **הכוונה שבאמת** הוא צדיק אלא שבהיותו צדיק נעצר בעבודת ה' ומרגיש שאין לו יותר כח להתחדש אזי נעשה זקן כי מי שלא ממשיך תמיד להתחדש נקרא זקן.

^{מב} **כי זכרון הכוונה** לזכרון עוה"ב המבואר בתורה נד שע"י שהוא עיור מעוה"ז קושר עצמו במחשבתו לעוה"ב ומשיג השגות מעולם הבינה הנקרא עולם הבא שבא ומאיר במוחו השגות ונמצא גופו בעוה"ז ומוחו בעוה"ב ובכל שיותר עיור מעוה"ז כך יותר משיג בעוה"ב ויכול לזכור יותר עד שזוכר לאו כלום דהיינו קודם כל היה. וזה בחי' זקן זה קנה חכמה, חכמה דייקא שמושיג עד כמה הוא רחוק מלהשיג את החכמה כמבואר בתורה פג תנינא, ומכח זה נעשה יניק כי מרגיש שכלפי השגתו עדיין לא התחיל כלל לעבוד את הש"י. נראה לפ"ז שלזכור לאו כלום שע"י נעשה יניק זו השגה עצומה בגדלות הבורא עד שזוכר קודם ההויה דהיינו קודם הצמצום שזה משל על התפיסה שא"ס לגדלותו.

^{מג} **ועיין ערבי נחל** פרשת חקת דרוש ב' – שכך טבע האדם שישכח מלבו המצוות שעשה כי כבר נסתלקה ועלתה למעלה ואם זוכרה ומתגאה בה סימן שנדחתה ואינה רצויה. וז"ל שם – כלל האדם אשר בא בלבו גבהות וגסות רוח ע"י מצותיו ומעשיו הטובים ותורתו, ידע בבירור האיש ההוא שעדיין לא עשה שום מצוה ולא למד תורה, שאלמלא כן לא גבה לבו על ידיהם. והענין, כי הנהגת השי"ת עם בני האדם כי מיד בעשותו המצוה או התורה נברא מלאך ועומד מיד לפני השי"ת ואומר פלוני בנך עשאני, ועדיין בכל יום ההוא יש עדיין דביקות לאותו המלאך אל האדם במקצת, כי לא נסתלק לגמרי ביום הראשון, אך בלילה בעת השינה או אם המצוה היא כתקונה אזי המלאך נשאר שם לגמרי ונשמטו חזרת לגופו, ואז דרך הטבע שישכח האדם מלבו אם עשה כלל מצוה כי כבר נסתלקה מצוה ההיא ממנו, אך ביום הראשון יוכל עדיין להיות קצת זכרון המצוה ההוא בלבו, שעדיין דבוקה קצת בו, אך לא יתגאה בה עדיין שהרי אינו יודע עדיין אם תתקבל ותשאר בלילה למעלה, ואולי תדחה עדיין, ואחר כך ביום השני, אם המצוה נתקבלה ונשארה שם, אזי נשכחת ממנו ולא תעלה על לבו כלל, ואם בא בלבו גאווה ע"י המצוה ההיא, אזי זהו סימן מובהק כי נדחה מצוה ההיא מלמעלה וזורקה על פניו, ולכן אינה נשכחת מאתו, ואם כן אין לו להתגאות במצוה שעושה בממה נפשך.

^{מט} **נראה שרומז** לזה שאין לו הסתכלות על העוה"ז אלא כהרף עין הפך מסתם אדם שחי בעוה"ז ונטבע הטבע שכל כמה רגעים נעצם עינו כהרף עין מהעולם אבל אצל העיור זה להפך שתמיד עוצם עיניו מחיזו שהאי עלמא ורק לפעמים כהרף עין פותח אותה.

^{נא} **אבל שאר הזקנים** אפילו הגדול שבהם שזכר הטעם היינו שזכר משהו מבחי' עוה"ז כיון שהיה פחות עיור מעוה"ז.

^{נב} **נ"ל שהכוונה** לאריך אנפין ששם בחי' אריכות אפים כי בשכל של עוה"ז נדמה שמי שיש לו סבלנות לא יכול למלא את ימיו כראוי כי לא מספיק הרבה אבל אריכות ימים שמדבר כאן זה ממש להפך שדייקא הוא שכל גבוה שכולו אריכות אפים וסבלנות נפלא על כל מה שבא עליו ומוכן לכל אשר יולין אותו הש"י בבחי' מאמר אנ"ש אשרי העם שככה לו שאיך שמולין אותו הש"י ככה נוחא ליה וזה ככ"ה ר"ת כתר כל הכתרים כמובא בבעש"ט עה"ת.

עמק המלך שער י פרק טו – וזהו סוד שאמרו חז"ל, ויומו של הקב"ה אלף שנה, דכתיב, כי אלף שנים בעיניך כיום אתמול, ורבה בראשית ח' ב' שעבר בו האלף, כל יום אלף שנה, והוא למעלה בארץ, שהוא למעלה מזעיר, שימיו ורקן ק"ך שנה, כי כל פרצוף לא יעבור מאלף, אם הוא מקבל מ' אריך ואין. ולכן הדורות מאדם עד נח היו ימיהם עד מאלף שנה, כי שם אלף ספירות, וספירה גימטריא שנה, וזהו סוד שנות אדם, שהיה ראוי להיות חי אלף שנה, עם ה' ע' שנתן לדוד. ואלו השנים נקראים שנים קדמוניות, ועל זה נאמר, "וערבה לה" מנחת יהודה וירושלים כימי עולם וכשנים קדמוניות" [מלאכי ג' ד'] שהם ז' ימים העתיקים הנקראים עתיק יומי, והם השנים קדמוניות שהיו לישראל חיים ארוכים מאריך זה, כמו שנאמר 'הנער בן מאה שנה ימות' [ישעיהו ס"ה כ'] באומות העולם. אבל בישראל יתער רוחא דחיי מחוטמא קדישא, כאמור והכל מסוד האלף של הגלגלות שנחלקת לשני חצאין, ונעשו שני י"ו סוד ל"ב אלהים דמעשה בראשית:

עמק המלך שער יג פרק לד – וסתם ימיו של אדם נגזרו מק"ך שנה של אחורי ז"א ונוקביה, כי יש לו ק"ך ספירות מק"ך אלהים באחוריים, ושנ"ה גימטריא ספירה. ואריכות שנים הוא מתיקוני אריך ממזולא דיליה, מאינון שנים קדמוניות, שאמרו, 'יומו של הקב"ה אלף שנה', שלכן נקרא אריך, וזהו שרמו באומרו 'על ימין', רצה לומר, על סתם ימין דזעיר. הם הימים ארוכים של המזולא דאריך שהולך ומתפשט עד ראש זעיר אנפין, ומי הוא המוסיף, מי שהוא נסתר, והוא אריך שנעלם ממנו מאוד בגלות החל הזה, ולא כל אדם זוכה להעלות תפילתו למעלה.

ליקוטי הלכות או"ח – הלכות תפילין הלכה ה סוף אות ה' – (עפ"י מעשה יג יום א' הבעטלער העיור שאמר זקן מאד ויניק לגמרי) – ועל – בן צריך בכל פעם לעבד את השם יתברך מחדש, כפי חדוש מעשה בראשית שבכל העולמות שצריכין עכשיו, וכפי התגלות גדלת הבורא יתברך שצריכין לגלות עכשיו, כי יום ליום יביע אומר ולילה ללילה יהיה דעת, שבכל יום ובכל לילה ובכל עת ובכל שעה נתגלה גדלותו יתברך בדרך הברה וידיעה חדשה שלא היה מעולם, ועל – בן צריכין להתחיל בכל פעם בעבודתו מחדש בבחינת בכל יום יהיו בעיניו כחדשים, וזה עקר החיות, בחינת חיים ארפים הנ"ל וכמבאר בדברי רבנו ז"ל, שעקר אריכות ימים, בחינת חיים ארפים, הוא שצריכין לראות בכל יום ויום שבא אחר כך להאריך את היום בתוספת קדשה ודעת, כי היום בתחלתו כשבא להאדם הוא קצר מאד וצריכין לראות ולהאריך בתוספת קדשה בכל פעם. וכן בכל יום ויום צריכין לראות שכל יום יהיה ארוך יותר מחברו בתוספת קדשה וטהרה וכו', (כמבאר בהתורה "פתח ר' שמעון" בסמ"ס לקוטי א') וזה עקר אריכות ימים בחינת ימים ארפים, הינו להתחיל בכל פעם מחדש בעבודה חדשה בתוספת מרבה, כי כל עבודה שעבד עד הנה צריכין לשבח לגמרי ולהתחיל עתה מחדש כנ"ל ועל – ידי תפילין וזכין לזה כנ"ל

שם אות ד' – כי המחזין של התפילין נמשכין מבחינת תקוני דיקנא קדישא כמובא בפגות שהם כלליות הזקנים הקדושים הנ"ל ששרשם מהזקן העליון הנ"ל, שהוא העור הנ"ל שהתפאר שהוא חי חיים ארפים באמת, כי הוא זקן מאד ועדין הוא יניק מאד ולא התחיל עדין לחיות כלל ואף – על – פי – בן הוא זקן מאד וכל זמן העולם אינו עולה אצלו פהרף עין וכו', והנה האמנם דברים אלו הם דברים שכיסם עתיק יומין ולית מחשבה תפיסא בהם כלל, ולא איתא אינש על יבשתא די יכול למפשר פשרא דנא ורזא דנא להחיות, אף – על – פי – בן מאחר שבהמלת ד' על עמו כבר יצאו דבריו אלו מפיו הקדוש ונצטירו בכתב ונדפסו בספר, ראוי לנו לחתור למצא בהם איזה רמז הנוגע למעשה באופן שנוכח להתעורר משינתנו אשר זה היתה פגותו הקדושה באלו המעשיות שספר כדי לעורר מהשינה את כל בני אדם שישיגים את ימיהם וכו', כמבאר בהתורה "פתח ר' שמעון" (בסמ"ס) ושם תראה ותבין גדולות נוראות ספורי מעשיות הללו, כי הם בחינת מעשיות של שנים קדמוניות, בחינת עתיק, בחינת הדרת פנים שכל השבעים פנים של תורה נמשכין מהם וכו', עין שם היטב:

שם תחילת אות ה' – והנה עקר כונת דברים הנ"ל לענין מעשה, הוא מה שראיתי ושמעתי מפי רבנו ז"ל בעצמו כמה פעמים, שהיה חי חיות חדש בכל פעם, כאשר שמעתי ממנו כמה פעמים שאמר, אני חייתי היום חיים שלא חייתי מעולם חיים באלו, וכן שמעתי עוד פעמים אחרים שדבר הרבה מענין החיים שהכל נקרא חיים אצל העולם וכו', וגם חיי צער יש חלוקים הרבה וכו', עין שם בהשיות, אבל באמת עקר החיים הוא חיים ארפים אמתיים, שהוא בחינת החיים ארפים של העור הנ"ל, שהוא חי חיים ארפים באמת, כי התפאר שהוא זקן מאד ועדין הוא יניק מאד ולא התחיל עדין לחיות כלל, כי זה עקר החיים כשמתחיל לעבד את ה' בכל פעם מחדש באלו לא התחיל עדין בעבודתו כלל, וכמו שכתוב (דברים ו'), "אשר אנכי מצוה היום", ודרשו רבותינו זכרונם לברכה (ספרי שם), בכל יום יהיו בעיניו כחדשים, שלא יהיו בעיניו כדיוטגמא ישנה שאין אדם סופנה, אלא בכל יום יהיו כחדשים. וכמו שכתוב (שם כו), "הסבת ושמע ישראל היום הזה נהייתה לעם לה' אלקיה". ודרשו רבותינו זכרונם לברכה (הובא בפרוש רש"י), בכל יום יהיו בעיניו כאלו היום נכנסת עמו בברית, וכמו שראיתי מרבנו ז"ל פעמים אין מספר שאף – על – פי שבשעה הקודמת התפאר עצמו בגדולות ונוראות וגלה תורה נפלאה אשר לא נשמע כזאת בדרבו, ואחר כך בשעה שאחריה ראינו אותו שריו בצער גדול וכמה פעמים פרש צערו ושיחתו לפנינו מעמק הלב, שהוא מצטער מאד אף וזכין להיות יהודי, כמי שלא הריח מעולם ריח עבודת ה', ומי שלא ראה זאת אי אפשר לציר לו בכתב ענין זה, וכבר מבאר מזה מעט בשבחי הדפוסים, ובכל פעם היה רגיל לומר שעכשיו אינו יודע כלל, כלל כלל לא וכו' אף על פי שבשעה הקודמת גלה מה שגלה והתפאר שהשיג מה שהשיג מזה שאי אפשר לגלות, אף על פי כן תקף אחר כך היה אומר שאינו יודע כלום. הכלל, שמעולם לא עמד על מדרגה אחת, רק היה הולך בדרגות בכל פעם מדרגא לדרגא ברום מדרגות העליונות והגבוהות, ואפילו בשגיע למה שהגיע וכו', עדין לא נתקרה דעתו בזה וכו', ואין להאריך בזה כאן ויתבאר במקום אחר. וזה עקר החיות באמת כשזוכין להתחיל בכל פעם מחדש בעבודת ה' שהוא עקר החיים באמת, כמו שכתוב (דברים ל'), "כי הוא חיה". והעקר עבודת ה' שיהיה עבודתו בכל פעם מחדש ולא יפל לזקנה של הסטרא אחרא שלא תזקן עבודתו אצלו ח"ו, וכמו שהזהיר רבנו ז"ל על זה ואמר שאסור להיות זקן, הן צדיק זקן, הן חסיד זקן, זקן אינו טוב וכו', כמבאר בהשיות הקדושות שנדפסו אצל הספורי מעשיות, הינו כי צריכים להתחיל בכל פעם מחדש. וזהו עקר החיים ארפים של הזקן דקדשה שהוא העור הנ"ל, כי היה זקן מאד ויניק מאד, הינו שכל מה שזקן ביותר ונכלל בזקנה דקדשה ביותר, שהוא בחינת עתיק דעתיקין, כל מה שנכלל שם יותר היה יניק יותר, כי השיג בכל פעם שעדין הוא רחוק מאד מהשם יתברך, כי לגדולתו אין חקר, ועל – בן כל מה שנכלל בזקנה דקדשה יותר, ראה והשיג שעדין לא התחיל לחיות כלל, עד שזכה לחיים ארפים הנ"ל ששם נכלל הזקנה והינקות יחד שאי אפשר להשיג זאת כלל. וזה בחינת תפילין שנמשכין מהזקן הנ"ל, שהוא שרש התפילין מחזין כנ"ל, שהם בחינת חיים כנ"ל, בחינת (שם ד') ואתם הדבקים בה' אלקיכם חיים כלכם היום, שנאמר על תפילין כידוע, כי זה עקר התפילין מחזין כדי לזכות על ידי מצות תפילין לחיות חיות חדש דקדשה, לחדש כנשר ימיו, להתחיל בעבודתו יתברך בכל פעם מחדש ולא יפל לזקנה דסטרא אחרא שלא תהיה עבודתו בעיניו כישנה, אלא חדש ממש כאלו לא התחיל מעולם כלל, כי באמת אפילו מי שהוא צדיק גדול מאד וטרח ויגע שנים הרבה בעבודתו יתברך אף על פי כן לפי חדוש מעשה בראשית שבכל יום עדין לא התחיל כלל, כי השם יתברך עושה חדשות בכל עת, כמו שכתוב, "ובטובו מחדש בכל יום תמיד מעשה בראשית". ואין יום דומה לחברו, כי הוא יתברך מחדש נפלאות חדשות בכל עת ובכל שעה, וכמבאר בכתבי האר"י ז"ל (ע"ה

שמכח הזכרון דקדושה מרגיש שעדיין לא התחיל כלל לעבוד את הש"י כראוי לכן בכל עת מתחיל מחדש בחיות חדש. **כי צריך אריכות ימים** דהיינו לקשור כל יום ללמעלה מהזמן לבחי' יום שכולו ארוך, ובהשגה כזו תמיד מרגיש שעדיין לא התחיל כלל בעבודת ה' ומתחדש תמיד, **כדי לקבל בתוכו את העשירות של ההתבוננות:**

ואריכות ימים, היינו שצריך שיראה להאריך ולהגדיל ימיו שיהיו ימים גדולים ומלאים בהרבה עבודה בכמות ובעיקר באיכות/י¹¹, שזה דייקא הפך ההסתפקות הנ"ל בסוד העשירות שלא חסר כלום מעוה"ז דייקא ההכנה לעשירות הזו היא החוסר הסתפקות במדרגת עבודת ה' יי¹² שלו ותמיד מחפש להוסיף בכמות ולהתחדש באיכות.

כי כל יום ויום ממקום שמתחיל אצל כ"א, בוודאי בתחילה הוא קצר כי בכל יום יש בחי' שנזרק מפיו שהלא טוב יקח אותך בחי' שהש"י אומר למלכות לכו מעטי עצמך שעל כן מוכרח כל אדם בכל יום להתחיל אותו בשינה תרדמה תרד מה שיורד למדרגת מדמה מוחין דקטנות וצריך בכל יום להתעורר מחדש משינה ולהתחיל יום חדש מחדש. **היינו שבתחילת היום קשה עליו מאד העבודה שצריך לעשות באותו היום, כגון להתפלל וללמוד וכיוצא. וע"כ היום בתחילתו הוא קצר, כי צריך להתחיל מעט מעט, ואח"כ מתרחב והולך בעבודתו. וצריך האדם לראות להגדיל ולהרחיב ולהאריך כל שעה ושעה שבא אחר כך, להגדילה ולהרחיבה בתוספות קדושה. וכן כשבא יום השני יהיה הולך ומתרחב בתוספות קדושה יתירה. וכן בכל פעם ופעם, יהיו ימיו מתרחבין בתוספות קדושה, וזה בחי' אריכות ימים:** לכאורה האריכות כאן מיותרת שכיון שצריך להתחדש למה צריך לספר לי שכל ההתחלות קשות ולכן תחילת היום צר ורק אח"כ מתרחב. ואולי אין כוונת רבינו לספר על המציאות שממילא נעשית, אלא להפך לבאר שזה עיקר ההתחדשות שכל יום סופו יהיה הרבה יותר רחב מתחילתו, אבל ח"ו שלא יהיה תחילתו כתחילת יום קודם, אלא כל יום יהיה תחילתו בסופו של יום קודם, וזה עיקר ההתחדשות שכל יום ירגיש שמה שאתמול היה רחב באמת הוא צר מאד, ולא התחיל עדיין וצריך להרחיבו הרבה וכן חוזר בכל יום שירגיש שיום האתמול גם בסופו היה צר ולכן ירחיב אותו ביום החדש.

ואברהם שזכה לבחי' זקן, בחי' אריכות ימים, עי"ז זכה לעשירות יי¹³. בחי' (בראשית כד) ואברהם זקן בא בימים וה' ברך את אברהם בכל דהיינו דייקא ע"י שזכה לבחי' זקן ע"י שבא בימים דהיינו שכולם היו מלאים תוספת קדושה בכל יום עי"ז זכה ל**בכל**, היינו עשירות, שמרגיש כאילו יש לו כל הון דעלמא ולא חסר דבר. וזה בחי' "יש לי כל" שאמר יעקב וכן ביצחק כתיב "ואוכל מכל", וזה בחי' שאומרים בהרחמן שאחר ברכהמ"ז כמו שנתברכו אבותינו אברהם יצחק ויעקב בכל מכל כל דהיינו שזכו לעשירות :

שער א' ענף ה' ושער ג' פ"ב, שאין יום דומה לחברו ואין שעה דומה לחברתה, ובכל רגע ורגע נשתנים עלית העולמות וסדרן ומעמדם והנהגתם בשנויים נפלאים ונוראים עד אין חקר, וכל המשכת חיותם הוא כפי עבודת האדם בעולם הזה שבו תלוי הכל מראש ועד סוף. ועל כן צריך בכל פעם לעבוד את השם יתברך מחדש, כפי חידוש מעשה בראשית שבכל העולמות שצריכין עכשיו, וכפי התגלות גדלת הבורא יתברך שצריכין לגלות עכשיו, כי יום ליום יביע אומר ולילה ללילה יתחדש דעת, שבכל יום ובכל לילה ובכל עת ובכל שעה נתגלה גדלתו יתברך בדרך הפכה וידיעה חדשה שלא היה מעולם.

¹¹ כמבואר במעשה יג יום א' שהעיור היה הזקן מכל הזקנים שכל אחד מהם את הלידה ומה שהיה קודם הלידה וקודם היצירה עד שהעיור זכר לאו כלום עי"ש דהיינו כשהיתה נשמתו כלולה בא"ס קודם הבריאה. והזכרון הזה הוא השגה נפלאה בהש"י שנותנת הרגשה עצומה ברוממותו ית' כל כך עד שתמיד נדמה לו שעדיין לא התחיל לעבוד את הש"י

¹² עניין האריכות לא מפורש כאן אבל נראה ברור שגם לזה התכוין רבינו ולהבין יותר עניין הרבוי באיכות עיין ערבי נחל חיי שרה דרוש א' שם מבאר נפלא עה"פ יראת ה' תוסיף ימים שע"י שמתקדש האדם אזי יראה תוסיף ימים דהיינו שע"י קדושתו עולה אחיזתו למקום גבוה שנקרא שנה או מאה שנה וכו' ואזי בכל יום בעוה"ז מתקן שנה או כמה שנים כי ממשיך קדושה משם לאותו היום עי"ש.

¹³ וזה החילוק בין עצבות שהיא מחסרון עוה"ז ללב נשבר שהוא מחסרון במדרגת העבודת ה', לכן עצבות גורם עצלות ולב נשבר להפך גורם להתחדשות, כי מרגיש תמיד שעדיין לא התחיל לעבוד כראוי. אבל אעפ"כ צ"ע בזה דלפי המבואר לעיל שעשירות הכנה להתבוננות כיון שאין לו שמץ של טרדה מעוה"ז כי יש לו כל ושמח בחלקו שע"י ליבו רחב להכיל בו את ההתבוננות, ולפי"ז צ"ע כי לב נשבר אע"פ שהוא לא עצלות אבל הוא בחי' טרדה וכאב לב וחוסר שמחה ורוחב לב, ומדוע לא מפריע להתבוננות. וצ"ל דאין הכי נמי לכן ציווה רבינו להיות בשמחה תמיד ולא לתת ללב נשבר ביטוי אלא בשעה התבודדות, כי באמת לב נשבר פוגם בשמחה ורוחב לב הנצרך לעבודת ה' ולהתבוננות.

¹⁴ עיין תורה פד ביאור הגמ' במה הארכת ימים וותרן הייתי בממוני וביאר שם שהיא מדתו של אברהם ועיין גם תורה ל' אות ו' שאברהם היה שונא ממון כדמצינו בסודם שלא הסכים לקבל ממון ממלכתי-צדק מלך שלם. ועי"ש בסוף התורה שגם שם אריכות ימים היינו תוספת קדושה, ונמצא לפי"ז תוספת ביאור בעניין האריכות ימים שזוכים לזה ע"י מדת החסד מדתו של אברהם שהיא מדת הנתינה הפך הלקיחה וכן מבואר שהעשירות דקדושה שזוכים ע"י אריכות ימים היא שנאת הממון הגשמי.

וזה בחי' (תהלים קיט) מזקנים אתבונן, שעל ידי בחי' זקן הנ"ל, בא להתבוננות, שהוא בא על ידי עשירות, שנמשך לתוך אריכות ימים, שהוא בחי' זקן כנ"ל :

אות ג

עתה יבאר שמה שנתבאר לעיל סוד ההתחדשות שמרחיב את הימים ומה שהוסיף לבאר בזה שבכל יום צריך להרגיש שסופו של יום קודם היה צר מאד ומכאן זה מתאמץ למחרת להרחיבו יותר וכן תמיד, כל זה נעשה מכח מדת היראה. כי יראה תוסיף ימים ויראה היא כאוצר שצר למעלה ורחב למטה. משמע שכיון שהיראה בעצמה עשאה כאוצר לכן גם גורמת לימים להיות כאוצר דהיינו שהולך ומתרחב. מה שמבואר שהיראה גורמת לאריכות ימים צ"ע דלעיל בביאור ענין הזקן הביא לדוגמא את אברהם אבינו דכתיב בו ואברהם זקן בא בימים וידוע שמדתו של אברהם היא חסד דייקא ולא יראה. וכן מפורש בתורה פד שמשמע שם שהאהבה גורמת דהיינו מדתו של אברהם.

ועיין לק"ה תפילין ה' ה' מבאר עפ"י הבעטלער העיוור שבמעשה יג יום א', שהעיוור אמר שזכה לחיים ארוכים והיינו אריכות ימים המבואר כאן דהיינו תיקוני עתיק ומבואר שם שזכה לזה ע"י שאין לו שום הסתכלות כלל על העולם, מאחר שכל זמן העולם אינו עולה אצלו כהרף עין/י¹³.

והביאור כי זקן פירושו שיש לו מדת הזיכרון ע"י השגת עוה"ב שהוא למעלה מהזמן/י¹⁴, ומכאן השגה זו דייקא הוא יניק, כי מרגיש שעדיין לא התחיל כלל בעבודת ה' כפי השגתו בגדולת השם ית', ומכאן זה הוא מתחדש תמיד כי בכל פעם מתחיל מחדש כאילו עדיין לא התחיל כלל. ועי"ש בלק"ה שמבאר מוהרנ"ת שצריך בכל פעם לשכוח כל מה שעשה, דהיינו להרגיש שלא עשה עדין כלום.

ולפי המבואר אצלנו שלאריכות ימים זוכים ע"י יראה צ"ל שמדת היראה היא הכח להיות עיוור מעוה"ז ולזכות להשגת עוה"ב, דהיינו לא להסתכל על העוה"ז אלא רק אליו ית' בלבד.

כי יראה היא השגה גדולה שיודע שהש"י נמצא מאד רם ועצום עד שמרגיש בליבו יראה תמיד.

ובאמת גם ע"י מדת אהבה אפשר לזכות לזה כנ"ל בתורה פד וכן מבואר לקמן שאברהם המשיך אריכות ימים במצרים ומוכרח שעשה זאת ע"י אהבה ולא ע"י יראה שהרי מדתו אהבה דייקא ויתבאר לקמן עפ"י תורה קנו/י¹⁵. אלא שבדרך כלל, הדרך לרבים היא להגיע לזה במדת היראה כמבואר כאן, ואמנם אז האהבה תבוא ממילא כמבואר בתורה ה"י/י¹⁶ (בביאור הרב"ח שם)

ומבואר שהחומד יופי נשים שהוא שקר החן והבל היופי עי"ז נופל בעצמו להיות עם פניות תמיד/י¹⁷ ולעשות תנועות של שקר/י¹⁸ למצא חן בעיני בני"א. וחמדת יופי נשים היא בחי' פגה"ב שעל ידו בא עניות הפך עשירות הנ"ל הנצרך להתבוננות.

ועל ידי יראה מבטלים חמדת יופי נשים. וזוכים לאריכות ימים ולעשירות והתבוננות הנ"ל

עוד מבאר שהשכל שעל ידו להתבוננות והעשירות הוא ע"י השמנים שבגוף והוא בחי' קר רוח איש תבונה בחי' לבי חלל בקרבי מחום התאוות וזה בחי' הנשימה דהיינו שמכניס רוח מבחוץ שמקרר את חמימות הלב וזה בחי' אריכות הנשימה (בחי' אריכות ימים) בחי' עשירות שזוכה ע"י שהנשימה מקררת את הלב מתאוות.

לעומת זה חמדת הלב היופי נשים הוא מחום התאוות לב, והוא מכונה קוצר נשימה כי מצד מהותו הוא בחי' ההולדה, שהיא בהכרח ע"י חום התאוה עיין ילקוט שמעוני תהלים נא רמז תשס"ה פ' בעון חוללתי – רבי

¹³ ועיין שיחות מוהר"ן – אות שח – הבורח מעמל העולם הזה לעמל התורה אשר הוא חיינו וארך ימינו. אז לא די שיזכה לעולם הבא שהוא עולם הנצחי שכל העולם הזה אינו עולה כנגדו אפילו כהרף עין. עכ"ל ונ"ל שאין הכוונה שאפילו כהרף עין לא מסתכל אלא רק כהרף עין דהיינו הפך העולם מה שנטבע בטבע העין שכל הזמן פתוח וכל כמה רגעים נסגר העין לכהרף עין ואצל העיוור להפך תמיד סגור ולפעמים נפתח רק לכהרף עין. בבחי' כי כל בשמים ובארץ שכולו בשמים קצת בארץ להכרחי בלבד ועיין כעין זה בתורה יב שהצדיק לומד לשמה ולפעמים לכהרף עין נוטה בבחי' דקה מן הדקה לשלל לישמה כדי להמשיך שפע גשמי עי"ש.

¹⁴ כנ"ל בשיחה הנ"ל שכלפי עוה"ב לא עולה העוה"ז כהרף עין נמצא שהוא אוחו בהשגת עוה"ב.

¹⁵ כפי שיתבאר לקמן עניין האריכות הנשימה שהיא לבטל חמימות תאוות הלב שבא ע"י הקוצר נשימה דהיינו התאוה שבשרשה היא בחי' קוצר נשימה ומבואר בתורה קנו שלטת הלב צריך התלהבות הלב דהיינו חמימות דקדושה והיינו מדת אברהם שמבואר בתורה קמב שהיה לו רק לב כוסף להש"י.

¹⁶ וצ"ע א"כ מדוע אברהם שמדתו חסד קדם ליצחק שמדתו יראה, גם עיין תורה ב' תנינא שקו האמת מתגלה ע"י שמות א-ל אלקים הויה משמע חסד קודם. ואולי דייקא בהמשכת האמת לעולם צריך להקדים אהבה וחסד אבל בתורה ה' מדובר ברעמים ליישר את הלב צריך להקדים יראה להכין כלים לאהבה והשפעת החסד והכי נמי כאן שהיראה מפקיע מהתאוה כדי להיות בבחי' העיוור שאין לו הסתכלות על העוה"ז כלל שע"י זוכים לאריכות ימים לכן בדרך כלל צריך להקדים יראה דייקא.

¹⁷ ועיין בזה תורה סו אות ג'.

¹⁸ רואים זאת בחוש אצל בחורים ליטאים צעירים שאין להם חיות מלימוד התורה.

אחא אמר בעוון מלא אפילו חסיד שבחסידים אי אפשר שלא יהא צד אחד בעוון/ס"ג. לכן חמדת יופי מכונה קוצר נשימה דהיינו חסרון הרוח המקרר את תאוות הלב. נמצא שיראה היא בחי' קרור תאוות הלב בחי' אריכות נשימה/ס"ד אריכות ימים בחי' קר רוח איש תבונה. ולעומת זה חמדת יופי נשים הוא חמימות תאוות הלב בחי' קוצר נשימה קוצר ימים קצר רוח

ובחי' זקן, דהיינו להרחיב ולהאריך ימיו בתוספות קדושה בכל פעם כנ"ל. הוא ע"י

יראה כי יראה היא שלא מסיח דעתו ממנו לרגע ותמיד מרגיש בחי' ה' ניצב עליו/ס"ה ומכאן זה תמיד משתדל להוסיף בעבודתו, שהיראה מביאה תוספות קדושה/ס"ו בכל יום ויום, שע"י נתארכין ונתרחבין/ס"ז הימים, בבחי' (משלי יוד) יראת ה' תוסיף ימים בכמות העבודה כנ"ל ובאריכותה כי עבודה עם יראה היא מוסיפה קדושה רבה (ע"י תורה קיב שרק עבודה בדחילו ורחימו יש לה עליה).

וזה בחי' (ישעיה לג) יראת ה' היא אוצרו, בחי' הנאמר בגמ' (ברכות סא)/ס"ח על חווה עשאה כאוצר, שהוא קצר מלמעלה בפתחו ורחב מלמטה כדי לקבל פירות כך האשה צרה למעלה ורחבה למטה כדי שתוכל לקבל הוולד. כי התחלת הימים הם קצרים כאוצר שפתחו צר כך פתח כל יום הוא צר, ואח"כ מתרחבין והולכין, בתוספות קדושה, ע"י היראה כנ"ל/ס"ט עפ"י יראת ה' תוסיף ימים ורוצה לומר שיראה תכונתה כאוצר לכן מרחיבה תמיד את היום ונ"ל כוונת רבינו שהתחלת הימים קצרים אין כוונתו לספר לנו מציאות אלא להפך לומר שצריך שתמיד כל יום יהיה בסופו רחב יותר מתחילתו אבל עיקר ההתחדשות תלויה בתחילת היום שלא יתחיל קצר כמו תחילת היום של אתמול אלא שכל יום תחילתו הקצר יהיה כמו סוף היום הרחב של אתמול, וזה בחי' יראת ה' תוסיף ימים דהיינו שכלל כל הימים שלו הם בבחי' שמתחילים קצר ובסופם רחב ולא רק בכל יום.

נמצא שזוכין ע"י היראה לאריכות ימים שהם בחי' זקן וקדושה בחי' תיקוני עתיק (בחי' העיור הבעטלער הראשון שבמעשה יג שזכה לאריכות ימים כי מכח היראה העצומה שלו עשה עצמו עיור מעוה"ז לגמרי עד שזכה לתכלית הזכרון דהיינו שקשור במחשבתו לעתיק קודם הבריאה שנכלל בא"ס בחי' שזוכר לאו כלום), שע"י זוכין לעשירות והטעם כי היראה שומרת מההיפך של עשירות, דהיינו עניות, שבא על ידי בחי' [ז] שקר החן והבל היופי דהיינו ע"י פגם הברית/ע"א. כי יראה הפך

ס"ג אע"פ שראוי לחשוב בדברי תורה (כמבואר בתורה קו) ולטהר מחשבתו מגשמייות המעשה אעפ"כ א"א שבאיזה חלק מחשבה קטן יהיה עדין קשור למעשה ובאותו חלק א"א שלא יהיה חמימות תאוות דבלא זה אינו מוליד.

ס"ד אע"פ שנראה בחוש שיראה גורמת להפסק הנשימה ולהבדיל גם התפעלות מיופי חיצוני נקרא עוצר נשימה מרוב התפעלות לא לזה כוונת הדברים כאן אלא כנ"ל לנשימה המקררת חמימות הלב והפסק הנשימה הזו. לכן יראה נחשבת לאריכות הנשימה דייקא.

ס"ה וזהו שנקרא יראת שמים כי הירא מרגיש שנמצא תחת שמים מייארים בהרגשה שכל קיומו תלוי רק בהם. (עפ"י רי"ח)

ס"ו ע"י ר' צדוק הכהן בספר צדקת הצדיק – אות קנב – כפי השגתו מהשם יתברך כך מתרחק מענייני עולם הזה כמו שנאמר אנכי ולא יהיה לך. ועל זה אמרו (אבות ג' י"ז) אם אין יראה אין חכמה אם אין חכמה אין יראה. חכמה היא השגת השם יתברך ויראה הוא מן החטא והא בלא הא לא סגי. ויראה נקרא אוצר וכלי קיבול שהלב מתפנה מכל מיני תשוקות וחמדות וממילא הוא כלי פנוי לקבל דברי תורה וכמו שאמרו ז"ל (שיר השירים רבה א' י"א) יצא דבר של ליצנות נכנס דבר של תורה יצא דבר של תורה נכנס של ליצנות. כי כשהלב פנוי מדברי תורה ממילא הוא מוכן לקבל כל מיני תאוות כי אי אפשר שיהיה פנוי לגמרי. ולכן הם שניהם ביחד ואין האחד קודם לחבירו רק ברגע כמימריה אבל תיכף תכופ לו מדריגה האחרת: והמפנה לבו להשם יתברך תיכף השם יתברך משרה אורו שם, כי היראה היא מה שהשם יתברך שואל מבני אדם כמו שנאמר (דברים י"ב) ועתה מה וגו', והחכמה מה שהשם יתברך משפיע, כמו שנאמר (דניאל ב' כ"א) יהיב חכמתא וגו' ונאמר (משלי ב' ו') כי ה' יתן חכמה וגו'. ואתערותא דלתתא צריך להיות מקודם ועל זה אמרו (שיר השירים רבה ה' ג') פתחו לי כחודה של מחט כי די בכל שהוא יראה ואז יושפע בלבו נגדו כך חכמה. וממילא על ידי החכמה תבוא לו עוד יראה ואז תבוא עוד חכמה וחזור חלילה עד שיהיה פתחים שיהיה וכו' ואמרו קמאי ובלבד שיהיה נקב מפולש מעבר לעבר. ורצה לומר שיהיה ממעמקי לבו התעוררות גמור דעזיבת החטא ולעזוב כל ענייני עולם הזה אפילו רגע אחד די:

ס"ז תחילה אמר להרחיב ולהאריך וכאן הלשון להפך נתארכין ונתרחבין. בדרך כלל אורך ורוחב רומז לחכמה ובינה כי אורך הוא קו הרומו לחכמה הבאה אלא המח והרוחב הוא מה שהבינה בבחי' נוקבא מרחיבה את הדברים ע"י שמבין דבר מתוך דבר. ולפ"ז הלשון כאן נתארכין תחילה הוא הנכון וצ"ע.

ס"ח ברכות דף סא. דדרש רבי שמעון בן מנסיא מאי דכתיב ויבן ה' את הצלע מלמד שקלעה הקדוש ברוך הוא לחוה והביאה לאדם הראשון שכן בכרכי הים קורין לקליעתא בנייתא דבר אחר ויבן אמר רב חסדא ואמרי לה במתניתא תנא מלמד שבנאה הקדוש ברוך הוא לחוה כבנין אוצר מה אוצר זה קצר מלמעלה ורחב מלמטה כדי לקבל את הפירות אף אשה קצרה מלמעלה ורחבה מלמטה כדי לקבל את הולד.

ס"ט שהיא אוצר נוטריקון אורך צר רמז שע"י יראה מכניס אורך בצר. דהיינו אורך ימים להכניס אורך בימים שהם מצד עצמם גבול צר.

⁷ משלי לא ל'

^{עא} כמבואר לקמן שפגם הברית גורם לעניות כמ"ש כי בעד אשה זונה עד כבר לחם. וע"י סוף תורה ז' ותורה יא אות ד' ותורה כט אות ה'

פגה"ב כי היראה היא קשר חזק עם זה שממנו מתיירא דלא מסיח דעתו ממנו הפך פגה"ב שהוא עיקר ההיסח דעת ממנו והכי נמי חמדת יופי נשים רק בדקות יותר/עב).

כי יש כמה מיני חן של שקר, שעושים בעמידה ובאכילה ובדיבור עם אנשים עיין תורה סו אות ג' שם מתאר כיצד נעשה בתפלה, וכן בשאר דברים כדי למצא חן בעיני בני אדם, ולכל דבר יש חן אחר מיוחד/עג). וכל אלו החינות של שקר, הם באים ע"י הבל היופי דהיינו שהנפילה להתפעלות מהבל היופי מפיל את האדם לעשות תנועות של חן של שקר/עד), בבחי' הכתוב במשלי פל"א **שקר החן והבל היופי**/ע"י שסמך בו שלמה המלך את החן ליופי לומר שזה מביא לזה/ש), וכן מצד התאוה הנופל לתאוות יופי נשים נופל גם לתאוות מציאת חן, שתמיד משתדל למצוא כן בעיני זולתו, שזה נובע מניתוק מהקב"ה וממילא מחפש מילוי חסרונותיו אצל בני אדם. וזה פגם הברית והקשר עם הקב"ה, כי שומר הברית כל רצונו רק למצא חן בעיני הש"י בלבד. דהיינו מי שאינו נשמר מיופי הנשים וחיצוניות, עי"ז יש לו תאוות של אלו החינות של שקר דהיינו להראות יפה בחוץ.

ויראה הוא היפך מזה כי הירא מרגיש את מציאותו ית' בכל רגע ורק בעיניו ית' רוצה למצא חן ממילא הוא לא נצרך לבריות ולא מנסה למצא חן בעיניהם, כמ"ש (משלי לא) **שקר החן והבל היופי אשה יראת ה' היא תתהלל** דהיינו שאצל היראת שמים החן הוא שקר והיופי הבל. כי הם נובעים מהסתכלות בעוה"ז ואילו היראה מביאה להסתכלות אליו ית' עד שנעשה בחי' עיוור כלפי עוה"ז שע"ז זוכים לחיים ארוכים הנ"ל וכמבואר במעשה יג יום א' בהבעטלער העיור.

וע"כ אברהם ויצחק כשבאו למקומות שלא היו שם יראות אברהם כשירד למצרים בתחילת פרשת לך לך (בראשית יב יא/ע"ו) ואח"כ שוב בפרשת וירא מחמת הבושה שכן אחיו לוט בא על בנותיו (פרש"י שם) התרחק ממנו אברהם/ע"י, וישב בגרר ארץ פלשתים (בראשית כ' א' /ע"ט), וכן יצחק ירד לפלשתים מחמת הרעב (בראשית כו א' /ע"א). **ותיכף כשרצו לכנוס לשם, הרגישו זאת, ע"י שהתחילו להרגיש לפי ערך גודל קדושתם יופי הנשים** [פ"א], וע"כ הרגישו שאין שם יראה/פ"ב כי פגם היראה שהיה

עב **ביומא עד:** אמר ר"ל טוב מראה עינים באשה יותר מגופו של מעשה שנאמר טוב מראה עינים מהלך נפש. עי"ש בן יהוידע שביאר שיש מי שערב לו יותר ההסתכלות באשה מגופו של מעשה.

ועיין דרשות מהרי"ט דרוש א' לפרשת בראשית שכתב שהטבע הזה להיות נהנה ומתפעל ממראה עינים התחדש ע"י אכילת עץ הדעת טוב ורע. **וזה לשונו שם** – והיה אפשר לו לאדם להיותו בלתי תאוה ויצר הרע, רק עושה מצות בורא באהבה, על כן צוה לו (שם ב, יז) ומעץ הדעת טוב ורע לא תאכל ממנו, ע"ד המפרשים כי טבע האילן הוא מוליד תאוה באוכליו, להיות לו תאוה וחמדת נשים, ואל האשה (תשוקתה) ותשוקתו, ובא האות והמופת כי בהסתת השטן ביחוד האשה, בנסיון בחוש הראות, נתן (לה) ולו תאוה נפלאה בדרך שהטבע הטבע, שיהיה נהנה האדם בצורות נאות מהאשה, העין נהנה מן הראות והלב חומד מעצמו ושמה, כמו שנאמר (יומא עד, ב) טוב מראה עינים באשה יותר מגופו של מעשה שנאמר (קהלת ו, ט) טוב מראה עינים מהלך נפש:

ע" **צ"ע** מה רוצה לומר בזה

ע" **כגון אצל נשים** כי אשה כל מהותה להתקשט ולמצא חן בעיני אחרים, ומצוי ונראה בחוש גם בבחורים ליטאיים צעירים בדרך כלל אלה שלא מצליחים בלימוד

ע" **צ"ע** למה נקט שקר אצל חן והבל אצל יופי. ונ"ל כי היופי הוא מציאות אלא שכשהוא חיצוני הוא הבל, אבל החן כשהוא לא מצד הקדושה אזי הוא נעשה רק ע"י שקר.

ע" **זה לעומת זה** יש יופי דקדושה כמ"ש ברחל שהיתה יפת מראה וכן דקדושה ויהי אסתר נושאת חן וכמבואר בתורה א' אבל יופי דסט"א הוא עניין של חיצוניות לבדה וכן החן כשהוא מצד הקדושה הוא הארת רוחניות בגשמיות שאזי ממילא שורה עליו החן. להבדיל ממי שעושה תנועות ומעשים של שקר כדי למצא חן בעיני בני"א (כמבואר בתורה סו אות ג') כדי לקבל יותר מהמגיע לו (דזה לשון חן לשון מתנת חנם שנמשך הלב לתת לו יותר מהמגיע לו)

ע" **בראשית פרק יב** (יא) ויהי כְּאִשֶּׁר הִקְרִיב לְבֹאֵ מִצְרַיִם וַיֹּאמֶר אֶל שְׂרֵי אֲשֶׁתוֹ הִנֵּה נָא יָדַעְתִּי כִּי אִשָּׁה יִפֹּת מְרָאָה אָתָּה וכו'.. (יג) אֲמָרִי נָא אֲחֹתִי אַתְּ לְמַעַן יִיטֵב לִי בְּעִבְרִית וְחִיְתָה נַפְשִׁי בְּגִלְגֵּל:

ע" **צ"ע** שאברהם ירד לפלשתים ששם התאוה יותר חזקה מתאוות לוט ואם את לוט לא הצליח לתקן מהתאוה איך יצליח את הפלשתים. אמנם למעשה רואים שבפלשתים כן הצליח כמבואר לקמן שזה ב"י הבאות שחפר ורק אחרי שהלך משם סתמום פלשתים. אבל באת אינו דומה כלל כי הפלשתים נשארו בתאוה ורק נחלשה קצת שלא יזיק לאברהם אבל לוט אדרבה כיון שעזב את אברהם ובא לסדום דהיינו מקום טמא שלא תוקן לכן נפל לתאוה כי לא היה בכוחו לתקן את המקום כמו אברהם. ומה שהתרחק ממנו אברהם כיון שהיה בן אחיו והתבייש שממשפחתו יצא כזה כיעור.

ע" **בראשית פרק כ'** (א) ויסע משם אברהם ארצה הנגב וישב בין קדש ובין שור ויגר בגרר: (ב) ויאמר אברהם אל שרה אשתו אחתי הוא וישלח אבימלך מלך גרר ויקח את שרה:

פ **בראשית פרק כו** (א) ויהי רעב בארץ מלכד הרעב הראשון אשר היה בימי אברהם ויֵלֶךְ יִצְחָק אֶל אֲבִימֶלֶךְ מֶלֶךְ פְּלִשְׁתִּים גְּרָרָה וכו'... (ז) וישאלו אנשי המקום לאשתו ויאמר אחתי היא כי ירא לאמר אחתי פן יהרגני אנשי המקום על רבקה כי טובת מראה היא:

פ" בראשית יב יא. ועיין תולדות יעקב יוסף זאת הברכה אות טז שהנה נא ידעתי וכו' היא מחשבת ונות.

במצרים גרם לפגה"ב. כי מצרים היא ממש הפך א"י, זה לעומת זה, לכן לעומת האמונה שיש בא"י, יש במצרים כפירות הגדולות ביותר, כמבואר בתורה ז', ועיין מנחות פה. ששאלו יוחנא וממרא את משה רבינו תבן אתה מכניס לעפרים, ופרש"י ששאלו הרי מצרים מלאה כשפים וכאן את בא לעסוק בכשפים, וכישוף מבואר בסנהדרין סז: למה נקרא שמן כשפים שמכחישין פמליא של מעלה. דהיינו פגם האמונה והיראה. וכן לעומת תיקון הברית של א"י לעומת זה מצרים נקראת ערוות הארץ. וכן הפלישתים עיין בראשית י' יד שהפלישתים היו נכדים של מצרים ומסתמא היו דומים להם/פג. **וע"כ אסרו על עצמן זוגפד**

^{פב} **צ"ע מדוע** הרגישו חמדת יופי נשים יותר משהרגישו שירדו קצת מהיראה, הרי אצל הצדיקים היראה היא מוחשית מאד כמבואר בחיי מוהר"ן רצד שאם רבנו לא היה מעלים את יראתו א"א היה לעמוד בד' אמות סמוך לביתו, וכן בשבחי הבעש"ט מסופר על יראתו העצומה עד שרעד השלחן וחביות יין שהיו על ידו. משמע שקצת הרגשה בהבל היופי הוא יותר מורגש מקצת ירידה ביראה.

עוד צ"ע מדוע הפגם ביראה שהיתה שם השפיע עליהם. ואולי יתבאר עפ"י תורה לא עה"פ יש הבל אשר נעשה בארץ אשר מגיע אל הצדיקים כמעשה הרשעים ומבאר שהכסופים הרעים שמדבר הרשע נעשה מזה הבל שהולך ונכנס בצדיקים וצריך התגברות גדולה כדי להכניעו. וכן בתורה מג שההבלים הארסיים של בלעם גרמו לעם ישראל תאוות ניאוף

^{פג} **כי פלישתים** היא קליפת הליצנות (שם משמואל בשלח תרפד ותרעה. ובספר קול מבשר (לר' בונם מפשיסחא) ח"א תולדות אות י' וספר שופטים פט"ז) וליצנות היא הדבר המפקיע מיראה – כמבואר בר' צדוק בספר קומץ המנחה ח"ב – אות מו' שבלידת יצחק היה מתפשט פחד ה' בעולם עד שכמעט לא היה מקום לעשות רע וכמו שאמר עקביא (אבות ג', א') הסתכל וכו' ואי אתה בא לידי עבירה ולפי שאמרו ז"ל (יומא ל"ח ע"ב) הבא ליטמא וכו' לכך ניתן מקום לליצני הדור ליצנות הוא ההיפך מיראה כמו שאמרו (עבודה זרה י"ח ע"ב) כל המתלוצץ יסורין באין עליו שנאמר (ישעיה כ"ח, כ"ב) אל תתלוצצו וגו' ויסורין הוא היראה. להם אומרים שיראה זו היא שטות ואינו בא ממקום קדוש מאברהם שהיראה הנולדה מתוך האהבה הוא יראת אמת אלא מאבימלך שהיה גם כן ירא כמו שנאמר (בראשית כ', י"א) אמרתי רק וגו' שמע מינה דהאמת אינו כן וכן היה שלא היה צריך לשלחם. רק היתה יראה של מרה שחורה וכענין פחדו בציון חטאים (ישעיה ל"ג, י"ד)

נשותיהן כאחותו [א/י] כי בשביל לשבר את הקליפה צריך להתגבר כנגדה ולהתקדש גם במותר^א, וכמבואר בתורה ח' אות ה' עה"פ "ויעל אברהם" שירידתו למצרים היתה בחי' כניסה לצינור של הרע של הרע לשברו וזהו יעל דהינו שעלה בשלום. כי שבירת קליפה היא ע"י שנכנס לתוך צינור הרע ועומד בנסיגה. וכשהרגישו חמדת יופי הבינו שזה בגלל אוירא דמצרים שיש בו פגם היראה, לכן אסרו על עצמם את נשותיהם כאחותם **כמ"ש** שאברהם אבינו אמר לאבימלך הסיבה מדוע ששרה היא אחותו (**בראשית כ**)^ב **כי אמרתי רק אין יראת אלקים במקום הזה וכו'.** ואח"כ **תיקן אברהם זאת** דהיינו את היראה, והמשיך **אריכות ימים** ע"י תיקון היראה (כנ"ל שהתקדש במותר לו בשמירת ברית), **כמ"ש (שם כא)** **ויגר אברהם בארץ פלשתים ימים רבים, בחי' יראת ה' תוסיף ימים כנ"ל.** ואח"כ **קלקלו הפלשתים כל התיקונים שתיקן אברהם, בחי' (שם כו) וכל הבארות וכו' סתמום פלשתים** משמע היראה מכונה באר, ומבואר בלק"ה^ג עפ"י האריז"ל שחפירת באר מים חיים למטה פותח כנגדו באר מים חיים של התגלות אלוקות מלמעלה. **וע"כ כשבא יצחק לשם הוצרך ג"כ לאסור זוונו כאחותו כנ"ל.** עד אשר המשיך **שם אריכות ימים, שהיא בחי' יראה שמצלת מזה כנ"ל** בבחי' שחזר וזכר את הבארות שחפר אביו וסתמום פלשתים^ד. **ואז הותרה לו** דהיינו שיצחק התיר לעצמו את אשתו כשהבין שכבר נשברה קליפת הפגם ביראה והפגה"ב שנעשה ממנה, **כמ"ש (שם) ויהי כאשר ארכו לו שם הימים וישקף אבימלך וכו'.**^ה שראה בחכמת הכישוף את יצחק ורבקה^ו. **ועי"ז שהמשיך**

^א בראשית יב יג, כ' ב', כו ו'.

^ב **כאחותו דייקא** עיין שבת דף קמה: רבי יוחנן אמר להו דרדקי לא כך אמרתי לכם אמור לחכמה אחותי את אם ברור לך הדבר כאחותך שהיא אסורה לך אומרה ואם לאו לא תאמר. (וכן במכות יד. יצאת אחותו ללמד לכל העריות שהן בכרת בלי מלקות שאם היו במלקות היו נפטרים עי"ז מהכרת אע"פ שכרת חמור)

מבואר שחז"ל תפסו את איסור אחותו כאיסור היותר מבורר מכל האיסורים. ועיין מהר"ל (נתיבות עולם א' נתיב הדין פ"ב ובאר הגולה באר שיש ד"ה ובפרק החבית) שמבאר כיון שאחות לשון אחי וחבור כי אח ואחות הם בשר אחד ממש יותר מכן ואב שהם כמו עילה ועלול אבל אח ואחות מדרגה אחת ובשר אחד וזהו אם באתה מחובר לדברי תורה כאחד ממש כמו עם אחותך אזי תאמרה.

^ג **כי עיקר התיקון** הוא במותר שהוא קליפת נוגה שע"י שמעלים הטוב שבה מוסיפים לקדושה כמבואר בתורה יט. דהינו לתפוס את המותר כמותר ע"י תוספת יוד חכמה.

^ד **בראשית פרק כ'** (י) ויאמר אבימלך אל אברהם מה ראית כי עשית את הדבר הזה: (יא) ויאמר אברהם כי אמרתי רק אין יראת אלהים במקום הזה והרגוני על דבר אשתי:

^ה **עיין ליקוטי הלכות יו"ד** – הלכות מקואות הלכה א ד) ועל – בן מי מעין חשוכים יותר ממקנה על – ידי מי גשמים, כי הגשמים היו יורדים משמים לארץ מחמת שעברו באוירא דהאי ע"מא, שהוא בחינת שלא כסדר, ועל – בן אף – על – פי ששכנופלים על הארץ לתוך המקנה החפירה בארץ שהם בבחינת כסדר מחמת שירדו למקום הנמוך לבחינת שפלות מ"ה כנ"ל, אף – על – פי – בן מי מעין חשוכים יותר מהם, כי הם נובעים ויוצאים ממקורן מבאר מים חיים ממקור הדעת וסמוכים לארץ ממקורו ולא שלט בהם אוירא דע"מא, על – בן הם מקשרים יותר בבחינת כסדר, כי המים הכנוסים בכח בעפר הארץ אשר בכל מקום שחופרין ומוציאין מים, אלו המים הם בחינת המשכת חיות אלקות שהוא בחינת הדעת המתיחה את הארץ וכל אשר בה. וזהו בחינת לה' הארץ ומלואה, כי המים ממלאין ומשלימין ומחייין את הארץ וכל אשר עליה כי המים הם בחינת המשכת חיותו יתברך כנ"ל. ועל – בן באר מים חיים יקר מאד, כי בכל מקום שמוציאין באר מים חיים, על – ידי זה נפתח באר למעלה ונתגלה אלקותו יתברך על – ידי זה פתוח בפתיים, כי מימי הבורות שנתגלגל בתוך הארץ הם בחינת המשכת חיותו יתברך כנ"ל, וכשנתגלה באר, נתגלה, כביכול, חיותו יתברך, שהוא יתברך מחיה את כלם. ועל – בן האבות הראשונים שהתחילו לגלות אלקותו יתברך בעולם, היו עוסקים תמיד בחפירות בארות, כי הם התחילו לגלות אלקותו יתברך בעולם, על – בן חפרו בארות שהם בחינת התגלות אלקותו יתברך שהוא מחיה את כלם כנ"ל. ועל בן התגברו הפלשתים לסתם את הבארות, כמו שנאמר, **"וכל הבארות אשר חפרו בימי אברהם אביו סתמום פלשתים וימלאום עפר וכו'."** כי רצו לקלקל התיקונים של התגלות אלקותו יתברך שהמשיך אברהם אבינו בעולם על – ידי חפירות הבארות ויצחק חזק וחפרן, וכמו שנאמר, **"וישב יצחק ויחפר את הבארות וכו'."** ועל – בן עקר התחלת התקרבות ישראל לאביהם שבשמים הוא על – ידי טבילת מקנה, כי כל מי שרוצה לצאת מטמאה לטהרה צריך לטבול במקנה. וכן ישראל קדם מתן תורה הכרחו לטבילה במקנה, שזהו בחינת המקנה של שבועות.

^ו **בראשית פרק כו** (יח) וישב יצחק ויחפר את בארת המים אשר חפרו בימי אברהם אביו ויסתמום פלשתים אחרי מות אברהם ויקרא להן שמות כשמות אשר קרא להן אביו:

^ז בתקפא (שם י') בתולד - (שם כ') ובחשכט (שם)

^ח **בראשית פרק כו** (ח) ויהי כי ארכו לו שם הימים וישקף אבימלך מלך פלשתים בעד החלון וירא והנה יצחק מצחק את רבקה אשתו:

פרש"י – וישקף אבימלך וגו' – שראהו משמש מטתו.

ועיין **היכל הברכה** דף קנא: יאבדו אלף רשעים כאבימלך ולא יזכה לראות באור הבהיר אשר מלאך היה נשרף שם בעת זיוג האבות ברוב השראת השכינה ומה לזה הרשע שראה באור הבהיר לא מניה ולא מקצתה אלא וישקף בחכמתו כמבואר בזהר עוד עי"ש שדייק ממה שפרש"י שראהו משמש על תיבת וישקף ולא עת תיבת מצחק מוכח שלא ראה המעשה אלא ראה בחכמת הכישוף שיצחק כבר אינו בחור והבין מזה שרבקה אשתו ולא אחותו עי"ש. (צ"ע א"כ איך לא הבחין בזה קודם)

^ט עיין **זהר** בחקתי קיג. – וכל הני חרשין וחרשימין הוו לאבימלך וכל אלו המכשפים והחכמים היו גם לאבימלך, דכתיב כמו שכתוב וישקף אבימלך מלך פלשתים בעד החלון פרש"י שראהו משמש מטתו, ומקשה הזהר (בפרשת תולדות דף קמ ע"ב), וכי יעלה על דעתך

אריכות ימים ע"י מדתו מדת היראה^א, זכה שם לעשירות, כמ"ש (שם) ויזרע יצחק בארץ ההיא וימצא בשנה ההיא מאה שערים וכו' כנ"ל.

כי מי שאין לו יראה ואינו נשמר מבחי' הבל היופי, עי"ז בא לעניות, כמ"ש (משלי ו') אל תחמוד יפיה בלבבך כי בעד אשה זונה עד ככר לחם וכן מבואר בסוף תורה ז'^א, ועיין תורה יא אות ד' ותורה כט אות ה' שפגה"ב מביא עניות עפ"י זוהר פינחס מאן דזריק פרורין דנהמא עניות רדיף אבתריה כ"ש דזריק פרורין דמוחא. וכן בספר המדות ממון אות סא ניאוף מביא עניות.

כי עשירות והבל היופי הם שני הפכים. כי עשירות הוא מאריכות הנשימה בחי' שמח בחלקו ולא דוחק את השעה אלא מרוצה מהבא עליו כי קשור לבחי' אריכות ימים והוא שכל גדול שזוכים בו ע"י הנשימה דייקא כפי שיתבאר בהמשך. **ויופי** דהיינו חמדת היופי דהיינו פגה"ב **הוא מהפסק הנשימה** בחי' קצר רוח כי קשור להבלי עוה"ז.

עתה יבאר רבינו את העניין במשל גס כיצד מתבטא הענין בזיווג. ונראה פשוט שאין כוונתו כפשוטו שהחומד יופי נשים הוא תמיד בהפסק נשימה, שהרי בוודאי א"א להיות תמיד עסוק בדחיית הטיפה בלא הפסק, אלא בוודאי כוונתו מצד מהות העניין, שהחומד יופי נשים אזי מצד המהות הוא תחת קליפה הממונה על ההולדה, שמצד מהותה אפילו בקדושה היא בחי' הפסק וניתוק מהקדושה, כך משמע כאן ממה שתולה את הפסק הנשימה בדחיית הטיפה שזה דבר שנעשה גם בזיווג דקדושה^{יג}. אבל בלק"ה קדושין ב' ח' אומר מוהרנ"ת שזיווג דקדושה הוא אדרבה אריכות הנשימה ובחי' יראה עי"ש, לכן נראה כי כל הולדה מצד מהותה היא ירידה לצינור התאוה, וקדושת הזיווג היא כפי ההצלחה לצאת ממנו בשלום. וצדיקים שזוכים להשאר ביראה גם בירידה זו, אצלם אע"פ שבפועל יש הפסק נשימה אבל במהות כיון שלא מתנתקים אפילו לרגע מהדביקות בו לכן לא נחשב הפסק נשימה כי גם בדחיית הטיפה הם בבחי' אריכות נשימה ויראה המקררת את חום תאוות הלב^{יד}. ואזי השמנים העולים למח הם זכים בבחי' קר רוח איש תבונה, ויכול לבא להתבוננות הנ"ל. (ולפי המבואר לקמן באות ה' שיראה מתגלית ע"י פקידת עקרות דהיינו לידה נראה שאפשר לומר שהולד שמזורז ע"י הנשימה כראוי הוא היראה)

כי בשעת יציאת הטיפה זרעיות, אזי צריך להיות הפסק הנשימה, מב' טעמים. א', כדי שלא יתקרר הטיפה, ע"י הנשימה שהוא אויר הקר, שמקבל בכל רגע מבחוץ. כי צריכה לצאת בחמימות, כדי שתהיה"י ראוי להולדה [טו]^{טז}. והב', כי מחמת שעוסק כח הדוחה

שיצחק היה משמש מטתו ביום עד שאבימלך היה יכול לראות זאת, והרי למדנו שישראל הם קדושים ואינם משמשים מטתם ביום, ומתוך פתיב הקא בעד החלון כתוב כאן באבימלך בעד החלון, וכתוב במלחמת סיסרא בעד החלון נשקפה ותיבב אם סיסרא כמו שחלון של שם היינו בחכמת הכוכבים ובכשפים, כי בעד חלון ביתה לא יתכן שתראה את המלחמה שהיה במקום רחוק בנחל קישון, אף כאן הסתכל אבימלך בחכמת הכוכבים וכוונות הכשפים, והיינו "בעד החלון" (והיינו אותם החלונות הנזכרים בפרשת תרומה דף קעד ע"ב, ששם הוא שימוש המכשפים וחזוי הכוכבים).

^י **ואברהם המשיך** אריכות ימים ע"י מדתו מדת האהבה וכמבואר בתורה פד. ועיין תורה קנו שע"י התלהבות דייקא אפשר לטהר את הלב מחום התאוות ובתורה קמב מבואר שאברהם היה לו לב בוער להשי", ורק עי"ז זכה למה שזכה עי"ש.

^{יא} **עיין תורה ז'** – וְהָיָה שֶׁשָּׂאֵל תַּחֲיֵי הַנְּבִיאַ (חגי ב'): הֲיֵן יִשָּׂא אִישׁ בְּשׁוֹר קֹדֶשׁ בְּכַנָּף בְּגָדוֹ וְנִגַּע בְּכַנָּפוֹ אֶל הַלְחָם, כִּי פֶגַם הַבְּרִית הָעֶדֶר הַלָּחֶם, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (משלי ו'): "בְּעַד אִשָּׁה זֹנָה עַד כֶּפֶר לָחֶם", וְהָבִן;

^{יב} **וכן משמע** בברכות כב. טעם שבעל קרי אסור בדברי תורה כי צריך לעסוק בה ברתת וזיע כמו שניתנה בהר סיני ואילו בעל קרי מופקע מזה. ובפשוטו שם מדובר על בעל קרי גם מחמת מצוות עונה שאפילו בקדושה חייב טבילה כתקנת עזרא.

ברכות כב. – דתניא והודעתם לבניך ולבני בניך וכתוב בתריה יום אשר עמדת לפני ה' אלהיך בחורב מה להלן באימה וביראה וברתת ובזיע אף כאן באימה וביראה וברתת ובזיע מכאן אמרו הזבים והמצרעים ובאין על נדות מותרים לקרות בתורה ובנביאים ובכתובים לשנות במשנה וגמרא ובהלכות ובאגדות אבל בעלי קריין אסורים.

^{יג} **וצ"ל לפ"ז** שהמבואר בברכות כב. הנ"ל כיון שמעטים זוכים לזיווג דקדושה כזה לכ לא פלוג רבנן וצ"ע. ומה שכתב שם בלק"ה קדושין ב' ח' הנ"ל שכל קדושין הם בבחי' זו של זיווג דקדושה הכוונה מצד המהות שהם מעלים אותה מבחי' רגליה יורדות מוות ששם אחיות הבל היופי באשה שזה בחי' אשה זונה. מצד המהות היא עולה אבל בוודאי יש אחיות הבל היופי בכל אשה גם נושאה. דאל"ה היה מותר להסתכל באשה נשואה.

^{יד} בתשכס – שהיה (במנוקדים כולם כבר תוקן שתהיה)

^{טו} **עיין ויקרא רבה יד ה' וילקוט שמעוני** תהלים נה רמז תשסה אפילו חסיד שבחסידיים וכו' (ועיין ר' צדוק בספרו פוקד עקרים אות ה' דהיינו עטיו של נחש) ועיין לק"ה כבוד או"א ד' א' שזה רק רוב העולם אבל יש צדיקים שאין בזיווגם שום אחיזת התאוה.

^{טז} **דהיינו שאפילו** בזיווג קדוש בא לביטוי עניין הקוצר רוח כי עצם הזיווג הוא בחי' ירידה לקליפות בבחי' מאמר חז"ל אפילו חסיד שבחסידיים וכו' (ויקרא רבה יד ה') עיין לק"ה כבוד אב ואם ד' אות א' שבהולדה ממשיך נשמה מגבוה מעל גבוה עד א"ס ולכן בהכרח לרדת ירידה צורך עליה לברר ברורים בעמקי הקליפות (בחי' צעקת אייה) ולכן ברוב בני"א בהכרח שתהיה נאחזת תוקף הסט"א בהזיווגים

להוציא ולדחות הטיפה, ע"כ הוא בהכרח הפסק הנשימה. נמצא שבדחיית הטפה, אזי אויר שנכנס לפניה, על ידו נדחת הטיפה ומתלבשת בו, ואויר חדש לא נכנס כדי שלא תתקרה הטפה. וע"כ יש הפסק נשימה בשעת הוצאת הטיפה.

כי הנשימה הוא מוציא רוח ומכניס רוח^י שתחילה מפנה מקום לרוח (שמוציא כל ההבל הקודם) ואח"כ מכניס רוח קר מבחוץ (שכפי הכנת המקום כן פעולת האויר החדש לקרר חמימות תאוות הלב), ומחמת שעוסק כח הדוחה לדחות הטיפה, א"א להוציא הרוח לפנות מקום לרוח חדש וגם אין צורך כי לא נכנס רוח חדש מחשש שיקרר את הטפה, וע"כ הוא הפסק הנשימה. וזה הרוח וההבל שנכנס מקודם דהיינו מנשימה קודמת שנגמרה בהכנסת רוח כנ"ל ונשאר שם והתחמם, הוא מתלבש בהכח הדוחה, ועל ידו יוצאה הטיפה לחוץ. וכפי זכות וצחות ההבל דהיינו כפי היראה שבה המשיך את הרוח בנשימה, כן הולד מלובן ומזורז^י כי היראה מבטלת חמימות התאוה. כי אם ההבל זך ונקי מתאוה, אזי הטיפה שיוצאת שמלובש שם ההבל הזה, היא ג"כ צחה ונקיה, ואזי הולד ג"כ מלובן ומזורז. ואם יש עכירות במח (פגם היראה) המתבטא בחמימות הלב לתאוות חמדת יופי נשים בתוך ההבל, אזי נתעכר הטיפה ג"כ.

וזה בחי' (תהלים קמ"ד) אדם להבל דמה, כי כפי ההבל, כן התהוות הולד דהיינו עד כמה שמפקיע עצמו מכל איזה התפעלות מהבל היופי נשים ע"י יראה, מבטל מעצמו חמימות התאוה ואזי ההבל היוצא לדחות את הטיפה ומתלבש בה הוא זך וטהור ומלובן ומזורז את הוולד. וזה בחי' (שם סב) אך הבל בני אדם, כי ההבל הוא מלובן ומזורז הולד כנ"ל שיהיה אדם ולא חיה בדמות אדם.

וזה בחי' הבל היופי, כי היופי הוא כפי ההבל כנ"ל נראה כוונתו כאן ליופי דקדושה של הוולד שהוא לפי טהרת ההבל שמכניס בנשימתו וזה תלוי ביראה דהיינו עד כמה הוא לא חומד את הבל היופי. נמצא שהבל היופי הוא מהפסק הנשימה כי הנמשך אחר הבל היופי נמשך אחר חמימות התאוה דהיינו הפסק הנשימה שמקררת את חמימות הלב לתאוות : וע"כ מי שחומד יופי הנשים, נמצא שמקבל בחי' הפסק הנשימה. וע"כ הוא בהיפך מעשירות, שהוא בחי' אריכות הנשימה.

עתה יבאר שכל העשירות ואוצרות הם ע"י גשמים. והביאור כי גשמים היינו אריכות נשימה הנ"ל אותם אנו מקבלים מאוצרו הטוב של הקב"ה (מפתח גשמים שבידו בלבד כמבואר בתרגום שם) וכפי הנשימה שלנו כך העשירות שלנו כנ"ל שהוולד מלובן ומזורז כפי הנשימה. נמצא הכל מתחיל מהנשימה שנקראת גשמים. כי כל מיני עשירות, דהיינו כל מיני דגן וכל האילנות ועשבים וכל מיני מתכות, הם רק ע"י גשמים דהיינו בחי' אריכות הנשימה. וכן כל האוצרות דהיינו עשירות הם ע"י גשמים דהיינו בחי' אריכות הנשימה, כמ"ש (דברים כח)/^ט יפתח ה' לך את אוצרו הטוב /^כ לתת מטר ארצך

אבל יש צדיקים שלא נאחזת בהם כלל. ע"ש. וכן כתב בפדיון כבוד ה' ח' שברוב ההולדות נאחז התאוה בבחי' הקליפה קדמה לפרי דהיינו הולדת הדעת הקדוש.

ועיין ר' צדוק הכהן ספר פוקד עקרים – אות ה – ובנימין בן יעקב הוא מארבעה שמתו בעטיו של נחש כמו שאמרו בשבת (נ"ה ע"ב) דאף על פי שלא היה להם שום חטא מכל מקום לא ביערו עדיין שורש מציאות הרע מן העולם שהוא עטיו של נחש שיש בכל צאצאי אדם הראשון, וכמו שאמרו ז"ל (ויקרא רבה י"ד, ה') על פסוק (תהלים נ"א, ז) בעוון מלא אפילו חסיד שבחסידיים וכו' וישי אבי דוד גם כן מאותן ארבע, וזהו העטיו של נחש שנחשב לאדם גדול כמותו לעוון מה שלא ביער שורש הרע שלא יהיה לו שום תאוה להנאת עצמו כלל כי שורש עטיו של נחש הוא בתאוה שבזה הסיוע לאדם הראשון באכילת עץ הדעת שהוא התאוה הראשונה שפגע והושאל גם לשאר תאוות כמו שנאמר (משלי ל', כ') אכלה ומחתי והלחם אשר הוא אוכל (בראשית ל"ט, ו').

ועיין ר' צדוק הכהן בספר ליקוטי אמרים – אות טז – שטיפת הקרי נמשכת מהמוח, ולפי שהוא בתאוה דעולם הזה כמו שאמרו ז"ל (ויקרא רבה י"ד, ה') אפילו חסיד שבחסידיים וכו' ולכן היא מטמאה אלא דהקב"ה נותן טהור מטמא שנוצר מזה ולד, וזהו ה' בסוף שרומז על ההתחלה מן החכמה שבמוח והוא בסוף גם כן דאב מזריע לובן שממנו המוח כמו שאמרו ז"ל (נדה ל"א).

^י צ"ע מדוע נקט תחילה מוציא רוח ועיין סוף תורה קח גם שם נקט תחילה מוציא רוח וכן בתורה עח ובחיי מוהר"ן לו ועיין לק"ה עושה שליח לגבות חובו ג' ב' שנקט מכניס תחילה ושם פסח ג' ג'

^י מקור הביטוי – נדה לא. במדבר רבה י' ד' תנחומא שמות א'.

^ט דברים פרק כח (א) והיה אם שמוע תשמע בקול ידוד אלהיך לשמר לעשות את כל מצותיו אשר אנכי מצוך היום ונתנה ידוד אלהיך על כל גויי הארץ: (יב) יפתח ידוד לך את אוצרו הטוב את השמים לתת מטר ארצך בעתו ולברך את כל מעשה ידך והלית גוים רבים ואמה לא תלוה:

דהיינו שע"י שמירת המצוות דהיינו יראת שמים ושמירת הברית דהיינו אוצר יראת שמים ונשימה ע"י מתעורר לבא השפע מאוצרו של הקב"ה

וכו' /כא) ומטר היינו גשמים. והגשמים הם מבחי' הנשימה, שמכניסין ומקבלין אויר מן החוץ, והגשמים מבחי' נשימה כמ"ש (איוב לז) מנשמת אל יתן קרח ורחב מים במוצק הפשט שם שהקב"ה ע"י נשיבת רוחו בכח נעשה קרח וקופאים מים, ורבינו דורש שנשמת קל היינו בחי' נשימת הש"י ממנה הקור המקפיא והרוחב מים דהיינו גשמים, (הקור רומז לקר רוח איש תבונה הפך חמימות התאווה הנ"ל שהיא הפסק נשימה).

נמצא שמאוצרו ית' בא גשמים דהיינו נשימה שעל ידה אוצרות העשירות כנ"ל.

וזה בחי' (משלי יח) הון עשיר קרית עוזו, היינו שהעשירות הוא על ידי בחי' קרית עוזו ית' דהיינו בחי' הנשימה, שהוא אויר הקר שמקבלין בכל רגע מן החוץ כנ"ל. וזהו מה שהנשימה נקראת קרית עוזו, היינו בחי' גשם מטרות עוזו (איוב לז הנ"ל) פרש"י כלומר מד' רוחות יבוא:

וזה שכתוב בלשון תמיהה (ירמיה יד) היש בהבלי הגוים מגשימים, פירוש כי בהבלי הגוים שהם בחי' הפסק הנשימה, בחי' הבל היופי הנ"ל, אין שם בחי' גשמים, כי גשמים דהיינו השפע מאוצרו הטוב הם רק ע"י הנשימה אויר קר דייקא כנ"ל:

וזה בחי' (משלי יג) הון מהבל ימעט, על ידי הבל היופי הנ"ל, נתמעט ההון:

וזה בחי' (שם יז) וקר רוח איש תבונה, על ידי קר רוח, שהוא רוח הקר של הנשימה, על ידי זה זוכין להתבוננות הנ"ל התבוננות השכל שכידוע הוא בחי' קר ויבש דייקא/כ"ג, שבא על ידי עשירות כנ"ל ע"י השגת עוה"ב דהיינו למעלה מהזמן דהיינו בחי' זקן שזוכים ע"י יראה שמקררת את הלב מהתאוה:

וזה בחי' (איוב לב) ונשמת שדי תבינם, כי עיקר ההתבוננות על ידי הנשימה, בחי' קר רוח כנ"ל. כי עיקר תיקון השכל הוא על ידי הנשימה. כי עיקר השכל שיהיה על תיקונו, שיוכל להתבונן, הוא על ידי השמנים שבגוף דהיינו דם זך העולה מהלב למח. כי השכל הוא כמו נר הדולק דהיינו שהשכל הוא בחי' שלהבת הנר הקשורה לפתילה שהיא המח, כי הוא דולק על ידי השמנים שנמשכין אליו, והם כמו שמן שנמשך אל פתילה הדולקת [כ"ד]. וכשאיין שמנים בגוף דהיינו שהדם עכור מחום התאוות, אזי אין השכל יכול לדלוק בהתבוננות. ומזה באים משוגעים [כ"ה], על ידי שנתייבשין ליחות הגוף. ועל ידי זה נתקלקל המוח/כ"ו, על ידי שאין לו שמנים לדלוק.

וכל הליחות והשמנים שבגוף, הם על ידי הנשימה שמקררת אותם שלא יתייבשו מחום תאוות הלב. כי אלמלא כנפי ריאה דנשבין על לבא הוי לבא אוקיד כל גופא (תיקון יג דף כז ע"ב [כ"ז]) פירוש אם לא שכנפי הריאה מנשבים ומקררים חום הלב היה חום התאוה בוער ומתפשט בכל הגוף.

^כ רבינו דילג כאן תיבות "את השמים" כדי להדגיש העיקר שהוא האוצר

^{כא} צ"ע שמביא ראייה שאוצר בא מגשם מפסוק שמפורש בו להפך שהגשם בא מהאוצר. ונראה כוונתו לומר שמאוצרו ית' אנו מקבלים גשמים דהיינו נשימה שעל ידה אנו זוכים לעשירות כנ"ל נמצא האוצרות ועשירות באים מהנשימה שאנו מקבלים ממנו מאוצרו הטוב. אבל אולי אפשר גם לפרש את דרש הפסוק מהסוף להתחלה דהיינו יפתח לך ה' את אוצרו הטוב ע"י לתת לכם מטר. והיינו דף כי הביאור יהיה כנ"ל.

^{כב} ומשלי י' טו

^{כג} הפך הלב שהוא חם ולח דהיינו התפעלות והתרגשות אבל השכל אין התפעלות כלל רק שכל קר וכן בלב אין שכל קר אלא רק התפעלות והם בחי' איש ואשה לכן אשה פסולה לדון כי צריך לזה שכל קר.

^{כד} לקמן תורה רכה ותורה ח' תנינא אות ו'. ותורה ח' תנינא אות יב שבילי אמונה נתיב ד' שביל ב' ד"ה הריאה – המוח כפתילה שבנר.

^{כה} שבילי אמונה נתיב ד' שביל ב'

^{כו} צ"ע משמע כאן ששגוען הוא חוסר שכל, והרי מצינו גאונים משוגעים ואדרבה מצוי יותר אצל גאונים, וצ"ע מה היא הגדרת השגוען, עיין גם תורה ה' תנינא אות טו שסילוק השכל עושה מעשה שגוען. ובאמת בוודאי ששכל אין הכוונה לגאונות אלא להארת אמת מציאותו והשגחתו ית', ואדרבה הגאונים בדרך כלל סומכים על שכלם ולא מכינים עצמם לקבל אור האמת. ונראה ששגוען הוא כסילות בחי' הכסיל הולך אחר התגלות לבו, ורואים בחוש שמשוגע אין לו בושא ויש לו רק התגלות ליבו בלבד. נמצא לפ"ז שמנונית העולה למח היא כלי לשלהבת הנר שהיא השכל דהיינו הארת האמת, ועיין תורה ה' תנינא שהאמת מתלבשת בעצות מעשיות, אבל עצם השכל, אינו כלשון בני אדם אלא שכל פשוט של הארת אמת מציאותו והשגחתו כנ"ל, וכל השכלים שמלבישים הארה זו הם שכל וכל השכלים שלא מלבישים שכל זה אינם שכלים אלא חכמות חיצוניות. ועיין תורה ח' בנשימה ובפרט באנחה שהיא כמו נשימה בחוזק אזי ממשיך הארת אמת מהא"ס מבחי' קודם הבריאה.

^{כז} בדפים שלנו דף כח. ועיין גם תיקון כה דף ע. וזהו רע"מ פנחס רכו: ולקמן תורה עח [דף צב:] ותורה רכה [דף קיד].

נמצא שעיקר קיום שמנונית וליחות שבגוף, הוא ע"י הנשימה. שמקבלת הריאה רוח קר מבחוץ לקרר הלב/כח, ועי"ז קיום השכל שיוכל לדלוך בהתבוננות כנ"ל. וזה בחי' (משלי כ) נר ה' נשמת אדם, שעיקר קיום ותיקון נר ה' שהוא השכל דהיינו הארת הנשמה, הוא על ידי הנשימה כנ"ל שמקרת חום הלב וברוחניות היא היראה שמקרת מהתאוה. נמצא שע"י יראה שמקרת התאוה ומתקנת קשר הברית והזכרון זוכין לאריכות ימים שהיא זקנה דקדושה דהיינו השגת עוה"ב בחי' למעלה מהזמן שע"י זה לא עולה אצלו עוה"ז כהרף עין/כט, שע"י נמשך העשירות דהיינו שלא חסר כלום וכאילו יש לו כל הון דעלמא, שעל ידו באים להתבוננות השגת תורה דעתיקא כנ"ל :

אות ד

עתה יבאר ענין היראה הנ"ל שעל ידה זוכים לג' דברים הנ"ל לאריכות ימים עשירות והתבוננות, ומבאר שצריכה להתפשט בג' קוין בחי' רב תלמיד ובן בכלליות הכוונה כמבואר בתחילת וסוף התורה בדברי רשב"י באידרא רבה שהושיב את בנו לפניו ואת רבי אבא תלמידו בצד אחר ואמר אנו כלליות הכל. ומכאן נעשו שלשתם מרכבה לשלימות היראה עד שארכובותיהם דא לדא נקשן, ועי"ז בבחי' יראה תוסיף ימים זכו להשפעת תיקוני עתיק. נמצא שיש לו תלמיד ובן אזי יראתו שלימה יותר/ל. כי שלימות היראה היא שתייהיה קומה שלימה/לא וכל קומה מתחלקת לראש- דהיינו חכמה בינה דעת, וגוף- שכלול בו כל המדות דהיינו חסד גבורה תפארת, ורגלים- הם נצח הוד יסוד כלי ההליכה ויציאה להשפיע לחוץ. והיינו קומה של חב"ד חג"ת נה"י. אמנם על דרך העבודה נראה כוונת רבינו שכל אחד הרוצה לעלות במעלות היראה עד להתבוננות המבוארת כאן צריך שתייהיה יראתו שלימה בג' קוין. דהיינו מורא שמים שהיא מדרגת הרב ומורא רבו שהיא מדרגת תלמיד ומורא אב ואם שהיא מדרגת בן. ומבאר שמורא שמים הוא בחב"ד ולפ"ז מבואר שמורא תלמיד מרבו הוא במידות חג"ת/לב ומורא בן מאב ואם נמוך מהם הוא בבחי' רגלין/לז דהיינו נה"י/לד. ונראה מוכרח לומר כאן שאין הכוונה למורא מהרב או מהאב ואם בעצמם/לה כי היראה שעליה מדברים היא יראת שמים שבה תלוי הכל כמבואר כאן בתורה באריכות שרק מכא היראה יכול לבוא להיות עיור מעוה"ז ולזכות לאריכות ימים ולתיקוני עתיק ועי"ז לעשירות ולהתבוננות שהיא התכלית כאן.

כח **הזהר ורבינו** מדברים בעומק הענין ברוחניות אבל בגשמיות נ"ל הכוונה כידוע שהלב שואב דם מהגוף ושולח אותו לריאה ושם מקבל הדם אויר וחמצן חדש וחוזר ללב והלב חוזר ושולח את הדם לגוף נמצא שהיראה מקררת את הדם ע"י מכניסה בו חמצן כי בהנשימה שואב האדם אויר חדש ונכנס לריאה והיא מבררת החמצן שבו ומערכת אותו בדם.

כט **כנ"ל** שיחות הר"ן שח

ל **יש לעיין בזה** לפי המבואר דהיינו חב"ד חג"ת נה"י נמצא שיראת הבן היא במדרגה נמוכה כפי שיתבאר ולפ"ז צ"ע המרכבה הנ"ל של רשב"י בנו ותלמידו שם הבן היה גדול מהתלמיד. עוד צ"ע מדוע נקט במדרגת רגלי היראה דהיינו יראה נמוכה בלא שכל דווקא בן ולא אשה. לכן נראה שיש ברב תלמיד ובן מרכבה לענין היראה לאו דווקא מצד גודל היראה, אמנם בכלליות כיון שכל כלליות היא בבחי' קומה ובקומה יש רגלין שהם בחי' כלי גדול עם אור מועט לכן נראה בכלליות אזי הבן הוא בחי' היראה הנמוכה.

לא **עיין תורה קמח** (גמט' נחמן שאמר על עצמו שהוא אוצר של יראת שמים) מדת ה' יראתה בעצמה היא יראת מהשם יתברך, ואם בן יש לה גם כן יראתה. וזאת ה' יראתה היא גם כן יראת מהשם יתברך, ואם בן יש לה גם כן יראתה. וכן נכלל יראת אחת ב' יראתה, למעלה למעלה עד אין סוף: משמע שרבינו מתייחס ליראה כברייה שיש לה יראה ופחד מהשם. דהיינו שהיא קומה בפני עצמה. ואפשר שע"כ מבאר אצלינו ששלימותה היא בג' קוין שאז נעשה האדם מרכבה לכל קומת היראה.

לב **עיין לקמן סוף** אות ו' המונע תלמידו מלשמשו מונע ממנו חסד.

לז **עיין תורה כב** וכל בניך למודי ה' דהיינו נצח והוד. ולכן מורא האב ואם צריך שיתפשט בג' קוין נחלת אבות דהיינו ממון דייקא דהיינו בחי' רגלין כמ"ש ואת כל היקום אשר ברגליהם דהיינו ממון של אדם שמעמידו על רגליו וכן הממון הוא דבר שצריך לצאת (בחי' כח הליכה דהיינו נה"ה) כדי להשיגו כמבואר לקמן.

לח **נה"י רומז לעצם** היציאה של האדם מעצמו להיות ירא מאחר שזה בחי' מורא אב ואם שחייב כל אדם וחג"ת רומז למידות מה שיראתו מתחילה מהתפעלות המידות ולא מההתבוננות דהיינו מורא רבו שירא מעצם המציאות שלו שרואה לפניו אדם גדול ומתפעל ויש יראה גדולה שנובעת מהתבוננות בחי' חב"ד שהיא יראה מדבר הנעלם ממנו ורק מכא התבוננות משיג את מציאותו עד כדי לירא ממנו.

לה **אמנם יש בחי'** כזו כי המציאות היא שכל אדם תחילת יראתו היא מאב ואם ואח"כ תחיל ללמוד ויש יראה מרב ואח"כ נעשה בר דעת להיות ירא יראת שמים. ונראה עוד שג' מדרגות אלו מביאות זו לזו כי יראת אב ואם היא בעיקר יראת העונש ויראת רב היא כבר יותר בבחי' הערכה בחי' יראת רוממות. אבל יראת שמים היא יראת רוממות מדבר נעלם שזו כבר השגה. עיין ברכות דף כח: - כשחלה רבי

לכן מוכרח שהיראה שעליה מדבר רבינו כאן שצריכה להתפשט בג' קוין הכוונה ליראת שמים. כי באמת גם יראת הרב ויראת אב ואם הם מחמת יראת שמים כלשון הש"ע סימן רמ ויירא מן המלך מלכי המלכים שציווהו בכך. ועוד איתא בגמ' קדושין השווה מורא אב ואם למורא שמים, וכ"ש מורא רב דאיתא בגמ' (פסחים קח). מורא רבך כמורא שמים וכן דרשו שם בב: את ה' אלקיך תירא לרבות ת"ח/ל"ו.

אלא שיש מדרגות ביראה, דהיינו שיראת שמים נמוכה מכונה מורא הבן מאביו ואמו, כי היא גם סברא/ל"ו ואינה צריכה התבוננות כל כך והיא חיוב גם בלא התפעלות כלל. והיא בחי' יראת נשים ורוב החרדים שהיא בחי' מצוות אנשים מלומדה מצד ההרגל דהיינו בחי' נה"י.

אבל מורא התלמיד מרבו היא התפעלות מגדולת רבו. אלא שכיון שהוא רואה ושומע אותו בחושיו בקל בא להתפעלות ממנו. והיא מדרגת ת"ח ומעטים זוכים שיהיה להם רב כזה שיראים ממנו יראת הרוממות.

אבל מורא שמים היא רק השגה, ע"י חב"ד וצריך דעת גדול כדי לעורר את הלב להתפעלות. ויראה זו בחי' יראת צדיקים.

ואע"פ שכאמור אצל כל אחד יש בחינה מכל אחת מהג' אבל בכלליות להבנת הבדל היינו כנ"ל/ל"ח. וממה שרבינו מבאר שצריך שתתפשט היראה בכל הקומה דהיינו בכל ג' הקוין משמע שמדבר במי שכבר זכה למורא שמים לפי בחינתו, שאין זו שלימות עד שתתפשט יראתו גם במדרגות הנמוכות יותר. וצ"ע.

עוד מבאר רבינו שהג' קוין של יראה הנ"ל כל אחת צריך שתייהיה כלול בג' ומבאר כיצד דהיינו שיראת הרב צריך שתייהיה כלולה בכל החכמה בינה ודעת שלו.

ויראת התלמיד מהרב צריך שתהא נמשכת בכל ג' חלקי הלימוד שמקבל ממנו שהם ג' קוין כמבאר בגמ' שבת פח שהתורה נקראת משולשת, ובפשטות הכוונה לתורה נביאים כתובים, שכידוע תורה בתפארת ונביאים בנו"ה וכתובים במלכות, דהיינו התפשטות מחג"ט/ל"ט שהיא עיקר מדרגת יראת התלמיד למטה עד המלכות. אמנם יש גם מפרשים שם בגמ' שהכוונה לתורה שבכתב ובע"פ והנסתר. ולפ"ז הם ג' קוין שכוללים את כל התורה כולה שמקבל מרבו.

ונראה הכוונה ליראה הנובעת מהתפעלות מגדולת הרב בכל אחד מג' חלקי התורה/מ"ב.

וכן יראת בן מאביו ואמו צריך שתתפשט בג' קוין ובוה מאריך רבינו ביותר (אולי כיון שהיא מדרגת הרגלין ששם הכלי גדול ואור מועט) שצריך שתתפשט היראה בבחי' נחלת אבות, דהיינו כל ממונו של האדם (ממון דייקא הנקרא רגלין כמבואר בפסחים קט"ו/מ"א) ואת כל היקום אשר ברגליהם זה ממונו של אדם) כמבואר בגמ' (ב"מ מב). שצריך לחלק את הממון לג' דהיינו שליש במשא ומתן להרויח ושליש שמור בקרקע/מ"ב ושליש בידו להוצאות שוטפות או לצדקה/מ"ג. והם כנגד ג"פ עשירות הנזכרת בתורה. בסודם ורחל ולאח ושקלים.

יוחנן בן זכאי נכנסו תלמידיו לבקרו... אמרו לו רבינו ברכנו אמר להם יהי רצון שתהא מורא שמים עליכם כמורא בשר ודם אמרו לו תלמידיו עד כאן אמר להם ולואי תדעו כשאדם עובר עבירה אומר שלא יראני אדם.

ואולי אפ"ל שבאמת רק בסדר הזה אפשר להגיע לזה דהיינו רק מי שירא מאביו ואמו ועוד גם מרבו אזי יכול להגיע גם ליראת שמים שהיא מורכבת משלשת וצ"ע.

^ל כמבואר שו"ע יורה דעה – סימן רמב (א) חייב אדם בכבוד רבו ויראתו יותר מבשל אביו: וכן כבוד אב ואם אע"פ שהוא גם סברא, מפורש שהיא מחמת יראת השמים ע"ש סימן רמ סעיף ג' – עד היכן מוראם, היה הבן לבוש חמודות ויושב בראש הקהל, ובאו אביו ואמו וקרעו בגדיו והכוהו על ראשו וירקו בפניו, לא יכלים אותם אלא ישתוק ויירא מן המלך מלכי המלכים שציווהו בכך: עוד עיין קדושין דף ל' סוף עמוד ב' השווה הקב"ה מורא אב ואם למורא שמים וכו'.

^{לז} עיין בזה מנחת אהרן עה"ת ריש פרשת לך לך פלפול בזה לגבי אברהם אבינו שנפטר מכבוד אביו.

^{לח} אולי בבחי' נמוכה יש לומר כי במורא שמים אדם יכול לרמות את עצמו אבל במורא רבו חייב לשמוע בקול רב וזה קשה יותר וכן מורא אב ואם עוד יותר קשה כיון שליבו גס בהם.

^{לט} מה שהם חג"ת ביאר הריצ"ח (ס' מט 27) דהיינו כל מצוות עשה שהן קו החסד ולא תעשה בקו הדין ועצם התורה בתפארת

^מ כי תורה מביא יראה עיין קידושין דף לא. – וגלוי וידוע לפני מי שאמר והיה העולם שהבן מתיירא מאביו יותר מאמו מפני שמלמדו תורה לפיכך הקדים הקדוש ברוך הוא מורא האם למורא האב.

^{מא} פסחים דף קט. – עשר שמור לבעליו לרעתו אמר רבי שמעון בן לקיש זו עשרו של קרח (שנאמר) ואת כל היקום אשר ברגליהם אמר רבי אלעזר זה ממונו של אדם שמעמידו על רגליו.

^{מב} מובא ז"פ בלקוטי מוהר"ן תורות – כג, לא, מא, מז, סט, קפ, ופא תנינא.

^{מב} עיין מהרש"א שם שני פירושים או כמבואר שם שלממון אין שמירה אלא בקרקע או שהכוונה לקנות קרקע שבזה נשמר כספו ביותר כי קרקע אינה נגזלת.

^{מג} רש"י פירש שמא תודמן לו סחורה לקנות וצ"ע לכאורה זה מו"מ הנ"ל ומהרש"א כתב שיהיה לו מעות אם יצטרך ודבריו אפשר לפרש כנ"ל דהיינו להוצאות שוטפות. אמנם העיין יעקב שם כתב שבידו הכוונה שיהיה מזומן אצלו לצדקה.

שלש קוין, היינו בחי' אורייתא תליתאה (שבת פח) א דהיינו תורה שיש בה שלשה חלקים המקרא הוא תורה נביאים כתובים וכן בכלליות יש בה שלש דהיינו תורה שבכתב ותורה שבע"פ ונסתר, וצריך לבוא למורא רבו ע"י התפעלות מגדולתו בכל אחד מג' חלקי התורה:

ויראת הבן שהוא מורא אב ואם¹, **צריך להמשיכה בבחי' נחלת אבות** דהיינו בכל הקשור לממונו, **בחי' (משלי יט) א** **בית והון נחלת אבות** דהיינו שמנהג העולם שאדם יורש מאביו ואמו בית וממון. ורבינו מכנה את הממון נחלת אבות כי רוצה לומר שמדרגת היראה הנמוכה שהיא בחי' מורא אב ואם, היא בחי' רגלי היראה, עיקר הבטוי שלה הוא בממון שגם הוא נקרא רגל². **וצריך השיתפוט היראה יראת שמים על כל חלקי עשירות שהם נחלת אבות כנ"ל**. **דהיינו בחי' שלש קוין, דהיינו בחי' מאמר חז"ל (ב"מ מב.) א** **לעולם ישלש אדם מעותיו שליש בפרקמטיא** דהיינו משא ומתן דהיינו ממון המכניס ממון **ושליש בקרקע** ממון שמור לשעת הצורך³ **ושליש בידו** להוצאות ביתו או לצדקה. והם בחי' בית הון ואשה. בית זה קרקע והון זה מו"מ ואשה זה בידו שצריך לפרנסה להשלים אורה כמבואר בתורה סט.

^א **רוב המפרשים פ'** דהיינו תורה נביאים כתובים ולפ"ז הכל מדבר רק במקרא, אמנם יש גם שמפרש דהיינו תורה שבכתב ובע"פ והנסתר. ונראה שהם בחי' חב"ד כי המקרא הוא חכמה שמקבל מבחוץ, ותורה שבע"פ היא הבנת המקרא דהיינו בינה, ונסתר הוא דעת כי היא כפי מה דמשער בליביה (כי נסתר הוא מה שלא כתוב וא"א לכתוב).

^ב **מצוות היראה** מאב ואם להבדיל מכבוד אב ואם, היא כל מה שאסור לעשות הוא מחמת יראה, וכל מה שחייב לעשות הוא מחמת הכבוד, וכמבואר **בש"ע יורה דעה** – סימן רמ (ב) איהו מורא, לא יעמוד במקומו המיוחד לו לעמוד שם בסוד זקנים עם חביריו, או מקום המיוחד לו להתפלל, ולא ישב במקום המיוחד לו להסב בביתו, ולא סותר את דבריו ולא מכריע את דבריו בפניו, אפילו לומר נראין דברי אבא, ולא יקראנו בשמו, לא בחייו ולא במותו, אלא אומר: אבא מארי. היה שם אביו כשם אחרים, משנה שם, אם הוא שם שהוא פלאי שאין הכל רגילים לקרות בו. אבל שם שרגילין בו מותר לקרות אחרים שלא בפניו (טור).

שם סעיף (ג) עד היכן מוראם, היה הבן לבוש חמודות ויושב בראש הקהל, ובאו אביו ואמו וקרעו בגדיו והכוהו על ראשו וירקו בפניו, לא יכלים אותם אלא ישתוק ויירא מן המלך מלכי המלכים שצויהו בכך:

שם סעיף (ד) איהו כבוד, מאכילו ומשקהו, מלביש ומכסה, מכניס ומוציא. ויתנו לו בסבר פנים יפות, שאפילו מאכילו בכל יום פטומות והראה לו פנים וזעפות, נענש עליו: הגה – וכן להיפך, אם מטחין אביו ברחיים, וכוונתו לטובה כדי שינצל אביו מדבר קשה יותר מזה, ומדבר פיוסים על לב אביו ומראה לו שכוונתו לטובה עד שיתרצה אביו לטחון ברחיים, נוחל עולם הבא (גמרא ורש"י פ"ק דקדושין וירושלמי). וישמשנו בשאר דברים שהשמש משמש רבו:

^ג **משלי פרק יט (יד)** **בית והון נחלת אבות ומידוד אשה משפלת:**

ביאור הגר"א – כי ג' דברים צריך האדם דירה וצרכיו ואשה כמ"ש די מחסורו אשר יחסר לו ואמרו ז"ל די מחסורו זה בית, אשר יחסר זו צרכו, לו זו אשה, ובית וצרכו יכול אביו להנחילו ויכול להרבות לו כבוד ביתו והונו כמ"ש בית והון נחלת אבות אבל אשה משכלת אין ביד אביו להנחילו אלא מה' אשה משכלת.

ענין זהר ח"א נב. מבאר פסוק זה – שממון האיש הוא או מאבותיו או בזכות אשתו. ע"ש.

ועיין תורה סט שהאשה שרש העשירות כמבואר שם שמאור נפשה נמשך העשירות לבעלה ולכן צריך תמיד להשלים אורה ע"י הפרנסה כמבואר שם.

וענין זהר ויחי רכט. שמבאר שהכל מהש"י אלא שלפעמים משפיע בית והון דרך ירושה מאביו ולפעמים משפיע ישר לאדם ומבאר שם שגם אשה זיווג ראשון היא נחלת אבות ע"ש.

וענין תורה סט סוד הירושה – וזה בחינת ירשה ששני לבינים. כי בשפהרות יוצאין. לפעמים עדין צריכים לענפיהם לינק מהם כנ"ל. ועל כן בשנפטר, ואינם יכולים לינק עוד, כי נפסק הנזק האילן, על כן הם מקבלים ויוצאים הממון השני ליהם, להשלים אותם, והיא מקבלת השאר מה שאין לה לאורה, וזה בחינת הכתבה שנוטלת: ולפעמים אין צריכין הבנים לקבל עוד אור מהענפים, ואף על פי כן נוטלים ירשה. והו מבחינה אחרת, כי בשפהנים יוצאים לעולם, יוצא תכף עמהם בת זוגם, וממזנים, ובניהם, הינה, האילן והענפים והפרות, והאב מקבץ אותם. ועל כן אפשר שיהיה גם כן לאב ממון בשביל בניו, על ידי שמקבץ חלקי אור שלהם. ועל כן לפעמים הם נוטלים ירשה, אף שאינם צריכים לאמן, לקבל אור מענפיהם, אבל הם נוטלים ממון שלהם, שקבץ אביהם על ידם מחלקי אור שלהם. ובאמת לא היה ראוי לחלק הירשה בשנה, כי בודאי אינו שנה חלקי אותם. אבל אי אפשר למסר משפט זה לבית דין שלמטה, כי אין יודע חלוקים אלו, כי אם הידע תעלומות, והוא באמת מסדר אחר כך בראוי, ונוטל מזה ונותן לזה:

^ד **כנ"ל כמבואר בגמ' עה"פ** (בדברים הנאמר על ממנו של קרח) וכל היקום אשר ברגליהם, זהו ממנו של אדם המעמידו על רגליו.

^ה גם בדפדף ותולדו - שיתפשט, ובתולדו - שתתפשט, בתוצו ש(ת)יתפשט, בתשכס שתתפשט

¹ **בבא מציעא דף מב.** – גמרא בשלמא כולחו שלא שימר כדרך השומרים אלא צרן והפשילן לאחוריו מאי הוה ליה למיעבד אמר רבא אמר רבי יצחק אמר קרא וצרת הכסף בידך אף על פי שצורוין יהיו בידך ואמר רבי יצחק לעולם יהא כספו של אדם מצוי בידו שנאמר וצרת הכסף בידך ואמר רבי יצחק לעולם ישלש אדם את מעותיו שליש בקרקע ושליש בפרקמטיא ושליש תחת ידו.

ועי"ש מהרש"א שליש בקרקע היינו לטמון בקרקע או לקנות קרקע. ושליש בידו פירש המהרש"א שיהיה מצוי לו אם יצטרך מעות. והענין יעקב פירש שיהיה מצוי לו לתת צדקה.

² **צ"ע כי רבינו** שיבח מאד מדרגת הצדיקים שלא להלין אצלו ממון כלל אלא לחלק הכל לצדקה בכל יום ולבטוח בהש"י שיומין לו מכל צרכיו בכל יום וכן בזהר מאד מגנה את מי שדואג דאגת מחר.

ועפ"י הנ"ל שמורא אב ואם הוא בחי' נה"י שבקומת היראה, אפשר לומר שמו"מ וידו וקרקע כנגד נצח הוד יסוד, דהיינו שידו בחי' נצח שהוא בקו הימין והוא ממון שנותן לביתו ואשה, ובחי' שמאל זה ממון ששומר ולא נותן, ומו"מ בחי' יסוד בחי' כח התקשרות ממון שנותן ומקבל.

ושלשה חלקים אלו שיש בעשירות, הם כנגד שלשה פעמים עשירות שנזכר

בתורה. כי בכל התורה כולה לא נזכר עשירות כ"א ג"פ אלו. לכאורה צ"ע למאי נפק"מ מה שנזכר בתורה עשירות לעניין היראה הנ"ל, אמנם רואים לאורך כל התורה הזו שכל הבחינות בה מתחלקות לחלוקה של ג' ג', כי פתח בהתבוננות ועשירות ואריכות ימים, דהיינו ג' והשגתם היא ע"י יראה ששלמותה ג' קוין רב תלמיד וכן, וכל קו מג' אלו מתחלק שוב לג' כנ"ל. ועוד לקמן שופר שבו תקיעה שברים תרועה דהיינו ג' ובכל אחד מהם ט' כוחות, דהיינו ג' פעמים ג'.

דהיינו אצל סדום, כמ"ש (בראשית יד) כשנלחמו ד' המלכים בחמישה וכבשו את סדום ולקחו בשבי את לוט, ואברהם רדף והצילו ואת רכוש סדום, וכשביקש מלך סדום תן לי הנפש והרכוש קח לך, ענה לו אברהם אם מחוט ועד שרוך נעל ואם אקח מכל אשר לך ולא תאמר אני העשרתי את אברם.

ואצל רחל ולאה, כמ"ש בפרשת ויצא כשציווה הש"י את יעקב אבינו לחזור לארץ ישראל קרא יעקב לנשיו רחל ולאה לשדה לומר להם שרוצה לברוח מלבן כפי שציווה אותו הש"י ואז סיפר להם שלבן ובניו אומרים שמשלהם לקח את עשרו וענו לו רחל ולאה (שם לא) כי כל העושר אשר הציל אלקים וכו' לך מאבינו, לנו הוא ולבנינו.

ואצל שקלים כ"ש שכל אחד מישראל יתן מחצית השקל לקרבן התמיד (שמות ל) העשיר לא ירבה.

כי שליש שבפרקמטיא דהיינו משא ומתן, הוא כנגד העשירות שנזכר אצל סדום. כי בסדום שהיו בתכלית נפילת ופגם היראה **כתיב (איוב כח) הַנְּשַׁפְּחִים מִנִּי רֶגֶל** ופרשו בסנהדרין קט.ט/ שאנשי סדום אמרו בואו נשתכח תורת רגל מארצינו. הפשט שמנעו מעוברי דרכים לבוא אליהם, ורבינו מבאר שתורת רגל היינו מו"מ **כי הם רצו לבטל המו"מ [י']**, שהוא בחי' רגל בחי' יציאה לחוץ, **כמ"ש (דברים לג) שמח זבולון בצאתך [י']** כי רגל היינו כח ההליכה והיציאה לכן נרמז המשא ומתן בלשון "רגל" ובלשון "צאתך" כי נעשה ע"י שיוצא מעצמו ומביתו להרויח, **על כן צריך דווקא מו"מ באמונה כדי להשלים את היראה. וזהו שליש שבפרקמטיא :**

ושליש שבקרקע, הוא כנגד העשירות שנזכר אצל רחל ולאה. כי באמת עיקר העשירות הוא רק בשביל התבוננות ולזה א"צ את הממון עצמו אלא בבחי' התגרות בתאות ממון ושבירתה עד שיבוא להיות שמח בחלקו כאילו יש לו כל הון דעלמא כנ"ל. **אבל בלא זה, העשירות הוא רק בשביל נשים וקטני הדעת כמותן. וזהו שאמרו רחל ולאה ליעקב כנ"ל (שם) [י'] כי כל העושר אשר הציל אלקים מאבינו לנו הוא ולבנינו, היינו שכל העשירות הוא רק בשביל נשים [י'] וקטני הדעת כמונו, אבל [י'] ואתה"י כל אשר יאמר אליך אלקים עשה הפשט שם שתעשה**

^ח **איוב פרק כח (ד) פרץ נחל מעם גר הנשפכים מני רגל דלו מאנוש נעו:** (ה) ארץ ממנה יצא לחם ותחתיה נחפץ כמו אש: **פרש"י** – (ד) פרץ נחל – על סדום ועמורה נחלי אש וגפרית. מעם גר – ממקום שהוא נובע ונוגר. הנשפכים מני רגל – אלו אנשי סדום ששיכחו תורת רגלי אורחים מארצם שהיו משכיבים האורח במטה אם היה ארוך יותר מקטעין רגליו ואם היה קצר מאריכין אותו כך מפורש באגדה. דלו – ע"י פריצת נחל זה ומאנוש נעו:

^ט **סנהדרין דף קט.** תנו רבנן אנשי סדום לא נתגאו אלא בשביל טובה שהשפיע להם הקדוש ברוך הוא ומה כתיב בהם ארץ ממנה יצא לחם ותחתיה נחפץ כמו אש מקום ספיר אבניה ועפרות זהב לו נתיב לא ידעו עיט ולא שזפתו עין איה לא הדריכוהו בני שחץ לא עדה עליו שחל אמרו וכי מאחר שארץ ממנה יצא לחם ועפרות זהב לו למה לנו עוברי דרכים שאין באים אלינו אלא לחסרינו [מממונן] בואו ונשכח תורת רגל מארצנו שנאמר פרץ נחל מעם גר הנשפכים מני רגל דלו מאנוש נעו.

פרש"י – הוכי מאחר שארץ ממנה יצא לחם – שיש לנו שיפוע לחם למה לנו עוברי דרכים:

^י * סנהדרין קט. (ע"ש ובפרש"י שאמרו כיון שיש לנו שפע לחם למה לנו עוברי דרכים)

^{יא} **דהיינו ממה** שרצו למנוע עוברי דרכים היא השפע מבואר שגם לא רצו משא ומתן שכיון שאין להם צורך בו אינו אלא לצורך זולתם, ונמצא מחסר מהם.

^{יב} ויאלה הוא כח הנגלן (נ"י הם כח ההליכה)

^{יג} בראשית לא טז

^{יד} **בתורה טט** מבואר שכיון שהממון שלו נמשך מאור נפשה לכן צריך לחזור ולהשלים אורה תמיד ע"י הממון אבל כאן כולל כל קטני הדעת משמע שהעם מצד שאין בכחם לזכות להתבוננות לכן נצרך להם הממון הגשמי.

^{טו} סוף הפסוק הנ"ל

מצות ה' לחזור לארץ, ורבינו דורש **דהיינו שאתה צריך להעשירות בשביל התבוננות בגדולת ה' דהיינו שאמרו לו אתה אינך נצרך כלל לממון הגשמי אלא לנו ולבנינו קטני הדעת שלא זוכים להתבוננות, וראוי שיתן לנו נדוניה כמנהג העולם שאנו בנותיו. וכנגד זה הממון הגשמי הוא בחי' שליש שבקרקע, בחי' (סנהדרין עד ע"ב/ו) אשה קרקע עולם** וזהו שנקטו חז"ל בעצתם על שמירת הממון בלשון קרקע לרמוז שהוא לצורך האשה הנקראת קרקע : **ושליש בידו** להוצאות ביתו ולצדקה כנ"ל, **הוא כנגד העשירות שאצל שקלים** דהיינו מחצית השקל שכל אחד מישראל נתן להשתתף בקרבנות הציבור. **שנאמר שם [י"]** שמצות נתינת מחצית השקל היא **לכפר על נפשותיכם** דהיינו שהוא ממון לקיום הנפש, **בחי' (איוב יב) אשר בידו נפש כל חי ורוח כל בשר איש** רמוז שהנפש קיומה תלוי בבחי' יד וזהו שליש בידו. דהיינו שהוא ממון לקיום נפשו ונפש בני ביתו וכ"ש לפירוש הנ"ל שהכוונה לצדקה שהיא ממש כופר נפש :

אות ה

אחרי שנתבאר שיראה היא ע"י התבוננות דהיינו שכל/יט. עתה יבאר שהיראה תחילה היא בעיבור דהיינו מוחין דקטנות בחי' דינים. וכפי שיבאר לקמן באות ו' שצריך לזה לעורר ישנים. ושינה היא מוחין דקטנות פגם היראה (יראה נפולה דינים) כי א"א לו להתבונן כנ"ל. וכיון שבבחי' שינה אזי היראה בבחי' עיבור הרי שהתגלות היראה היא ע"י לידה.

ועומק העניין הוא שהתלמיד בעצמו המתעורר לשמוע את הרב ע"י ספורי מעשיות ונעשה מדבר בדבורי אמונה עד שזוכה לשלימות האמונה דהינו בטחון בחי' עיני כל אליך ישברו בחי' הסתכלות אליו ית' שויתי לנגדי תמיד ע"י מוליד בליבו התפעלות מדת היראה השלימה ונעשה בריה חדשה וכמו שנולד מחדש, כי ביראה תלוי הכל/כ.

מה שהלידה היא לידת היראה הוא גם העניין שבכל לידה מתעורר יראה גדולה וכל המציאות של לידה היא באופן של דינים ודמים וגבורות דהיינו קושי הלידה וחבלי הלידה והפחד שנופל על היולדת עד שכך היא נקראת חלה (בישעיהו נד מכנה את העקרה לא חלה) והיא המשל ליראה כמ"ש חיל כיוולדה.

עוד מבואר כאן חידוש שלפי אורך זמן העיבור כן היראה הנוולדת היא גדולה יותר, כי ככל שארך זמן המונע כך התגברות היראה כשסר המונע. (דהיינו שאינו כבדקא דמיא (חולין טז). אלא כחץ מקשת). ועיין לקמן אות ח' שגם בעניין הדיבור שקודם ליראה מבאר רבינו שכיון שקדום שנעשה מדבר היה כח הדיבור שבו עצור לכן כשנעשה שומע וע"י מדבר יוצא הדיבור בכח גדול ודייקא ע"י שהדיבור בכח אזי כשבא לכלי ההולדה אזי הוא מוליד יראה. והביאור כי מגדול האמת שמתגלה לו כשמתעורר נעשה מדבר באמונה בכח גדול עד שבא לאמונה ובטחון וכ"כ מרגיש מציאותו ית' לפניו עד שבא ליראה עצומה. מה שמכנה את הישן עקרה ולא עיבור נראה לי כי כשמתעורר ובא לשכל זה הריון והיינו פקידת העקרה וזמן ההתבוננות זה עיבור/כא, וכשבא ליראה בפועל זה הלידה.

^ט גם בדפוס ותלד - ואתה כל אשר יאמר אליך אלקים, בלוח"ת תלד - ואתה כל אשר אמר אלהים אליך, ומתלד - אתה ועתה כל אשר אמר אלקים, ומתצו - אתה, ועתה כל אשר אמר אליך אלקים (בפסוק כתוב ועתה כל אשר אמר אלהים אליך)

^י **מבואר שם** שאשה פטורה על עריות מאונס אם לא משתפת פעולה, כי אז נדונת כקרקע עולם הנפעלת ולא פועלת. ואין לחייב נפעל מאונס.

^י שמות ל' טז

^{יט} **צ"ע הרי מצאנו** נשים עם יראה גדולה הרי שא"צ שכל ליראה. והכי נמי באמונה מצינו שדייקא נשים לא נתנו והב בחטא העגל. ומאידך מבואר בתורה רנה שרבונו אמר שאמונה בלא שכל אפשר ליפול ממנה. ונ"ל כי חטא העגל היה במהלכי שכל וזה לא מדבר ללב האשה אבל היכן שמדברים אל ליבה כגון בחטא אדה"ר תאווה הוא לעינים וכן ע"י שנותנים לה כבוד בקל אפשר לפתות אותה. ומה שמצינו נשים שמסרו נפשן על קדוש ה' זה עניין אחר כמבואר בתורה פ' שזה מכח נקודת היהדות פנימית שיש בכל יהודי ע"ש. **ועיין תורה סב** שלאמונה צריך המון שכל כי עד שזוכה לתרץ את כל הקושיות שיש להן תירוץ אזי לא יודע לענות לאפיקורסות שבלבו לכן מצווה גדולה לחדד השכל ע"ש כי בלא זה אין אמונתו שלימה. והכי נמי יראה היא התבוננות גדולה מאד כמבואר לעיל שמורא שמים הוא ע"י התבוננות דייקא. ואמונת ויראת הנשים אע"פ שרבינו שיבח אותה היא נפלאה עד שצריכה לעמוד בנסיון פיתוי המדבר אל הלב.

^כ **וכן מבואר גם בתורה קפה** - איתא בזהר (ויקרא ד:): 'כד ישרא'ל אשתלמו בעובדיהו כביכול שְׁמָא קדישא אשתלם' וכו', ועקר השלמות היא היראה, כמו שכתוב (דברים י): "מִהָ ה' אֱלֹקֶיךָ שׂוֹאֵל מֵעַמְּךָ כִּי אִם לִירְאָה", וְעַל כֵּן נִקְרְאָת יִרְאָה סוּף דָּבָר, כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב (סוף קהלת): "סוּף דָּבָר הִכָּל נִשְׁמָע אֶת הָאֱלֹהִים יִרְאָה", כִּי הִיא שְׁלֵמוֹת כָּל הַדְּבָרִים:

^{כא} **עיין לקמן שמרגע** שמעוררים אותו עד שמתעורר נמשך זמן. ולפ"ז לכאורה ההתעוררות דהיינו הפקידה עצמה היא בשני שלבים עד שבא להתבוננות.

עוד מה שנקרא פקידת עקרות כי הישן הוא מוחין דקטנות בחי' קטן שאינו מוליד אוי הוא כמו עקר וכשמתעורר נעשה בחי' גדול שיכול להתבונן ולבוא ליראה ורק אז יכול להוליד במעשיו כבוד שמים.

והתגלות היראה הוא על ידי פקידות עקרות כי צריך ללדת את היראה, וקודם שבא ליראה הוא בבחי' "עקרה לא ילדה" (ישעיה נד א') והפקידה היינו הריון בהחבא ע"י סיפורי מעשיות שנעלם בהם השכל והם בחי' גניבת דעת כמבואר בלק"ה גניבה א' ורק בהעלם פוגעת התורה דעתיקא הנעלמת בהם ומכה בלב ומעוררו להיות שומע ועי"ז למדבר עד שבא לבטחון ומוליד יראה כמבואר לקמן. דהיינו שמרגע שמעוררים אותו עד שבא ליראה הוא זמן הריון דהיינו שהיראה עדיין בבטן הבינה ועי"י שמתבונן/כ"י ומדבר באמונה במציאות רוממותו ית' ה"נמצא מאד" (תהלים מז ב') בא להתפעלות הלב דהיינו לידת היראה. אבל קודם הפקידה הוא בבחי' שינה, וישן אינו מתבונן, ממילא אינו ירא, וממילא אינו בבחי' יראה תוסיף ימים הנ"ל.

כי על ידי לידה נתגלה יראה נ"י, בחי' (תהלים מח) רַעְדָה אֶחְזָתֶם שֵׁם חֵיל פִּיּוֹלָדָה הפשט שם שדוד המלך מדמה את היראה של המלכים שבאו לכבוש את ירושלים מהש"י ליראת היולדת מהלידה, עד שכך היא נקראת חלה/כ"י (שכידוע ומבואר בגמ' שבשעת הלידה היא סכנה גדולה וקרוב למיתה מאד כמבואר שם אחד המשלים נפל תורא חדר לסכינא (שבת לב.)). ורבינו דורש שאחזה אותם היראה והדינים של הלידה בעצמה **כי על ידי הלידה יוצאין דמים וגבורות שהן בחי' יראה** וזה רמז שהלידה היא לידת היראה. **ובפרט כשנפקדה עקרה** דהיינו מי שלא היה לו יראה זמן רב, **שהיו הדמים והגבורות נעצרין כל כך עד עתה. על כן אחר כך כשיוצאין נתגלה היראה ביותר. וכפי הלידה כן התגלות היראה. כי כשנפקדה עקרה אחת, נתגלה יראה. וכשנפקדו הרבה עקרות נתגלה היראה ביותר. וזה בחי' חֵיל פִּיּוֹלָדָה**, כפי הלידה כן התגלות היראה. ועל כן בר"ה הי' פקידות יצחק {ר"ה יא.}, שהוא דהיינו יום ראש השנה וכן יצחק אבינו הם תוקף התגלות היראה מאד, בחי' פחד יצחק נ"י/כ"י. **כי כשנפקדה שרה נפקדו כמה עקרות עמה, כשארז"ל (מ"ר בראשית פ' נג נ"ט) ולכן נתגלה אז יראה בתוקף גדול עד שיצחק מכונה פחד יצחק** כי זכה עי"ז להיות מרכבה למדת הגבורה הקדושה/ל.

וזה בחי' מה שאמרה שרה אחרי לידת יצחק (בראשית כא) כי ילדתי בן לזקוניו דהיינו שבדבריה אלו רמזו עניין הנ"ל שע"י יראה זוכים לאריכות ימים בחי' זקן דקדושה, **כי על ידי לידת יצחק, שהוא התגלות היראה, על ידי זה נמשך אריכות ימים, בחי' זקן כנ"ל, בבחי' יראת ה' תוסיף ימים כנ"ל :**

אות ו

ונראה לבאר שע"י סיפורי מעשיות מאירים לו מקיף ומקיף כידוע פונה אל הלב ומכח זה מקבל כח רצון אליו ונכסף להפנים את השכל עד שזוכה בו ומתחיל להתבונן בו עד שמתעורר על ידו ליראה במידות. וצ"ע אולי הארת המקיף הוא עיבור והיראה בפועל היא הלידה וכנ"ל. דהיינו שההפנמה עד היראה בפועל הם עניין אחד.

כ"י עיבור הוא בחי' הבוק הטיפת חכמה בבינה אמא עילאה וכל זמן שמתבונן עד שבא ליראה הוא זמן העיבור עד שמתגלית היראה במידות זו הלידה.

כ"י עיין תורה סז אות ו' ההולדה ע"י יראה

כ"י כמ"ש בישעיה פרק נד (א) רְנִי עֶקְרָה לֹא יִלְדָה פֶּצְחִי רְנָה וְצִחְלִי לֹא חָלָה כִּי רַבִּים בְּנֵי שׁוֹמְמָה מִבְּנֵי בְעוֹלָה אֲמֹר יְדוֹד:

פרש"י – (א) רני עקרה – ירושלים אשר היתה כלא ילדה. לא חלה – לשון לידה הוא שהיולדת על ידי חיל וחבלי יולדת.

^{כ"י} בתולד ומתולד - כיולדה

^{כ"י} בתולד – פקידות, ומתולד – פקידת (וצ"ע כי בהמשך שנפקדו כמה עקרות אפשר שבכוונה כתב פקידות)

^{כ"י} * בראשית לא טב

כ"י בראשית פרק לא (מב) לֹוִלִי אֱלֹהֵי אָבִי אֱלֹהֵי אֲבֹרָהֶם וּפְחַד יִצְחָק הָיָה לִי כִּי עָתָה רִיקָם שְׁלֹחַתִּנִי אֶת עֲנִי וְאֶת יָגִיעַ כְּפִי רָאָה אֱלֹהִים וַיִּזְכֹּךְ אֶמְשׁ:

שם (נג) אֱלֹהֵי אֲבֹרָהֶם וְאֱלֹהֵי נַחֲוֹר וְשִׁפְטוֹ בִּינִינוּ אֱלֹהֵי אֲבִיהֶם וַיִּשְׁבַּע יַעֲקֹב בְּפָחַד אֲבִיו יִצְחָק:

^{כ"י} פסקא ח'

ל ספר הליקוטים להאריז"ל – פרשת חיי שרה – בזמן שהיה אברהם בן פ"ו שנים, כמנין אלהים, כי אז עדיין השמרים היו מעורבים בסוף היין, וכשנולד ישמעאל יצאו עמו. ואחר כך נימול אברהם עצמו, ונשאר טוב בלבד, שהיא מדת הדין בלי שמרים. ואח"כ נולד יצחק, שהוא מדת הדין הנקרא פחד יצחק, שם אלהים הנוכח, טוב בלא רע. (עד כאן הועתק מספר עץ הדעת מהרח"ו)

וזה לשונו שם – אף לא כל אדם זוכה לזה שיהיה למודו עולה להשכינה, כי לזה צריך שיהיה אדם יקר ושיהיה למודו רק להשכינה, הינו לאוקמא שכינתא מעפרא, ולא כל אדם זוכה ללמוד זה, ואף אם לומד ביראת שמים, וגם אם אומר שלמודו לאוקמא שכינתא מעפרא, עם כל זה מי יודע אם ראוי לכך שיהיה למודו להשכינה, וכשאינ למודו עולה להשכינה, אזי בשהתורה יוצאת, ואי אפשר לה לעלות אל מקום מכונה,

כי עיקר החיות הוא השכל, כמו שכתוב (קהלת ז') החכמה תחי' לואת בעליה וליראה צריך חיות דהיינו חכמה ושכל ובלא זה הוא בחי' מת כי שינה היא א' בשישים ממיתה (ברכות נו:). **וכשהעבודה היא עם שכל, משימין בה חיות שתוכל להתעלות. אבל כשנופל לבחי' מוחין דקטנות, בחי' שינה בחי' מיתה, אין יכול להתעלות למעלה** כי "לא המתים יהללו י-ה" (קטו יז) אלא "חי חי הוא יודך" (ישעיה לח יט).

ויש שנפלו לבחי' שינה על ידי תאוות ומעשים רעים כי אין אדם עובר עבירה אלא א"כ נכנס בו רוח שטות (סוטה ג.).

ויש שהם אנשים כשרים/לז' ערליכער דהיינו איש כשר ירא שמים ויפנים אשיינער יוד, **רק שנפילתם הוא על ידי אכילה** ואין הכוונה לתאוות אכילה מגושמת דוה לא נקרא איש כשר ויפה/לח' אלא הכוונה שאין אכילתם בקדושה וטהרה כראוי. **כי לפעמים כשאוכל האדם מאכל שלא נתברר עדיין למאכל אדם [לט/מ] עיין תורה רסג (שני סוגי אכילה הגורמים לקדחת) והעניין מבואר בשיחות הר"ן קמג שיש אדם שאוכל מאכל אדם כבהמה בתאוה ויש אדם שאוכל כאדם בלא תאוה אבל המאכל הוא של בהמה כי לא נתבררו הנצוצות. ועיין תורה סב אות א' ועי"ש אות ב' שלברר המאכל צריך לאכול עם אמונה שלימה (וזה ע"י שמחדד את שכלו לתרץ כל הקושיות שיש עליהן תשובה וזה בעיקר ע"י לימוד פוסקים ועוד גם ע"י תענית מעלה את הדיבור מהקליפות ואזי הדיבור מלקט הניצוצות ואזי זוכה לדלג באמונה על הקושיות שאין עליהן תשובה. נמצא שלאמונה שלימה שעל ידה מתברר המאכל צריך דעת ואמונה ושתיהן בחי' אחת (כמבואר כל זה בלק"ה חלב ודם ד' ב') ועיין תורה רנה שאמונה בלא דעת בקל אפשר ליפול ממנה, על ידי זה נופל מוחו לבחי' שינה. כי כמו שבגשמיות, יש מאכלים שמרבים שינה/מא' גשמית, ויש שממעטים שינה. כמו כן ברוחניות, יש מאכלים שלא נתבררו שמפילין לבחינות שינה** דהיינו שכיון שלא אוכל בקדושה ובטהרה אזי נופל על ידם למוחין דקטנות וכמבואר בתורה יז אות ג' שביטול הכסילות (שמסתיר את הצדיק שרק ממנו אפשר לקבל יראה ואהבה) זה ע"י אכילה בקדושה. **וכשאוכל בקדושה ובטהרה** אזי אדרבה זוכה לשכל עיין תורה יז אות ג' ע"י אכילה בכשרות נכנע הכסילות ונתרומם השכל, **אזי הוא בחי' לחם הפנים [מב] דהיינו אכילה שעל ידה נעשה פנים בפנים עם הקב"ה (עיין ריש תורה סב) שזו הייתה מעלת אכילת לחם הפנים בבית המקדש (שבכל מוצאי שבת היה מתחלק למשמר היוצא ולמשמר הנכנס, כל כהן קיבל חתיכה קטנה מלחם הפנים שהוחלף בחדש. כי היא אכילה שעל ידה בא ל"החכמה תחיה" בבחי' "לא על הלחם לבדו יחיה האדם כ"א על מוצא פי ה' דהיינו ניצוץ קדוש המלוכלך בו, שעל ידו זוכה לחכמה וחיות דקדושה דהיינו לשכל שעל ידו זוכה לפנים דהיינו שכל פנייתו רק אליו ית'.**

^{לז} בתולד - תחי' וכו'. וכשהעבודה (ותיבות את בעליה נמחק)

^{לז} **צ"ע פירוש איש כשר.** עיין שיש"ק ח"א שפט ערליכער יוד. עיין חיי מוהר"ן סימן שנח שאיש כשר הוא לא צדיק גמור הנקרא גוטער יוד. וכן מבואר בתורה רלו. **ובתורה קטז תנינא ועיין תורה עב** לפעמים בא לאדם הרהור תשובה, ונעשה פאותו שעה איש פשר. **ועיין סוף תורה קיב** ואמר לי אן, שעל ידי עצה זאת יכולין להיות איש פשר באמת כל ימי חי' (דהיינו ע"י העצה שיאחו תמיד במדת האמת וישתדל לדבר לפניו תמיד דיבור אמת שע"י יוצא מכל חושך כמבואר שם) **ועיין תורה עח תנינא** שאפשר להיות איש כשר ירא שמים בלא להיות למדן.

עיין בחיי מוהר"ן סימן שלג שצדיק אחד אמר על מוהר"ן שיהיה צדיק גמור (גוטער יוד) ורבנו הקפיד ואמר שהוא כבר צדיק (גוטער יוד) וצ"ע למה הקפיד אם בעצמו אמר שעכשו הוא רק צדיק ולא צדיק גמור. וצ"ע מדוע בשניהם נקט גוטער יוד ואעפ"כ בראשון תרגם צדיק גמור ובשני רק צדיק. וכנראה זה מענותותיה דמוהר"ן שלא רצה לכתוב על עצמו צדיק גמור. כידוע שחיי מוהר"ן נכתב על ידו. ועיין שם סימן תקעט שיחה זו שהיתה בין רבינו לרבי צבי אריה מאליק ושם הלשון שרצ"א מאליק אמר שיהיה צדיק ורבינו אמר שהוא כבר צדיק. **ועי"ש סימן שלה** שגוטער יוד הוא כינוי למנהיג ומפורסם דהיינו לאדמו"ר.

^{לח} **החילוק בין איש כשר לצדיק נ"ל עפ"י** המבואר בתורה ו' שנקרא בעל תשובה מרגע שמזמן עצמו לשוב, ואז אם תשובתו אמיתי שעושה כל שביכולתו אזי הוא איש כשר, אבל צדיק, נקרא כשכבר זכה לאפרסמון דהיינו לשבר היצה"ר הגשמי ע"י ג' בחי' תשובה הנזכר שם עד שהקב"ה עשה את ליבו חלל בקרבו כמבואר שם. אבל צ"ע א"כ מדוע נקרא ישן הרי אין יותר ער מבעל תשובה שמקיים המתן כראוי ע"י שעומד בכל הנסיונות. לכן נראה כוונת רבינו לאיש כשר בעל תשובה שלא בקי ברצוא, ולכן נעצר בתשובתו כשהגיע לאיזה מדרגה ולכן כיון שהוא ירא שמים ומקיים המצוות ביראת שמים נקרא כשר אבל כיון שלא מתחדש אלא נעצרה תשובתו נקרא ישן. וזה בחי' זקן דסט"א הנ"ל שהוא הפך הזקן דקדושה שתמיד מתחדש כנ"ל ריש אות ב'.

^{לט} **כמבואר בתורה סב** אות א' ובתורה רסג ושיחות הר"ן קמג

^מ **שיחות מוהר"ן** - אות קמג כי יש שני מיני אכילת הבהמיות. דהיינו שיש אדם שאוכל בתאוה גדולה כבהמה והמאכל הוא מאכל אדם, ויש אדם שאוכל כאדם אבל המאכל אינו מאכל אדם דהיינו שהניצוצות לא נתבררו כל כך שראוי לאדם, אלא הוא מאכל בהמה.

^{מא} **צ"ע דלא קאמר** שהרובי אכילה גורם לשינה בפועל ונ"ל כיון שלא הריבוי הוא הנושא כאן אלא האיכות.

^{מב} * שמות לה יג [עיין לעיל תורה לא אות ט']

כי השכל הוא הפנים, כמו שכתוב (קהלת ח') חכמת אדם תאיר פניו דהיינו שהחכמה מתגלית בפנים ומאירה אותן. ופנים היא מדת האמת כמבואר בתורה קצב/מ"ו ובתורה מז/מ"ד דהיינו שכל להיות פניו תמיד בבחי' שויתי ה' לנגדי תמיד שעי"ז בבחי' הכתוב (בתהלים) "ה' צלך" גם הש"י פונה אליו בהארת פנים.

אבל כשאין אכילתו בקדושה, אזי אובד פניו, היינו שמאבד את השכל, ונופל לבחי' שינה למוחין דקטנות שאז המדמה משתלט כמו בשינה.

כי צריך לאכול בקדושה שאז **עיקר המאכל הוא להחיות הלב** לב חי היינו עם שכל שעל ידו פונה ליבו אל הש"י. כי כשאוכל באמונה כנ"ל אזי מכח האכילה מאיר שכל גדול בבחי' מקיף המאיר בליבו הרגשת האמת, ובא עי"ז זה ליראה וכמבואר בתורה עז תנינא/מ"ו שהיראה נגשת לאדם בשעת האכילה דייקא, **כמו שכתוב (רות ג') ויאכל וישת ויטב לבו** אכילה שעושה את הלב טוב דהיינו טוב לשמים שבכל ליבו פונה אליו ית', וזה בחי' תיקון הברית בחי' אין טוב אלא צדיק (יומא לח:) כי תיקון ברית היינו תיקון קשר הברית עימו ית' (וזה גם בחי' טוב עין עיין תורה נד אות ד' שרע עין היא מיתת הלב), **וכמו שאמרו רז"ל (מ"ר בראשית פ' מח [מ"ו]) פתא סעדא דלבא** דהיינו שהאכילה פועלת על הלב לטוב או ח"ו לרע כנ"ל.

וכשאין המאכל מבורר, ואין אוכל אותו בקדושה ע"י שאין אמונתו שלימה כנ"ל, **אזי מביא רוע אל הלב** דהיינו בחי' רע לשמים דהיינו שלא בכל ליבו פונה אליו ית'. **ועל ידי רוע הלב** דהיינו שפונה ממנויות גם להבלי עוה"ז, **נתקלקל הפנים** כי פניו נעשות בחי' עורף, **כמו שכתוב (נחמיה ב')/מ"ד מדוע פניך רעים אין זה כי אם רוע לב**.

וכן להיפך מרוע הפנים הוא **בקשת הפנים דהיינו שיחזור ויבקש פניו, הוא תלוי בתיקון הלב, כמו שכתוב (תהלים כז) לך אמר לבי בקשו פני דהיינו שהלב אומר בקשו פני כי בו תלוי בקשת הפנים** כי הפנים הם הביטוי לנטיית הלב והלב כפי האכילה, שאם היא בבחי' וייטב ליבו אזי גורם לבקשת פנים ואם להפך אזי להפך גורם לבקשת דבר אחר וממילא הוא בעורף כלפי הש"י. **ועל כן לפעמים על ידי מאכל שאין מבורר, שעל ידו נתקלקל הלב, עי"ז אובד הפנים** נופל ממורא שמים כראוי, **ונופל לבחי' שינה. וצריך לעוררו משינתו :**

ואי אפשר לעוררו כי אם כשמתעורר מעצמו, כי צריך אתערותא דלתתא שיהיה חפץ בשכל וביראה. **רק כשמתעורר מעצמו** להיות רוצה להתעורר, **אם לא היו מעוררין אותו, היה נשאר ישן יותר.** וכיון שאע"פ שקצת התעורר עדין הוא בבחי' שינה **על כן צריך תיכף כשמתעורר,**

^{מ"ו} **תורה קצב** – ...וזה גם כן בחינות הנשמה, כי הנשמה היא בחינת השכל כמה שכתוב (איוב ל"ב): "ונשמת שדי תבינס", וכן מקבל פנים שלו, כי הדבור שהוא מדבר הוא אמת, ואמת הוא הפנים של כל הפנים דקדושה, בבחינות (תהלים כ"ד): "מבקשי פניך יעקב סלה", בחינות (מייכה ז): "תתן אמת ליעקב", נמצא זה שמקבל דבור מפי הצדיק מקבל פניו ושכלו ונשמתו, ונחקק ונצטרך בדעתו דמות דיוקנו של הצדיק שהוא הפנים והשכל והנשמה:

^{מ"ד} **עי"ש שמדת ואמת** שבי"ג תקוני דיקנא הם בפנים דהיינו תרי תפוחין הפנויים משער. ורק ע"י שזוכה להארה זו זוכה לאכילה בקדושה עי"ש.

^{מ"ה} **עיין תורה עז תנינא** – דע, שכל אחד מישראל, אפלו צדיק גדול, צריך שיהיה לו איזה צער בכל יום, וגם מי שדעתו יותר גדולה, צערו גדול ביותר, בבחינת (קהלת א): "יוסיף דעת יוסיף מכאוב". וההמתקה הוא על ידי אכילה בקדושה וביראת שמים, הינו, שעל ידי אכילה בקדושה, על ידי זה נעשה המתקה, שלא יתגבר הצער ביותר, חס ושלום, וגם שלא יהיה נשתלשל מן הצער, חס ושלום, השתלשלות אל הסטרא אחרא, שהיא דין קשה, חס ושלום: ועל ידי זה, הינו על ידי אכילה בקדושה, שעל ידי זה נעשה ההמתקה כנ"ל, על ידי זה נעשה הפה בבחינת קומת אדם, בבחינת (שמות ד): "מי שם פה לאדם", הינו שעושה ומשים הפה בבחינת קומת אדם. כי מי שאין אכילתו בקדושה, חס ושלום, אזי פיו הוא בחינת בעל חי ממש, אבל כשאוכל בקדושה, אזי משים את הפה לאדם, שנעשה מהפה בחינת קומת אדם כנ"ל. כי עקר היראה היא באה לאדם בשעת אכילה דייקא, בבחינת (רות ב): "לעת האכל גשי הלם", (כאשר דברנו מזה [במקום אחר] לעיל בסיומן ו אות י) 'אין הלם אלא מלכות' (ובחים קב), שהיא בחינת יראה, כמו שאמרו (אבות פרק ג): 'אלמלא מוראה של מלכות, נמצא שבשעת אכילה אזי באה היראה להאדם, (ובמבאר במאמר 'ויהי מקץ כי מרחמם ינהגם', שעקר האכילה והפרנסה נמשכת מלכות, שהיא בחינת יראה, עין שם היטב):

^{מ"ו} פסקא יא – פיתא מוניתא דליבא

^{מ"ז} **נחמיה פרק ב' (א) ויהי בחדש ניסן שנת עשרים לארתחשסתא המלך יין לפניו ואשא את היין ואתנה למלך ולא הייתי רע לפניו: (ב) ויאמר לי המלך מדוע פניך רעים ואתה אינך חולה אין זה כי אם רע לב ואירא הרבה מאד:** (ג) ואמר למלך המלך לעולם יחיה מדוע לא ירעו פני אשר העיר בית קברות אבתי הרבה ושעריה אכלו באש: (ד) ויאמר לי המלך על מה זה אתה מבקש ואתפלל אל אלהי השמים: (ה) ואמר למלך אם על המלך טוב ואם ייטב עבדך לפניך אשר תשלחני אל יהודה אל עיר קברות אבתי ואבננה:

להראות לו פניו שלמעלה משרש נשמתו, דהיינו אמת גבוה שעדין לא פגם בה, ולהלביש אותו בפניו שהיו לו ונפל מהם שנסתלק ממנו בשעת שינה, וזהו בחי' התעוררות השינה :

אחר שביאר שחסרון היראה נובע ממוחזין דקטנות דהיינו בחי' שינה ולכן כדי לזכות ליראה (שעל ידה באים לתיקוני עתיק בחי' זקן דקדושה שימיו ארוכים ע"י שעוצם עיניו מחזיו דהאי עלמא ומתחדש תמיד בעבודת ה') צריך להתעורר מהשינה.

ועתה יבאר כיצד מעוררים מהשינה. וזה ע"י שמגלים לו אמת בלבושי משלים דהיינו ספורי מעשיות, כי כיון שהוא בבחי' שינה א"א לגלות לו את האמת שנפל ממנה כמו שהיא, כי יכול להיבהל ממנה וליפול ע"י ליאוש, לכן מלבישים לו את האמת בסיפורי מעשיות.

ולכאורה צ"ע כיון שביאר לעיל שיש אנשים כשרים ויפים שנופלים לשינה ע"י תאוות אכילה מדוע לא אומר שבמה שפגם בזה יתקן דהיינו שיחזור בתשובה ויאכל בקדושה, וממילא יחזור לו המוחזין שנפל מהם. ורואים כאן שא"א להחזיר לו הפנים שנפל מהם אלא ע"י שמאירים לו פנים מגבוה יותר ולא מהמדרגה שפגם בה.

ויש בזה שתי מדרגות. כי האמת היא התורה שנקראת תורת אמת והיא מצד זעיר אנפין דהיינו משפטי התורה שעל פי הדין אמת של עוה"ז/מ"ו כל אדם נידון כפי מעשיו כמבואר בתורה העונש על כל עבירה וגם רמוז בה השכר מצוות העשה ושמירת הלואין. ותורה זו נקראת "בקרוב שנים" דהיינו בחי' תחת הזמן שהם שנות עולם. ויש ע' פנים לתורה/מ"ט הו"ו בחי' ז' מדות שכל אחת כלולה מעשר והם בחי' ע' שנים/ו.

ומי שנפל מאיזה פנים של התורה הזו, אזי יכול צדיק/נ"א לעורר אותו ע"י שמלביש לו את האמת שנעלמה ממנו בלבוש סיפור מעשה הנקרא "בקרוב שנים" דהיינו שנמשך מבחי' תחת הזמן. כי כיון שעדיין יש פנים בתורה שלא נעלמו ממנו, ע"י שייך לעורר אותו ממדרגת התורה בעצמה, אלא שזה נעשה ע"י לבושים. אבל מי שנפל מכל ע' פנים של התורה/נ"ב אזי א"א לעוררו ע"י התורה שהיא משפטי התורה אלא רק ע"י תורה הקדומה שהיא שרש וחיות התורה שלנו. ואותה בוודאי שא"א לדבר כלל כי היא למעלה מהזמן, לכן צריך להמשיך אותה בלבושי סיפורי מעשיות משנים קדמוניות. ותורה זו היא מאריך אנפין שבכתר בחי' תיקוני עתיק בחי' זקן הנ"ל.

ועיין תורה קה שיש רחמים גדולים ויש רחמים פשוטים ולא כל אדם יכול לעורר רחמים גדולים לכן העיצה לבקש מבעל הרחמים הפשוטים שיבקש מבעל הרחמים הגדולים. ועניין זה מבואר באידרא רבה זוהר פרשת נשא דף קלח: שציין כאן הטשרינער רב, שם מבואר הפסוק שמביא רבינו ה' פעלך בקרב שנים חייהו, באופו אחר מרבינו. ועיין בפל"ח אות ח' מה שתירץ.

וביאר העניין נ"ל כי מי שנפל למוחזין דקטנות דהיינו שנפל מלקבל חיות ממשפטי התורה כי נעלמו ממנו הפנים דהיינו האמת שבמשפטי התורה, הפירוש שלגביו התורה דהיינו זעיר אנפין ישן דהיינו מוחזין דקטנות שהם בחי' דינים כמבואר בתורה עד. והסיבה שזעיר אנפין הוא בדין היא העוונות שלנו שעל פי משפטי התורה מגיע לנו עונש והיינו התעוררות הדין בזעיר דהיינו במשפטי התורה והיינו בחי' שינה דהיינו

^{מח} **זוה בחי' ותשלך** אמת ארצה כי התורה שלנו נקראת תורת אמת אבל אינה אמת לאמיתה אלא אמת כפי שצריך לנהוג בבית דין של מטה שצריך לדון את החוטא ולהענישו אבל האמת לאמיתה המאירה מהכתר שם נידון האדם לפי שרשו שכולו טוב וכל מעשיו אינם מצד עצמו אלא מצד היצר ועל כן שממשיכים רחמים גדולים משם מהכתר ששם עינא חד דרחמי ואין דין כלל על ישראל כמבואר בתורה קה אזי אפשר להמשיך משם חסדים וטובות גם למי שאינו ראוי עפ"י משפטי התורה.

^{מט} **ע' פנים תורה** – נ"ל אע"פ שבפשטות הכוונה לע' אופנים לפרש כל עניין בתורה, אבל העיקר בזה הוא הבחי' פני ה' המתגלים ע"י כל פירוש והש"י חותמו אמת והאמת היא מהותו ממש כי אמת הכוונה למציאותו ית' שמתגלית בע' אופנים דהיינו ע' פנים דהיינו בחי' המבואר בגמ' תענית דף לא/א אמר רבי אלעזר עתיד הקדוש ברוך הוא לעשות מחול לצדיקים והוא יושב ביניהם בגן עדן וכל אחד ואחד מראה באצבעו שנאמר ואמר ביום ההוא הנה אלהינו זה קוינו לו ויושיענו זה ה' קוינו לו נגילה ונשמחה בישועתו: כיון שלמעלה אין מקום ממילא המחול אינו כפשוטו אלא כיון שכל צדיק יש לו השגה אחרת בו ית' וכולם יראו באצבעם זה ה' ממילא כאילו הם טובים אותו ית' שכולם מראים עליו ואעפ"כ כל אחד רואה פנים אחרות.

^י **כך נראה לי** לבאר שהו' פנים כל אחד כלול מעשר סה"כ ע' פנים של אמת, כיון שהיא אמת שתחת הזמן לכן מכונה שנים.

^{יא} **דווקא צדיק** כמבואר בלק"ה יין סך ב' ב' (עיין לקמן)

^{יב} **עיין פל"ח** אות ח' שכתב זוה לא שכיח ליפול מכל הע' פנים וצ"ע כי ידוע שהמעשיות שסיפר רבינו הם משנים קדמוניות וכוונתו היתה לעורר אותנו א"כ לכאורה סבר שנפלנו מכל הע' פנים. ונראה שהכוונה לכלל ישראל כי הצדיק ערב על כל ישראל ובספורי המעשיות אע"פ שכשהתחיל לומר אותם פנה לאנ"ש וכביכול כל כוונתו בזה היתה אליהם אבל לא מסתבר שאנ"ש הם שנפלו מכל הפנים של תורה כי בוודאי כל מי שהוא בן תורה שלמד קצת תורה והלכות ואפילו עם הארץ אבל נכסף להש"י ורוצה ללמוד תורה בוודאי לא נפל מכל הע' פנים של תורה אלא הכוונה לתינוקות שנשבו שנפלו להסתרה שבתוך הסתרה ואינם יודעים כלום וזו הסיבה שהפל"ח כתב דלא שכיח כי באמת בזמנו לא היה שכיח אבל היום זה שכיח מאד שרוב ישראל רחוק מאד מהתורה ומהש"י. **אמנם קצת צ"ע** כי תמיד היו רחוקים אמנם אולי לא כמו היום. אבל אעפ"כ הלשון נפילה מכל ע' פנים של תורה משמע שלא נשאר שום פן של קשר לתורה והקב"ה.

התעלמות החסדים והשפעת המוחין. והכלל המבואר שם בזהר שמיטוק הדין בועיר הוא ע"י הארה גבוהה מהכתר דהיינו מאריך אנפין (פירוש בוודאי אם ישראל חוזרים בתשובה אזי מיד נמתקים הדינים אבל השאלה כיצד מעוררים אותם לתשובה שהרי מחמת העוון הם נפלו לשינה^{נ"ו}) וזה כוונת הפסוק ה' פעלך בקרב שנים חייהו. שיש בו שני פירושים שלפי רבנו חבקוק אמר להשיי שע"י ספורי פעולותיך דהיינו ספורי מעשיות שהם בקרב שנים תחייה את מי שנדרם. אבל בזהר פירשו את הפסוק הזה לא כמו רבינו ועיין בפל"ח הנ"ל שמבאר כוונת רבינו לומר שהפסוק הזה רומז לשני המדרגות דהיינו מי שנפל מכמה פני תורה אזי מתפרש כנ"ל שמעוררים אותו ע"י ספורי מעשיות מקרב שנים, אבל מי שנפל מכל הע' פנים אזי מתפרש הפסוק הזה כמו שמבואר בזהר שחבקוק אמר ה' דהיינו בעל הרחמים הגדולים בחי' אריך אנפין^{נ"ז} את "פעלך" דהיינו זעיר אנפין דהיינו התורה ע"י "בקרב שנים" דהיינו שנים קדמוניות "תחייהו" ותעוררהו.

וכשרוצין להראות לו פניו הגבוהים משרש נשמתו, ולעוררו משנתו^{נ"ח} שיחזיר לעצמו את פניו

שידיה לו מורא שמים, **צריכין להלביש לו את הפנים בסיפורי מעשיות** דהיינו כיון שהוא בחי' ישן א"א לפנות אל השכל לכן הפניה של סיפורי המעשיות הן אל הלב כי בהרגשת הלב אפשר לקלוט שכל גבוה המלוכב בסיפורים מה שא"א לבאר במהלכי שכל. ובלק"ה^{נ"ט} מבאר שרק הצדיק מעורר ע"י סיפורי מעשיות אבל אדם אחר אדרבה יכול להפיל לשינה ע"י סיפורי מעשיות, כי מאותו הכח שסתם ספורי מעשיות מביאים שינה (כמבואר בחיי מורה"ן כה שכן אומרים העולם), מזה הכח, הצדיק להפך, מעורר מהשינה, ע"י שכלק"ה הנ"ל ועיין לק"ה נדרים ה' שהנדר הוא בחי' ספורי מעשיות משנים קדמוניות^{נ"י} ובתורה נז אות ב' מבואר שע"י נדר חוזר לאמונה ולפ"ז משמע שלעורר ע"י נדר יכול כל אחד.

כי יש ע' פנים לתורה נ"ח בחי' ד' מדות שכל אחת כלולה מעשר. כי התורה וישראל והקב"ה אחד (וזהר ויקרא עג) ושרש עם ישראל הם שבעים נפש שירדו למצרים וכל נפש מהם היה לה חלק והשגה בפנמיות התורה לפי בחינת נשמת אותה נפש (בבחי' כשם שפרצופיהם שונים כן דעותיהם), וכן תמיד יש ע' פנים להשיג את התורה שכולם אמת, וכאן מחדש רבינו שגם כל אדם יש לו בחי' ע' פנים בתורה ואפילו כשנופל

^{נ"ג} **וכמו שמצינו** כשישראל היו על ים סוף וצחק משה להשיי שיושיע את ישראל מהמצרים ענה לו השיי מה תצחק אלי בעתיקא תליא מילתא ומבואר במפרשים שכיון שישראל עדיין לא חזרו בתשובה שלימה מהעבודה זרה שהיו שקועים בה במצרים לכן תפילותיהם לא נתקבלו אצל זעיר אנפין שכנ"ל הנהגתו היא על פי משפטי התורה. לכן אמר הקב"ה למשה רבנו שרק עם יצליחו לעורר רחמי עתיק דהיינו רחמים גדולים אזי ינצלו וזה שאמר לו השיי דבר אל בני ישראל ויסעו לתוך הים דהיינו מסירות נפש וזה יעלה עד אריך.

נראה הטעם שציוה להם על מסירות נפש ולא ציוה את משה לעורר אותם ע"י סיפורי מעשיות כי לא היה פנאי לכך. לכן הביא עליהם צרה נוראה שראו את המוות קרב והולך, וזה עורר אותם למסור את הנפש. אבל כאן רבינו מייעץ לנו כיצד להתעורר לפני שהדין יגדל כל כך עד שיוכרח להביא לנו צרה גדולה שהיא תעורר אותנו.

^{נ"ד} **בדרך כלל שם הויה** רומז לזעיר אנפין דהיינו רחמים פשוטים והזהר שם מבאר שבפסוק הזה הכוונה לרחמים גדולים כיון שנוכח בו שתי פעמים שם הויה כי תחילת הפסוק ה' שמעתי שמעך יראתי וההמשך ה' פעלך בקרב שנים חייהו והכלל שכל מקום שנוכח ב"פ שם הויה האחד הוא אריך אנפין ואחד זעיר אנפין ועיין קול ברמה שציון הטשרינער רב שם מקשה על זה מכמה פסוקים. וגם בזהר עצמו מיד אחר שאמר כלל הויה מקשה עליו שדווקא כשכתוב ה' אלקים דהיינו שם מלא או הראשון באריך והשני זעיר. ועי"ש התירוץ. עכ"פ כך מבואר שם.

^{נ"ה} מתוצו – משינתו. בדפ"ר – ולעוררו צריך להלביש (ותיבת משנתו אינה)

^{נ"ו} **ליקוטי הלכות יו"ד** – הלכות יין נסך הלכה ב' אות ב' – כי עקר השנה הוא בבחינת עשיה ועבודת פנ"ל. ועל פן התעוררות השנה הוא על ידי ספורי מעשיות, כי רבנו זכרוננו לברכה, אמר אז בשיחותיו הקדושות אחר שגלה המאמר הנורא הנ"ל וזה לשונו, אני אמרתי עכשיו שלשה דברים הפך העולם, כי העולם אומרים שעל – ידי ספורי מעשיות נמשך שנה, ואני אמרתי להפך, שעל ידי ספורי מעשיות מעוררין מהשנה וכו'. ועוד חשב שתי דברים שנאמרו באותו המאמר הפך דברי העולם, דהיינו מענין פקידות עקרות וכו'. ובאמת כל שיחותיו עמקים מאד מאד והם כלם תורה ויש בהם רזין ועמקות גדול, אפילו על פי פשוט. וכל אדם לפי ערכו יכול למצא בהם עמקות גדול והתבוננות רחב כלי שיעור, **פי באמת** דיקא על ידי זה, שעל ידי ספורי מעשיות של העולם נמשך שנה, מחמת זה דיקא מעוררין הצדיקים אמתיים מהשנה על ידי ספורי מעשיות דיקא, כי אין הדין נמתק אלא בשרשו, **פי מי שהוא פרוץ אחר החמר, שהוא בחינת עשיה, אזי מביא שנה על ידי ספורי מעשיות, כי מחמת שמספר מעשה שנעשה, שזה בחינת עשיה, על ידי זה נמשך האדם לבחינת עשיה ועל ידי זה נופל עליו שנה שהוא בחינת התגברות העשיה והחמר פנ"ל, אבל הצדיק הוא להפך, כי מעורר מהשנה דיקא על ידי ספורי מעשיות, כי על ידי ספורי מעשיות הוא מעלה ומקשר ומעורר את בחינת המעשה שהוא בחינת עשיה לבחינת הספור, דהיינו שמעלה בחינת העשיה אל הדבור שהוא בחינת דעת ומוחין, כי הדבור נמשך מהדעת כמו שנאמר, "מפיו דעת ותבונה". ועל פן מחמת זה הוא מעורר מהשנה על ידי ספורי מעשיות דיקא, כי אין הדין נמתק אלא בשרשו. ועל פן דיקא על ידי ספורי מעשיות הוא מעלה וממתיק בחינת עשיה, שהוא בחינת שנה. ועל ידי זה מעורר מהשנה.**

^{נ"ז} **מבאר שם** שכמו שהנדר הוא חדוש שאדם יכול לחדש מצווה חיוב דאורייתא ע"י שנודר אפילו ענין של חול ומגלה בזה את התורה שנמצאת שם הכי ני הספורי מעשיות מגלים את התורה הנעלמת בשיחות חולין עי"ש ועיין תורה נז שהנדר עולה עד הבינה וכן ידוע שתקוני עתיק שמלביש הצדיק בספורי מעשיות משנים קדמוניות הן עתיק שבבינה.

^{נ"ח} לעיל בתורה לה סוף אות ה' עי"ש הערות ובתורה לו וזהר בראשית דף מז: רע"מ ויקרא כ. ופנחס רסו.

מפן אחד מהם יש בזה פגם ובחי' נפילה לשינה שמתבטאת בשלימות היראה שלו/נ^ט, והם בחי' ע' שנים נראה שרבנו רומז כאן למה שיבאר לקמן שיש ספורי מעשיות בחי' בקרב שנים ויש משנים קדמוניות/ס^א, והע' פנים מכונים בשם שנים **כי כל אחד משונה/ס"א** מחבירו.

וצריכין להלביש את הפנים דווקא מחמת ג' טעמים: א', כי כמו שמרפאין את העיור, צריכין לסוגרו, שלא יראה את האור פתאום. וצריכין לצמצם לו את האור, כדי שלא יזיק לו מה שיראה פתאום. כמו כן לזה שהיה בשינה ובחושך זמן רב, כשרוצין להראות לו פניו ולעוררו, צריכין להלביש לו את הפנים דהיינו את השכל **בסיפורי מעשיות, כדי שלא יזיק לו פתאום האור** שכיון שהוא עדיין במוחין דקטנות אין לו כלים להשיג השכל הזה במהלכי שכל לכן מלבישים את השכל בסיפור הפונה אלא התפעלות הלב, והיא תגרום לו להתעורר ולרוץ אחר השגת השכל דהיינו להכין לו כלים ולהפנים אותו עד שיתבטא ויתגלה ביראה.

וזה בחי' (תהלים יז) אני בצדק אחזה פניך שמלבישים לאדם שהוא במוחין קטנות בחי' שינה את האמת בלבושים, כי צדק, הוא בחי' לבושין/ס"ב, בחי' הכתוב (איוב כט/ס"ג) צדק לבשתי. אזי ע"י שמלבישים את השכל דהיינו הפנים בלבוש של סיפורי מעשיות, אזי כשמתעורר זוכה להשיג אותו ולהפנים בבחי' [ס"ד] אשבעה בהקיץ תמונתך דהיינו שבא לאמונה (ר"ת נפתחו השמים ואראה מראות אלקים) ועי"ז בא ליראה (כנ"ל מתורה פז). **כי אז**

^{נט} **טעם שנקרא פנים** כי מתראה בפניו פני הש"י כמבואר בתורה קנ' ולעיל נתבאר שהתעוררות השינה מתבטאת ביראת שמים.

^ס **עיין תורה ז' תנינא** אות ו' שלמעלה מעל הזמן שם סדר הזמנים שם הוא בחי' השגות המקיפים וצ"ל הכי נמי כאן ע' שנים הכוונה לע' השגות שממשיך ע' ספורי מעשיות שהם שכל גבוה שאין לו כאן גילוי אלא בלבוש מעשה.

^{סא} **שנה לשון דבר השונה וחוזר** על עצמו ורבינו מחדש שגם על שם השינוי. ונראה כוונתו למבואר בשיחות הר"ן סוד הדריידעל שאין הקב"ה עושה פעמים אותו דבר ע"ש והכי נמי כל שנה אע"פ שהיא מלשון שחזור ונשנה מה שהיה דהיינו שחזור האור שהאיר בזמן הזה וכמו שאנו מברכים על נר חנוכה שעשה לנו ניסים בימים ההם בזמן הזה וכן בשבת כא: לשון חז"ל לשנה אחרת קבעום ועשאו ימים טובים דהיינו רק לאחר שנה כשראו שהאור שהאיר אז חוזר אז קבעום ליום טוב. אעפ"כ לא חוזר ממש אותו הדבר אלא שונה כפי אותה השנה. וכמבואר במ"א שאין רגע דומה לחבירו ובכל רגע צירוף שם הויה אחר וכו'.

^{סב} **כדאיתא בפתח אליהו** צדק מלכותא קדישא דהיינו גבול הקדושה, בבחי' נמוכה של הארת האמת, כמובא בתורה ז' אות ב' בשם הוזהר צדק כד אתחבר בה אמת נעשית אמונה, נמצא שמדרגת צדק מאיר האמת בהרבה לבושים לכן האמת חלשה.

^{סג} **פשט הפסוק** מדבר מאיוב שמשבח שהתלבש במדת הצדק לעשות צדקה עם הבריות. ורבינו דורש שאת הצדקה שעשה היה מכח מדת הצדק דהיינו שהאמת מאירה בלבושים רבים כלשון איוב צדק לבשתי וילבישני כמעיל דהיינו לבוש עליון שלובשים על כמה לבושים שתחתיו. ובוה יתורץ מדוע אם עשה כל כך צדק מדוע שיבח עצמו על כך ועוד מדוע לא קיבל על עצמו את הדין בביטול גמור.

^{סד} סוף פסוק הנ"ל אני בצדק אחזה תהלים יז

יכול לראות אח"כ בהקין, דהיינו כשמקיצין ומעוררין אותו מהשינה, כי לא יזיק לו האור פתאום כנ"ל הכי נמי מי שנפל מפנים דהיינו מאמת ונתרחק מיראה כשמגלים לו פתאם האמת עד כמה צריך לירא ממנו ית' יכול למות מבהלה וכדמצינו בתורה צח שרבינו מבאר מאמר חז"ל נתן בו עיניו ועשה אותו גל של עצמות פירוש שנתן לו לחוטא את עיני הצדיק לראות עד היכן מגיע פגם חטאו ונעשה גלוי לו החטא שהיה עצום ונעלם ממנו ומוזה הוא מת. או שיכול להבהל ולהתייאש שגם זה בחי' מיתה:

והטעם הב', כי צריך להלביש את האמת שמגלים לו כדי שלא יתאחזו החיצונים בו דהיינו שכיון שהוא במוחין דקטנות עלול מאחיות החיצונים לפרש את מה שיגלו לו לא נכון לכן מלבישים את האמת בסיפור הנוגע לליבו ולא פונה אל השכל ששם בקל אפשר לשנות האמת אלא לליבו שרק מרגיש התעוררות לאמת:

והטעם הג', כי החיצונים האוחזין בו², לא יניחו אותו לצאת דהיינו שיחלישו אותו במחשבות שאין בכוחו להתעורר ולהיות ירא שמים כל כך. **ע"כ צריך להלביש את פניו** שלא אומרים לו תיהיה ירא שמים אלא כגון שמספרים לו סיפור על אדם אחר ירא שמים ומתעורר ליבו להדמות לו, **כדי לשנותו** והרצון הזה מחזיר אותו בתשובה ונעשה אדם אחר, **שלא יהיו מכירין בו, בבחי' (איוב יד) משנה פניו ותשלחו³]**:

ויש כמה בחי' בזה שמלבישין את הפנים.

כי יש שמלבישין את הפנים שלו דהיינו האמת שלו שאיבד ונפל ממנו **בסיפור מעשה.**
ויש שא"א לעוררו בפנים שלו כגון שנפל מכל הע' פנים כפי שיתבאר, **וצריך להראות לו פנים גבוה** שהוא שרש לע' פנים.

ולפעמים מלבישין ג"כ בדברי תורה, דהיינו שאומרים תורה גבוה, וא"א לאמרה כך כמות שהיא, ומלבישין אותה בתורה נמוכה וקטנה ממנה. והכי נמי כשמגלים לו פנים גבוה ע"י מעשה כנ"ל מלבישים אותו בפנים שלו שנפל ממנו (פל"ח אות ח')

וזה בחי' (חבקוק ג) ה' פעלך בקרב שנים חייהו. חייהו פרש"י עוררהו. וזהו פעלך היינו סיפורי מעשיות שמספרים פעולותיו ית'. **בקרב שנים, היינו בחי' המעשיות של הע' פנים, שהם ע' שנים כנ"ל ('). היינו שמעוררין אותו** את מי שנפל מפנים של תורה אבל לא מכל הע' פנים **על ידי סיפורי מעשיות, שהן בקרב שנים, היינו המעשיות של הע' פנים כנ"ל:** כפי שנתבאר לעיל בהקדמה לאות ו' עפ"י הפל"ח אות ח' שפירוש זה בפסוק, הוא של רבינו אבל בזוהר נתפרש פסוק כפי שיתבאר לקמן על מי שנפל מכל הע' פנים.

אבל יש שנפל מכל הע' פנים⁴, עד שא"א לעוררו בשום פנים של משפטי התורה שלנו אפילו ע"י הלבשה, כי נפל להסתרה שבתוך הסתרה ונעלם ממנו כל קשר לתורה והקב"ה, **כ"א ע"י סיפורי**

^א בתרלז - כשמקצי

^ב **לכאורה** צ"ע דקודם אמר שצריך להלביש לו האמת כדי שלא יתאחזו בו בחיצונים וכאן אומר שכבר אוחזים בו. ואם הכוונה שיתאחזו בו עוד חיצונים א"כ היה צריך לומר טעם השני תחילה, שתחילה יש חשש שהאוחזים בו לא יתנו לו ואח"כ יש לחשוש שיתאחזו בו עוד. וממה שנקט בסדר הפוך קשה וצ"ע. ונ"ל התירוצ' שתחילה דיבר מחיצונים שיתאחזו באמת ואח"כ מדבר בחיצונים האוחזים בו.

^ג עיין לעיל תורה כא (דף לא):

^ד **סוף תורה כא** – ושלמות הדעת הוא, כשנעשה ממקפים פנימיים, ואז נצול מכל צרות. למשל, כשאחד מצפה ואורב לחברו להרגו, אזי צריך לשנות המלבושים כדי שלא יכירו אותו, כמו שכתוב (איוב י"ד): "משנה פניו ותשלחהו", כי על ידי שמשנין הפנים על ידי לבושין אחרים, נפטר ממנו. וכן בעקר האדם, הינו בהשכל, יש בחינות לבושין, הינו השכל המקיף, וצריך לעשות מהמקיף פנימי, ולעשות לו מקיפין אחרים, הינו בחינת מלבושים אחרים, ועל ידי זה נצול מכל אורב ומסטיין, כי 'מלבוש' בגימטריא 'חשמ"ל', ומהחשמ"ל בורחים כל המושחיתים. וזה (משלי ל"א): "עז והדר לבושה ותשחק ליום אחרון" על ידי הלבוש, שהוא בחינת החשמ"ל, שהוא לבוש עז והדר, לבוש חזק ונאה, על ידי זה "ותשחק ליום אחרון", שאינו ירא ממנו כלל פנ"ל. ועקר הזמן לזה הוא חדש אלול. וזה: 'לבושה ותשחק ליום אחרון ראשי תבות אלול':

^ה מתרצו - מעשיות

^ו **עיין זוהר נשא קלח: ובספר קול ברמה שם** [לרבי יעקב צמח במהורות תקפה דף פס:]: ובפל"ח אות ו' **ועיין זוהר בראשית ז: ובזוהר בשלח מה ובפי' הרמ"ז שם** [בזוהר עם רמ"ז ומקדש מלך והדרת מלך הישנים נמצא בבראשית דף נד.].

^ז **עיין פל"ח אות ח'** שכתב שזה לא שכיח ליפול מכל הע' פנים וצ"ע כי ידוע שהמעשיות שסיפר רבינו הם משנים קדמוניות וכוונתו היתה לעורר אותנו א"כ לכאורה סבר שנפלנו מכל הע' פנים. ונראה שהכוונה לכלל ישראל כי הצדיק ערב על כל ישראל ובספורי המעשיות אע"פ שכשהתחיל לומר אותם פנה לאנ"ש וכביכול כל כוונתו בזה היתה אליהם אבל לא מסתבר שאנ"ש הם שנפלו מכל הפנים של תורה כי בוודאי כל מי שהוא בן תורה שלמד קצת תורה והלכות ואפילו עם הארץ אבל נכסף להש"י ורוצה ללמוד תורה בוודאי לא נפל מכל הע' פנים של תורה אלא הכוונה לתינוקות שנשבו שנפלו להסתרה שבתוך הסתרה ואינם יודעים כלום וזו הסיבה שהפל"ח כתב דלא שכיח כי באמת בזמנו לא היה שכיח אבל היום זה שכיח מאד שרוב ישראל רחוק מאד מהתורה ומהש"י. אמנם קצת צ"ע כי תמיד

מעשיות של שנים קדמוניות שהם לבוש לתורה קדומה שקדמה לעולם, **שכל הע' פנים של תורה שלנו שהיא בחי' ע' שנים** של שנות העולם שתחת הזמן **מקבלין חיות משם**. וזה **בחי' עתיק, בחי' זקן, בחי' הדרת פנים** [י] הרומז לי"ג תיקוני דיקנא שהם בחי' י"ג מדות של רחמים גמורים שאין בהם דין כלל, **שכל הע' פנים** של תורה שלנו **מקבלין חיות והידור משם**. וזה רמז בפסוק הנ"ל ה' פעלך בקרב שנים חייהו, כפי שנתבאר בפירושו בזוהר נשא קלח:יט (וכמבואר בפל"ח אות ח') ה' היינו אריך אנפין שבכתר אליו פונה חבוק ואומר לו פעלך הינו זעיר אנפין בחי' התורה שלנו דהיינו מי שנפל מפנים שלה אזי ע"י בקרב שנים שהם הארה מאריך חייהו דהינו תעורר אותו.

פירוש כי התורה שלנו היא דיני ומשפטי התורה הנגלית, וגם הנסתר שבה נחשב נגלה, שהרי אפשר לדבר אותה ולהבין במהלכי שכל, והיא תורת אמת, כי כל דין שבה הוא דין אמת, כפי שרוצה הש"י שחותמו אמת שתהיה ההנהגה כאן בארץ, לכן השליך אמת ארצה, כפי שרצה שיתנהג העולם, וכן רואים בחוש בפרט בדיני חושן משפט שהאמת של התורה הרבה פעמים אינה בהגיון אנושי, נמצא שבכל דין שלומדים מהתורה נחקק אמת (עיין תורה ז'), והינו ע' פנים של תורה שהיא בקרב שנים דהיינו בתוך שנות ימי עוה"ז שתחת הזמן והיא בחי' תורת חסד ורחמים פשוטים דהיינו בגבול משפטי התורה. אבל תורה זו כל האמת שבה היא מצד הנהגת האמת בעולם, אבל עדיין צריך מאמץ גדול כדי להיות מכוחה בקשר וזיכרון אליו ית'.

אבל יש אמת לאמיתה גבוהה מאד שהיא בחי' ורב חסד דהיינו רחמים גדולים הנמשכים מעצם הקשר בין ישראל להקב"ה בחי' אהבה שבדעת שהיא אהבת שאינה במדות אלא עצם הקשר של הבן לאביו המבואר בתורה לג כשהיה הבן במח האב. ושם היא בחי' עינא חד דרחמים ואין דין כלל רק רחמים גמורים על ישראל, כי שם ההסתכלות היא רק על שרשם של ישראל, שמצד השרש הם כולו טוב, חלק אלוך ממש, ומצד זה אין שום דין מתעורר על מעשיהם הרעים, כי זו רק חיצוניות ולבושים, ולא עצם נשמות ישראל.

והאמת הזו היא גם תורה, היא תורה קדומה, שמעל הזמן, תורה שקדמה לעולם אלפים שנה (כמבואר בעמק המלך שרומז לר"א שערם פנים ואחור שהם נקראים ב' אלפים) בחי' חכמה עליונה, ואותה א"א לדבר, אלא רק להרגיש בלב כסופים והשתוקקות אליו ית' ורצון גדול להדבק בו לעשות רצונו, כי היא מקודם הבריאה, קודם כל העולמות, היכן שעדיין לא נברא בחי' זולתו ית', אלא הכל אחד פשוט, כשרק התחיל להתנוצץ בחי' גבולי אותיות והצירוף ביניהם בר"א שערם פו"א. ושם רק התחיל להתנוצץ בחי' זולתו במלכות דאין סוף, שרצה לברוא עולם שיוכל לגלות בו רחמנותו, ורצה שיחזור ממנו כבוד, שזה שייך רק ע"י שנברא בחי' זולתו, כי המרחם על עצמו וכן המכבד את עצמו אין בזה גילוי רחמנות וכבוד שלם. ואמת כזו שהיא בחי' שרש התורה, שהיא ממש אחד עימו ית', א"א לבאר אותה במהלכי שכל, ורק צדיקים גדולים יש בכוחם להלביש אותה בסיפורי מעשיות משנים קדמוניות, קדמוניות דייקא, בחי' תורה קדומה הנ"ל, ואזי השומע אותה בליבו והרוצה להתעורר מהשינה, מרגיש הארת האמת לאמיתה שאין עוד מלבדו, ומתעורר לכסופים גדולים אליו ית', ומרגיש בליבו גדולתו ית', עד שבא ליראה גדולה, ועי"ז לאריכות ימים הנ"ל ועשירות והתבוננות הנ"ל.

וזה האמת המלוכשת בסיפורי מעשיות משנים קדמוניות היא בחי' רחמים גדולים **בחי' מדת ורב חסד** [י] הנזכר ב"ג מדות שהזכיר משה רבינו אחר חטא העגל ובט' מדות שהזכיר אחר חטא המרגלים. ומבואר בזוהר

היו כאלה שהם רחוקים אמנם אולי לא כמו היום. אבל אעפ"כ הלשון נפילה מכל ע' פנים של תורה משמע שלא נשאר שום פן של קשר לתורה והקב"ה.

* עיין שבת קנב. [עיין לעיל תורה כז]

^ט **זוהר נשא קלח:** – **תא חזי** בל וראה, **קתיב** שחבוק הנביא אמר על ז"א **יהו"ה שמעתי שקצץ נראתי** ואמר כי **האי קרא אשתמוצע** פסוק זה נודע פירושו, **דכד נביאה קדישא שמע ואסתפל וידע** כי כשהנביא הקדוש שמע את סוד האזון של ז"א, והסתכל והתבונן בהדברים ששמע, עד שידע מהותם (גם כאן נקט ג' לשונות כנגד ג' מוחין כנזכר לעיל), **וקצאים על תקונין אלה** ועמד על אלו התקונים, כלומר שנכנס בעומק הענין של סודות האזון והמוחין המאירים בה, אז **קתיב נראתי** כי שמיעת האזון גורמת להתעוררות הדינים, לכן **תמן יאות הוא לדחלא ולא תפרי קמיה** שם מחמת התעוררות דיני האזון של ז"א, ראוי לירא ולהיות נשבר מלפניו שלא יחטא, כדי שלא יתעוררו עליו דינים, ומסיק דבריו ואמר **האי בן צעיר אנפין אקמר** דבר זה נאמר באזון של ז"א. ומפרש **פד אסתפל וידע** אחר שהסתכל וידע חבוק כנבואה, שיש מיתוק להדינים של ז"א, על ידי הארת ח"א בו, **מה קתיב** שהסתכל לח"א שיאיר בז"א להמתיק דיניו, ואמר **יהו"ה פצלך** אתה השם הו"ה שהוא ח"א, הגה אתה פעלת ותקנת את ז"א, **בקרוב שנים תיחיו** לכן תחיה אורו וכדמפרש ואזיל, ואמר **האי לעתיק יומין אקמר** כי זה השם הו"ה על ח"א נאמר, כי אם השם הראשון שבזה הפסוק הו"ה שמעתי שמעך יראתי נאמר על ז"א, אז השם השני קאי על ח"א, **ויבכל אתר דישתכח יהו"ה יהו"ה ביו"ד ה"א תרי ומני, או באל"ף דל"ת ויו"ד ה"א** כי כלל בדיניו שבכל מקום שנמצאים שני שמות הו"ה בפסוק אחד, או שם אחד באל"ף, ושם אחד ביו"ה, הגה **חד לנציר אנפין וחד לעתיקא דעתיקין** שם אחד נאמר לז"א ושם אחד נאמר לעתיק של עתיקין שהוא ח"א, לכן גם בפסוק זה, שם הראשון הוא בז"א, ושם השני הוא בח"א, **ואף על גב דכלהו חד אף על פי ששני השמות הם שוות להיינו הו"ה**, **וחד שמא אקרו** ובנוסח אחד נקראים שאין אחד מנוקד בנקוד אחר כמו בנקוד אלה"ם, עם כל זה הם מורים על שני פרטופים. ומקשה **ותנינן** הרי למדנו, כי **אימתי אקרי שם מלא** מתי נקרא שם מלא, **בזמנא דקתיב יהו"ה אלה"ם** הוא בזמן שכתוב הו"ה אלה"ם, כלומר רק כשיש שני שמות המשווים זה מזה אז נקרא שם מלא, לפי שאז מורים על שני פרטופים, **דקאי הוא שם מלא דעתיק דכלא ודנציר אנפין** כי זהו שם מלא של עתיק מכל ושל ז"א, כי שם הו"ה הוא בח"א ושם אלה"ם הוא בז"א, **וככלא הוא שם מלא אקרי** וכולו נקרא שם מלא, דהיינו רק בחיבור שני שמות אלו נקרא שם מלא, ומשמע **ושאר לא אקרי שם מלא**

* שמות לד [יג מדות של רחמים אחרי חטא העגל] במדבר יד [ט מדות אחרי חטא המרגלים] ובפסוקות כמות רבינו כאל ל"ג מדות שכן בח"א ולא ל"ט שכן בנציר וצ"ע כיון שגם בנציר יש ויב חסד מנין שהוא רומז דווקא לח"א.

נשא קמ. ^א שבאמירת "ארך אפים ורב חסד" בט' מדות (שהם בחי' חסד סתם) שאמר אחרי חטא המרגלים התכווין משה רבנו להמשיך ממדת "ורב חסד" הנזכרת ב"ג מדות שהם רחמים הגדולים הארת "ואמת" שהיא נזכרת רק ב"ג מדות וע"ז להמתיק משפטי הנהגת התורה שהן הרחמים הפשוטים של הקב"ה שבתורה, וע"ז להמתיק את הדין שנתעורר על ישראל על שפגמו במשפטי התורה. נמצא ש"ורב חסד" הוא המשכת מדת האמת לאמיתה מהכתר אל הנהגת משפטי התורה שלנו שעי"ז נמתקים כל הדינים,

כי התורה שלנו היא מצד מדת החסד ורחמים פשוטים של הקב"ה ולכן **הלומד את תלמידו הלכה אחת הוא עושה עמו חסד** נמצא שאם לא לומד עימו מונע ממנו חסד **כמו שארז"ל (כתובות צו) כל המונע תלמידו מלשמשו כאלו מונע ממנו חסד [י].** ושימוש חכמים, זה בחי' הלכות למעשה בבחי' מעשה רב **שהתלמיד מקבל מהרב. נמצא שמה שהרב לומד עם תלמידו זה בחי' חסד** כי ע"י לימוד התורה זכה לידיעת משפטי התורה אמת וזה חסד. וע"כ כשמעוררו עם איזה פנים של הע' פנים, שמלביש אותו בבחי' ה' פעלך בקרב שנים חייהו כנ"ל, הוא בחי' חסד סתם שהוא בקרב שנות ימי עולם הזה כפי שפרש רבנו את הפסוק הזה לעיל. אבל כשמעוררו ע"י סיפורי מעשיות של שנים קדמוניות, הוא בחי' ורב חסד ^(א) דהיינו רחמים גדולים המאירים מהכתר אל מדת הרחמים הפשוטה של הקב"ה כדי לחון גם את מי שאינו ראוי עפ"י דיני משפטי התורה (שהיא תורת אמת אבל האמת שהשליך ארצה), **כי כל הפנים דהיינו הארת האמת לאמיתה וכל החסדים דהיינו השפעת המוחין מקבלין משם** מבחי' התורה הקדומה שבכתר (שמלביש בספורי מעשיות משנים קדמוניות), וכמבואר בזוהר נשא קמ. הנ"ל שעיקר הארת אריך בז"א הוא הארת מדת "ואמת" שנמצאת ב"ג מדות של רחמים שבאריך אנפין ואינה נזכרת בט' מדות של ז"א/י. וע"ש בזוהר כשמשמה רבנו אמר מדות "ארך אפים ורב חסד" שבט' מדות, כיוון בהם להמשיך משתי מדות אלה שבי"ג מדות של רחמים גדולים את מדת "ואמת" ששם, שתאיר לרחמים הפשוטים שבט' תיקונים :

אות ז

עד כאן ביאר רבינו מהלך שלם כיצד זוכים להתבוננות, דהיינו שצריך להתעורר מהשינה לבוא ליראה ועי"ז לאריכות ימים בחי' זקן דקדושה ועי"ז לעשירות ועי"ז להתבוננות. ועתה יבאר הסכנה שיש למי שעוסק לעורר בני אדם מהשינה. והעיצה כיצד לשמור עצמו מתלמידים שאינם הגונים.

ובשעוסק הצדיק לעורר בני אדם שיחזרו להיות מורא שמים עליהם בראוי, הוא צריך לשמור עצמו מתלמידים שאינם הגונים, כדי שלא יהא נדבק בו מהרע שלהם כמבואר בתחילת תורה

^א עיין זוהר נשא קמ: – וכך אַתְּגַלִּיָא דִּיקְנָא קְדִישָׁא תְּנוּרָא וכשמתגלה דיקנא הקדוש הלבן של א"ל להאיר בתיקוני דיקנא דז"א, אז כָּל הָנִי וְכָל הָנִי, מְתַנַּהֲרִין כל אלו שערוות של רחמים וכל אלו השערות של הדין שצדיקנא דז"א, כולם מאירים ברחמים גדולים של א"ל, וּמְתַסְתַּחֲרִין ונרחלים ונמתקים מדיניהם במימי החסד של הדיקנא דז"א, כְּמֵאֵן דְּאַתְסַחֲרִי בְּנִהְרָא צְמִיקָא מִפֶּה דְּהִנָּה בִּיה כמי שמתרחץ בנהר עמוק שיש שם מים מרובים ויכול לרחוץ עלמנו היטב מכל הלכלוך שהיה בו, הרומז על הדינים, וְאַתְקִימוּ פְּלִהוּ בְּרַחֲמֵי וְאוּ מִתְקִימוּמִים כל השערות של הדיקנא דז"א ברחמים, וְלִית דִּיקְנָא אֲשֶׁתְּכַח וְלֹא נִמְלֹא בֵּהּ דִּין, וְכָל הָנִי תִשְׁעָה וכל אלו הטי' תיקוני דיקנא דז"א, כִּד נִהְרִין בְּחָרָא כשמאירים יחד מאורות של א"ל, פְּלִהוּ אֲתַסְחֲרִין בְּרַחֲמֵי אז כולם נרחלים ונמתקים ברחמי א"ל. וּבְגִין כֶּךָ ולכן לפי שאמרנו שעל ידי המשכת הארת דיקנא דז"א חוזרים כולם לרחמים, לכן אָמַר מִשָּׁה זְמַנָּא אֲחֵרָא אָמַר מִשָּׁה אֵת מדות הרחמים פעם אחרת בפרשת שלח יהו"ה אָרְךָ אֲפִים וְרַב חֶסֶד כדי להמשיך הארה מתיקוני דיקנא דז"א, להמתיק דיני דיקנא דז"א שיחזרו כולם למדות הרחמים, ומדייק וְאֵלֹהֵי אֱמֶת לֹא קָאֻמַּר באלו המדות של פרשת שלח לא אמר משה מדת "ואמת", כמו שאמר בפרשת כי תשא ב"ג מדות של א"ל, וטעמא בעי, ואמר מִשָּׁה דְּרָזָא דְּמִלָּה משום שסוד הדבר הוא, אֵינִין תִּשְׁעָה מְכִילִין דְּנִהְרִין מַעֲתִיק יוֹמִין לְעֵצֵי אֲנָפִין אותם התשעה תיקוני דיקנא מהי"ג הנזכרים ב' כי תשא המאירים מא"ל לז"א, לכן בהם כתיב ואמת, שהוא תיקון ה' שהוא סוד הארת הפנים המאירות לז"א, וכך אָמַר מִשָּׁה זְמַנָּא תְּנִינָא אבל כשאמר משה את מדות הרחמים פעם שנית בפרשת שלח, תִּשְׁעָה תִּקּוּנֵי אָמַר אז אמר רק תשעה תיקונים, וְאֵינִיהוּ תִּקּוּנֵי דִּיקְנָא דְּמִשְׁתַּכְּחִי בְּעֵצֵי אֲנָפִין והם תיקוני הדיקנא הנמלאים בז"א שאין בהם מדת ואמת וכמבואר טעמו ב' שלח דף קס"א סו"ע צ', אלא כשמה הזכיר את תיקוני דיקנא דז"א, וְנִתְחַנֵּן מַעֲתִיק יוֹמִין וְנִהְרִין (דף קמ ע"ב) בִּיה אז היו יורדות הארות מא"ל ומאירות בו, על ידי שנתכונן משה להוריד הארת הטי' תיקוני דיקנא דז"א, וּבְגִין כֶּךָ ולכן לפי שאין מדת ואמת בתיקוני דיקנא דז"א, לכן בכל מקום אמרנו כי אֱמֶת תִּלְיָא בְּעֵתִיקָא כי אמת תלוי בעתיק שהוא א"ל ולא בז"א, וְהִשְׁתָּא לֹא אָמַר מִשָּׁה וְאֱמֶת ולכן עתה ב' שלח לא אמר משה ואמת, כי אין בז"א תקון הנקרא אמת, אלא בהארת הטי' תיקוני דיקנא דז"א היוורדים ומאירים בז"א בהם יש תקון ואמת.

^א תורה כח אות ג', תורה ב' תנינא אות ב', וס' תנינא

^א עיין זוהר נשא קמ:

^א הטעם מבואר בזוהר שלח דף קס"א סוף ע"ב שהמרגלים גרמו בשקריהם שלא היה כח למשה להזכיר מדת ואמת וכן עוד ג' מדות אחרות שחסרות בט'.

נט, **שלא יזיק לו** [טו] מהראיה שמביא רבינו מחולין משמע שאינו היזק הנ"ל מהרע של התלמיד, אלא כיון שמלמד למי שאינו מכיר במעלת התורה, זה מזיק למלמד, וזה דומה יותר למבואר בתורה קלד שהאומר תורה גבוה ממדרגת התלמיד, גורם לרב ניאוף כי משליך טיפי חכמתו לריק, וכן מבואר בתורה מז תניא שבשמלמד שצריך ללמד רק באופן שלא ישמע כל אחד אלא לפי מדרגתו ואם לאו הוא פגם למלמד, **כמשארז"ל (חולין קלג.)** [טז] **כל המלמד לתלמיד שאינו הגון וכו'** דומה לזורק חומץ על אדמה טובה, ודומה ללובש בגד בלוי ביום קר, וכאילו זורק אבן למרקוליס, וענשו גיהנם, ע"ש. **וכן אסרו חז"ל (שבת קח.)** [יז] **לכתוב תפילין וספר תורה ומזוזות על עור בהמה טמאה שנאמר [יח] למען תהיה תורת ה' בפיך ולמדו מפסוק זה שכל המצוות היכן שצריך לקיים אותן מן המותר לפיך דהיינו בדבר שמותר לאכילה. וכשלומד עם אחר הוא בחי' כתיבה כמבואר באבות (ד' כ') הלומד ילד למה הוא דומה לדין הכתובה על ניר חדש/כ' כי הלשון הוא כמו עט סופר הכותב על לב התלמיד בחי' לשוני עט סופר מהיר (תהלים מה/כא) שנחקק ונכתב על לב התלמיד, כמ"ש (משלי ג) [יב] כתבם על לוח לבך כי כח הזוכר הוא במדמה שבלב/כב. וע"כ צריך שלא יהיו דבריו נכתבין על בחי' עור בהמה טמאה, היינו לב של תלמיד שאינו הגון/כד. אע"פ דלעיל אמר הטעם כי מזיק, וכאן אומר שהוא חסרון מגזרת הכתוב מן המותר בפיך, הכוונה שהפסוק אסמכתא.**

^{טו} עיין גם לעיל תורה נט ריש וסוף אות א' ובתורה קלד ותורה מז תניא

^{טז} **חולין דף קלג.** אקרויה לרב ספרא בחלמא (משלי כה כ') מעדה בגד ביום קרה חומץ על נתר ושר בשירים על לב רע פיוז נגד כליו שאינו ראוי ללבוש לאינו מועיל כיון קר הוא כחומץ על אדמה רכה שעושים ממנה כלים והחומץ מקלקל אותה, לשני דברים אלה דומה מי שערך נשירים ללב רע דהיינו מלמד לתלמיד שאינו הגון. אתא לקמיה דרב יוסף וכו'... ומבואר שם שזה נאמר על רבא שלא הבין את דברי רב יוסף כמה שאמר שח"ח ישראל שחוק יוכל לנשק מישלאל מתנות כהונה נשקות הכהן... א"ל אביי לרב דימי ופשטיה דקרא מעדה נגד כיוס קרה וגו' במאי כתיב א"ל בשונה לתלמיד שאינו הגון דאמר רב יהודה אמר רב כל השונה לתלמיד שאינו הגון נופל בגיהנם שנאמר (איוב כ' ב) "כל חושך טמון לצפוניו תאכלהו" ואש לא נופח ירע שריר באהל" דהיינו שיפול נגיפם מי שיער שריר נאכלו דהיינו ת"ח שיש לו תלמיד רע נאכלו ואין שריר אלא ת"ח שנאמר (יואל ג' ה') ובשרידי אשר ה' קורא. אמר רבי ירמיה אמר רב כל השונה לתלמיד שאינו הגון כזורק אבן למרקוליס שנאמר (משלי כו ח') "בצרור אבן במרגמה כן נותן לבסיל כבוד" וואין כבוד אלא תורה שנאמר (משלי ג' לה) כבוד חכמים ינחלו (ושם בח י') ותמימים ינחלו טוב. אמר רבי חמא בר חנינא כל העושה טובה למי שאינו יודעה שאינו מכיר כעונה זו כאילו זורק אבן למרקוליס שנאמר בצרור אבן וגו' וכתיב (משלי יט י') לא נאזה לבסיל תענוג כי אנו מכיר טובה:

להבין הקשר בין תלמיד שאינו הגון ומרקוליס עיין ספר יושר דברי אמת קונטרס ראשון סוף אות ו' – כי ידוע הפוער עצמו לפעור זורק אבן למרקוליס חייב אף על פי שכיון לבזותו כיון שעבודתה בכך אף על פי שהוא מכיוון לבזותה היא מקבלת מזה כבוד ומתגדלת כיון שזה עבודתה, וכדומה זה ממש אדם, אדם לומד תורה לתלמיד שאינו הגון הכוונה להדביקו בה' ולהסיר מלבו גבהות לבו ולשרש אחריה מן הלב כמשארז"ל [אבות פ"ו] ומלבושתו ענוה. נמצא מכיוון להשפיל לב התלמיד בזה. ואם הוא תלמיד שאינו הגון אזי ח"ו יותר מקבל גבהות הלב מן הלימוד מפני שרוצה להיות למדן, ואין כוונתו כלל לשם שמים, רק לשמו בלבד שיהיה מופלג בתורה חריף ובקי, נמצא אף על פי שרבו מכיון בדברי תורה שלומדו להשפיל לבבו, הוא מגביה א"ע בזה ממש דומה כזורק אבן למרקוליס כנ"ל והבין:

^{יז} **שבת דף קח.** – ת"ר כותבין תפילין על גבי עור בהמה טהורה ועל גבי עור חיה טהורה ועל גבי עור נבלות וטרפות שלהן ונכרכות בשערן ונתפרות בגידן והלכה למשה מסיני שהתפילין נכרכות בשערן ונתפרות בגידן אבל אין כותבין לא על גבי עור בהמה טמאה ולא על גבי עור חיה טמאה ואינו צריך לומר על גבי עור נבלה וטרפה שלהן ואין נכרכין בשערן ואין נתפרות בגידן וזו שאילה שאל ביתוסי אחד את ר' יהושע הגרסי מניין שאין כותבין תפילין על עור בהמה טמאה דכתיב (שמות יג-טו) "למען תהיה תורת ה' בפיך" מדבר המותר בפיך, אלא מעתה על גבי עור נבלות וטרפות אל יכתבו. א"ל אמשול לך משל למה"ד לשני בני אדם שנתחייבו הריגה למלכות אחד הרגו מלך ואחד הרגו איספקליטור) איזה מהן משוּבח הוי אומר זה שהרגו מלך אלא מעתה יאכלו אמר ליה התורה אמרה (דברים יד-כא) לא תאכלו כל נבלה ואת אמרת יאכלו א"ל קאלוס:

^{יח} שמות יג ט'

^{יט} **פשיטא שאין הכוונה לפדיון פטר חמור או לא תחרוש בשור וחמור וכיו"ב,** אבל כגון אתרוג שלא יהיה ערלה או טבל וכיו"ב.

^כ **אבות פרק ד (ב) אֱלִישֶׁע בֶּן אֶבְיָה אוֹמֵר, הֲלוֹמֵד יִלְד לָמָּה הוּא דוֹמָה, לְדִין כְּתוּבָה עַל נֶיֶר חֲדָשׁ. וְהֲלוֹמֵד זָקֵן לָמָּה הוּא דוֹמָה, לְדִין כְּתוּבָה עַל נֶיֶר מָחוּק.**

^{כא} **תהילים פרק מה (ב) רָחֵשׁ לִבִּי דָּבָר טוֹב אֲמֹר אֲנִי מַעֲשֵׂי לְמַלְךְ לְשׁוֹנֵי עֵט סוֹפֵר מְהִיר:**

מצודות ציון – עט – קולמוס כמו בעט ברזל (איוב י"ט)

מלבי"ם – עט סופר מהיר – כמו שהסופר המהיר במלאכת הכתיבה (שטענעגראף) יעתיק בעט כל דברי המדבר ולא ישמיט מלה אחת מדברים אשר שמע, כן לשוני שהוא עט סופר של הלב, תעתיק כל מחשבת הלב, ותוכל לדבר כל אשר דבר הלב בדבור ההגיוני – מעתה מתחיל את השיר:

^{כב} ובמשלי ז' ג'

^{כג} **מבואר בע"ח שער נ' פ"י שכח הזוכר הוא במדמה שבמח אבל ידוע שהמדמה דהיינו כח הדמיון הוא בחלק המגושם שבמוח כמבואר בתורה כה ותורה נד שעל כן נקרא המדמה יצה"ר כי הוא המדמה את מהלכי השכל להתפעלות הלב כמבואר בלק"ה שהמדמה הוא שליח השכל לעורר את הלב להתפעלות כי בלב שייך רק התפעלות והרגש גשמי. לכן כל כוחות המדמה מיוחסות אל הלב.**

^{כד} **תענית דף ז. – רבי חנינא בר חמא רמי כתיב (משלי ה-טז) יפוצו מעינותיך חוצה וכתיב (משלי ה-יז) יהיו לך לבדך אם תלמיד הגון הוא יפוצו מעינותיך חוצה ואם לאו יהיו לך לבדך.**

אך א"א לבשר ודם להיות נשמר בעצמו שלא ישמעו תלמידים שאינם הגונים ממנו. ולזה צריך שיהיה לימודו ללמוד דהיינו לקיים מצוות תלמוד תורה וללמוד דהיינו שלומד עמ"נ ללמוד לאחרים ולשמור דהיינו שלומד עמ"נ לשמור עצמו ממה שאסרה תורה ולעשות דהיינו שלומד עמ"נ לעשות המצוות עשה/בה וכל הוראות התורה, [כ"ו] זה פשט לשון חז"ל בברכה של ק"ש, אבל כוונת רבינו נראה עפ"י ההמשך שמחלק את לשון חז"ל לשנים "ללמוד וללמוד" ועוד "לשמור ולעשות" ועיקר המכוון שבהם זה "ללמוד" ולעשות דהיינו שע"י לימודו עם תלמידו דהיינו "ללמוד" יהיה כאלו עשאו לחבירו/כ"ו דהיינו "לעשות", דהיינו שבנה לו מח ועשה אותו בעל דעת וכאלו עשאו לדברי תורה כי תורה לשון הוראה מהחייבת ורק מי שלומד עמ"נ לעשות הוא הופך את דברי התורה מדיבור בעלמא לדיבור להוראה למעשה/כ"ו כשרז"ל (סנהדרין צט ע"ב) ריש לקיש אמר כל המלמד בן חבירו תורה כאלו עשאו וכו' ולמד מאת הנפש אשר עשו בחרן (בראשית יב ה) ור"א אמר וכאלו עשאו לדברי תורה וכו' ולמד מושמרתם את דברי הברית הזאת ועשיתם אותם (דברים כט ח) [כ"ז].

וכשלומד בכונה זו, אזי הש"י שומר אותו, שלא יהיו דבריו נכתבין בכח הזכרון של התלמיד שאינו הגון שכיון שחפצו בכבוד עצמו לומד עמ"נ להקרא רב וחכם ולהתייחר לכן לא נרשם בליבו מה שהוא על מנת לעשות ולקיים וללמוד כדי ללמוד/כ"א, רק יהיו נשכחין ממנו [כ"ב]/כ"א כיצד הוא שומר אותו. עיין פרפראות לחכמה אות יב שזה ע"י שמביא עליו מחלוקת וכמבואר בלק"ה מנחה ו' יא שמשנה רבינו שבר את הלוחות כדי להרחיק את הערב רב, וכן מבואר לקמן בסוף אות ח' ששבירת הלוחות הביאה שכחת התורה. כדי שתשתכח התורה ממי שאינו ראוי. ועי"ז נגרם כל המחלוקות שבישראל שעל ידם נתרחק מי שאינו ראוי. וזה בחי' הכתוב בדניאל אלה יקיצו, ואלה יקיצו, אלה לחיי עולם, דהיינו לבחי' חיים ע"י שיזכו להתיר פה אילמים, דהיינו רוח ממללא שהיא נפש חיים, ועי"ז להתיר פה עקרות דהיינו לידת היראה. ואלה יקיצו לשעה קלה אבל ע"י החרפות שישמעו שמחרפים את הצדיק תיהיה יקיצתם לחרפות עולם. (משמע שגם

כ"ו ועיין ברטנורא על אבות ד' ה' שפירש לעשות דהיינו גמילות חסדים כדאיתא בגמ' ברבא ואב"י שאב"י עסק גם בגמ"ח ורבא רק בתורה לכן אב"י האריך ימים יותר.

כ"ז הן ד' לשונות מתוך ח' הנזכרות בברכה שניה שלפני ק"ש. ועיין אבות ד' ה' הלומד עמ"נ לעשות וכו' אבות פ"ד (מ"ה) רבי ישמעאל (בנו) אומר, הלומד תורה על מנת ללמוד, מספיקין בידו ללמוד וללמוד. והלומד על מנת לעשות, מספיקין בידו ללמוד וללמוד לשמור ולעשות.

כ"ח צ"ע מדוע פתח בתלמידו וסיים בחבירו. ואולי כוונתו לומר שילמד אותו בלב שלם עד שיעמידו על רגליו להיות חכם כמוהו בבחי' תלמיד חבר. ולא שישאר תלמידו התלוי בו תמיד. דהיינו שמלמד בשפלות ויורד אל התלמיד ומלמדו בעין יפה.

כ"ט כמבואר בשפת אמת שדיבור לך לך הוא בת קול הנמצאת בעולם תמיד אלא שאברהם אבינו התייחס אליה כהוראה ע"י שלמד עמ"נ לעשות לכן נכתב בתורה כאילו רק לו נאמר הצווי הזה.

כ"ט סנהדרין דף צט: – אמר ריש לקיש כל המלמד את בן חבירו תורה מעלה עליו הכתוב כאילו עשאו שנאמר ואת הנפש אשר עשו בחרן רבי (אליעזר) ואלעזר) אומר כאילו עשאו לדברי תורה שנאמר ושמרתם את דברי הברית הזאת ועשיתם אתם. רבא אמר כאילו עשאו לעצמו שנאמר ועשיתם אותם אל תקרי אותם אלא אתם. אמר רבי אבהו כל המעשה את חבירו לדבר מצוה מעלה עליו הכתוב כאילו עשאו שנאמר ומטך אשר הכית בו את היאר וכי משה הכהו והלא אהרן הכהו אלא לומר לך כל המעשה את חבירו לדבר מצוה מעלה עליו הכתוב כאילו עשאו:

ל' ר"ל אמר כאילו עשאו ולמד מאת הנפש אשר עשו בחרן (בראשית יב ה) ור"א אמר כאילו עשאו לדברי תורה ולמד מושמרתם את דברי הברית הזאת ועשיתם אותם (דברים כט ח) (ח)

כ"א כי אע"פ שרוצה להיות רב שאומר תורה ברבים אבל אין כוונתו ללמד אלא כדי שיכבדו אותו ולא עשיית תלמידים היא סוף כוונתו.

כ"ב עיין לקמן תורה מז תנינא ולק"ה מנחה ו' יא

כ"ג ליקוטי הלכות או"ח – הלכות תפלת המנחה הלכה ו' אות יא – כי על ידי מחלוקת שבין הצדיקים נתרחקים אותם שראויים להתרחק שמחין שלהם הם בחינת מחין של חוץ לארץ ממש, בחינת חובלים, מחמת שפגמו מאד בכבוד ה' יתברך, כי חפצים בכבוד עצמן. כי בשופע הנעם העליון באים כל החובלים ורוצים להתתקן, הינו שבאים גם אנשים פגומים שמחין שלהם בחינת חובלים ורוצים להתתקן. ובדאי היה ראוי לתקנם, אף הם מקלקלים מאד, ואם ירצו לקרבם ולתקנם יוכלו לקלקל גם את הנעימים כנ"ל, כמו שארע למשה על ידי הערב רב. על כן היא טובה גדולה מה שיש מחלוקת על הצדיקים האמתיים שעל ידי זה נופלים בדתם ספקות וקשיות ונתרחקים אותם הראויים להתרחק. ואותם החפצים באמת טובלים בזיונות ויגיעות וטרחות ומתקברים. כי בדאי אם היו הכל רואים ומקרישים תקף נעימות מתיקות השפעת הנעם העליון, היו הכל רצים רק אחר נעימות התורה שנמשכת משם. ועל כן בתחלה כשנמשך איזה נעימות התורה נמצאים קופצים הרבה שחפצים להתקרב ולניק משם, כי מי פתי שלא ירוץ אחר נעימות כזה. אבל אלו המתקברים הם רוצים להנות מהנעימות בלי יסורים ושפיכת דמים, והם חפצים שישפיע עליהם נעימות התורה וגם יהיה להם כל הכבוד וכל התאווה שלהם. וזהו בחינת פגם החובלים המקלקלים ביותר שעקר קלקולם בתחלה היה על ידי פגם הכבוד, שפגמו בכבוד ה' יתברך וירדפו אחר כבוד עצמן. שעל ידי זה נפלו לבחינת מחין של חוץ לארץ ממש שהם בחינת חובלים כמו שמבאר בהתורה הנ"ל. וגם עכשו כשבאים להתתקן רוצים עדין בכבוד עצמן. ועל כן מחין כאלו יכולים לקלקל גם את הנעימים וכנ"ל. על כן היא טובה שיש מחלוקת, שעל ידי זה באים קשיות וספקות שעל ידי זה כל הרוצה להתקרב צריך להפקיר כבוד עצמו ולסבל בזיונות ושפיכת דמים הרבה. ומי שאינו יכול לעמד בזה מתרחק, ובדאי ראוי להרחיקו מאחר שרוצה עדין בכבוד, כדי שלא יקלקל את הנעימים וכנ"ל:

תלמיד שאינו הגון יקיץ עכ"פ לזמן קצר. והביאור כי בוודאי אפילו שאינו הגון מתעורר לתשובה לשעה קלה ע"י הצדיק, אבל כשהולך ממנו אזי הרע שבו משכיח ממנו וחוזר לסורו (ועיין פל"ח הנ"ל)) וצ"ע לא נתבאר בדבריו כיצד נעשה כל זה ע"י שלומד עימיהם על מנת ללמוד וללמד לשמור ולעשות, כי אע"פ שזו עיקר סיבת החריקת שן של הס"מ עליו, אבל בנגלה לא זו הסיבה למחלוקת של הזקן הצורר עליו, ואולי אפשר לקרב קצת לשכל כי ע"י שלומד עמ"נ לקיים זה בעצמו רחוק מלב תלמיד שאינו הגון כי כל רצונו בכבוד עצמו שע"כ לומד עמ"נ להחכים ולהתייחר ולא עמ"נ לעשות. ולכן לא נרשמים הדברים על לוח ליבו. ונשכח ממנו.

ובשעוסק לעורר ע"י סיפורי מעשיות, צריך שיהיה שיחתו וסיפוריו ג"כ בבחי' הלימוד הנ"ל, דהיינו ללמוד ולעשות כנ"ל. אע"פ שבסיפורי מעשיות קשה יותר למצא את הלמעשה צריך לחפש ולהשתדל בזה.

וזה בחי' מאמר חז"ל (ע"א יט): שיחתן של ת"ח צריכין לימוד, דהיינו רמז שכל מה שצריכין אל הלימוד, דהיינו ללמוד וללמד על מנת לשמור ולעשות, צריכין ג"כ אל שיחתו שהוא בחי' סיפורי מעשיות כנ"ל :

וזהו (יחזקאל מז/יד) ועליהו לתרופה. ועליהו, זה בחי' שיחת ת"ח, כמ"ש רז"ל (שם בע"א) עליהו לא יבול [ל"ו] רמז שלא מבעי הפרי דהיינו דברי תורה של ת"ח אלא אפי' שיחת חולין של ת"ח וכו' צריכין לימוד כנ"ל שיש בכוחו להלביש תורה גבוהה מאד שא"א לדבר אותה בפירוש אלא בלבוש של שיחות חולין דהיינו סיפורי מעשיות.

וזהו לתרופה, נוטריקון להתיר פה, היינו רמז שצריך להזהר שסיפורי המעשיות שמספר ירשמו רק בזכרון תלמיד הגון בחי' מן המותר לפיך. כי כשיחתו היא בבחי' שיחות ל"ח ת"ח צריכין לימוד, היינו כמו שבלימוד צריך ללמוד וללמד לשמור ולעשות כך בסיפור מעשיות כנ"ל, אזי נשמר מן תלמידים שאינם הגונים, שזהו בחי' כתיבה על עור בהמה טהורה מן המותר לפיך כנ"ל, שדרשו בגמרא שבת קח. מניין שאין כותבין תפילין על עור בהמה טמאה וכו' דכתיב (שמות יג-ט) למען תהיה תורת ה' בפיך מדבר המותר בפיך כנ"ל :

אות ח

כאן מסיים רבנו לבאר כיצד זוכים ע"י סיפורי מעשיות לבוא ליראה הנ"ל שזוכים לה ע"י פקידת עקרות כנ"ל. ומוסיף כאן מה שלא נזכר לעיל שקודם לזיווג הגוף יש זיווג הנשיקין דהיינו שלידת היראה מתאפשרת רק ע"י שקדם לה הדיבור בבח.

והביאור נ"ל שהדיבור הוא דבורי אמונה לפניו ית' בכח שעי"ז בא לאמונה חזקה כמבואר בריש תורה מד תנינא הודיע אמונתך בפי ושלמות האמונה היא הבטחון דהיינו שלימות ההסתכלות אליו ית' כמבואר בתורה עו וזה שיייתי ה' לנגדי תמיד ובטחון כזה הוא כלי הולדת היראה כי יראה היא השגת נוכחותו ית' באספקלריא המאירה שכל כך מרגיש מציאותו ית' ניצב עליו שנופל עליו יראה עצומה וזה בחי' אין לגבי משה יראה מילתא זוטרתא.

וזה בחי' מה שדרז"ל (סנהדרין ק.) לט"ו] על פסוק זה ועליהו לתרופה נוטריקון להתיר פה ונחלקו בגמ' אם פה שלמעלה או פה שלמטה ורבינו לומד כדרכו תמיד דלא פליגי וע"י בחי' עליהו דהיינו

^{לד} **יחזקאל פרק מז (יב) ועל הנחל יעלה על שפתו מזה ומזה כל עץ מאכל לא יבול עלהו ולא יהם פרי' לחדשיו יכפר פי מימיו מן המקדש הקדש יוצאים והיו ונהיה) פרי' למאכל ועלהו לתרופה:**

^{לה} ועיין סוכה כא: שם הלשון כלשון רבינו צריכה לימוד אבל בע"ז יט: הלשון צריכה לימוד

^{לו} **עבודה זרה דף יט: – ועלהו לא יבול אמר רב אחא בר אדא אמר רב ואמרי לה אמר רב אחא בר אבא אמר רב המנונא אמר רב שאפילו שיחת חולין של ת"ח צריכה תלמוד שנאמר ועלהו לא יבול**

רש"י – שיחת חולין – של חכמים צריכה תלמוד כדי להתלמד לדבר בלשונם שהוא בלשון נקיה ועושר ומרפא: ועלהו – הוי דבר קל שבאילן וכתוב לא יבול כלומר לא ילך לאיבוד:

^{לי} תהלים א' ג'

^{לז} גם בדפוס ותולד שיחות, מתרצו – שיחת (כלשון הגמ' אבל צ"ע כי שם ההמשך צריכה לימוד וכאן צריכין)

^{לט} **סנהדרין דף ק. – מאי ועלהו לתרופה רבי יצחק בר אבודימי ורב חסדא חד אמר להתיר פה של מעלה וחד אמר להתיר פה של מטה איתמר (נמי) חזקיה אמר להתיר פה אילמין בר קפרא אמר להתיר פה עקרות רבי יוחנן אמר לתרופה ממש מאי לתרופה רב שמואל בר נחמני אמר לתואר פנים של בעלי הפה**

^{לז} וגם במנחת צח. וירושלמי שקלים פ"ו ה"ב ושיר השירים רבה ד' ד'

סיפורי מעשיות נעשה **להתיר פה אלמים** ועי"ז **ולהתיר פה עקרות** פרש"י שיהיו אוכלות מן העלים ויולדות, הכי נמי אפשר שאשה תקרא ספורי מעשיות ותיפקד/מא^א.

והביאור **כי עי"ז שמעורר בני אדם משינתם ע"י סיפורי מעשיות, שזהו בחי' ועליהו לתרופה וכו' כנ"ל, עי"ז נעשה בחי' להתיר פה אלמים** כי מתעורר ונעשה שומע ונכנס בו יראה בבחי' שמעתי שמעך יראתי ועי"ז נעשה מדבר אליו ית' ועי"ז בא לאמונה גדולה יותר עד מדת הבטחון ועי"ז נולדת היראה הגדולה שעל ידה נעשה עיור וזקן הנ"ל. **כי מקודם כשהיו בבחי' שינה, ולא היו שומעים התעוררות החכם, ולא היה נשמע לאזניהם דבריו, כי זכאה מאן דמליל על אודנא דשמע (זוהר תצוה קפו:)/מב** רוצה לומר שדיבור אל מי שאין בכוחו לשמוע לא פועל בו כלום, לכן כשהיו בבחי' שינה לא שמעו דברי החכם, אבל הם היו כחרשים ולא היו שומעים כלל. ומחמת זה לא היה אפשר להם לדבר, כי סתם חרש הוא שאינו שומע ואינו מדבר/מג {תרומות פ"א ע"ש/מד} חגיגה ב:}, דהיינו מחמת שאינו שומע אינו יכול לדבר כיון שמעולם לא שמע דיבור לא למד לדבר/מה. ועכשיו שמעוררו החכם ע"י מעשיות ושומע דבריו ומקבל ממנו דעת, אזי יכולים לדבר דיבור בדעת. וזה בחי' להתיר פה אלמים, וזה בחי' (משלי לא) פתח פיה לאדם:

ועי"ז הוא בחי' להתיר פה עקרות דהיינו לידת היראה כנ"ל באות ה"מ^א, ונקט עקרות דייקא כי זה הדיבור בדעת שהיה מצומצם אצלם כ"כ זה זמן רב שהיו ישנים חרשים ואלמים, לכן עכשיו כשיוצא הדיבור, הוא יוצא בכח גדול (כנ"ל באות ה' לגבי היראה)מז, בבחי' (תהלים קג) גיבורי כח עושי דברו דהיינו שהדיבור יוצא בכח (בכח דייקא שלא יהיה בבחי' טיפה שאינה יורה כחין אינו מוליד). דהיינו שהתעוררות מהשינה נבחנת בדיבור אל הש"י/מח וכשזוכה לדיבור בכח כראוי אזי הוא גדול שיכול להוליד. ועיין תורה מח שהדבורים שאדם מדבר בכח, הם עצמן הדבורים של הקדוש ברוך הוא. וזה בחי' (ישעיה נ"א): "ואשים דברי בפיך", כי הם עצמם דבר ה', והם "כח מעשיו" (תהלים קי"א). וזה הכח של הדיבור דהיינו דבור בכח שמביא לאמונה כמבואר בתורה מד תנינא ועי"ז לבטחון שהוא שלימות האמונה/מט דהיינו אמונה ברורה ומוחלטת שיצאה מכל אפשרות לשינוי היא נקראת בטחון בא לכלי הולדה דהיינו שע"ז נעשה גדול שמוליד, וזה בחי' מה שאמר יעקב על ראובן בכורו (בראשית מט) כחי וראשית אוני כוחי היינו הדיבור, הוא סמוך לראשית אוני, דהיינו לכח ההולדה, דהיינו כח הדבור בא אל בטחוני הדור/נ דהיינו למדת הבטחון שהיא שלימות האמונה, שהם בחי' כלי ההולדה

^{מא} עיין חיי מוהר"ן, סימן כ"ה ואמר המעתיק: שמעתי בשם איש אחד מאנשי רבינו זכרוננו-לברכה, ששמע מפיו הקדוש לענין מה שרצונו היה שיודפסו הסיפורי מעשיות גם בלשון טייטש שאנו מדברים בו, ואמר אז, שיכול להיות בנקל שאשה שהיא עקרה תקרא בהם איזה מעשה, ועל-ידי זה תיפקד לטובה, ותזכה לבנים. עד כאן שמעתי. ויש סמיכות לזה ממה שמבואר במאמר הנזכר-לעיל, שעל-ידי סיפורי מעשיות אלו נעשה פקידת עקרות:

^{מב} צ"ע מה רוצה רבנו לומר בהביאו מימרא זו שזכות לאדם שדבוריו אינם לריק, ואולי רומז שאינם אלא שעדיין לא עורר אותם צדיק שיודע לעורר באופן שגם ישן ישמע אותו.

^{מג} וזהו חרש לשון מחריש (מלבי"ם ויקרא יט יד עה"פ לא תקלל חרש)

^{מד} משנה תרומות פרק א (ב) חרש המדבר ואינו שומע, לא יתרום. ואם תרום, תרומתו תרומה. חרש שדברו בו חכמים בכל מקום, שאינו לא שומע ולא מדבר: בפשטות הפי' כיון שמעולם לא שמע וכפי' הרעב אבל עי"ש תפ"י שחולק שגם פקח שנתחרש דינו כשוטה.

^{מה} והכי נמי זה שהוא בבחי' ישן כיון שלא שמע דברי החכם לא יכול לדבר דיבור בדעת שרק זה נקרא דבור (תורה כט) ונשאר במדרגת שינה שהיא שליטת המדמה שדיבורו כגוי, דיבור בלא דעת והוא בבחי' קטן שאינו מוליד בחי' חרש שוטה וקטן שדינם שווה. ולא יכול בדיבורו להוליד כבוד שמים.

^{מו} משמע שהדיבור מביא ליראה ועיין תורה רז שכל הדבורים הם מגבורות. וכן יראה ידוע שהיא בחי' דין מדת הגבורה/מז וכן יראה גמט' גבורה (216). אבל מאידך עיין ספר המדות יראה ד' הממעט בשיחה יזכה ליראה. גם עיין ברכות נח. שרב ששת ידע מתי המלך בא כשאחרי הרעש נעשה שקט וכדכתיב לא ברעש וכו' ואחר האש קול דממה דקה עי"ש.

^{מז} כנ"ל באות ה'

^{מח} כי רק זה נקרא דיבור השלם כדאיתא שאדם הראשון נברא כתיב ויפח בו רוח חיים ותרגם אונקלוס רוח ממללא דהיינו שנעשה מדבר ואל מי שנברא לדבר הרי עדין לא היתה לו אשה אלא לדבר אל הש"י וזהו שאותיות המילוי של אד"ם הן מתפלל.

^{מט} ספר אמונה ובטחון לרמב"ן פרק א' הבטחון פרי האמונה

^נ צ"ע מאי בטחוני הדור ומדוע נקט לשון רבים. הפשט רומז למדת הבטחון כדלקמן ובלק"ה. ועפ"י הסוד בטחוני לשון טחינה כדאיתא (קהלת יעקב ערך חק אות ו') שנו"ה בחי' ריחים הטוחנים מן לצדיקים. דהיינו שנו"ה שם ביטול הזרע קודם השפעתו למלכות. וזה בעצמו גם קשור למדת הבטחון שהיא שלימות האמונה דהיינו הבחי' הברורה ומוחלטת של האמונה היא הבטחון.

בחי' היכן שמתבשל ומתגשם הזרע, כך הבטחון הוא ע"י בחי' החלטת האמונה/נא, הם מקבלין זה הכח של הדיבור, בבחי' (ישעיה מו/כב) וקוי ה' יחליפו כח קוי ה' היינו בטחון (בחי' כולם אליך ישרו), הם יחליפו דהיינו יקבלו כח הדיבור. דהיינו שהאמונה קבועה בליבו בהחלטיות גמור אזי נקראת בטחון שיכול להוליד יראה כזו שנעשה על ידה נעשה עיור זקן ויניק כנ"ל דהיינו בחי' יראה תוסיף ימים הנ"ל. וע"כ נקראין הכליות בטוחות [ג], כי הכליות הם כלי ההולדה [נד/יח].

וכשמקבלין בטחוני הדור, את זה הכח של הדיבור, הם מקבלין ע"פ דין ומשפט. כ"א לפי בטחנו כן מקבל הכח כי כפי הבטחון שלו דהיינו שלימות האמונה בברור והחלטיות יותר, כך כח נעשה מכח הדיבור יותר כבוד שמים אצל בטחוני הדור.

וזה בחי' פתח פיה לאלם אל דין כל בני חלוקה, פתח פיה היינו כח הדיבור ויוצא בכח גדול כיון שהוא פתיחת פה שהיה אלם וכח הזה בא אל בני חלוקה/י דהיינו אל בחי' קוי ה' יחליפו כח הנ"ל דהיינו בטחוני הדור יחליפו כח ויקבלו הדבור בכח גדול. דהיינו שע"י פתח פיה וכו' דהיינו כח הדיבור, עי"ז יוצא כח הדיבור אל כלי ההולדה, שהם הבטחנים שמקבלין אותו ע"פ דין ומשפט כנ"ל.

וצריך לראות שיהיו כלי הדיבור סמוכין וקרובין אל כלי ההולדה, כדי שיוכלו לקבל כח הדיבור כנ"ל כי ע"י כח הדיבור נעשה ההולדת כבוד שמים של מעשים טובים, שלא יהיו בבחי' (ירמיה יב/יז) קרוב אתה בפיהם ורחוק מכליותיהם דהיינו אצל הרשעים הדבור רחוק מכלי ההולדה לכן לא מביא לבטחון ועי"ז להולדת היראה.

ועל כן הווייה אחת לכלי הדיבור ולכלי ההולדה ברית הלשון וברית המעור, כי אלו מלאים גידים ועצבים כמו אלו, כי הם בחי' אחת כי מה שיש בקומת הגוף יש בקומת הראש שענינים וחטם הם חג"ת ושפתים והלשון נצח הוד יסוד. כי על ידי כח הדיבור נעשה ההולדה [נח/יט] כנ"ל. וכן איתא בתורה סו אות ד' ע"ס שכל מעשה כדי לצאת לפועל בהכרח עובר במחשבה דבור ומעשה.

ועיין לקוטי הלכות גנבה ג' סוף אות י' מבואר שם שהוא מלשון בטחון דהיינו שעיקר הבטחון נמשך ע"י ספורי מעשיות. וידוע שגדר הבטחון הוא שלימות ההסתכלות אליו ית' כמ"ש כולם אליך ישרו כמבואר בתורה עו. ואיתא בספרים שבטחון פירושו שלימות ופרי האמונה בבחי' בגמול עלי אימו שאין לו דאגה כלל רק בטוח שלא יחסר לו כל כיון שהוא בחיק אימו. מוכח מכאן שההתעוררות משינה ע"י ספורי מעשיות שמבואר לעיל שמביאה ליראה הכוונה שהתעוררות מהשינה היא שנעשה שומע ועי"ז מדבר ועי"ז מאמין (כמבואר בתורה מד תנינא האמונה תולה בפה האדם שע"י דבורי אמונה בא לאמונה) ועי"ז עולה ליראה שהיא שתיקה, ובוודאי היראה היא כפי חוזה האמונה ותלויה בה שהרי ירא ממנו ית' רק מכח שמאמין שהוא ית' משגיח ומסתכל עליו. וכיון שצריך לבוא ליראה גדולה שרק היא בחי' יראה תוסיף ימים בחי' תיקוני עתיק שעל ידם העשירות הנ"ל, לכן גם האמונה המביאה ליראה כזו היא שלימות האמונה דהיינו בטחון. לכן כשמתעורר ונעשה שומע אזי נקרא מדבר וצריך את הכח הזה להביא לכלי הולדת היראה דהיינו לבטחוני הדור דהיינו לבוא לשלימות האמונה שהיא מדרגת הבטחון שעל ידה נולדת היראה.

כא כלי ההולדה יש בהם שתי תכונות אחת בחי' בישול הזרע דהיינו בחי' החלטיות וחזק שמוציא את הדבר מכל האפשרויות דהיינו מחכמה לעיזה מעשית וכח זה נקרא נצח והוד ששם בחי' כח ההרגל מה שדברים נעשים בכח ההרגל בלא שכל זה בחי' הקנאות לכן כל בחי' החלטה וגמריות דעת ועומד על דעתו היא בחי' נצח והוד בחי' שעומד על דעתו וא"א להזיז אותו מדעתו. ועוד יש בכלי ההולדה את כח היציאה אל המקבל להשפיע לו והם בחי' נה"י כידוע כי נצח והוד הם כלי ההליכה על ידם יוצא השפע לחוץ אל היסוד שדרכו עובר השפע.

כב ישעיה פרק מ (לא) וְקִי יִדְּדֵי יִחְלִיפוּ כֹחַ יַעֲלוּ אֲבָר כְּנָשִׁים יִרְצוּ וְלֹא יִיָּגְעוּ יִלְכוּ וְלֹא יִיָּעֲפוּ:

כג איוב לח לו תהלים נא ח' ועיין ראש השנה כו.

כד לעיל תורה ז' אות ג'

כה הביאור כי כליות יעצות פירושו ששם סוף ההכנה אל ההולדה כי הטפה במח היא לא מוכנת להולדה אלא בחי' חכמה ויורדת בהשתלשלות ומתבררת עד לעיצה מעשית שאפשר להביא אותה אל הגילוי והוצאה לפועל של כבוד שמים, ולכן גם נקראות הכליות בשם בטוחות, לשון בטחון, כי הבטחון הוא הפרי והלמעשה של האמונה, דהיינו כשאמונתו מבוררת ומוחלטת בהחלטה גמורה בלא שום ספק, ובטוח שיגיע לו מה שצריך, זה בטחון, וכח ההחלטיות הזו, היא בחי' נצח והוד בחי' רגלין ששם נחלט השפע ויוצא לחוץ אל המלכות. דהיינו אל ההוצאה לפועל. ומדת הבטחון היא הוצאה לפועל של האמונה.

כז פשט כוזנת רבינו נראה שבני חלוקה הוא כינוי לבטחוני הדור שהם קוי ה' ומכוונים בני חלוקה על שם שמחליפים כח. אבל שמעתי מהרצ"ח שאפשר שרמזו בלשון בני חלוקה גם העניין שאותם שמתעוררים הם תלמידי הרב שמעורר אותם ע"י ספורי מעשיות והתלמידים נקראים אשר חליפותו למו בתורה ז' תנינא.

כח ירמיה פרק יב (א) צִדִּיק אֶתָּה יְדֹד כִּי אָרִיב אֵלֶיךָ אֶךְ מִשְׁפָּטִים אֲדַבֵּר אוֹתָךְ מִדּוֹעַ דֶּרֶךְ רָשָׁעִים צִלְחָה שְׁלוֹ כָּל בִּגְדֵי בָגְדִי בָגְדִי: (ב) נִטְעַתָּם גַּם שָׂרְשׁוֹ יִלְכוּ גַם עָשׂוּ פְרִי קְרוֹב אֶתָּה בְּפִיהֶם וְרָחוֹק מִכְּלִיֹּתֵיהֶם: (ג) וְאֶתָּה יְדֹד יְדַעְתָּנִי תִּרְאֵנִי וּבְחִנֶּתָּ לִּפִּי אֶתָּה הִתְקַם כְּצֶאֱן לְטִבְחָהּ וְהִקְדִּשְׁם לְיוֹם הָרִגָּה:

כט וכן מצינו בצד הרע אל תתן את פיה להחטיא את בשרך וידעת ההפכים אחת. ועיין קהלת יעקב ערך לשון הרע, ברית המעור והלשון אחד וזה בחי' זיווג הנשיקין שקודם לזיווג הגוף. עי"ש

שכל השפעה בגוף מיסוד למלכות קודם לה השפעה רוחנית בבחי' דיבור מיסוד שבפיה למלכות/סא¹. לכן הם תלויים זה בזה לטוב ולרע כמ"ש "אל תתן את פיך להחטיא את בשרך", וידיעת ההפכים אחת שדיבור קדוש של אמונה מטהר את הבשר קדש ואת ההולדה.

וזה בחי' ועליהו לתרופה להתיר פה אלמים ולהתיר פה עקרות, כי זה תלוי בזה כנ"ל:

וזה בחי' זיווג הנשיקין וזיווג הגופני. שזיווג הנשיקין הוא בחי' כח הדיבור, ונקרא זיווג רוחא ברוחא ככהאריז"ל וכמבואר בתורה יב אות ד' קודם לזיווג הגופני [סב]/סג² שהוא בחי' הולדה, כמובא בכתבים [סד]:

^ט **עיינ קהלת יעקב** – ערך לשון הרע אות ב' – על ידי לשון הרע פוגם בכתר שיש בו שני פעמים יש גימטריא כתר, ועל ידי לשון הרע נהפך לשני פעמים ירק גימטריא כתר, וזה שאמר במרים לאחר שדברה לשון הרע ואביה ירק ירק, עשרה מאמרות הובא בילקוט ראובני פרשת בהעלותך, והרב בליקוטי תורה חבוקק כתב דכשהציגונים נוטלים אותן ש"י אורות נקרא קרי גימטריא ש"י, ואפשר שלזה כיוון גם כן בעל עשרה מאמרות שעל ידי לשון הרע נקרא ירק, ירק אותיות קרי שעל ידי לשון הרע נהנים החיצונים מאותן ב' פעמים ש"י ואצלם נעשה קרי, ולבאר פנימיות העניין כי יש שני זיווגים אחד זיווג נשיקין והוא על ידי חיך וגרון ולשון והוא סוד חכמה בינה דעת, ואחר כך יוצא הקול כלול מאשא מיא ורוחא ואקיש בתרין שפון שהן בחינת נצח הוד, ואז סוף הלשון שהוא בחינת יסוד משלים הדיבור על ידי הפה שהוא סוד המלכות, והדיבור הלו הוא ההולדה על ידי זיווג דחין וגרון שהם סוד חכמה בינה, וכשהדיבור הוא לבטלה וקל וחומר כשהוא דיבור אסור כמו לשון הרע הרי הוא כמוציא זרע לבטלה, שברית המעור והלשון אחד, והנה חיך וגרון שהם סוד חכמה ובינה לכל אחד שלש מאות ועשר עולמות, ומאורות אלו יוצא הדיבור שהדיבור הוא מאותן ש"י אורות היוצאים מחיך וגרון, ועל כן עתיד ליתן לכל צדיק ש"י עולמות, אך כשהדיבור לבטלה אזי אותן ש"י אורות מושפעים לחיצונים ונקרא קרי, קרי ממש כמו שכבת זרע היוצא לבטלה מברית המעור נקרא קרי כך זה, ועל כן נקרא השפע הלו אצלם קרי, וזה שאמר (קהלת ה' ה') אל תתן את פיך לחטוא את בשרך, שעל ידי שנותן את פיו לדבר לשון הרע, אזי נשפעים אותן ש"י אורות לחיצונים ונקרא קרי, ועל ידי זה מטמאים בשר קדוש שלו בקרי ממש:

^ס **ועיין תורה סו אות ד'** – כי כל המנשבות שיש לאדם, כלם באים בתוך הדבור, כדאיתא בזהר (אדרא זוטא דף רצד). 'רחושי מרחשן שפונה'. ואף שאין האדם מרגיש זאת, אף על פי כן הוא בדיקות גדול. כי כל מחשבה שבעולם שיש לאדם, כלם מוכרחים לבוא בתוך הדבור בשעת המחשבה, רק שהוא בדיקות מאד. ולכן כל עשייה שעושה האדם צריכה לבוא בתחלה בתוך הדבור, כי כל הדברים צריכים לבוא בבחינות מחשבה דבור ומעשה. נמצא שעל ידי הדבור, נגמר המעשה ויוצא מכת אל הפעל. כי קדם שיוצא המעשה מכת אל הפעל, צריכה לבוא תחלה בבחינות דבור. על כן כדי להוציא מכת אל הפעל, צריכים להשלים אותיות הדבור כנ"ל. ולהוציא הדבור בשלמות ממצר הגרון, דהיינו להמשיך בחינות נקודות אל האותיות. ואזי כשיוצא הדבור בשלמות, יוצא הדבר מכת אל הפעל כנ"ל:

^{סא} **דהיינו זיווג הנשיקין מוליד כבוד שמים בדיבור וזיווג הגופני מוליד כבוד שמים שיוצא לפועל במעשים טובים בחי' קיום התורה וכנ"ל שצריך ללמוד עמ"ל לעשות ולקיים.**

^{סב} עיין לעיל תורה יב אות ד' (דף סז):

^{סג} **וכן איתא שק"ש קודם לתפלת עמידה זה בחי' זיווג נשיקין קודם לזיווג הגופני (ריצ"ח)**

^{סד} עץ חיים שער לט דרוש ט' ודרוש ד'

כי ע"י כח הדיבור בחי' להתיר פה אלמים, שהוא בחי' זווג הנשיקין, ע"י נעשה זווג הגופני, בחי' להתיר פה עקרות כנ"ל:

עתה יבאר רבנו עניין הבטחון הנ"ל שכל זמן שלא בא כח הדיבור לכלי ההולדה שהם בטחוני הדור אזי הוא פגם הבטחון דהיינו שבטוח וסומך על הסט"א וע"י זיווג דקדושה דהיינו חיבור אל הש"י בדיבור הקדוש אזי נעשה בטחון דקדושה וע"י הולדה.

וזה בחי' שבירת כלי חרס שוברין בשעת התקשרות הזווגים [א]. להורות שעכשיו שנעשה התקשרות שהוא בשביל הולדה דהיינו כל סתם שידוך הוא בשביל הולדה, שהוא בבחי' בטחון דהיינו ברור והחלטה שזה השידוך, בחי' כליות שפעולתם בחי' ברור והחלטה/ג, שהם כלי ההולדה בחי' הנצח והוד שמבשלים ומחליטים ומוליכים הטפה אל היסוד כנ"ל.

וזה בחי' (משלי לא) בטח בה לב בעלה דהיינו שהתקשרות דקדושה היא בטחון בה, ע"י נתבטל ונשבר בחי' הבטחון דס"א שכיון שהחליט לקחת עצמו להתקשרות דקדושה להולדת כבוד שמים כל תקותו ובטחונו עליו ית', בודאי מנתק עצמו מהתקשרות לכל משען אחר ממנו ית' שהוא משענת הקנה הרצון בחי' כחרס הנשבר. ועל זה שוברין הכלי חרס, בבחי' (ישעי' ל) ותבטחו בעושי ונלוז וכו' ותשענו עליו, דהיינו מבטח בוגד, שע"י נשבר חומת הבטחון של הש"י שהיא הבטחון האמיתי, וזהו ושברה כנבל יוצרים ולא ימצא במכיתתו חרס וכו' לחתות אש מיקוד ולחסוף מים מגבא/י. כי הבטחון דקדושה שנעשה ע"י ההתקשרות כנ"ל, הוא להיפך מהבטחון דס"א, שהוא בבחי' שבירת כלי חרס כנ"ל. וגם מרמזין להם שאם לא יתנהגו בקדושה דהיינו שלא יכוונו מעשיהם להולדה דקדושה ויבגדו ח"ו בבחי' הבטחון בו ית', שהוא בכלי הולדת הקדושה, בבחי' ההולדה, אזי יהיו בבחי' שבירת כלי חרס, שזה נעשה ע"י מבטח בוגד [ד] כנ"ל:

וזה רמזו בנבואת מיכה שמקונן על שנעשה נביא בזמן שאבד צדיק מן הארץ וישר באדם אין ואין אמון בבני אדם, ואומר (מיכה ז) /א' אל תבטחו באלף משוכבת חיקך שמור פתחי פיך ולפי רבינו הכוונה שמקונן על חוסר היראת שמים וזהו אל תבטחו באלף. היינו שא"א שיהיה הבטחון, היינו כלי ההולדה בחי' בטחוני הדור, סמוכין אל הדיבור, שהוא בחי' אלף, שהוא ר"ת להתיר

פה אלמים דהיינו שא"א לזכות לבטחון ע"י כח הדיבור דהיינו ל'התיר פה אלמים, כי כלי ההולדה דהיינו שוכבת חיקך הם שמור ורחוק מפתחי פיך דהיינו הדיבור. וזה משוכבת חיקך, היינו שיהיה נעשה מזה הולדה. וזה משוכבת חיקך, בחי' הכתוב (מלכים א א) /ו' שם מסופר על דוד המלך בשנתו האחרונה שהיה לו קר ואמרו לו עבדיו יבקשו נערה וכו' ושכבה בחיקך וחם לאדוני המלך, ואע"פ

^א אליהו רבה סימן תקס ס"ק ז' הובא במ"ב ס"ק ט' ועיין שדה חמד מערכת ז' אות יב שהוא מנהג אשכנזים וקצת מעדות המורה. ערוך השלחן סימן נ' סעיף כו ספר טעמים ערך חתן וכלה אות ח' שלחן העזר ח"א דף נב משבצות זהב או"ח שם ס"ק ד' ליקוטי מהר"ח ועיין לקמן תורה רסה ותורה צ' תנינא

^ב **לכן הכליות** נקראות יועצות כי הן בחי' מסנן נוזלים בגוף והכי נמי העיצה היא שמתוך כל האפשרויות מברר ומחליט כיצד לנהוג למעשה. וכן כליות לשון כלי. ולשון סוף ותכלית כמ"ש ויכולו השמים והארץ.

^ג **רמז לפגם** הדיבור וההולדה כי דיבור מייסוד האש והולדה בחי' מין וכיון שהבטחון הוא דס"א דהיינו כחרס נשבר לכן א"א לו להעלות את הדיבור האש להסמיכו למי ההולדה ע"י בטחון כזה. (כעין זה שמעתי מהריצ"ח שיעור לו)

^ד משלי כה יט.

^ה **מיכה פרק ז** (ה) אל תאמינו ברע אל תבטחו באלף משכבת חיקך שמור פתחי פיך: (ו) פי בן מנפל אב בת קמה באמה פלה בןממה אבי איש אנשי ביתו: (ז) ואני בידוד אצפה אוחילה לאלהי ישעי' ישמעני אלהי:

^י **מלכים-א פרק א** (א) והמלך דוד וקן בא בָּיִמִים ויִכְסֶהוּ בַּבְּגָדִים וְלֹא יָחַם לוֹ: (ב) ויאמרו לו עבדיו יבקשו לאדני המלך נערה בתולה ועמדה לפני המלך ותהי לו סכנת ושכבה בחיקך וחם לאדני המלך: (ג) ויבקשו נערה יפה בכל גבול ישראל וימצאו את אבישג השונמית ויבאו אותה למלך: (ד) והנערה יפה עד מאד ותהי למלך סכנת ותשרתהו והמלך לא ידעה:

צ"ע שמביא רמז להולדה מפסוק שמדבר באבישג שלקח אותה דוד לא בשביל הולדה ומפורש שם שלא ידעה אלא לחימום בלבד. וכמבואר היטב בשער הליקוטים להאריז"ל על פסוק זה אחר שם מבאר כל התמיהות שיש על מעשה זה. שדוד תיקון לבושים לנשמתו ע"י תשובת המשקל על חטא ההרהור באביגיל, ואם לא היה עושה זאת היתה באה עליו צרת אדוניהו כמו צרת אבשלום שבאה על חטא בת שבע. ומבאר שם שעד גיל שבעים תיקן כל ימיו, כמו שתיקן אברהם אבינו בקע"ה שנותיו, והשלים לבוש נפשו ובשנה אחרונה עלה למעלה מהשבע, ותיקן לבוש נשמתו ע"י אבישג. (וזהו שבספר שמואל א בסופו נהרג שאול ומתחילת ספר שמואל ב' מסופר כל מלכות דוד והצרות שעברו עליו לבד ממעשה אביגיל ופטירתו של דוד שהם מסופרים במלכים א' כי בספר שמואל ב' הם על הימים שבהם תיקן את השבעים שנה שבע מדות ובספר מלכים א' מסופר על תיקון המדה השמינית בינה)

ששם שכבה בחיקו לא להולדת בנים, אבל שכבה אצלו להולדת מעשים טובים/ו שזה עיקר המכוון כאן. וזה א"א כ"א ע"י שמור פתחי פיך שיהיו סמוכים לכלי ההולדה כנ"ל /ח: וכיון שאין בטחון א"א שתולד יראה ומעשים טובים.

וזה איכה ג' /ט: יתן בעפר פיהו אולי יש תקוה פשט הפסוק מדבר בהשתחויה עד עפר שע"ז אולי יש תקוה ונראה שרבנו לומד פסוק זה כעניין הפסוק שקדם לו ישב בדד וידום הכי נמי יתן את פיו דהיינו כח הדיבור בעפר שלא יוכל לדבר. **עפר, הוא בחי' העדר הדיבור** /י: אולי רומז ליסוד עפר שהוא הפך יסוד האש שממנו הדיבור כמ"ש ובהגיגי תבער אש, **כמ"ש (ישעיה כט) /יא: ומעפר תשח אמרתך דהיינו שע"י בחי' עפר אזי תשח אמרתך דהיינו יושפל הדיבור**. וזהו "יתן בעפר פיהו" דהיינו את דיבור פיהו יתן בהעדר הדבור לתקנו **היינו שצריך ליתן בחי' הדיבור להתיר פה אלמים כנ"ל**. ועי"ז **בא כח הדיבור לקווי ה'** תקווה היינו בטחון שבטוח ומקווה אליו ית' בלבד בהחלט **שהם כלי ההולדה** של יראה ומעשים טובים **כנ"ל** : וזהו **יתן בעפר פיהו דהיינו תיקון הדיבור אולי יש תקוה כדי שיגיע הדיבור לקווי ה'** בטחני הדור כלי ההולדה **כנ"ל** :

וזהו (בראשית כח) והיה זרעך כעפר הארץ, כי זרעך דהיינו ההולדה תלויה ע"י בחי' יתן בעפר פיהו דהיינו את דיבור פיהו יתן בהעדר הדיבור ויתקנו לדיבור הנ"ל:

וזה בחי' מה שאמר (דניאל יב) על ימות משיח ורבים משיני אדמת עפר יקיצו, היינו שמקיצינ ומעוררין אותן משינתן כנ"ל. וזהו **משיני אדמת עפר מבחי' העדר הדיבור כנ"ל**. דהיינו כשהמישח יעורר את ישראל להעלותם משינה דהיינו שליטת המדמה בחי' חי שאינו מדבר למדרגת מדבר ע"י שילמד אותם ספורי מעשיות משנים קדמוניות אזי יכוון בלימודו עמ"נ לעשות ועי"ז התלמידים ההגונים יקיצו וישמעו ובוא למעשים טובים והתלמידים שאינן הגונים יפול עליהם שכחה ולא שישמעו כלום וזהו [ב] **אלה לחיי עולם**, חי עולם **היינו בחי' הדיבור, כמ"ש (בראשית ב) והיה האדם לנפש חיה ותרגומו לרוח ממללא, היינו בחי' להתיר פה אלמים**. ואלה לחרפות וכו'.

¹ **מדרש רבה בראשית** פרשה ל פסקה ו אלה תולדות נח הה"ד (משלי יא) פרי צדיק עץ חיים מה הן פירותיו של צדיק מצות ומעשים טובים. הובא בפרש"י ריש פ' נח.

² **ועיין ביאור הליקוטים** אות נ' שקשה לו תיבת כנ"ל, שהרי לא נזכר לעיל שמירת הפה שבו תלוי ההולדה. ותיירץ דקאי השמירה מתלמידים שאינם הגונים, כי ההולדה היא שם כולל לכל הוצאה לפועל דקדושה דהיינו גם הלימוד עמ"נ לעשות ולקיים ועיקר הפגם של תמיד שאינו הגון הוא דבר הזה שבה ללמוד שלא עמ"נ לעשות והמלמד כאילו עושהו לתלמיד אבל כשמלמד תלמיד כזה לא נחשב עושהו כי לא מביאו לעשיה ועי"ז נעשה פגם בבחי' ההולדה של המלמד כי לא נסמך הדבור להולדה וזהו שאמר כאן שכדי לבוא להולדה דהיינו שוכבת חיקך צריך לשמור פיו מללמד תלמיד שאינו הגון כנ"ל.

ועיין שיעור לו של הריצ"ח שהארץ לבאר דבריו עוד תירץ עפ"י רבינו כאן קושיא מה שנקטה המשנה על מי שחכמתו מרובה ממעשיו את הפסוק והיה כערער בערבה, שקשה א"כ רישא דהאי קרא "ארור הגבר אשר יבטח באדם" איך קשור לעניין. אבל לפי רבנו מובן היטב. כי מי שחכמתו מרובה ממעשיו הפירוש שהדיבור אצלו לא סמוך לכלי ההולדה כי אין כוונתו להוליד מעשים טובים ע"י חכמתו וזה הנקרא כאן מבטח בוגד ועל זה אומר הנביא ארור הגבר אשר יבטח באדם דהיינו מבטח בוגד ע"י שהוא כערער בערבה כי חכמתו מרובה ממעשיו.

³ **איכה פרק ג (כח) ישב בְּדֹד וַיֵּדֶם כִּי נָטַל עָלָיו: (כט) יתן בְּעֶפֶר פִּיהוּ אֹלִי יֵשׁ תְּקוּהָ:**

פרש"י – (כח) ישב בדד – מי שאירע לו אבל וצרה ישב גלמוד ויצפה לטובה. וידום – לשון המתנה כמו (שמואל א יד) אם כה יאמרו אלינו דומו דיהונתן. כי נטל עליו – כי בעל הגזרות נשא עליו הגזירה זו:

⁴ **והיינו כנ"ל** שאת הבארות אשר חפרו האבות סתמום בעפר דייקא (ביאור הליקוטים אות סה)

⁵ **ישעיה פרק כט** (א) הוֹי אֲרִיאֵל אֲרִיאֵל קְרִית חֲנָה דָּוִד סִפּוֹ שָׁנָה עַל שָׁנָה חֲגִים יִנְקֹפוּ: (ב) וְהִצִּיקוּתִי לְאֲרִיאֵל וְהִיִּיתָ תִּאֲנִיָּה וְאֲנִיָּה וְהִיִּיתָ לִּי כְּאֲרִיאֵל: (ג) וְחֲנִיתִי כְדוֹר עֲלֶיךָ וְצִרְתִּי עֲלֶיךָ מִצָּב וְהִקִּמְתִּי עֲלֶיךָ מִצָּרָתִי: (ד) וְשִׁפְלֵת מֶאֱרֶץ תְּדַבְּרִי וּמִעֶפֶר תִּשָּׁח אֶמְרָתְךָ וְהָיָה כְּאֹיֵב מֶאֱרֶץ קוֹלְךָ וּמִעֶפֶר אֶמְרָתְךָ תִּצְפָּצֵף:

מצודות דוד – (א) הוי אריאל – אמר הנביא יש להתאונן על המזבח העומד בהעיר אשר שכן שם דוד. ספו וכו' – כי מעולם לא לן אדם בירושלים ועון בידו כי תמיד השחר כפר על עוונות הלילה ותמיד של בין הערבים כפר על עוונות היום אבל מעתה יתוספו עוונות שנה זו על עונות שנה שעברה כי הקרבנות יכרתו ואינם להתכפר: (ד) ושפלת – תהיה מושפלת ותדברי בהכנעה בקול נמוך כאלו הקול יוצא מתחת לארץ. ומעפר תשח אמרתך – תכופף אמרתך כאלו תדבר מן העפר וכפל הדבר כמ"ש להורות על גודל ההכנעה. והיה כאוב – ותדבר בלחש בהכנעה וישמע קול כקול האוב הנשמע מארץ שהיה קול נמוך עד שלא ידמה דבור אדם אלא צפצוף כעופות. ומעפר – תצפצף בקול כאלו יוצא מן העפר וכפל הדבר פעמים רבות על גודל ההכנעה ומרבית התחנונים:

[יג] דהיינו התלמידים שאינם הגונים שהם בחי' חרפה, **היינו בחי' (תהלים סט) חרפה שברה לבי, בחי' שכחה, שבירת הלב, שהיא בחי' שבירת הלוחות, כמ"ש [ו'] לוח לבך. וע"י שבירת הלוחות בא שכחה, כשארז"ל (עירובין נד) אלמלא לא נשתברו לוחות הראשונות לא היתה שכחה. היינו שאותן שאינן ראויין לקבל שהם בחי' עור בהמה טמאה נשכח מהם כנ"ל [טו] וכמבואר בלק"ה המנחה ו' יא שמשו רבנו כשראה מה גרמו ערב רב שבר את הלחות כדי שתשתכח התורה מתלמידים שאינם הגונים :**

אות ט

כיון שתורה זו נאמרה בראש השנה רמוז בה סוד השופר שנצטוונו לתקוע בר"ה להתעורר לעבודתו ית' בתחילת השנה החדשה ביומא דדינא דייקא לחזור ולהמליך אותו ית' עלינו בשכל. ועיין בשיחות על תורה זו שכבר בהכנה שהכין עצמו רבינו לאמירתה הרגישו אנ"ש התעוררות עצומה לתשובה וכ"ש בשעת אמירתה שנפלה על כולם יראה נוראה והיו שם בכיות נוראות.

סוד תקיעת השופר מבואר **בפרי עץ חיים** שער השופר פ"א שבר"ה חוזר בחי' מה שהיה בבריאת אדם הראשון שנברא דו פרצופין דהיינו שבת זוגו מחוברת לו באחוריו גבה לגבו כמבואר בערובין דף יח ובאופן הזה לא נקראת בת זוג לפריה ורביה ולא יכולה להיות לו לעזר אלא כשהיא כנגדו לכן הוצרך לחתוך (לנסר) אותה ממנו להביאו לפניו ולזה היה צריך להפיל תרדמה/טו על האדם. וכל זה הוא גם משל וביאור על מה שנעשה בבריאת העולם שכדי לגלות מלכותו ית' ברא בריאה שהיא כביכול נפרדת ממנו, ועי"ז תוכל להמליך אותו עליה. ועיקר הבריאה הם נשמות ישראל. ועיקר התכלית שיהיה עם ישראל שממליך אותו ית' נתקיים אחר מתן תורה. ועניין זה חוזר בכל שנה בראש השנה.

לכן אחר מתן תורה תוקעים בשופר כי עד מתן תורה זה בחי' מה שקבלנו ממנו ית' כלים להמליך אותו, ואחר מתן תורה אנו צריכים להתעורר ולהתחיל להמליך אותו. ולכן תוקעין בשופר אחר קריאת התורה, ובמוסף ואז אומרים פסוקי מלכויות.

כי עד התקיעות אזי אנו כלפי הקב"ה בבחי' אחור באחור דהיינו שכיון שאנו בבחי' פונים עורף אליו כן הוא כלפינו, וזה בחי' שההמלכה שלנו את הקב"ה היא בלי מוחין אלא בדינים בחי' שינה ובמצב כזה נקראת עבודת ה' "צדק" כי האדם עובד את בוראו רק כפי הצדק וההכרח ולא באמונה וחיות כפי שראוי לעבדו בדחילו ורחימו, דהיינו גם לפני משורת הדין זה נקרא אמונה. וכמבואר בתורה ז' עפ"י הזוהר שאמונה היא כשמאיר האמת לאדם דהיינו מוחין.

וסוד השינה הוא כי המוחין של האדם זה בחי' שרגלי הבינה (אמא עילאה) הנכנסים במוחו (דהיינו מח הבן ומכונה זעיר אנפין) בחי' שנה"י שלה נעשים חב"ד אצלו, ובשעת השינה מסתלקים ועולין חזרה אליה, ולכן השינה היא מוחין דקטנות ובחי' דינים.

ותועלת השינה היא שאז עולים האמת והצדק (שהיא אמונה חלשה) שלנו שהם כח המלכת הש"י, עולים לבינה ושם מתחזקים בסוד היחוד. כי בלא זה למטה א"א להם להתייחד כי הוא זמן של דינים ויש חשש יניקת הקליפות לכן הם נדבקים אחור באחור כמו חיילים שמחשש האויב עומדים תמיד גב אל גב. לכן רק בעלייתם לבינה ששומרת עליהם בבחי' אמא דמסככא על בניה אזי יכולים להתייחד ולהתחזק לאמונה. אבל כל זה נעשה רק בבחי' המוחין ולא ניכר באדם עצמו אלא כשמתעורר וחוזרים אליו המוחין הנ"ל, וזה נעשה ע"י השופר/טו.

^{יג} המשך הפסוק הנ"ל בדניאל יב

^{יד} משלי ג' ג', ו' ג', הנ"ל באות ז (דף עב:)

^{טו} באות ז (דף עב:)

^{טו} **בראשית פרק ב** (כא) וַיִּפֹּל יְדֹד אֱלֹהִים תְּרַדְמָה עַל הָאָדָם וַיִּשָּׁן וַיִּקַּח אֶחָת מִצִּלְעֹתָיו וַיִּסְגֶּר בָּשָׂר תַּחְתָּנָה: (כב) וַיִּכֶן יְדֹד אֱלֹהִים אֶת הַצֶּלַע אֲשֶׁר לָקַח מִן הָאָדָם לְאִשָּׁה וַיִּבְאֶהָ אֵל הָאָדָם:

פרש"י – מצלעותיו – מסטריו כמו (שמות כו) ולצלע המשכן זהו שאמרו (עירובין יח) שני פרצופים נבראו:

^{יז} **פע"ח שופר** ריש פ"א – יכין עצמו אחר קריאת התורה לתקוע בשופר לעורר הועיר אנפין משינתו. כי כבר ידעת, כי עתה בר"ה (בכל) [נפל] שינה על ז"א, שיצא נה"י דאימא ממנו בראש לאה, ועתה מעוררים הו"א משינתו על ידי השופר כמ"ש לפנינו, ויכנסו שוב נה"י דאמא בז"א, ויתן עתה הדינים מתוקים לרחל, כי נמתקן בשינתו ע"י השופר כמ"ש כבר, ויתבאר עוד כ"ז לקמן, בענין התקיעות בעזרת השם:

עוד שם באמצע הפרק – סוד השופר – צריך לידע, מי הוא התוקע, ומי הוא הפה, ומי הוא השופר, ומי הוא הקול. דע, שכבר הקדמנו לך, שעתה ביום ר"ה, הו"ן בסוד אב"א, וכונתינו לנסר אותן ע"י הדורמיטא דאפילו או"א לז"א. וכבר ידעת סוד הדורמיטא, שהוא העלאת זו"ן הפנימית שלהם בסוד מ"ן בתוך הבינה. ועתה אנו מוציאים אותן ע"י השופר, מתקנים עם המוחין. והנה סוד שופר, הוא סוד א"מ של ז"ס תחתונות של הבינה. והנה כבר הודעתך, כי שם ס"ג הוא בו"ת של הבינה בסוד הפנימית, לא בסוד א"מ:

כי עפ"י הסוד השופר הוא כמו צינור חלול צר למעלה ורחב למטה והיותו צינור זה בחי' ז' מקיפים של הבינה בחי' אמא עליונה (ומקיפים הם עיגולים זה תחת זה כמו צינור כטבעות השופר) ופה השופר הוא פה הבינה והיא תוקעת את המוחין של הבנים שיצאו לחוץ דרך השופר/י".
שזה ממש בחי' לידת האם את בינה בבחי' חיל כילודה שיוצאים ביראה גדולה הכי נמי לידת המוחין דהיינו חזרתם אל הבנים היא מחזירה לבנים יראה עצומה.

וידוע שבינה היא כתר דז"א נמצא כל בחי' עתיק המבוארים כאן הם בבינה עילאה.
ומהם נמתקים כל הדינים ונמשך המוחין וכל זה נעשה ע"י התקוע וכוונתו בתקיעה/י"ט
וזה לשון פע"ח פ"א דשופר – אמנם כשאדם תוקע, אז פניו מתאדמין, וזהו רומז אל מקור הקולות האלו, שהם ז' הבלים, שהם של ז' שמות ס"ג דבתרין תפוחין דעתיקא [שהם מקום הלחיים הפנימי משיער בפנים העליונות של אריך אנפין מקור הרחמים ששם היא מדת ואמת שבי' מדות של רחמים], ועי"ז הם מתעוררין הפנים העליונים דעתיקא, שהם ז' שמות דס"ג, ומאירין. וז"ס הארת פני התקוע, ומאירים גם ז"ת דאמא, שהם ג"כ ז' פעמים הבל כמו הפנים דעתיקא, שיש בהם ז' פעמים ס"ג כמ"ש לעיל, וזהו לשון שופר, מלשון שופרא, הוא יופי פנים דעתיקא, המתגלים ע"י השופר כשמתאדמין פניו כמ"ש:י"ז
ויכוין להמשיך ש"ע נהורין מפנים דעתיקא, אר"ך [דהיינו רכא] אורות לא"א, וק"ן [דהיינו החצי] יורדים לז"א, ומשם יורדים לנוקבא כנודע: עכ"ל.

נמצא שהשופר ממשיך מעתיק הארת אמת נפלאה ועצומה לאדם שעי"ז זוכה לאמונה ובטחון ויראה נפלאה שבזה תלויים כל התיקונים המבוארים בתורה זו.

עוד שם בפע"ח הנ"ל – העולה מזה, כי סוד הקול היוצא מן השופר, הוא סוד מלוי ס"ג [נהיה במילוי יודין לבד מואו יוצא סג שהם הפשוט – כו והמילוי-הבל] שבז"ת דאמא, לכן כנגדם אנו תוקעין מאה קולות, נגד ס"ג ומלוי שהוא הבל, ובין הכל עולה מאה כמ"ש לקמן בפרטות: עכ"ל.

נמצא שרק בשמיעת מאה קולות זוכים לבטל חמדת הבל היופי כמבואר בסוף אות ט' בתורה שההבלים של השופר מבטלים חמדת הבל היופי. כי ההבלים האלו הם היראה שמעורר השופר ונתבאר לעיל באות ג' שיראה מבטלת חמדת הבל היופי.

וכל זה בחי' ספורי מעשיות משנים קדמוניות/י"א ע"י הצדיק כי הצדיק נקרא אם שמניק לישראל כמבואר בתורה ד' אות ח' והוא בחי' בינה (וכמ"ש אם לבינה תקרא), ובפרט רבינו, כמבואר באריכות בכב"י אור פרק חכמה ובינה. וכמו שהשופר הוא קרן בהמה כן הסיפורי מעשיות הם דברי חול שהם בחי' השופר שבו תוקעת הבינה דהיינו הצדיק בחי' הבלים דקדושה שבהם הארת אמת מבחי' שנים קדמוניות דהיינו מעתיק. שעי"ז נמשך יראה עצומה הפוגעת בלב בבחי' אם יתקע שופר בעיר ועם לא יחרדו/י"ב. שעי"ז נעשה להתיר פה אלמים דהיינו שנעה שומא את רבו ומתחיל לדבר דבורי אמונה עד שזוכה לבטחון דהיינו שסומך כלי הדבור לכלי ההולדה שזה בחי' שרואה לפניו אות ית' בכל רגע כמו ממש ועי"ז נופל עליו יראה עצומה בחי' יראת ה' תוסיף ימים ובחי' עשירות דהיינו אין מחסור ליראיו שעי"ז בא לביטול נפלא שהיא התבוננות דהיינו השגת תורה דעתיקא שהיא בלא גבול.

בעומק עניין התקיעה שקודם התרועה שברים מתחדש כאן עומק חדש בעניין העדר הדיבור שנגרם ע"י השינה, (כמבואר בפל"ח אות יג) דלא כפשוטו שהוא עניין של דיעבד אלא אדרבה עיקר הדבור בכח הוא דייקא ממה שהיה תחילה בהעדר ואילמות. דאי לאו הכי לא מובן מדוע הוא רמוז בתקיעת השופר שכל עניינו זה ההתעוררות והולדת היראה.

^ח **פע"ח שופר** אמצע פ"א – והנה הפה שבשופר, הוא פה הבינה, שהיא עתה תוקעת את הו"ן לחוץ דרך פה, ואז הם יוצאים ונמשכים משם ולמטה, ואז הם עוברים תוך א"מ של ז"ת שלה, ואח"כ הם יוצאין מתוך השופר הזה. והנה פה שלה, הוא שם ס"ג עם כ"ב אותיות הנמשכין שם, והוא גי' פה. וסוד השופר, שהוא א"מ שלה.

^ט **פע"ח הנ"ל** – אח"כ יקחון בידו, ויכוין בו איך הוא קצר ורחב, ומקום הקצר יהיה אצל הפה למעלה, ומקום הרחב יהיה למטה, והוא צריך לכוון אל מציאת הדיקנא דעתיקא, אשר הוא הכופה כל הדינים, כי כל הכפאת הדינים אינו, אלא ע"י שרשם, כי הדיני עליונים הם עצמן מכפים את הדינים וממתיקים אותם. והדיקנא דעתיקא היא דינים כנודע, ובה עצמה נכפין כל הדינים כמ"ש לקמן. וכבר ידעת איך הדיקנא היא למעלה צרה, ולמטה מתרחבת, ויש בה ב' שמות י"ה י"ה, אשר נמשכים מב' פאות הראש, כמ"ש זה בענין ה"ג מדות. הם באים מב' אלהים שבב' פאות הראש, ושם ו"ה א', הוא במיצר הדיקנא, בתיקון א' דדיקנא, ושם י"ה הב' הוא במרחב הדיקנא, שהוא תיקון ו' כנודע. לכן מקום הצר יהיה למעלה דבוק אל הפה, ויכוון שעליון הצר, שם י"ה דתיקון ראשון שבמיצר הדיקנא, והתחתון הרחב שם י"ה הב' שבמרחב הדיקנא, להורידן לאכפאי הדינים כמ"ש לקמן, כי ע"י השופר נתגלה כמ"ש לקמן:

^י **פע"ח שם** – ועוד הוא לשון שופר, כי נתגלה ע"י השופר, יופי פנים דעתיקא וממתיק הדינים דא"מ של ז"ת דבינה. ולכן אנו תוקעין בשופר, ולשון תקיעה הוא מלשון תקיעת יתד במקום נאמן, כי הבינה מוציאים מתוכה ותוקעת אותה תוך א"מ שלה, ואח"כ יוצאים משם ולחוץ, ודי בזה:

^{כא} **כי שנים קדמוניות** הן ז' תחתונות של הבינה שם עתיק ומשם הן הבלים שתוקעת הבינה להוליד את המוחין דרך השופר. ואע"פ שהן ז' תחתונות נקראות קדמוניות דהיינו מה שלמעלה מהשכל וקודם לו זה כלפי זעיר אנפין שכל ז' האלה אצלו הם עתיק וכנ"ל שבינה כתר דז"א.

^{כב} **ענין גם תורה ה'** אות ג' כיצד קול השופר מיישר את עקמומיות הלב שנתעקם ממנו ית' וע"י השופר חוזר ומתיישר אליו ית'.

נמצא שאע"פ שהשינה כאן היא נפילה גדולה ונוראה וכן למעשה כל התורה הזו וסיבת התחלת העסק של רבנו בסיפורי מעשיות עקב החרופים של הצורך הזקן (כנ"ל בהקדמה תורה בשם חכמה ותבונה) על רבינו שהפילו שינה על אנ"ש עד שכבר א"א היה לעסוק עימם רק ע"י אמירת תורות והוצרך לגנוב דעת הס"מ (לכ"ה גניבה א) ולעוררם ע"י ספורי מעשיות אעפ"כ היה בזה עניין של ירידה צורך עליה בבחי' (מיכה ז' ח') אל תשמחי אויבתי לי כי נפלתי קמתי כי אשב בחושך ה' אור לי /כ"י גו' ולא נאמר כי אחרי נפילתי קמתי, כיון שהקימה איננה דבר נפרד לגמרי מהנפילה אלא שבנפילה עצמה טמונה ומכוסה בה הקימה, והמשכיל על דבר טוב יריח תיכף בנפילה את הקימה העתידה. (שם משמואל-נח-תרע"ד)

וזה בחי' שופר/כ"י, כי שופר הוא בחי' התעוררות השינה שציוותה התורה לתקוע עמ"נ להתעורר מהשינה בכל ראש השנה/כ"י. **כמובא בספרים [כ"י] ששופר מרמז בחי' עורו ישינים מתרדמתכם** כלשון הרמב"ם בהלכות תשובה. **ועי"ז הוא בחי' להתיר פה אלמים ולהתיר פה עקרות כנ"ל.**

וזה בחי' תקיעה שברים תרועה.

תקיעה, הוא בחי' העדר הדיבור/כ"י, בחי' (משלי ו')/כ"י תקעת לזר כפיך נוקשת באמרי פיך נלכדת באמרי פיך, נוקשת נלכדת הוא כפל לשון כמו פח יקוש/כ"י. פשט הפסוק מדבר מתקיעת כף/ל' שנוהגים לחזק הבטחת ערבות/כ"י ואומר שלמה המלך כאן שאם נתת תקיעת כף אזי ההתחייבות הזו היא

^{כ"י} **מדרש תהלים** מזמור כב – (מיכה ז', ח) כי אשב בחשך ה' אור לי. שנו רבותינו, מתוך כעס רצון. ומתוך אפלה אורה. ומתוך רוגז רחמים. מתוך צרה רוחה. מתוך ריחוק קירוב. מתוך נפילה קימה. מתוך כעס רצון, שנאמר (דברים ט', יד) הרף ממני ואשמידם. מיד, (שמות לב, יד) וינחם ה' על הרעה. מתוך אפלה אורה, כי אשב בחשך ה' אור לי. מתוך רוגז רחמים, (חבקוק ג', ב) ברוגז רחם תזכור. מתוך צרה רוחה, (ירמיה ל', ז) ועת צרה היא ליעקב וממנה יושע. מתוך ריחוק קירוב, (הושע ב', א) והיה במקום אשר יאמר להם לא עמי אתם יאמר להם בני אל חי. מתוך נפילה קימה, כי נפילתי קמתי

^{כ"י} **שער הכוונות** – דרושי ראש השנה דרוש ז – **דע כי התוקע הוא אימא עילאה** כי היא תוקעת מתוך פיה **ומוציאה את ז"ן דרך פיה לחוץ** ואז יורדים משם ולמטה ונכנסים ועוברים תוך פנימיות אור המקיף בתוך חללו עד סיום **ז"ת שלה שהם סוד השופר** ואח"כ הם יוצאים מתוך פה התחתון של השופר הזה לחוץ. והנה גם הפה של אימא היא הויה דס"ג ועם הכ"ב אותיות הנמשכים שם בסוד אחה"ע בומ"ף כו' בתוך ה' מוצאות הפה הרי הם בגי' פה. **ועתה נבאר מה הם הקולות** שיוצאים מתוך השופר. הנה הודעתך כי **התקוה הו' דבי"ג תיקוני דיקנא דעתיקא הוא נק' ואמת והוא בחי' תרין תפוחין קדישין דעתיקא ושם נתבאר כי הם ז' הויות דס"ג שהם בגי' אמ"ת:** והנה המילוי של ס"ג הוא בגי' הב"ל ונמצא כי ז' המילויים שבז' הויות הנז' הם סוד ז' הבלים דקהלת וכולם הם בגי' ר"ס עם הכולל שלהם ולהיות כי כל בחי' מילוי הוא דין כי מילוי הוא בגי' אלהים לכן **אלו הו' מילויים שהם ז' הבלים הנז'** **נמשכים מבינה שהיא בחי' דין ודין מתעריץ מינה ונמשכים בז"ת שבה** כי כבר הודעתך כי שבעה הויות דס"ג הם בז"ת דאי' **והנה הקולות שאי' תוקעת מתוך פיה אל תוך השופר הם בחי' ז' הבל' אלו ואלו יוצאין מפיה התחתון של השופר לחוץ והם סוד קול השופר** והנה הם בגי' ר"ס כנו' וכשיוצאי משם לחו' מתחלקי חציים לז"א וחציים לנוק' **ועי' הבלים אלו נתקנים ז"ן** והנה בהתחלקם לחצאים היו שני פעמים ק"ל ק"ל והנה ז"א הוא אות ו' ונוק' היא אות ה' תתאה של הויה ואז ז"א הנק' ו' לוקח חציים שהם ק"ל ונעשים קול והנקב' הנק' ה' לוקחת חציים שהם ק"ל ונעשים קל"ה והו' סוד קול השופר.

^{כ"י} **עין ביאור הליקוטים** אות סג – טעם שנקראת שנה כי יב חדשי לבנה הם כט וחצי יום ותשצג חלקים כפול יב חדשים שהם שנה ימים וח' שעות ותתעו חלקים ומקצת היום נחשב יום לכן נקראת שנה כי יש בה שנה ימים. ומקשה מדוע לא נקרא שנה שהרי עיקר השנה מה ששונה וחוזר בדיוק כל שנה זה שנה ימות החמה. ומתוך שזה סוד חיפוש הבת מלך שהיא בחי' הלבנה שמשלימה את שנת הלבנה לשנת חמה שרק ע"י החיפוש הזה לא שוקע בשינה מחמת השנה ששונת וחוזרת על עצמה. והחיפוש הזה על ידו ההתעוררות מהשינה עד שזוכה לע' שנים ע' פנים של תורה שהם התבוננות נפלאה.

^{כ"י} כלשון הרמב"ם ביד החוקה תשובה ג ד. הובא בפרי עץ חיים שער השופר פ"ה

^{כ"י} **נראה קצת רמז** כי תקיעה הוא קול פשוט הפך הדבור שהוא חיתוך ושבירת הקול. ואע"פ שקול שופר בכלליות מעורר כמ"ש אם יתקע שופר בעיר ועם לא יחרדו אבל בפרטיות כלפי השברים תרועה שהם קול משתנה ומעורר אזי הקול הפשוט הוא בחי' שינה והעדר הדיבור. ועיין ביאור הליקוטים אות נא. שתיריך לפי דרכו.

^{כ"י} **משלי פרק ו** (א) בְּנִי אִם עָרַבְתָּ לְרַעְךָ תִּקְעֶת לְזֹר כְּפִיךָ: (ב) נִוְקֶשֶׁת בְּאֹמְרִי פִיךָ נִלְכְּדָתָ בְּאֹמְרִי פִיךָ: (ג) עֲשֵׂה זֹאת אִפּוֹא בְּנִי וְהִנָּצַלְתָּ כִּי בָאתָ בְּכַף רַעְךָ לֶף הַתְּרַפֵּס וְרָהַב רַעְיֶיךָ: (ד) אֵל תִּתֵּן שְׁנָה לְעֵינֶיךָ וּתְנוּמָה לְעַפְפֶּיךָ: מלבי"ם חלק באור המלים – (ב) נוקשת, נלכדת – הלכידה היא אחר המוקש, יקושת לך וגם נלכדת (ירמיה נ"ב):

^{כ"י} **הושע פרק ט** (ח) צִפָּה אֶפְרַיִם עִם אֱלֹהֵי נְבִיא פַח יִקֹּשׁ עַל כָּל דְּרָכָיו מִשְׁטֶמָּה בְּבֵית אֱלֹהֵינוּ: ופירש מצודות דוד שם – הנביא (שקר) הוא לפח מוקש פרוסה על כל דרכיו של אפרים, כי כמו שהפח יפול בו הצפור כן בדברי נביא השקר יפול אפרים.

^{כ"י} **תורת המנחה** לרבי יעקב סקילי – דרשה יח – ותקעת לזר כפך, – הכאת כף אל כף או נעיצת יתד או השלכת דבר בדבר אחר נקרא תקיעה, דכתיב (שופטים ג כא) ויתקעה בבטנו, (שמות י יט) ויתקעוהו ימה סוף, (שופטים ד כא) ותתקע את היתד ברקתו, והרבה כיוצא בזה שהוא ענין הכאה,

^{כ"י} **תורת המנחה** לרבי יעקב סקילי – דרשה יח – חומר הקיום של תקיעת כף יותר חמור משבועת התורה: – ולמד כל זה מיהודה שהוא נכנס ערב על בנימין, דכתיב (בראשית מג ט) אנכי אעברנו מידי תבקשנו וגו'. ובמה חייב עצמו בזה הערבות, בתקיעת כף, שהרי בכל הערבות אדם מחייב ומשעבד גופו וממונו על ידי תקיעת כף דכתיב תקעת לזר כפך, וזה קיום וקשר אמיץ שאין לו התרה ולא הפרה, והוא יותר משבועת התורה שהרי בשבועת התורה יש לה היתר על ידי חכם, ובתקיעת כף אין לה היתר כלל, וכן כתבו חכמי הוראה בחיבוריהם: וכל זה למה – מפני שהשבועה בתורה עיקרה היא על עשרת הדברות, ועשרת הדברות הם כתובות בתורה והם בה כבח ולא בפועל, כחכמת החכם אע"פ שהיא בלבו חקוקה, היא בו בכח

כמו מוקש ומלכודת על דבור הבטחתך. ורבינו מצא כאן בלשון "תקעת" רמז לתקיעת שופר, דהיינו שתוקע הבל פיו בחוזק בתוך השופר, ובלשון "נוקשת באמרי פיר" רמז להעדר הדיבור. נמצא שתקיעה העדר הדיבור.

וצ"ע הקשר בין הנלכד בדיבורו להעדר הדיבור. ואולי אפ"ל כי הערבות ובפרט בתקיעת כף היא מוקש שמבטל כל תירוץ, כי מחייבת קיום, וזה כמו העדר הדיבור אצל המתחייב דלא יכול לפטור עצמו בדבור, כי נתחייב רק לעשות.

עוד ביאור עמוק יותר – שתקיעת כף דהיינו ערבות כיוון שמחייבת אותו לקיים דבריו, עי"ז לוכדת את האדם להיות בחי' נגרר ע"י דבורו. וזה בחי' העדר הדיבור המתוקן, שהוא בחי' דיבור של המנהיג את עצמו, בחי' דבר מלך שלטון, בחי' מלכות ויראה, הפך הנגרר אחר חמדת הבל היופי ותאוות ניאוף. (כי כל ההולך אחר חמדת ליבו נקרא נגרר בחי' ניאוף הנקרא שכיבה הפך העומד על דעתו שבשכלו מנהיג עצמו) (כעין זה שמעתי מהריצ"ח (שיעור מא))

תרועה, הוא בחי' הדיבור, בחי' (משלי י')/לבי שפתי צדיק ירעו רבים. פירוש שהצדיק בדיבור שפתיו רועה ומנהיג רבים. ורבינו מצא כאן רמז לתרועת השופר שהוא בחי' הנהגה כמו דיבור מתוקן. שכיון שמעורר ישינים כנ"ל בחי' עורר מתרדמתכם, נמצא שמוציא מבחי' מוחין דקטנות וחמדת הבל היופי, העדר הדיבור כנ"ל דלא מנהיג עצמו אלא נגרר. ומביא אל היראה בחי' היתקע שופר בעיר ואיש לא ירא, דהיינו שהשופר שנצטוונו להריע בו כמ"ש יום תרועה יהיה לכם, הוא מעורר ומנהיג את האדם להיות מנהיג את עצמו בבחי' דבר מלך שלטון דהיינו דיבור, ומעלה מבחי' חי למדבר.

שברים זה בחי' בטחון, בחי' (תהלים קמו)/לגי אל תבטחו בנדיבים וכו' אשרי שא-ל יעקב בעזרו שברו על ה' אלקיו. שברו/לגי היינו תקוותו (מצודת ציון שם) בחי' קווי ה' הנ"ל בחי' כלי הולדה, כמ"ש (ישעיה סו)/להי האני אשכיר ולא אוליד פשט הפסוק בגאולה ומתחיל בתוכחה והעונש שיעניש אותם ועל זה אומר שהעונש יהיה חבלי לידת הגאולה ולא אותם שלא מאמינים בגאולה שתבוא ע"י העונש, ממשיך העניין ליולדת היושבת על משבר שכמו שהלידה מתחילה ביסורים והקב"ה גואל אותה בלידה כך גם בחבלי משיח אני אשכיר ואני אוליד. ורבינו מביא מכאן ראייה ששברים לשון לידה והדמיון נראה כיון ששברים הם קול שבור ובגמ' ר"ה לג:ל' לומדים מה שאמרה תורה "יום תרועה יהיה לכם" והתרגום יום יבבה, מהפסוק "ותייבב אם סיסרא" י"א לשון יללה דהיינו תרועה וי"א לשון גניחה דהיינו שברים. נמצא ששברים היינו בכי וגניחה מחמת יסורים, רמז ליסורי יולדת היושבת על משבר, שאז דייקא

עד שידבר בה או יפעול פעולה שתורה על חכמתו ויגלנה ויוציאנה מן הכח אל הפועל, כך הם עשר הדברות בתורה. ותקיעת הכף אל הכף של חבירו הם כנגד עשרת הדברות, חמש כנגד חמש, והם כנגד חכמה ותבונה דכתיב (משלי ג יט) ה' בחכמה יסד ארץ כונן שמים בתבונה, וכתיב (ישעיה מח יג) אף ידי יסדה ארץ וימיני טפחה שמים, והרי הם מוציאים מן הכח אל הפועל ומשום כך השבועה (צ"ל תקיעת כף) חמורה מאד: ועל כן היו בתחלה מקיימין קיומיהם וקושרים בריתם וכורתים אותם בתקיעת כף, דכתיב (מלכים ב י טו) היש את לבבך ישר כאשר לבבי עם לבבך ויאמר יהונדב יש ויש תנה את ידך, וכן הוא אומר (דה"א כט כד) וגם כל בני המלך דוד נתנו יד תחת שלמה המלך, שכרתו עמו ברית והמליכוהו עליהם. ובוה היו מבטיחים איש את חבירו בין בברית בין בערבות:

^{לב} **משלי פרק י** (יט) בָּרַב דְּבָרִים לֹא יִחַדֵּל פֶּשַׁע וְחוֹשֵׁף שְׁפָתָיו מִשְׁכָּלִי: (כ) בָּסָף נִבְחַר לְשׁוֹן צָדִיק לֵב רָשָׁעִים כְּמַעֲט: (כא) שְׁפָתֵי צָדִיק יִרְעוּ רָבִים וְאֲוִילִים כְּחֶסֶד לֵב יָמוּתוּ:

ביאור הגר"א – שפתי צדיק ירעו רבים כלומר שהצדיק הוא מדרך בדבורו לרבים לגדולים שרבים נקראים ת"ח והיינו שהצדיק מדרך אפילו להת"ח בשפתיו מפני שהם מבינים דבריו שהם טובים לכן הם רצין אחריו שיהא מדריך.

^{לב} **תהילים פרק קמו** (ג) אֵל תִּבְטְחוּ בְּנִדְבִים בְּכֵן אֲדָם שָׁאִין לוֹ תְּשׁוּעָה: (ד) תִּצָּא רִחוּ וְיִשָּׁב לְאֲדָמָתוֹ בְּיוֹם הַהוּא אָבְדוּ עֲשֻׁתֵּנָתוֹ: (ה) אֲשָׁרֵי שָׁאֵל יַעֲקֹב בְּעֶזְרוֹ שָׁבְרוּ עַל יְדוֹד אֱלֹהָיו:

^{לד} **צ"ע הקשר** בבין שברים לשברו שבפסוק ובאמת צ"ע מאיזה שרש היא המילה שברו ואולי לשון שבירה כי בדרך כלל רק כשנשבר מכל תקווה גשמית פונה לשברו אל ה' אלקיו.

^{לה} **ישעיה פרק סו** (ז) בְּטָרֶם תַּחֲלִי יִלְדָּה בְּטָרֶם יָבֹא חֶבֶל לָהּ וְהַמְלִיטָה יָכָר: (ח) מִי שָׁמַע כְּזֹאת מִי רָאָה כְּאֵלֶּה הַיּוֹחֵל אֶרֶץ בְּיוֹם אֶחָד אִם יוֹלֵד גּוֹי פֶּעַם אֶחָד כִּי חָלָה גַּם יִלְדָּה צִיּוֹן אֶת בְּנֵיהָ: (ט) הֲאֵנִי אֲשָׁבִיר וְלֹא אוֹלִיד יֹאמֵר יְדוֹד אִם אֲנִי הַמוֹלִיד וְעֲצָרְתִּי אֶמֶר אֱלֹהִים:

מצודות ציון – (ט) אשכיר – מקום מושב היולדת נקרא משבר כמו לא יעמוד במשבר בנים (הושע יג)

מצודות דוד – (ט) האני אשכיר – האני אביא את אשה על המשבר ולא אפתח רחמה שתלד ר"ל שמא אתחיל בדבר ולא אוכל לגמור. אם אני המוליד – אם אמנם אני הוא המוליד את כל היולדות ושמא עכשיו אעצור אותך בתמייה ר"ל הלא לכל האומות אני הוא הנותן כח בידם ואין לא אתן הכח בידכם:

פרש"י – (ט) האני אשכיר ולא אוליד – האני אביא את האשה על המשבר ולא אפתח רחמה להוציא עוברה כלומר שמא אתחיל בדבר ולא אוכל לגמור והלא אני המוליד את כל היולדות ועכשיו שמא עצרתי בתמייה:

^{לו} **ראש השנה דף לג:** שיעור תרועה כשלש יבבות: והתניא שיעור תרועה כשלשה שברים אמר אביי בהא ודאי פליגי דכתיב יום תרועה יהיה לכם ומתרגמינן יום יבבא יהא לכוון וכתיב באימיה דסיסרא בעד החלון נשקפה ותיבב אם סיסרא מר סבר גנוחי גנח ומר סבר ילולי יליל

היא בבחי' כולם אליך ישברו, וזהו האני אשביר ולא אוליד הרי בהכרח שכל שבר מוליד/לי. **כי ע"י השופר שהוא בחי' התעוררות השינה, ע"ז הוא בחי' להתיר פה אלמים ולהתיר פה עקרות כנ"ל.** דהיינו שכח הדיבור היוצא בכח מאלו שנתעוררו משינתם. שמתחילה^ל היו בבחי' העדר הדיבור, כי היו כחרשים ואלמים כנ"ל^ט. ועכשיו כשמעוררם משינתם להש"י עד ששומעים התעוררות החכם האמת, אזי מתחילין לדבר כנ"ל. וזה הדיבור בא לתוך כלי ההולדה שהם בחי' בטחני הדור כנ"ל, ועל ידי זה נעשה פקידות עקרות. שזהו בחי' ראש השנה שאז נפקדה שרה וכו' כנ"ל^מ דהיינו שדייקא אז נפקדה כיון שבר"ה הוא התעוררות השינה שזה בחי' לידה. וכל זה הוא בחי' שופר שתוקעין בראש השנה, בחי' תקיעה תרועה שברים כנ"ל. ועל ידי פקידות עקרות, נתגלה יראה כנ"ל^{מא} ומסתמא גם שרה נפקדה מכח שמיעת קול שופר של ר"ה שהרי האבות קיימו כל התורה.

וזה בחי' שופר שמעורר יראה כמ"ש (עמוס ג') אם יתקע שופר בעיר ועם לא יחרדו וכו' שעל ידה באים לכל התיקונים הנ"ל.

וזה בחי' שופר שהוא קצר מלמעלה ורחב^{מב} מלמטה כמבואר בפע"ח שכך צריך להחזיקו כשהרחב למטה, שזהו בחי' (תהלים קיח) מן המיצר קראתי י"ק ענני במרחב י"ק כמובא^{מג} ולכן נקרא תקיעת שופר כי לשון תקיעה הוא כמו יתד שנתקע בקושי הכי נמי קול שופר הוא ע"י שתוקע בו את ההבלים בקושי וע"ז נעשה הקול שופר שיוצא ברוחב בבחי' לידה. כי על ידי השופר הוא התגלות היראה כנ"ל. שעל ידה זוכין לאריכות ימים, דהיינו להרחיב ולהאריך ימיו בתוספות קדושה יתירה בכל עת, שזהו בחי' קצר מלמעלה ורחב מלמטה, בחי' יראה^{מד} ה' היא אוצרו, בחי' עשאה כאוצר וכו' כנ"ל דהיינו את אשה יראת ה'.

וזה בחי' תיקוני עתיק, שהוא בחי' אריכות ימים הנ"ל בחי' זקן כנ"ל^{מה}. כי הזקן ג"כ קצר מלמעלה ורחב מלמטה, כמובא בכוונות^{מו}/מ"ו הכוונה לפרי עץ חיים^{מח}, שתיקוני דיקנא

^{לו} עוד כי באמת כל יסורים שבעולם הם בחי' חבלי לידה כי אין הקב"ה מעניש אלא כשרוצה להשפיע טוב אזי האדם בעצמו כשואין לו כלים כראוי לקבל השפע אזי הוא בא דרך יסורים תחילה. ועיין תורה ב' תנינא שכל היסורים חבלי לידה להשפעת מוחין של תורה והודאה.

ועוד יש לומר כי הוא כלל ויסוד שכל דבר חדש בהכרח שיצמח משבירת וביטול המציאות שקדמה לו, וזהו שכל צמח ועץ רק מתוך רקבון הורע המצמיח אותו. וכן האדם מטיפה סרוחה דייקא כמבואר באבות דע מאין באת וכו'. לכן כל לידה מתחלת בשבירת היולדת וכן לידת היראה שצריכה לעשות את התלמיד מציאות חדשה של בעל-תשובה ירא אלקים בהכרח שהיא בדרך של שברים דהיינו ביטול המציאות הקודמת לכן נרמזת בשברים דייקא. ואע"פ שרבינו בתורה זו לא מבאר איזה שברים קודמים ללדת היראה רק מוכיר חיל כיולדה והדמים המרובים שיוצאים בלידה, אבל בתורה ו' מבואר באריכות כמה בזיונות ושפיכות דמים צריך כדי לזכות לאפרסמון הזה.

^{לח} בתקפא - שמתחילה

^{לט} בתחילת אות ח (דף עב):

^מ באות ה (דף עב).

^{מא} אות ה' הנ"ל

^{מב} ח' דגושה בתקפא

^{מג} שער הכוונות דרושי ראש השנה דרוש ז בכוונות התקיעות. שער המצוות להאריז"ל פרשת קדושים (באמצע דבריו על אוהרת שעטנו) אות כח ובמחברת הקדש (לר"ג שפירא) שער השופר

^{מד} ישעיהו לג ו'

^{מה} סוף אות ב' (דף עא).

^{מו} שער הכוונות ושער המצוות הנ"ל

^{מו} שער הכוונות - דרושי ראש השנה דרוש ז - ואח"כ תכוין בענין השופר בעצמו כי הוא קצר למעלה ורחב למטה בסוד מן המצר קראתי י"ה מקום המצר הוא מקום הקצר הנתון בפיו של התוקע ומקום רחב הוא למטה כי כן הוא בחי' המקור שלו שהוא הדיקנא דעתיקא אשר הוא הכופה ומבסם כל כחות הדין כולם כנודע. והנה הדיקנא ההוא הנה היא מצר מלמעלה ולמטה מתרחבת יותר ויש בה ב' שמות י"ה הנמשכי' מב' שמות אלהים אשר בב' פאתי הראש שמשם נמשכת ויוצאת הדיקנא כמבואר אצלנו בביאור י"ג מדות של ויעבור בתפילת שחרית דחול ושם י"ה הא' העליו' הוא למעלה במצר ושם י"ה הב' התחתון הוא למטה במרחב. וזמשה מן המצר קראתי י"ה ולכן צריך שפיו הקצר והמצר יהיה למעלה בפיו של התוקע ופה הרחב יהיה למטה ותכוין כי ע"י תקיעת שופר זה אתה מוריד אותם ב' שמות של י"ה העליון והתחתון שבמצר וברחב של הדיקנא כאן במקום הזה לאכפייא כל הדינין האלו כי שם הוא שורש ומקור כולם כנודע:

^{מח} כי שמונה שערים וביניהם שער הכוונות לא היה בזמן רבינו ומוהרנ"ת.

הם בחי' מן המיצר קראתי וכו' ענני במרחב וכו' שמתחילה היא קצרה ואח"כ הולכת ומתרחבת. היינו כנ"ל, ומשם נמשך קול השופר כי זקן היא בחי' אריכות ימים הנ"ל, דהיינו שמאריכין ומרחיבין ימיו בכל עת בתוספות קדושה כנ"ל, שזה זוכין על ידי יראה כנ"ל, שכל זה הוא בחי' שופר כנ"ל. נמצא שעל ידי השופר, שהוא בחי' התעוררות השינה, ועל ידי זה נעשה פקידות עקרות כנ"ל, עי"ז נתגלה יראה כנ"ל. ויראה מכניע את הבל היופי כנ"ל. וזה בחי' ההבלים של השופר, כי הם בחי' הבל היופי. כי שופר לשון יופי, יופי דקדושה דהיינו יופי המעשים טובים בחי' שפרו מעשיכם {מ"ר אמור פ' כט} מט. היינו שעל ידי ההבלים של השופר, נכנע הבל היופי יופי דסט"א יופי הנשים, כי שופר הוא בחי' התגלות היראה כנ"ל ועל כן מכנה רבינו בתורה זו את התאוה הידועה בשם חמדת הבל היופי כי סוד השופר מבואר בכוונות שהם הבלים היוצאים מהבינה ותוקעת אותם בשופר שע"ז יוצא הקול שהוא הבל דקדושה המעורר יראה ומבטל חמדת ההבל דסט"א הבל היופי בחי' הבל שמבטל הבל :

יוז"פ (תענית כג) אמר ר' יוחנן כל ימיו של אותו הצדיק וכו' יא, אמר מי איכא דניים ע' שנין יומא חד הוה קאזיל באורחא חזיה ליהוא גברא דנטע חרובא אמר ליה מכדי חרובא עד שבעין שנין לא טעין פשיטא לך דחיית ע' שנין נב

^ט פסקא ו ועיין גם פסיקתא דרב כהנא כג ר"ה אות ח מדרש תהלים מזמור פא אות ה ילקוט שמעוני תהלים רמז תשפט ותתלא

^י בלוח תיקון תרלד כתב להוסיף כאן אות י

^{יא} היה מצטער על מקרא תהלים קכו בשוב ה' את שיבת ציון היינו כחולמים

^{יב} ברש"י 1 - בתשכט - וכו'; אפשר וכו'. בדפוס - חוני המעגל אפשר כו' בתמיה, בתקפא חוני המעגל וכו'. בתמיה, בתשכט חוני המעגל וכו'; אפשר וכו', בתמיה: (בגרסת הגמ' ורש"י אצלינו לא נמצא חיבת אפשר, וגם לא בגרסת רש"י של עין יעקב אלא בגמ' שם לפני מי איכא דניים כתוב אפשר ע' שנים כחלמא דמי)

ואכלת מינייה אמר ליה אנא עלמא בחרובא אשכחתייה כי היכי דשתלי לי אבהתי אנא נמי שתלי לבנאי יתיב וקא כריך ריפתא אתיא ליה שינתא וניים הדרא עליה משוניתא יואיכסא מעינא וניים ע' שנין/ב כי קם איתער חזי לההוא גברא דאכיל מההוא חרובא א"ל ידעת מאן שתלי לההוא חרובא א"ל אבוה דאבא אמר ודאי ניימי לי ע' שנין חזא לחמריה דקא גילדה ליה רמכי רמכי וכו' [ד:]

רש"י אותו הצדיק חוני המעגל וכו'. * בתמיה: מי איכא דניים ע' שנין – כלומר יש אדם ישן ע' שנים בשינה א': לא טעין – טעינה קמיייתא. יתיב חוני המעגל וכו'. אהדרא ליה משוניתא – עלתה סביביו שן הסלע: איכסי מעינא דאינשי – ולא אשכחוהו התם: רמכי רמכי – ולדי ולדות, מעוברת זכר היתה וחזר ובא עליה והולידה:

תרגום – אמר רבי יוחנן כל ימיו של אותו צדיק (חוני המעגל, להבין מה שכתוב בשוב ה' את שיבת ציון היינו כחולמים) האם יש מי שישן שבעים שנה רצופים. יום אחד הלך בדרך וראה אדם שנוטע חרוב אמר לו כיון שחרוב לא מוציא פירות אלא אחרי שבעים שנה האם פשוט לך שתחיה עוד שבעים שנה ותאכל ממנו. אמר לו אני את העולם עם חרוב מצאתי וכמו שנטעו אבותי בשבילי, אני גם נוטע לבני. ישב חוני המעגל לאכול לחם ובא עליו שינה וישן ועלתה סביבו שן של סלע שהסתיר אותו מעיני בני אדם וישן שם שבעים שנה כאשר התעורר ראה אדם שאוכל מהחרוב הנ"ל אמר לו האם אתה יודע מי נטע את החרוב הזה אמר לו סבא שלי. אמר ודאי ישנתי שבעים שנה. ראה את החמור שלו שילדה ולדי ולדות. וכו' עי"ש

הכי חוני המעגל היה גדול מאוד. כמו שאמרו שם בסוגיא זו, דכד הוה עייל לבי מדרשא כל קושיא דהוה להו לרבנן הוה מפרק להו, כי לא היה שום פנים של תורה נסתר ממנו. וע"כ שאל מי איכא דניים ע' שנין. היינו שאיך אפשר ליפול לבחי' שינה מכל הע' פנים, כי אף שאפשר ליפול מפנים א' או יותר, אבל איך אפשר ליפול מכולם.

יחזיה לההוא גברא דנטע חרובא דהיינו שראה אדם שעוסק בסיפורי מעשיות משנים קדמוניות, ולפ"ז הבין שעוסק עם תלמידים שנפלו מכל הע' פנים של תורה שבהם יותר מצוי תלמידים שאינם הגונים (פל"ח אות יד), לכן א"ל וכו' פשיטא לך דחיית ע' שנין ואכלת מינייה /טוהאם

* גם בדפוס ותרלד - ואיכסא ומתורלו - ואיכסי (כלשון הגמ')

ע"ש כל המעשה בתענית דף כג. שאחרי ע' שנה התעורר ובא לבית המדרש ולא הכירוהו ואע"פ שראו גדולתו לא כבדוהו כראוי ולא הכירו מעשיו וביקש רחמים שימות ונפטר. ועי"ש מזהר"א – שלא הגיע עדיין זמנו למות דאיתן ע' שנין שהיה ישן לא נחשב לו לכלום ובירושלמי מייתי עובדא דחוני המעגל שהיה בחורבן בית ראשון והיה ישן מחורבן בית ראשון ע' שנין עד שנבנה בית שני אבל זה המעשה דמתני' היה אח"כ זמן רב בזמן שמעון בן שטח וכתב בעל יפה מראה דשני חוני המעגל היו וזה דמתני' הוא בר בריה הוה ע"ש ובספר יוחסין כתוב בשם יוסף בן גוריון שנהרג חוני המעגל מחוץ לירושלים במלחמות בני חשמונאי [הכוונה למלחמת האחים הורנוס ואריסטובולוס על המלוכה ואחד מהם הרג אותו כסרב להתפלל על אחיו שימות כמבואר ביוספון פל"ה] וזה מסכים עם תלמודנו לפי שנאבד מן העולם ע' שנה בשינה אמרו עליו שנהרג במלחמת האחים ולכן כשבא אפי' בר בריה לא האמין לו:

² בתורלד - ילדא

¹ תרגום – אמר רבי יוחנן כל ימיו של אותו צדיק (חוני המעגל, להבין מה שכתוב בשוב ה' את שיבת ציון היינו כחולמים) האם יש מי שישן שבעים שנה רצופים. יום אחד הלך בדרך וראה אדם שנוטע חרוב אמר לו כיון שחרוב לא מוציא פירות אלא אחרי שבעים שנה האם פשוט לך שתחיה עוד שבעים שנה ותאכל ממנו. אמר לו אני את העולם עם חרוב מצאתי וכמו שנטעו אבותי בשבילי, אני גם נוטע לבני. ישב חוני המעגל לאכול לחם ובא עליו שינה וישן ועלתה סביבו שן של סלע שהסתיר אותו מעיני בני אדם וישן שם שבעים שנה כאשר התעורר ראה אדם שאוכל מהחרוב הנ"ל אמר לו האם אתה יודע מי נטע את החרוב הזה אמר לו סבא שלי. אמר ודאי ישנתי שבעים שנה. ראה את החמור שלו שילדה ולדי ולדות. וכו' עי"ש

^ה בדפוס – והוני המעגל שהיה גדול מאד וכד אתי לבי מדרשא הוי מפרק כל הקושיות כי לא הי' שום פנים של תורה נסתר ממנו וע"כ שאל מי איכא דנאים וכו'

¹ מתרצו - מאד

¹ בדפוס חזא אינש, בתקפת ותרלד - חזיה, מתורלו - חזייה

^ה בתשכט – אמר ליה

^ט **הריצ"ח** (שיעור מח) העיר כאן שעפ"י הפשט ששאל אותו כיון שאתה לא תהנה הפירות מדוע אתה טורח לנטוע ולכאורה זה תימה גדול שאדם שצדיק הדור יתמה על אדם שעושה חסד של אמת, חסד שלעצמו לא יהיה הנאה אלא לבני הדור שעתיד להיות. וזה מחזק עוד יותר את הצורך לפרש את המעשה הזה שכונתו עמוקה יותר ורבינו מעלה את הדברים כדרכו עד לגבוה מעל גבוה שיש בו עיצה למעשה גם למוקד ביותר. ומבאר שמדובר כאן בשני צדיקים עצומים ושאל חוני את אותו הצדיק האם אתה יודע בעצמך שאתה יכול לעורר בני אדם משנתם ע"י סיפורי מעשיות של בקרב שנים עד

פשוט לך שאתה יכול להחיות ולעורר בני אדם משינה של שבעים שנה ולהעלותם להיות מדברים דבור בכח לפני ה', כי אולי הם אינם הגונים דהיינו שאינם מן המותר לפיך שאסור ללמדם. כי **חרוב** הטוען פירות בשבעים שנה, **זה בחי' זקן** דהיינו בן שבעים/ו' כמבואר בש"ע לענין מצות מפני שיבה תקום, **בחי' עתיק** תרתי משמע ישן ונעתק. **כי חרוב הוא "ברושים" [י] לא שהם אותו עץ/י' אלא שיום מצד המושג ששניהם בחי' מרדכי, כי חרוב רומז לאמונה בחי' קב חרובין קב גמט' אמונה לכן הוא בחי' מרדכי היהודי שנקרא כך כי כופר בע"ז כמבואר במגילה. נמצא חרוב בחי' אמונה בחי' מרדכי כמו הברושים **שהוא בחי' מרדכי, כמו שארז"ל (מגילה יוד ע"ב)/י' תחת הנעצוץ יעלה ברוש [י] נעצוץ הוא המן הרשע וברוש זה מרדכי כי מרדכי אותיות מירא דכיא שהוא תרגום של מור דרור הנאמר על בסמים ראש, וברוש הוא כמו נוטריקון של בסמים ראש. ומרדכי הוא בחי' רב חסד [יז], כי הם במספר השוה [יז], נמצא חרוב/י' בחי' רב חסד הנ"ל בסוף אות ו' **שהוא בחי' עתיק** שם עינא חד דרחמי דהיינו ריבוי החסדים, דהיינו שזה היה עסקו של מרדכי להעיר את ישראל משינה שנפלו ע' שנים בגלות בבל. נמצא מה שסיפר ר"י שחוני ראה גברא דנטע חרובא **היינו שראה צדיק אחד שעוסק בסיפורי מעשיות של שנים קדמוניות, שהם בחי' עתיק כנ"ל [יט]. ושאל אותו, מי פשיטא לך דחית ע' שנין דהיינו שאתה במדרגת חיות כזו שאתה יכול להחיות אחרים שנפלו מכל הע' פנים. חיות, זה בחי' התעוררות השינה, בחי' דיבור כנ"ל דיבור בדחילו ורחימו בחיות גדול הוא הנקרא חיים כי הוא דבר ה' ממש מקור החיים כמבואר בתורה מח. היינו כלום בחנת לעורר על ידי סיפורי מעשיות של בקרב שנים.******

ואכלת מינייהו, רומז לתלמידים הגונים שרק אותם מותר ללמד **היינו בחי' מן המותר לפיך. היינו שיהיו דברין נשמעים, שיהיו התלמידים הגונים. קהיינו ששאל אותו, איך אתה עוסק לספר סיפורי מעשיות גבוהות כאלה, של שנים קדמוניות. שמא ישמעו תלמידים שאינם הגונים שאינם בבחי' מן המותר לפיך כנ"ל. וכי כבר נסית ובחנת לעורר על ידי סיפורי מעשיות של בקרב שנים שהם בתוך הע' שנים שהם בחי' הע' פנים לתורה, ועלה בידך לעוררם משנתם כ"א עי"ז. כי הגיעו דברין לתלמידים הגונים שהם בחי' מן המותר לפיך בחי' ואכלת מינייהו כנ"ל. עד שאתה רוצה עכשיו לעסוק עוד בסיפורי מעשיות הגבוהים יותר שהם סיפורי מעשיות של שנים קדמוניות. ואיך אין אתה מתירא כ"ב לספר סיפורי מעשיות גבוהים כאלה, אולי ישמעו תלמידים שאינם הגונים].**

א"לכג אנא עלמא בחרובא אישתכחכי, הפשט הוא אני עולם עם חרוב מצאתי, כי אישתכח בארמית לשון מציאה ורבינו דורש אשתכח בלשון הקודש לשון דהיינו שכחה **היינו שאפילו שאספריה**

שאתה מעיז לעסוק בספורים גבוהים כל כך ששרשם בעתיק ולגלותם לתלמידים שאם ח"ו יהיו לא הגונים אזי הפגם הוא גדול.

^י **יו"ד סימן רמד** שם מבואר שזקן זה מקנה חכמה אפילו יניק חכם אבל שיבה הוא מבן שבעים אפילו עם הארץ אם אינו רשע. נמצא שבגיל שבעים כל אחד כבר נחשב זקן אפילו בלא חכמה.

^א גם בדפ"ר ותולד - הוא ברושים, בתולד ובתצו - הוא (בחי' ברושים (כנ"ל בתורה יח אות ו) ובתשכס - הוא ברושים

^ב עיין לעיל תורה יח אות ו' ברוש בחי' אמונה וכן החרוב (בחי' מרדכי היהודי הכופר בע"ז ועולה תחת הנעצוץ)

^ג **כי חרוב** עץ פרי ידוע וברוש הוא עץ סרק ממין ארז עץ קשה במיוחד שממנו עשו רצפת הבית המקדש

^{יד} **מגילה דף י:** רבי שמואל בר נחמני פתח לה פיתחא להאי פרשתא מהכא תחת הנעצוץ יעלה ברוש ותחת הסרפד יעלה הדס תחת הנעצוץ תחת המן הרשע שעשה עצמו עבודה זרה דכתיב ובכל הנעצוצים ובכל הנהלולים יעלה ברוש זה מרדכי שנקרא ראש לכל הבשמים שנאמר ואתה קח לך בשמים ראש מר דרור ומתרגמינן מרי דכי

^{טו} ישעיהו נה יג

^{טז} הנ"ל באות ו'

^{יז} רמ"ע מפאנו מאמר מעין גנים ח"א לקוטים וספר מחברת הקדש (לר"נ שפירא) שער פורים

^{יח} **עיין מים חיים** לאבנר טוניק דף רלח - חרוב לשון חורבן הפך חורב שהוא הר סיני שם נתגלה כזקן בחי' עתיק יומין וספור מעשה הוא בחי' חרוב כי נראה כסתם סיפור שזה בחי' חורבן כלפי התורה והצדיק מלביש בו בחי' חורב דהיינו שנים קדמוניות בחי' רב חסד. עי"ש שמאריך יותר.

^{יט} שם

^כ ביאור מוהר"נ בתקפא

^{כא} גם בתולד - משנתם, מתולד - משינתם

^{כב} מתצו - מתיירא

^{כג} בתשכס - אמר ליה

סיפורי מעשיות של שנים קדמוניות, שהם בחי' חרובים כנ"ל. אני יכול להביא בחי' שכחה, שהתלמידים שאינם הגונים יהיה נשכח מהם כנ"ל. י'נהיינו כמו שמבואר לעיל, שהצדיק שעוסק לעורר העולם מהשינה על ידי סיפורי מעשיות, השם יתברך שומרו שדבריו יהיו נשכחין מלב התלמידים שאינם הגונים כנ"ל.

כי היכי דשתלי לי אבהתי אנא נמי שתלי לבנאי. היינו כמו שהולידו אותי דהיינו שהעירו אותי מהשינה עד שנעשיתי מדבר ובאתי ליראה כזו שנעשיתי בריה חדשה כמו שנולדתי מחדש על ידי סיפורי מעשיות הנ"ל, בבחי' להתיר פה אלמים להתיר פה עקרות כנ"ל. הכי נמי שתלי לבנאי, היינו שעל ידי זה גם כן נולדים בנינו על ידי זה כנ"ל גם כפשוטו/כ"ו וגם שנולד בהם יראת שמים. כ"פ'י שא"ל שהוא מוכרח לספר סיפורי מעשיות כאלה, בשביל פקידות עקרות. כיכט כמו שאבותי עסקו בסיפורי מעשיות, ועל ידי זה נמשך ההולדה בחי' פקידות עקרות כנ"ל, שעל ידי זה הולידו אותי, כן אני צריך להוליד את בניי על ידי זה, כי עיקר ההולדה נמשך על ידי סיפורי מעשיות כנ"ל. וזהו כי היכי דשתלי לי אבהתי הכי נמי שתלי לבנאי כנ"ל:

כריך ריפתא אתיא ליה שינתא וניים/ל. היינו שאכל חוני המעגל סעודתו, ועל ידי האכילה שאינה מבוררת דהיינו שהיה בה איזה פגם דק לפי מדרגתו בא עליו שינה וניים. היינו שנפל לבחי' שינה לפי ערך מדרגתו ע"י האכילה. כמבואר לעיל, שלפעמים על ידי האכילה אפילו איש כשר ויפה במעשיו יכול ליפול לבחי' שינה כנ"ל אבל חוני המעגל שהיה צדיק גדול עיין ביאור הליקוטים (סוף תורה ס')/כ"א שמשמים הפילו אותו לשינה של שבעים שנה דהיינו שנפל מכל הע' פנים של תורה, בבחי' ירידה צורך עליה עצומה יותר של ביטול והתכללות בו ית' כדמצינו ביעקב שירד למיצר הנורא של מצרים ודייקא ע"י זכה לבחי' נחלה בלי מיצרים.

הדרא עליה משוניתא פי' סובב אותו סלע שהיה שם, דהיינו שנרדם/כ"ב בתוך שקע בסלע, שעלה וכיסהו/כ"ג, ורבינו דורש משוניתא לשון שינה היינו בחי' הסיבובים והדמיונות שמחזרין וסובבין סביב בשעת השינה. נראה שרבנו דורש משוניתא לשון שינה וצ"ע מדוע לא העתיק כאן את כל לשון הגמ' ואיכסי מעינא וניים ע' שנין ובמקום תיבות אלה נקט לשון שלא נמצא בגמ' ולא ידעי ברייתא לא ידעו בחוץ דהיינו שע"י הסלע שכיסה אותו היה נסתר מעיני הבריות וזה רומז לבחי' שינה שהיא נפילה למוחין דקטנות, שנפל מע' פנים של תורה שהבטוי לזה הוא נפילה משלימות היראה, כי העולם אין מכירין

^ה גם דפ"ר ותלד - אישתכח, בתרלו - אשכחתי (כלשון הגמ') בתרצו - אשכחתי (אישתכח) בתשכס - אשכחתי

^ה דפ"ר שישפר

^ה ביאור מוהר"ן בתקפא

^כ עיין פל"ח אות טו שכתב - אפשר דרוצה לומר על פי מה שכתוב בזהר אחרי ע"ט הנ"ל ועוד בכמה מקומות, כי גם בני במזל תליא שזה בחינת (שמואל א א) ותתפלל חנה על ה' על דייקא שזה בחינת תיקוני עתיק כנ"ל ועל כן בשביל זה מוכרח הצדיק לעסוק בספורי מעשיות של שנים קדמוניות בחינת עתיק להמשיך על ידי זה דייקא, בחינת הולדה ופקידת עקרות:

^כ ביאור מוהר"ן בתקפא

^כ בתקפא - כי I כמו

^ל צ"ע מדוע השמיט רבינו תיבות ע' שנין, ואולי משום כבודו שבאמת קשה להבין כיצד צדיק גדול כמותו נפל כך.

^{כא} ביאור הנ"ל סוף תורה ס' - גם לפי כל זה, עוד נבוא לדבר קצת בפלאות המעשה הנוראה מחוני המעגל, ובענין שינתו בכל העין שנה, שזה מרמז על כל העין פנים כמוב"פ. שלכאורה יש להתפלל קצת בזה, כי אף על פי שמבואר בפנים שלפעמים יכולים ליפול לתוך שינה על ידי אכילה הבלתי מבוררת. אבל אף על פי כן, איש גדול ונשגב כמוהו, שלא היה שום פנים של תורה נסתר מאתו כמוב"פ, ואיככה יודמן ויאונה לצדיק נורא כזה, מכשול עצום כזה, שיודמן לתוך פיו אכילה הבלתי מבוררת, שירד ונפל על ידה בשינת כל העין שנה, [הרומזים על גלות בבל, וירידת שער החמשים של הטומאה, שמאז גדול שברינו כמצר הים הנ"ל, ולא ירפא לנו כי אם במי כמכה וכו' כנ"ל מהמוב"פ]. אבל מרחוק תבין לפי כל הנ"ל, שכעין זה היתה ירידת יעקב למצרים על פי הדיבור, באופן שיתהפך ויתהווה מזה בעצמו, מצרים וצמצומים לקבלת האור בלי מצרים כנ"ל, וכל שהשינה והגלות יתארך ויתגבר יותר, אשריך ישראל, עד אשר מי כמוכה לכלול על ידי זה יותר, במי כמכה באלים ה', כנרמז לעיל מהמובן בפנים. וכמו כן בענין הנורא של חוני המעגל הנ"ל, כי גם פקח עיניך וראה תעלומת דברי חז"ל וסיפורי מעשיות הנורא, [כי] בירושלמי מובא המעשה הזאת בעצמה, מאבוהי דאבא דחוני המעגל [שגם הוא היה שמו (של) חוני המעגל]:

^{כב} היה כאן נס גדול כי אדם ישן לא מתקיים בלא אכילה ושתיה ורק מת מצינו שנשאר גופו קיים אם היה צדיק בחייו,

^{כג} עיין פרש"י שעלתה סביביו שן הסלע. וצ"ע למה לפרש דרך נס במקום שאפשר בדרך הטבע. אמנם אפשר לדחוק גם ברש"י שעלתה אין הכוונה צמחה אלא שכיון שהיה בתוכה זה כמו שעלתה וכיסתה אותו.

במי שהוא בבחי' שינה כי היראה היא בלב, כי נרמזה להם שעוסק בתורה ועבודה, ובאמת הכל הוא בחי' שינה כנ"ל.

כי קם איתער, היינו בחי' התעוררות מלמטה כנ"ל באות ו' שצריך אתערותא דלתתא ובלא זה א"א שיתעורר. עדיין לא ידע שהיה ישן שבעים שנה דהיינו שנפל מכל הע' פנים של תורה לכן ההתעוררות שלו היתה חסרה עדיין כי כלפי הפנים שלא ידע שנפל מהם עדין אין לו אתערותא דלתתא. (ריצ"ח שיעור מט דקה 6 וחצי).

חזי' להאי גברא דאכיל מהאי חרובא, היינו שראה איש צדיק וראה אותו עוסק בסיפורי מעשיות הנ"ל, ואכיל מהם, היינו שראה שידע לספר באופן שיחקק רק בלב התלמידים ההגונים שהם בחי' מן המותר לפיך דהיינו באופן שישתכח מלב תלמיד שאינו הגון.

הריצ"ח העיר כאן דלעיל קודם השינה הבין חוני מעצמו שהצדיק הנ"ל עסק בספורי מעשיות משנים קדמוניות ועל זה שאל אותו אם יודע להיזהר מתלמיד שאינו הגון, ואילו כאן אחרי השינה כבר הבין מעצמו שהצדיק הזה יודע להיזהר. אבל מאידך כאן חוני שואל אותו מאיזה זמן הסיפור שמספר. וצ"ע מדוע כאן אחרי השינה סבר שהצדיק מספר סיפור נמוך ואילו קודם השינה הבין פשוט שהיה מספר סיפור גבוה. (ריצ"ח שם דקה 8) ותירץ הריצ"ח עפ"י הפל"ח אות טז כי קודם השינה שזכה לכל הע' פנים, אזי מה שהיה למעלה ממנו זה השנים הקדמוניות, אבל כאן שנפל לשינה, כיון שסבר שלא נפל מכולם, לכן שאל על השנים שסבר שמהם נפל. כי הבין שעל ידי הצדיק הזה חזרו לו פניו שנפל מהם, אבל עדין לא ידע מכמה פנים נפל.

ולכן א"ל ידעת מאן שתלי להאי חרובא, היינו שמאיזה זמן הוא סיפור המעשה

הזאת. כי אפשר שאחד מספר מעשה שהיה כבר, ובאמת לא היה כ"א לפני ד' שנים/לה' כי סיפורי מעשיות שבקרב שנים הם בז' ספירות חג"ת נהי"מ של זעיר וסבר חוני שהצדיק החזיר לו פניו ע"י מעשה שבקרב שנים שהוא מג' שנים חג"ת שהם מעל הד' שנים של נהי"מ, כי כך סבר שמסתמא לא נפל אלא מהפנים האלה. כי בכלל יש ג' מדרגות וכדמצינו לעיל באות ד' גבי ג' קוי היראה הכי נמי יש ג' מדרגות בפנים של תורה דהיינו יש שנפל רק מד' שנים דהיינו נהי"מ דהיינו ההליכה וקיום המצוות ויש שנפל יותר דהיינו לפני ד' שנים דהיינו חג"ת שזה מהתורה בעצמה, שזה עדיין נחשב בקרב שנים ויש שנפל מכל הע' פנים דהיינו לפני ז' שנים שהם חג"ת נהי"מ שכל אחד כלול מעשר דהיינו ע' פנים, דהיינו בינה עילאה ששם עתיק, כי בינה היא מערכת גבוהה יותר דהיינו בחי' נשמה וחיה כלפי רוח שבו"א. (ריצ"ח שם דקה 13 וחצי ודקה 29 ודקה 33) ל"ו

א"ל אבוה דאבא. היינו בחי' זקן בחי' עתיק. היינו שהשיב לו שהסיפורי מעשיות שהוא עוסק בהם הם סיפורי מעשיות של שנים קדמוניות שהם בחי' זקן בחי' עתיק כנ"ל.

וכששמע חוני שהמעשיות שעל ידם עורר אותו הצדיק הם משנים קדמוניות אז אמר אם כך ודאי ניימי

לי ע' שנין. היינו שבוודאי נפל לבחי' שינה מכל הע' פנים, שהם בחי' ע' שנים כנ"ל. נמצא שהצדיק גילה לחוני מכמה פנים נפל. (ריצ"ח שם 14 וחצי)

חזא לחמרי' דקא ילדה ליה רמכי רמכי דהיינו ולדי ולדות כנ"ל. אע"פ שעפ"י הפשט נולדו מחמורו וולדות הרבה קודם שהתעורר אבל בבחי' הרמו שבסיפור הם מרמוזות על העשירות שזכה אחרי ועל

ל"ו בתשכס - אמר ליה

לה פל"ח - אות טז שם, כי אפשר שאחד מספר מעשה שהיה כבר ובאמת לא היה כי אם לפני ד' שנים נראה לעניות דעתי דרוצה לומר על פי מה שכתוב בשער גן עדן אורח צדיקים פתח א' דרך ב', ששלש ראשונות כתר חכמה בינה הם נקראים שנים קדמוניות, וימי קדם והז' קצוות הם בחינת שנות עולם וימי עולם (ועיין גם בפרדס שער ערכי הכינויים והכל עולה בקנה אחד גם עם מה שכתבנו לעיל, כי גם הבינה נקרא עתיק כמה פעמים בלשון הזוהר הקדוש כידוע ואין כאן מקום להאריך). ועיין ברמ"ז פ' בשלח על הזוהר דף מ"ה שכתב, בקרב שנים הוא התפארת שהוא בתוך השנים העליונים, כי נהי"מ הם תחתונים חיהו שימשוך שם מן החיים העליונים שהוא מחב"ד ובוה מובן קצת כוונת רבינו ז"ל שאפשר שאחד מספר מעשה שהיה כבר, היינו שנרמזה שהוא מבחינת שנים קדמוניות בחינת כח"ב וכן חב"ד, ובאמת אינו אפילו מבחינת השנים העליונים של בחינת שנות עולם שהם חג"ת, כי מעשה זו לא היה כי אם לפני ד' שנים היינו מבחינת נהי"מ שהם בחינת השנים תחתונים של בחינת שנות עולם או אפשר דרוצה לומר לפני ד' שנים כי הוא מבחינת חג"ת שלפני נהי"מ, ועל כל פנים הוא בבחינת שנות עולם כנ"ל ועל זה השיב לו שסיפור זה הוא מבחינת אבוה דאבא: (ריצ"ח ס' מט 14)

ל"ו הריצ"ח שם דקה 43 בשם המסילת ישרים שמחלק ג' מדרגות צדיק חסיד וקדוש שצדיק עושה הכל בבחי' הצדק וחסיד עושה לפנים משורת הדין אבל קדוש עושה את הרשות לקדוש עי"ש שמאריך הריצ"ח לבאר מדרגת הקדוש. מבאר עפ"י תורה כה שיש אחד שאכילה שלו כתורה ומצוות של חבירו. ודברי התולדות שאמר שעישון הלולקע של הבעש"ט היה גבוה מכל התורה של התולדות. וכו' עי"ש מעשה שסיפר הקרלינע רבי על הבעש"ט שיצא לקבל שבת בשדה ומרוב קדושה ששרתה שם התעלו גם הבהמות ונעמדו על שתי רגליהם בהשתוקקות אליו ית'.

ל"ז בתשכס - אמר ליה

ידי שהתעורר היינו בחי' עשירות בחי' יששכר חמור גרם [לח] שזכה חוני ע"י שחזרו לו פניו. כי על ידי זה נמשך עשירות גדול כנ"ל שע"י יראה תוסיף ימים אזי אין מחסור ליראיו, כי על ידי סיפורי מעשיות הנ"ל, שעל ידי זה מעוררין מהשינה כנ"ל, על ידי זה להתיר פה אלמים להתיר פה עקרות, שעל ידי זה נתגלה יראה, ועל ידי היראה נמשך אריכות הימים,

בחי' זקן, בחי' תיקוני עתיק כנ"ל, ועל ידי זה נמשך העשירות לתוך האריכות ימים כנ"ל :

עתה לסיום חזור רבינו לבאר המאמר שפתח בו את התורה שהוא תחילת האידרא רבה שבו מצא רמז לחלק מהעניינים המבוארים בתורה זו דהיינו מדוע צריך לספר סיפורי מעשיות כדי שלא תתבטל תורה דלעילא. ועניין היראה ששלמותה בג' קוין דייקא שהם בחי' רב בן ותלמיד^א הרומו לעולם התיקון שבו נתחדש המשקל הנכון^ב שהוא בג' קוין דייקא אבל קודם לזה היה הכל בקו אחד זה למעלה מזה. ועניין האתערותא דלתתא שקודמת לדלעילא. ועניין העדר הדיבור שקדם ללידת היראה ועניין הסיפורי מעשיות שהם בחי' לבוש לפנים של תורה. נמצא שנזכרים כאן שלא כסדר וגם חסר עניין העשירות ואריכות ימים ועניין הנפילה לשינה של שבעים שנה והתעוררות השינה ועניין האכילה שמפיל לשינה ועניין הסיפורי מעשיות משנים קדמוניות שהם בחי' זקן והעצה להינצל מתלמיד שאינו הגון שלהם מצא רמז לעיל במעשה מחוני המעגל.

אידרא רבה זהר הקדוש פ' נשא דף קכח. עם ביאור המתוק מדבש

פְּתַח רַבִּי שְׁמַעוֹן וְאָמַר לפרש מה שכתוב **עַתָּה לְעֵשׂוֹת לַיהוָה** הפרו' תורתך, שצפסוק זה התחיל דבריו לעיל, ועתה שואל **אֲמַאי עַתָּה לְעֵשׂוֹת לַיהוָה** פי' מה האור לגלות רצון לאוריייתא שהם כצונו של עולם, ומשיב **מִשּׁוּם דְּהִפְרוּ תוֹרָתְךָ** משום שיש הרבה בני אדם שהפרו תורתך, ושואל **מֵאִי הִפְרוּ תוֹרָתְךָ** איזו תורה הפרו, ומשיב **תוֹרָה דְּלִעֲלֵא** את התורה שלמעלה, דהיינו את סודות התורה, דאיהי **מִתְבַּטֵּלָא אִי לֹא יִתְעַבֵּיד בְּתִקּוּנֵי דָא** שהיא תתבטל אם לא יהיה נעשה בתיקון הזה, כלומר אם לא נעלה סוד עולם התיקון, ואמר **וּלְעֵתִיק יוֹמִין אֲתָמַר** ועל התיקון של עתיק יומין נאמר פסוק זה, כי ממנו מתחיל תיקון האלימות כמבואר בהמשך האדרא קדישא. (וענין בספר יין הרקח שפירסו צעומק).

והמשך רבי שמעון את דבריו ואמר **פְּתִיב אֶשְׁרִיךְ יִשְׂרָאֵל מִי כְמוֹךָ** הרי שהתורה משבחת את ישראל במי כמוך, וכתוב **מִי כְמוֹךָ בְּאֵלִים יְהוָה** הרי גם שבו של הקב"ה הוא במי כמוך, מכאן שהשווה הכתוב את שבחם של ישראל לשבח קונם, אם כן לראוי הם ישראל לגלות להם סודותיו ולהשתמש בכבודו. לכן התחיל רבי שמעון להכין את עצמו שהוא בחינת כתר ראש קו אמע"י, וגם **קָרָא לְרַבִּי אֶלְעָזָר בְּרִיָּה אוֹתְבִיָּה קָמִיָּה** קרא את בנו רבי אלעזר והשיבו לפניו לימני, כי הוא בחינת חכמה ראש קו ימין, ו**לְרַבִּי אַבָּא מִסְטָרָא אֲתָרָא** ולרבי אבא הוסיב מלך האחר, דהיינו מלך שמהלך, כי הוא בחינת בינה ראש קו שמהלך, ו**אָמַר, אָנֹכִי כְּלָלָא דְּכּוּלָּא** אנו כלל הכל, לפי שאנו שלשה ראשי קוים שהם כוללים את כל השלשה קוים (וכונן רבי שמעון היתה לסדר את החצריא כסוד ג' קוים שזהו ענין התיקון), ואמר רבי שמעון **עַד הַשְּׁתָּא** עד עתה שישבנו אנו השלשה והסכמנו לבאר את סוד עולם התיקון, **אֲתִתְקַנּוּ כְּיָמִין** נחקנו העמודים של הפרסא (הנזכר לקמן דף קלד סוע"ב), כי כאשר ישבו שלשהם אז באו ועמדו עליהם ארבעה עמודים לארבע רוחות, ועליהם היתה פרוסה פרוכת קדושה ועליונה, ושם ירדה השכינה ונתקבלו מלאכי השרת ונשמות קדושות, וכשאמר רבי שמעון להחצריא שנתקנו העמודים, אז **אֲשְׁתִּיקוּ** שתקו החצרים לחזות בנועם ביאת השכינה ונשמות הצדיקים, ואז **שְׁמַעוֹן קָלָא** שמעו קול של הפמליא של מעלה שירדו ונתלבשו באותה הפרוכת, ו**אֲרַפּוּבְתָן דָּא לְדָא נִקְשָׁן** וזכריהם רעדו ונקשו זו לזו מאימת השכינה, ומפרש **מֵאִי קָלָא** מה קול שמעו החצרים, ואמר **קָלָא דְּכְנוּפִיָּא עֲלָאָה דְּמִתְבַּטְּלָא** הקול של פמליא של מעלה שנתקבלו לשמוע סודות שיגלה רבי שמעון, ובה ראה רבי שמעון שעת רצון הראויה לגלוי הסודות.

לכן **תְּרִי רַבִּי שְׁמַעוֹן** שמח רבי שמעון ו**אָמַר** אל החצריא גם אתם תשמחו עמי ואין לכם מה לפחד ולירא כל כך, כי מה שכתוב **יהו"ה שְׁמַעְתִּי שְׁמַעְךָ יִרְאֵתִי** פסוק זה נאמר כשראה חזקיהו הנביא במלאות הגבואה את עשרה הרוגי מלכות, שגשמותיהם היו מבחינת הגבורות, לכן אמר יראתי, וזה שאמר **הִתְם יְאֻתָּהּ הָיָה לְמִקְהֵי דְחִיל** שם היה ראוי להיות ירא וחודר, אבל **אָנֹכִי בְּחִיבּוּתָא תְּלִיָּא מְלָתָא** אנחנו באהבה חלוי הדבר, כי גשמותינו הם מהסודים שהם בחינת אהבה, **דְּכְתִיב וְאֶתְבַּתְּ אֶת יְהוָה אֱלֹהֵינוּ** ואנו אוהבים את הקב"ה, וכתוב **מֵאֲהֶבֶת יְהוָה אֲתָכֶם, וְכְתִיב אֶתְבַּתְּ אֶתְכֶם** הרי גם הקב"ה אוהב אותנו וא"כ לא תיראו משום עונש

וְזֶה פֶתַח ר' שְׁמַעוֹן וְאָמַר עַתָּה לְעֵשׂוֹת לַה' וכו' [א] דא תורה דלעילא דמתבטלא אי לא איתעביד בתקוני דא, ולעתיק יומין אתמר. היינו תורה דלעילא, שהיא בחי' התבוננות הנ"ל, שהוא מתבטל ואינו יכול להתקיים, אם אינו נעשה על ידי בחי' תיקונים הנ"ל דהיינו שמוכרחים להתחיל לספר סיפורי מעשיות משנים קדמוניות שהם בחי' תקוני עתיק בחי' אריכות ימים הנ"ל:

כְּתִיב [ב] אֲשֶׁרִיךְ יִשְׂרָאֵל מִי כְמוֹךָ וְכְתִיב [ג] מִי כְמוֹךָ בְּאֵלִים ה'. אשריך וכו' זה בחי' אתערותא דלתתא שהוא שבח של ישראל המתעוררים מלמטה שרוצים להתעורר ולזכות לכל הפנים של תורה, **בחי' אשריך ישראל מי כמוך כנ"ל** באות ו' שא"א לעוררו כי אם כשמתעורר מעצמו תחילה, ועל זה משבח אותם הקב"ה שריך ישראל מי כמוך שאתה רוצה להתעורר. **ואחר כך** מי כמוך באלים וכו' **הוא אתערותא דלעילא כנ"ל** דהיינו בחי' ספורי מעשיות משנים

^א קצת צ"ע שבאידרא הבן גבוה מהתלמיד ואצל רבנו יראת התלמיד גבוהה מיראת הבן.

^ב עיין תורה יט ביאור הספרא דצניעותא פ"א עד דלא הוי מתקלא לא היו משגיחין אפין באפין

^ג תהלים קיט קבו

^ד דברים לג בט

^ה שמות טו יא

קדמוניות בחי' עתיק/ו, **שזהו בחי' מי כמוכה באלים ה'ו** שישראל משבחים אותו ית' על שהוא מעורר אותם. וכן אמרו ישראל בשירת הים כשנתגלה להם הקב"ה כגבור/ו וראוהו כולם ואמרו זה קלי ואנוגוהו ושבחוהו על הנס מי כמוך וכו' והודו אז על קריעת ים סוף, שנעשה ע"י שבאתערותא דלתתא מסרו נפשם וקפצו למים עוררו רחמים גדולים מעתיקא כמ"ש שם שא"ל הקב"ה למשה מה תצעק אלי בעתיקא תליא מילתא דבר אל בני ישראל ויסעו :

קרא לר' אלעזר בריה וכו' ולר' אבא ואמר אנן כללא דכולא. היינו בחי' שלימות היראה, שהוא על ידי בחי' ג' קוין הנ"ל [ט]. בחי' מורא שמים, ומורא הרב, ומורא אב ואם. נמצא שעל ידי רבי שמעון ורבי אלעזר בנו ורבי אבא תלמידו, נשלם היראה. **שעל ידי זה בא אריכות ימים בחי' תיקוני עתיק כנ"ל :** אישתיקו שמעו קלא. היינו שאותן שהיו בבחי' שתיקה, בחי' אלמים, ולא היו יכולים לדבר על ידי בחי' שינה כנ"ל. **שמעו קלא, היינו בחי' התעוררות השינה, בחי' זכאה מאן דמליל על אודנא דשמע כנ"ל** [י] וע"י שמתעורר נעשה שומע וע"י נעשה מדבר וע"י שסומך בדבורי אמונה את כלי הדיבור לכלי ההולדה זוכה לבטחון דהיינו שלימות האמונה שעל ידה מוליד אצלו יראה חדשה. ואזי **וארכבותי' דא לדא נקשן**, כי ע"י שיסבו שלשתם רב תלמיד ובן נעשו מרכבה לקומת יראה שלימה התלבשה בהם יראה נוראה עד שרעדו ברכיהם חיל כיולדה כדאיתא בתורה ב' תנינא שרגליה מצטננות בתחילת ההולדה, והיראה הזו שנפלה עליהם **זה בחי' הולדה, בחי' זוג הגופני** שנפעל גופו מכח הארת יראה עליונה עליו. **כי על ידי התעוררות השינה, שהוא בחי' להתיר פה אלמים** שתחילה נעשה מדבר, **על ידי זה להתיר פה עקרות בחי' לידת היראה כנ"ל**, **שזהו בחי' זוג הנשיקין שקודם לזוג הגופני כנ"ל** [יא] דהיינו שהדיבור עם הקב"ה נחשב זיווג רוחא ברוחא ולא נחשב בהתפעלות הגוף כל כך אבל כשע"י בא ליראה זו התפעלות הגוף מאד ונחשב זיווג הגוף עימו ית' :

מאי קלא, קלא דכנופייא עילאה דמתכנפי היינו קול של כנפים בחי' סיפורי מעשיות/י^ב שהם כמו כנפים שמלבישין בהם את הפנים של תורה דעתיקא המתכסה בהם כנ"ל [יג]. **כי ההתלבשות הוא בחי' כנף בחי' מה שאמר ישעיה הנביא שלעתיד יתקיים (ישעיה ל) ולא יכנף עוד מוריך** דהיינו שהקב"ה יצא מכל הכיסויים שיש עליו היום ויהיה גלוי לכל. **ועל ידי זה ההתלבשות** דהיינו ספורי מעשיות **מעוררין מהשינה ומתחילין לדבר, בבחי' (קהלת י) ובעל כנפים יגיד דבר** דהיינו הצדיק הוא בעל כנפים שידוע לכסות בהם תורה דעתיקא הוא יגרום להם להגיד דבר דהיינו להתחיל לדבר. **הכל כנ"ל** [יד] :

עד כאן ביאור חברותא לתורה ס

^א **צ"ע** כי לקמן מבאר שספורי מעשיות רמוז בקלא דכנופייא דלעילא כנופייא לשון לא יכנף עוד מוריך דהיינו לבוש לעתיק דהיינו ספורי מעשיות וא"כ צ"ע שהרמז לספורי מעשיות נכפל ואולי יש לחלק שכאן במי כמוכה באלים רומז לעתיק המלוכש בספורי מעשיות ואילו בקלא דכנופייא רומז לספורים עצמם שבה מלוכש עתיק. וצ"ע.

^א **צ"ע** כי אשריך ישראל אומר הקב"ה ומי כמוך בקלים אומרים ישראל וא"כ לכאורה להפך אשריך היא אתערותא דלעילא ומי כמוך אתערותא דלתתא. ולכן צ"ל שאשריך משבח הקב"ה את ישראל על זה שהם רוצים להתעורר דהיינו אתערותא דלתתא ומי כמוך באלים משבחים ישראל את הקב"ה על שהוא מעורר אותם. וצ"ע שהרי הצדיק הוא שמעורר אותם ע"י ספורי מעשיות משנים קדמוניות. נראה לומר כיון שהם ספורים שמלבישים בתוכם תורה דעתיקא שהיא הקב"ה לכן נחשב שההצדיק כאילו מוריד את הקב"ה בעצמו לעורר אותם להראות להם פניו שנאבדו מהם.

^ב **בלק"ה** מבואר שבמתן תורה שנגלה עליהם כזקן זה בחי' שזכו להתבוננות ולכן זכו תחילה בעשירות מופלגת מביזת הים ונראה שאז נתגלה כגיבור דהיינו לז"א שמתלבש בו אריך והיינו בחי' ספורי מעשיות שהן לבוש לעתיק.

^ב בתחילת אות ד'

^ב תחילת אות ח'

^א אמצע אות ח (סוף דף עב).

^ב **צ"ע** שכבר נרמז לעיל במי כמוך ועי"ש בהערה

^א אות ו' (סוף דף עב).

^א **עיין חיי מוהר"ן** אות צד שמעשה מבת מלך בספורי מעשיות שייך לתורה זו. עוד עי"ש אות כה היום אמרת ג' דברים שלא כדברי העולם עי"ש. עוד שם שיכול להיות שאשה תקרא מעשה מספורי המעשיות שלו ותיפקד עי"ש עוד עי"ש אות קנא ואות שנו ובימי מוהרנ"ת אות יא יב עוד עיין הקדמה השניה לספורי מעשיות ולק"ה יין נסך ב'. הובא בשיש"ק ח"ג יט.

